

Астрід Ліндгрен

Малий і Карлсон,

що живе на даху

ілюстрації
А. Савченко

Повість про Малого і Карлсона, що живе на даху, написала для вас, діти, відома шведська письменниця Астрід Лі ндгрєн. Її книги давно вже перекладено багатьма мовами світу, і їх читають діти в різних країнах.

Малий, що про нього розповідається в цій книзі, - звичайний шведський школяр, дуже спритний на вигадки і гострий на язик, хоч, врешті, гарний і добрий хлопчик. Він завів собі чудового приятеля - веселого й дотепного чоловічка Карлсона, що живе на даху. Той Карлсон незвичайна Істота. Він має на спині моторчика і вмє літати. Але дорослі не вірять, що Карлсон справді існує, і що б не сталося: чи Карлсон замало не наробить пожежі в домі, чи проріже дірки в простирадлі - в усьому звинувачують Малого. Хіба ж дорослих у чомусь переконаєш⁹

Карлсон не тільки вмє літати - він, якщо йому вірити, найкращий у всьому: найкращий у світі машиніст, будівельник, кухар, пожежник, штукар, навіть найкращий у світі поїдач тортів. І Малий вірить йому. Принаймні він знає, що Карлсон найкращий у світі товариш в іграх.

Переклад Ольги Сенюк

Художник Анатолій Савченко

Упорядник Радислав Подоляк

Перекладено з видання: ASTRID LINDGREN, LILLEBROR OCH KARLSSON PA TAKET, RABEN & SJOGREN, STOCKHOLM, 1955

Вінниця 2017

КНИГА перша

*МАЛИЙ
І
КАРЛСОН,
ЩО ЖИВЕ
НА ДАХУ*

ПРО КАРЛСОН А, ЩО ЖИВЕ НА ДАХУ

У місті Стокгольм, на звичайній собі вулиці, у звичайному собі будинку мешкає звичайна собі родина Свантесонів. Це звичайний собі тато, і звичайна собі мама, і троє звичайних собі дітей - Босеє, Бетан і Малий.

- А я зовсім не звичайний хлопець, - каже Малий.

Але, звичайно, це неправда. Він таки звичайнісінький. Бо хіба мало є на світі хлопчаків, що їм сім років, що в них сині очі, кирпатий ніс, немиті вуха, а ттттанці завжди подерті на колінах? Отож, що не кажіть, а Малий звичайнісінький собі хлопець.

Босеє має п'ятнадцять років, і він любить футбол набагато більше, аніж вчити уроки. Отже, він теж звичайний собі хлопчисько.

А Бетан чотирнадцять років, і в неї зачіска точнісінько така сама, як в інших звичайних собі дівчаток.

У цілому будинку є тільки одна незвичайна істота - Карлсон, що живе на даху. Так, він живе на даху, і вже саме це вельми незвичайне. Може, в інших краях і трапляється всяка дивина, проте в Стокгольмі майже ніколи не буває, аби хтось мав цілу маленьку хатку на даху.

А от Карлсон живе якраз у такій хатці.

Карлсон - маленький, кругленький, самовпевнений чоловічок, і до того ж він може літати. В літаках і вертольотах усі

люди можуть літати, а ось літати сам, крім Карлсона, не вміє ніхто. Досить йому покрутити за гудзика на животі, при-близно проти пупа, як на спині од разу заводиться маленький моторчик. Поки моторчик не розженеться, Карлсон хвилюю стоїть спокійно. От уже моторчик працює на повну силу, і гульк - Карлсон уже здіймається й пливе в повітрі так граційно й поважно, немов якийсь директор, якщо можна уявити собі директора з моторчиком на спині.

Карлсон почуває себе чудово в своїй маленькій хатці на даху. Вечорами він сидить на східцях ганку, попахує люлькою і дивиться на зорі. З даху, звичайно, зорі краще видно, аніж знизу, з будинку, тому справді дивно, що так мало людей живе на даху. Однак нікому з мешканців будинку й на думку не спадає, що на даху можна жити. Вони навіть не здогадуються, що Карлсон має там, нагорі, собі хатку, бо вона добре схована за великим димарем. Ще й до того, дорослі зовсім не звертають уваги на такі маленькі хатки, як Карлсонова, навіть коли наткнуться на них.

Якось сажотрус помітив Карлсонову хатку, коли лаштувався чистити димар, і дуже здивувався.

- Що за лихо, - сказав він сам до себе. - Хатка! Аж не віриться! Хатка на даху! Звідки вона могла тут узятися?

Однак потім він почав чистити димар і зовсім забув про хатку і більше про неї не згадував.

Малий був дуже радий, що познайомився з Карлсоном. Як тільки прилітав

Карлсон, починались цікаві, незвичайні пригоди. Певно, Карлсонові теж було приємно познайомитися з Малим, бо як-не-як, а жити самому в хатинці, про яку навіть ніхто не має гадки, не дуже весело. Адже приємно, коли хтось гукає: «Привіт, Карлсоне!» - як ти прилітаєш.

Отож і сталося, що Карлсон та Малий зустрілися.

Був саме один із тих невдалих днів, коли немає ніякої радості з того, що ти Малий, хоч узагалі бути Малим просто чудово. Адже він - улюбленець сім'ї, і всі його пестять, як лиш можуть. Однак часом випадають і погані дні. Мама вилаяла його за те, що на штанах знову з'явилась дірка, Бетан сказала; «Витри носа, маля», а тато розсердився, що він пізно повернувся зі школи.

- Чого ти вештаєшся по вулицях? - сказав він.

«Вештаєшся по вулицях»! Адже тато не знав, що Малий дорогою зустрів собаку. Ласкавого, гарного песика, що обнюхав Малого й помахав хвостом, ніби хотів показати, що він залюбки став би його власним собакою. Якби це залежало тільки од Малого, то він миттю забрав би собі пса. Але все лихо в тім, що тато і мама й чути не хотіли, аби в хаті був собака.

А крім того, раптом Звідкись з'явилася якась тітка і гукнула:

- Рікі, ходи сюди!

І Малий тоді збагнув, що цей песик ніколи не стане його власним.

- Видно, я так усе життя не матиму свого собаки, - сумно сказав він, коли йому випав такий поганий день. - У тебе, мамо, є тато, Босес та Бетан завжди тримаються разом, і лиш я, я не маю нікого...

- Дитино моя, ти ж маєш усіх нас! - мовила мама.

- Не знаю... - сказав Малий ще сумніше, бо йому раптом справді здалося, що він сам-самісінький у цілому світі.

А втім, він мав принаймні одне - свою кімнату, і туди він подався.

Був чудовий ясний весняний вечір, і вікно стояло відчинене. Білі фіранки легенько колихалися, немовби махали маленьким блідим зіркам, що мерехтіли вгорі на весняному небі. Малий підійшов до вікна і став дивитися надвір. Він думав про того ласкавого песика і уявляв собі, що той зараз робить. Може, лежить десь на кухні в кошику, і, може, на підлозі біля нього сидить хлопець - не Малий, а якийсь інший хлопець, - гладить його кудлату голову і приказує: «Рікі, ти чудовий песик!»

Малий тяжко зітхнув. Раптом він почув якесь легеньке дзижчання. Воно дедалі дужчало, і несподівано повз вікно повільно пролетів маленький товстий чоловічок. Це і був Карлсон, що живе на даху, але ж Малий ще не знав того.

Карлсон тільки зміряв Малого довгим поглядом і полетів собі далі. Він зробив невеличке коло над дахом сусіднього будинку, облетів димар і повернувся назад до вікна. Тепер він додав швидкості і промчав повз Малого, ніби невеличкий реактивний літак.

Він кілька разів пролітав отак за вікном, а Малий стояв принішклий і очікував, що ж буде далі. Від хвилювання в нього аж мороз пішов по спині, бо ж не кожного дня отак перед очима пролітають маленькі товсті чоловічки.

Врешті Карлсон уповільнив літ біля самого підвіконня і сказав:

- Привіт! Можна присісти скраєчку?

- О, будь ласка, - відповів Малий і докинув: - А що, важко отак літати?

- Тільки не мені, - поважно сказав Карлсон. - Мені нічого не важко, бо я найкращий у світі літун! Проте я не раджу кожному лантухові наслідувати мене.

Малий відчув, що «кожний лантух» його теж стосується, і тут же запевнив себе ніколи не пробувати літати.

- Як тебе звуть? - спитав Карлсон.

- Малий. Хоч насправді я звусь Сванте Свантесон.

- А мене, уяви собі, як не дивно, звуть Карлсон. Просто Карлсон і годі. Привіт, Малий!

- Привіт, Карлсоне! - сказав Малий.

- Скільки тобі років? - спитав Карлсон.

- Сім- відповів Малий, - Чудово. Підемо далі, - мовив Карлсон.

Вій хвацько перекинув через підвіконня свої маленькі товсті ноги й опинився в кімнаті.

- А тобі скільки років? - спитав Малий, подумавши, що Карлсон поводить себе занадто по дитячому як для дорослого дядька.

- Мені скільки років? - перепитав Карлсон. - Я мужчина в розквіті сил - оце усе, що я можу сказати.

Малий добре не знав, що то значить бути мужчиною в розквіті сил. Може, він теж мужчина в розквіті сил і тільки не знає про це? Тому він обережно спитав:

- А в скільки років буває розквіт сил?

- У всі роки, - задоволено відповів Карлсон. - У всі, принаймні, коли йдеться про мене. Я вродливий, розумний і до міри затовстий мужчина в розквіті сил.

Тут Карлсон дістав із книжкової полицки Малеого його іграшкову парову машину.

- Давай запустимо її, - мовив він.

- Без тата не можна, - сказав Малий. - Машину мені дозволяють заводити тільки разом з татом або з Босеє.

- З татом, з Босеє або з Карлсоном, що живе на даху, - зауважив Карлсон.

- Найкращий у світі машиніст - це Карлсон, що живе на даху. Так і передай своєму татові!

Він миттю схопив пляшку з денатуратом, що стояла побіч машини, наповнив

маленьку спиртівку і запалив п.

Хоч він був і найкращий у світі машиніст, однак наливав спирт так незграбно, що на книжковій полиці з'явилась ціла калюжа. Вона загорілась, і навколо машини затанцювало веселе голубе полум'я. Малий злякано крикнув і кинувся до полиці.

- Спокійно, тільки спокійно! - мовив Карлсон і застережливо підняв свою пухку руку.

Проте Малий не міг бути спокійний, коли бачив, як горить. Він схопив стару ганчірку і погасив полум'я. Там, де горіло, на лакованій полиці залишилися великі негарні плями.

- Глянь, яка стала полиця, - зажурився Малий. - Що скаже мама?

- Дурниці, не варто й згадувати, - мовив Карлсон. - Кілька маленьких плям - то дурниці. Так і передай своїй мамі!

Він уклякнун біля машини, і очі його заблищали: - Зараз вона запрацює.

І справді, машина скоро почала працювати. «Пах-пах-пах», - пахкала вона.

О, це була найкраща з усіх парових машин, і Карлсон так запишався, ніби сам її винайшов.

- Я мушу перевірити запобіжний клапан, - сказав він і почав завзято крутити якусь маленьку ручку. - Завжди може статися лихо, коли не перевіриш запобіжного клапана.

«Пах-пах-пах», - пахкала машина дедалі швидше й швидше. «Пах-пах-пах». Врешті вона почала задихатись, ніби мчала щодуху. Очі в Карлсона променіли.

Малого вже перестали турбувати й плями на книжковій полиці, такий він був радий, що має чудову парову машину і що він познайомився з найкращим у світі машиністом, який так гарно перевірів запобіжний клапан.

- Оце то воно, Малий! - вигукнув Карлсон. - Оце то пах-пах-пах! Найкращий у світі машиніст...

Більше він не встиг нічого сказати, бо тут раптом почувся страшенний луск, і парової машини не стало, лиш уламки з неї порозліталися по всій кімнаті.

- Вона вибухнула! - захоплено вигукнув Карлсон, ніби це було найкраще, що могла зробити парова машина. Справді-таки вибухнула! А який луск, ух!

Однак Малий не міг так само радіти, як Карлсон. У нього на очах забриніли сльози.

- Моя машина... - схлипнув він. - Від неї залишились самі уламки!

- Дурниці, не варто й згадувати, - сказав Карлсон і безжурно махнув пухкенькою рукою. - Ти собі зможеш узяти нову парову машину.

- Де? - здивувався Малий.
  - У мене нагорі. Їх там є кілька тисяч.
  - Де це, в тебе нагорі? - спитав Малий.
  - Нагорі, у моєї хатці на даху.
  - У тебе є хатка на даху? - перепитав Малий.
  - І в ній кілька тисяч парових машин?
  - Еге ж, принаймні кількасот набереться, - сказав Карлсон.
  - О, як би я хотів подивитися на твою хатку! - вигукнув Малий.
- Просто важко було повірити: маленька хатка на даху, і в ній живе Карлсон...
- Подумати, хатка, повна парових машин, - здивувався Малий.
  - Кількасот машин!

- Ну, я докладно не рахував, скільки їх, але кілька десятків буде, - сказав Карлсон. - Часом вони вибухають, проте десятків зо два ще залишилось.

- І ти даси мені одну машину?

- Ну, звичайно.

- Зараз даси? - спитав Малий.

- Ні, спочатку мені треба їх трошки оглянути, перевірити запобіжні клапани тощо. Спокійно, тільки спокійно! Днями ти її матимеш.

Малий заходився збирати шматки того, що недавно було його паровою машиною.

- Уявляю собі, що скаже тато, - занепокоєно пробурмотів він.

Карлсон здивовано звів брови.

- Через машину? То дурниці, не варто й згадувати! Так і передай своєму татові. Я б сам сказав йому це, якби міг ще трохи побути тут і зустрітися з ним. Але мені треба зараз злітати додому, глянути, що там робиться.

- Так гарно, що ти прийшов до мене, - сказав Малий. - Хоч парова машина... Ти ще колись прийдеш?

Спокійно, тільки спокійно! - мовив Карлсон і покрутив за гудзика на животі, приблизно проти пупа. Моторчик зачмихав.

Карлсон не рухався з місця, чекаючи, поки він добре розкрутиться. Та ось Карлсон відірвався уже від підлоги і зробив кілька кругів по кімнаті.

- Мотор щось кашляє, - сказав він, - Треба буде залетіти до майстерні, щоб його там змастили. Звичайно, я й сам міг би зробити це, адже я найкращий у світі моторист. Та от часу немає... Думаю, що загляну все-таки до майстерні.

Малий теж подумав, що так буде найкраще.

Карлсон вилетів у відчинене вікно, його маленька, товста постать чітко вимальовувалась на тлі весняного зоряного неба.

- Привіт, Малий! - гукнув він, помахав своєю пухкенькою ручкою і полетів.

КАРЛСОН БУДУЄ ВЕЖУ

- Я ж уже сказав, що його звуть Карлсон і що живе він угорі на даху, - мовив Малий - Що тут такого дивного? Хіба люди не можуть жити, де їм хочеться?

- Не мороч голови, Малий, - сказала мама. - Ти налякав нас до смерті. Справжній вибух! Тебе ж могло вбити! Невже ти не розумієш цього?

- Розумію, але Карлсон все одно найкращий у світі машиніст, - відповів Малий і серйозно глянув на маму.

Ну, як вона не збагне, що не можна сказати «ні», коли найкращий у світі машиніст береться заводити твою парову машину!

- Треба відповідати за свої вчинки, Малий, - сказав тато, - а не складати вину на якогось Карлсона, що взагалі не існує.

- Ні, - заперечив Малий, - він існує!

- Ще й літати може, - насмішувато докинув Босес.

- Уяви собі, що може, - відповів Малий. - Я гадаю, що він ще прилетить, і ти сам побачиш.

- От якби він прилетів завтра, - сказала Бетан. - Я дам тобі крону, Малий, якщо побачу на власні очі Карлсона, що живе на даху.

- Завтра він не зможе, - пояснив Малий. - Завтра йому треба злітати до майстерні і змастити моторчика.

- За твої витівки тебе самого треба було б змастити, - мовила мама. - Глянь, на що схожа твоя книжкова полиця!

- Карлсон каже, що це все дурниці, не варто й згадувати.

І Малий зневажливо махнув рукою, точнісінько так, як махав Карлсон.

Він хотів дати зрозуміти мамі, що зовсім не варто побиватися через якусь там книжкову полицю.

Проте на маму це ніяк не вплинуло.

- Це так каже Карлсон? - спитала вона. - Тоді передай йому, що коли він ще раз пхатиме сюди свого носа, то я так змащу його, що довіку не забуде.

Малий нічого не відповів. Він вважав, що то просто жах - таке казати про найкращого в світі машиніста. Але на що краще можна було сподіватися такого дня, коли всі наче змовились суперечити йому.

І Малий раптом затужив за Карлсоном. За бадьорим, радісним Карлсоном, який так гарно махав рукою й казав, що нещастя - то дурниці, про які не варто й згадувати, йому так хотілося знову побачити Карлсона. «Невже він більше ніколи не прилетить?» - з тривогою подумав Малий.

- Спокійно, тільки спокійно, - сказав собі він, точнісінько так, як Карлсон.

- Адже Карлсон пообіцяв, що прилетить.

Виявилося, що на Карлсона таки можна покластися. Бо не минуло й кількох днів, як він з'явився знову.

Малий саме лежав у своїй кімнаті долілиць на підлозі й читав, коли почулося дзижчання і у вікно, мов велетенський джміль, улетів Карлсон. Він покружляв по кімнаті, наспівуючи якусь веселу пісеньку. Часом він стишував літ і розглядав картини на стінах, схиляючи набік голову і примружуючи очі.

- Гарні картини, страшенно гарні, хоч, мабуть, не такі гарні, як мої - сказав він. Малий схопився з підлоги і стояв, не тямлячись із радощів: як добре, що Карлсон знову прилетів.

- У тебе нагорі багато картин? - спитав він.

- Кілька тисяч, - відповів Карлсон.

- Я сам малюю у вільний час. Маленьких півників, пташок та інші гарні речі. Я найкращий у світі майстер малювати півнів.

Карлсон зробив красиве коло і приземлився біля Малого.

- Ти подумай! - здивувався Малий. - Слухай... а чи не можна мені піти з тобою на дах, побачити твою хатку, твої парові машини й картини?

- Звичайно, можна, - відповів Карлсон.

- А то ж як! Ласкаво прошу тебе... колись іншим разом.

- Якби ж швидше, - мовив Малий.

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав Карлсон.

- Мені треба спочатку трохи прибрати в хаті, але це буде недовго. Відгадай, хто найкращий у світі швидкісний прибиральник?

- Либонь, ти, - сказав Малий.

- Либонь! - обурився Карлсон. - Ти ще кажеш «либонь»! Як ти можеш сумніватися! Найкращий у світі швидкісний прибиральник - Карлсон, що живе на даху. Це кожному відомо.

Малий охоче вірив, що Карлсон у всьому «найкращий у світі». І вже напевне він найкращий у світі товариш в іграх. Це Малий відчув на власному досвіді.

Щоправда, Крістер і Гунілла теж гарні товариші, проте куди їм до Карлсона, що живе на даху. Малий надумав обов'язково розповісти про нього Крістерові й Гуніллі, коли вони завтра йтимуть разом зі школи. А то Крістер тільки те й робить, що хвалиться своїм собакою Йоффою. Малий уже давно заздрить йому.

«Коли Крістер завтра знову почне хвалитися своїм Йоффою, я йому розповім про Карлсона. Чого вартий Йоффа проти Карлсона, що живе на даху! Так я йому й скажу».

І все-таки нічого в світі Малий так не прагнув, як мати свого власного песика. Карлсон перебив йому думки.

Я б залюбки трошки розважився, - заявив він і цікаво озирнувся довкола. - У тебе більше немає парової машини?

Малий похитав головою. Ага, парова машина. Добре, що згадав! Адже Карлсон тепер тут, і мама з татом зможуть переконатися, що він таки існує. І Босеє та Бетан теж, якщо вони зараз вдома.

- Хочеш піти познайомитися з моїми мамою і татом? - спитав Малий.

- Залюбки! - погодився Карлсон. - їм буде дуже приємно зустрітися зі мною; адже я такий вродливий і розумний... - Карлсон почав задоволено походжати по кімнаті. - І до міри затовстий, - додав він. - Мужчина в розквіті сил. Твоїм мамі й татові буде дуже приємно зі мною познайомитись.

Саме цієї миті із кухні долинув ледь чутний запах смажених тефтельок, і Малий згадав, що скоро буде обід. Подумавши, він сказав собі почекати, поки скінчиться обід, а вже тоді познайомити Карлсона з мамою і татом. Бо ж доброго мало виходить, коли мамам заважають смажити тефтельки. І крім того, раптом тато чи мама надумують завести з Карлсоном розмову про парову машину або плями на книжковій полиці. А цьому треба завадити. Будь-що треба запобігти. Під час обіду Малий

уже постарається, щоб мама й тато зрозуміли, як їм слід ставитись до найкращого в світі машиніста, йому тільки треба трохи часу. Поки пообідають, він це владнає. А тоді запросить усіх і поведе до своєї кімнати.

«Прошу, ось вам Карлсон, що живе на даху» - скаже він.

Як же вони здивуються! От буде смішно дивитись на них!

Карлсон раптом перестав ходити по кімнаті. Він завмер на місці й став принохуватись, наче мисливський пес.

- Тефтельки, - сказав він. - Як я люблю смачні тефтельки!

Малому стало трохи ніяково. Власне, на такі слова треба було б сказати тільки одне:

- Якщо хочеш, залишся й пообідай у мене.

Проте Малий не наважувався отак просто взяти й привести з собою Карлсона до столу, нікого не попередивши. От Крістер або Гунілла - то інша річ. З ними Малий міг прибігти останньої миті, тоді і, коли всі вже сиділи за столом, і сказати:

- Мамуню, Крістер і Гунілла теж хочуть горохового супу й млинців.

Але привести на обід зовсім незнайомого маленького товстого чоловічка, що до того ж поламав парову машину і наробив плям на книжковій полиці, так просто не можна.

Але ж Карлсон ось заявив, що дуже любить смачні тефтельки. Значить, треба конче дістати їх, а то ще він образиться і не захоче більше прилітати до нього. О, скільки тепер залежало од маминих тефтельок!

- Почекай хвилю, - мовив Малий. - Я побіжу до кухні по тефтельки.

Карлсон задоволено кивнув головою.

- Чудово! - вигукнув він. - Чудово! Тільки мерщій біжи! Адже картинами ситий не будеш.

Малий помчав до кухні. Там, біля плити, стояла мама в картатому фартусі і смажила смачні-пресмачні тефтельки в підливі. Мама підтрушувала над полум'ям велику сковорідку, в якій було повно чудових підсмажених кульок із м'яса.

- Це ти, Малий? - сказала мама. - Скоро будемо обідати!

- Мамуню, можна мені взяти на тарілку кілька тефтельок і понести до своєї кімнати? - попросив Малий найніжнішим голосом.

- Зараз, синку, ми сядемо до столу, - відповіла мама.

- Я знаю, але все одно дай... Після обіду я тобі поясню, навіщо вони мені.

- Ну добре, візьми.

І мама поклала на тарілочку шість тефтельок.

О, як вони смачно пахли! І які були гарні, рум'яні - саме такі, як і треба.

Малий обережно взяв тарілочку обома руками і поспішив до своєї кімнати.

- Ось я, Карлсоне! - вигукнув він, відчиняючи двері.

Проте Карлсон кудись зник. Малий стояв з тефтельками і не знав, що йому робити. Карлсона ніде не було видно.

Малий був страшенно розчарований, все одразу стало йому таке нудне.

- Він полетів, - сказав Малий сам до себе. - Полетів...

Аж враз...

- Пік! - почулось звідкись. - Пік!

Малий оглянувся довкола. На його ліжку майже в ногах ворушився під ковдрою якийсь маленький клубок і пищав:

- Пік! Пік!

За мить з-під ковдри визирнуло лукаве Карлсонове обличчя.

- Ха-ха-ха, - засміявся він. - Ти сказав: «Він полетів»! «Він полетів». Ха-ха-ха!

А я зовсім не полетів. Я просто сховався.

Тут Карлсон побачив тефтельки і миттю крутнув гудзика на животі. Моторчик задзижчав, і Карлсон поволі злетів з ліжка просто до тарілочки. Не зупиняючись, він схопив тефтельку, піднявся під стелю і закружляв навколо лампи, задоволено жуючи.

- Смачні, - сказав він. - Страшенно смачні! Навіть важко повірити, що їх смажив не найкращий у світі кухар. Але це так, нічого не скажеш, - додав Карлсон.

Він знову шугнув униз до тарілочки й схопив ще одну тефтельку.

Цієї миті з кухні почувся мамин голос:

- Малий, зараз будемо обідати, швиденько мий руки й ходи!

- Мені треба йти, - сказав Малий Карлсонові й поставив тарілочку додолю.

- Та я скоро повернусь. Обіцяй, що ти почекаєш на мене.

- Добре, але що я робитиму, поки тебе не буде? - спитав Карлсон. Він скерував униз і приземлився біля Малого. - Мені ж треба якоїсь розваги. В тебе справді немає ще одної парової машини?

- Ні, - відповів Малий, - машини немає, однак ти можеш погратися моїми кубиками.

- Давай їх сюди! - мовив Карлсон.

Малий дістав із шафки, де він тримав свої іграшки, будівельну коробку. Це була справді чудова будівельна коробка - з деталями найрізноманітнішої форми. З них можна було спорудити що завгодно .

- Ось маєш, - мовив він. - З цього можна зробити й машину, й кран, і все, що хочеш...

- Невже найкращий у світі будівельник не знає, що можна з цього спорудити, а що ні? - перебив його Карлсон.

Він запхнув до рота ще одну тефтельку і заходився біля коробки з кубиками.

- Побачимо, побачимо, - сказав він і висипав усі кубики з коробки на підлогу.

Малому треба було вже йти, хоч він залюбки залишився б подивитися на роботу найкращого в світі будівельника.

У дверях Малий ще раз оглянувся на Карлсона й побачив, що той сидить на підлозі біля купи деталей і задоволено мугикає собі під ніс:

Гей, який я спритний! Гей, який розумний! І якраз, якраз до міри затовстий.
Плям!

З останніми словами пісеньки він проковтнув четверту тефтельку.

Коли Малий зайшов до їдальні, мама, тато, Босеє та Бетан уже сиділи біля столу.
Малий швиденько вмоствився на своє місце й пов'язав серветку.

- Пообіцяй мені щось, мамо. І ти, тату, теж, - мовив він.

- Що ж я маю тобі пообіцяти? - спитала мама.

- Спочатку пообіцяй, - наполягав Малий.

Тато не хотів пристати на таке і одразу сказав:

- А що як ти знову захочеш, аби я пообіцяв купити тобі пса!

- Ні, не пса, - відповів Малий. - Хоч собаку ти мені теж можеш пообіцяти, якщо хочеш. Ні, це зовсім інше і зовсім не страшне. Обіцяйте, що ви пообіцяєте!

- Ну, гаразд, обіцяємо, - сказала мама.

- Ага, значить, ви пообіцяли не лаяти Карлсона, що живе на даху, за парову машину! - радісно сказав Малий.

- Цікаво, - посміхнулась Бетан, - як би вони могли полаяти Карлсона за парову машину, коли вони ніколи з ним не зустрінуться?

- Ні, зустрінуться, - переможно заявив Малий.
- Сьогодні ж після обіду. Бо Карлсон сидить у моїй кімнаті.
- Ой, я зараз вдавлюсь! - вигукнув Босеє. - Карлсон сидить у твоїй кімнаті?
- Уяви собі, що так!

Це справді була урочиста мить для Малого. Якби тільки вони швидше обідали, от і побачать!

Мама посміхнулася.

- Нам було б дуже приємно познайомитися з Карлсоном, - сказала вона.
- Карлсон теж так вважає, - заявив Малий.

Ось уже всі допили компот. Ось уже мама підвелася з-за столу. Настала хвилина, якої так чекав Малий.

- Ходіть усі, - сказав він.
- Нас і просити не треба, - мовила Бетан.
- Я не заспокоюсь, поки не побачу твого Карлсона.

Малий ішов попереду.

- Тільки пам'ятайте, що ви обіцяли, - нагадав він, перш ніж відчинити двері.
- Ні слова про парову машину!

Він натиснув на клямку й відчинив двері.

Карлсона в кімнаті не було. Цього разу справді-таки не було. Навіть на ліжку Малого не ворухився під ковдрою маленький клубок.

Тільки на підлозі здіймалась сяк-так складена з кубиків вежа. Дуже висока і дуже вузька вежа. Хоч Карлсон, звичайно, міг спорудити і підйомний кран і що завгодно, однак він задовольнився тим, що складав кубики на самоті, і от вийшла довга-предовга, вузька вежа, а нагорі її прикрашало щось, що мало правити за баню. Це була маленька кругла тефтелька.

КАРЛСОН ГРАЄТЬСЯ В НАМЕТА

Для Малого це була важка мить. Мамі не сподобалось, що її тефтельками прикрашають вежу з кубиків, і вона, звичайно, не мала сумніву, що це Малий так зробив.

- Карлсон, що живе на даху... - почав був Малий, але тато суворо перебив його:

- Годі, Малий, ми більше не хочемо слухати твої вигадки про Карлсона! Босеє і Бетан глузливо засміялися.

- Ну й Карлсон! - мовив Босеє. - йому конче забаглося піти саме тоді, як ми прийшли знайомитися з ним!

Малий сумно з'їв тефтельку і заходився збирати розкидані кубики. Тепер про Карлсона не варто було більше й мови заводити. Однак без нього в домі здавалось так порожньо, так сумно!

- А тепер ходімо пити каву й забудемо про Карлсона, - сказав тато й ласкаво поплескав Малиго по щоці.

Каву завжди пили перед каміном у вітальні. Так було й цього вечора, хоч надворі стояла тепла, ясна погода, а липи на вулиці вже убралися в маленькі зелені листочки. Малий не любив кави, зате любив сидіти з мамою, татом, з Бетан і Босеє перед каміном, у якому палав вогонь.

- Мамо, зажмурися на хвилику, - сказав Малий, коли мама поставила на столику біля каміна тацю з кавою.

- Навіщо мені зажмурюватись?

- Та ти ж казала, що не можеш бачити, як я їм цукор, а я саме хочу взяти собі грудочку, - відповів Малий.

Він був дуже засмучений і шукав, чим би втішитись. Чого Карлсон полетів? Хіба це гарно так робити - зникнути й залишити після себе тільки маленьку тефтельку?

Малий всівся на своє улюблене місце біля каміна - якнайближче до вогню.

Ці хвилини, коли вся родина пила після обіду каву, були чи не найкращі за весь день. Тоді можна було спокійно поговорити з татом і мамою; вони терпляче вислухували Малого, на що іншої доби не завжди знаходили час. Приємно було також послухати, як Босеє та Бетан глузували од не з одного, заводили розмову про «зубрячку». «Зубрячка» - то, либонь, зовсім інший, кращий спосіб учитися, ніж той, що буває в початковій школі, куди ходив Малий. Він теж залюбки поговорив би й про свої шкільні справи, однак, крім мами й тата, ніхто більше ними не цікавився. Босеє та Бетан тільки сміялися з того, що він розповідав, а Малий старався не давати їм нагоди посміятися з себе. Проте, коли вже Босеє та Бетан зачіпали його, він не залишався в боргу. А дратувати Малий був мастак - це він мусив уміти, маючи такого брата, як Босеє, і таку сестру, як Бетан.

- Ну, Малий, - спитала мама, - ти вже вивчив уроки?

Такі розмови Малому аж ніяк не подобались, та коли вже мама нічого не сказала, що він узяв грудку цукру, то треба було витерпіти і її запитання.

- Аякже, вивчив, - похмуро відповів він.

Малий весь цей час думав про Карлсона. Як же можна вимагати, щоб він не забував про уроки, коли він не знав, чи Карлсон ще повернеться, чи ні!

- Що ж вам задано? - спитав тато.

Малий розсердився. - Коли вони перестануть? Не для того ж він так зручно вмотивувався біля каміна і втішається теплом, щоб йому весь час нагадували про уроки!

- Нам задано абетку, - поспішно відповів він, - всю довжелезну абетку, і я її знаю: спочатку йде «а», а потім усі інші літери!

Малий узяв ще одну грудку цукру і знову почав думати про Карлсона. Нехай вони розмовляють собі, про що їм хочеться, а він буде думати про Карлсона. Чи доведеться ще колись його побачити?

Однак Бетан вивела його з задуми:

- Слухай, Малий, хочеш заробити двадцять п'ять ере? (*Е р е* - дрібна монета у Швеції.)

Хлопець не зразу збагнув, що вона сказала. Звичайно, чому б не заробити двадцять п'ять ере. Але все залежить од того, що за це хоче од нього Бетан.

- Двадцять п'ять ере - це надто мало, - твердо відповів він. - Зараз усе таке дороге... Як ти гадаєш, скільки, наприклад, коштує п'ятдесятиєрова скляночка морозива?

- Думаю, що п'ятдесят ере, - хитро відповіла Бетан.

- Ото ж бо! Тепер ти бачиш, що двадцять п'ять ере замало.

- Але ж ти навіть не знаєш, чого від тебе хочуть, - сказала Бетан.

- Тобі нічого не доведеться робити. Тобі треба буде тільки чогось не робити.
- Чого ж мені треба не робити?
- Не показуватись цілий вечір у вітальні.
- Має прийти Пелле, розумієш, - пояснив Босеє. - Нова симпатія Бетан.

Малий кивнув головою. Нічого собі вони вигадали. Мама з татом підуть у кіно, Босеє помчить на футбольний матч, а Бетан сидітиме у вітальні і воркуватиме з своїм Пелле! Тільки ти Малий, зачинися в своїй кімнаті - і за якісь там жалюгідні двадцять п'ять ере! Ох, мати отаку сім'ю!

- А які в нього вуха? - спитав Малий. - Він такий самий клаповухий, як той, що був раніше?

Це було сказано навмисне, щоб позлити Бетан.

- Чуєш, мамо, - мовила Бетан, - тепер ти сама розумієш, чому я хочу, аби Малий не показувався. Він своїм глузуванням проганяє кожного, хто приходить до мене.

- Він більше не зробить цього, - невпевнено заперечила мама.

Вона не любила, коли її діти лаялись.

- Ні, зробить, - наполягала Бетан. - Пам'ятаєте, як він учинив з Клаасом? Вступився в нього, а тоді сказав: «Ні, Бетан, такі вуха тобі не пасують». Тож зрозуміло, чому Клаас після цього більше вже ні разу не приходив!

- Спокійно, тільки спокійно, - сказав Малий таким самісіньким тоном, як Карлсон. - Я сидітиму в себе в кімнаті, і зроблю це без ніякої платні. Я не беру грошей за те, що хтось не хоче мене бачити.

- Чудово, - мовила Бетан. - Тільки поклянись. Поклянись, що я не побачу тебе тут цілий вечір!

- Клянусь, - сказав Малий. - І знай, що мені не такі дуже потрібні всі твої Пелле, як ти думаєш. Я й сам заплатив би двадцять п'ять ере, аби не бачити їх! За якийсь час Малий і справді сидів уже в своїй кімнаті і без ніякої платні. Мама з татом пішли в кіно, Босеє побіг на стадіон, а з вітальні, коли Малий відчиняв двері, чути було притишену розмову. Там Бетан воркувала з своїм Пелле. Малий кілька разів відчиняв двері, намагаючись почути, про що вони говорять, проте нічого не виходило. Тоді він став біля вікна й почав дивитися, як смеркає. Він зазирнув униз на вулицю, чи немає там часом Крістера й Гунілли. Але там лише кілька великих хлопців завели бійку. Малому було цікаво стежити за бійкою, та, на жаль, хлопці швидко скінчили, і знову стало дуже нудно.

І враз він почув найприємніший у світі звук - дзижчання моторчика! А ще за мить у вікні з'явився Карлсон.

- Привіт, Малий! - невинно привітався він.

- Привіт, Карлсоне, - відповів Малий. - Звідки ти взявся?

- Як то звідки? Що ти цим хочеш сказати? - спитав Карлсон.

- Ну, ти ж зник, - мовив Малий.

- І саме тоді, як мав познайомитися з моїми мамою й татом. Чого ти втік?

Карлсон розсердився. Він узявся в боки й вигукнув:

- Ні, ви чули таке! Хіба я не мав права поглянути, що робиться в мене вдома?

Господар не повинен забувати про свою хату. А як же інакше? Хіба я винен, що твої мама й тато прийшли знайомитися зі мною саме тоді, коли мені треба було йти додому?

Карлсон оглянувся по кімнаті.

- До речі, про хату, - сказав він. - А де моя вежа? Хто знищив мою чудову вежу, і де моя тефтелька?

Малий збентежився. - Я не сподівався, що ти повернешся, - боязко сказав він.

- Все зрозуміло, - мовив Карлсон. - Найкращий у світі будівельник споруджує вежу, і що ж виходить? Може, хтось ставить біля неї огорожу? Може, хтось слідкує, щоб вона стояла вічно? Зовсім ні! Навпаки! Ламас, нищить її та ще й з'їдає чужу тефтельку!

Карлсон відійшов, усівся на ослінчик і насупився.

- О, це дурниці, не варто й згадувати, - сказав Малий і махнув рукою точнісінько так, як робив Карлсон. - Не треба через це хвилюватися!..

- Добре тобі казати! - сердито мовив Карлсон. - Так можна знищити все, а потім заявити, що це дурниці й не варто через них хвилюватися. А як же мені, будівельникові, що спорудив вежу оцими нещасними маленькими руками!

І він тицьнув свої пухкенькі руки прямо під ніс Малому. Потім знову сів на ослінчик і ще дужче насупився.

- Я не можу стерпіти, щоб наді мною так збиткувались, - пробурчав він.

Малий зовсім занепавав духом. Він стояв і не знав, що йому робити.

Хвилинку панувала мовчанка. Врешті Карлсон сумно сказав :

- Якщо я дістану якийсь невеличкий подарунок, то, може, знову повеселішаю.

Це, не напевне, але, може, я повеселішаю, коли матиму якийсь подарунок...

Малий кинувся до столу й квалливо почав порпатися в шухляді, де він тримав найдорожчі свої скарби: поштові марки, морські камінці, кольорові олівці та олов'яні солдатики.

Там же лежала найбільша його гордість - маленький кишеньковий ліхтарик.

- Може, тобі подарувати оце? - спитав Малий і простягнув ліхтарика так, щоб Карлсон побачив його.

Карлсон миттю схопив ліхтарика.

- Якраз щось таке мені й треба, аби я знову став веселий, - мовив він, - Це,

звичайно, не така гарна річ, як моя вежа, але принаймні я спробую трохи по-веселішати.

- То хай він буде твій, - сказав Малий.

- А він світить? - недовірливо спитав Карлсон і натиснув на кнопку.

- Ура! Світить! - скрикнув він, і його очі теж засяяли.

- Ні, ти тільки уяви собі - коли темними осінніми вечорами я йтиму по даху до своєї хатки, то зможу присвічувати ліхтариком. Не буду більше блукати навпомацки між димарями, - сказав він і погладив ліхтарика рукою.

Малий дуже зрадів, коли почув Карлсонові слова. Він тільки хотів одного - прогулятися колись із Карлсоном по даху й побачити, як він світитиме ліхтариком у темряві.

- Ну, Малий, тепер я знову веселий! - мовив Карлсон. - Клич сюди своїх маму й тата, будемо знайомитись.

- Вони пішли в кіно, - сказав Малий.

- Пішли в кіно? Тоді, як мали нагоду зустрітись зі мною? - здивувався Карлсон.

- Пішли. Вдома лише Бетан... і її нова симпатія. Вони сидять у вітальні, але мені туди не можна заходити.

- Що я чую! - вигукнув Карлсон. - Тобі не можна ходити, куди ти хочеш? Ну, цього не можна стерпіти. Ходімо!

- Але ж я поклявся... - почав було Малий.

- А я поклявся, - перебив його Карлсон, - що коли побачу якусь несправедливість - то миттю кинуся на неї, мов яструб!

Він підійшов до Малийого й поплескав його по плечу.

- А в чому, власне, ти поклявся?

- Поклявся, що мене не побачать у вітальні цілий вечір.

- Ну, то тебе й не побачать, - сказав Карлсон. - Однак тобі, певно, хочеться подивитись на нову симпатію Бетан?

- Щиро кажучи, дуже хочеться! - гаряче признався Малий. - Раніше вона мала товариша, в якого були страшенно клапаті вуха. Я б дуже хотів поглянути, які вуха в цього.

- Знаєш, я теж залюбки поглянув би, - сказав Карлсон. - Стривай, я щось вигадую! Найкращий у світі вигадник - це Карлсон, що живе на даху.

Він оглянувся по кімнаті.

- О, знайшов! - мовив він і кивнув головою на ковдру. - Це саме те, що нам треба. Я ж був певен, що вигадую щось.

- Що ж ти вигадав? - спитав Малий.

- Ти поклявся, що тебе цілий вечір не побачать у вітальні, так? Але якщо ти йтимеш під ковдрою, то тебе не буде видно.

- Це так, проте... - почав Малий.

- Ніяких «проте», - рішуче перебив його Карлсон. - Якщо ти йтимеш під ковдрою, то побачать ковдру, а не тебе. І якщо я йтиму під ковдрою, мене теж не буде видно. Це велика кара для Бетан, але так їй і треба, коли вона така дурна. Сердешна маленька Бетан, так вона мене й не побачить!

Він стягнув з ліжка ковдру і накинув її собі на голову.

- Залазь до мене, швидко! покликав він Малого. - Лізь у мій намет!

Малий шугнув під ковдру до Карлсона, і вони обидва радісно засміялись.

- Адже Бетан не казала, що вона не хоче бачити в кімнаті намета? Бо ж кожному цікаво поглянути на намет. Та ще на такий, що в ньому світиться! - І Карлсон увімкнув ліхтарика.

Малий не був певний, що Бетан дуже зрадіє наметові, однак самому йому він сподобався.

Стояти разом з Карлсоном під ковдрою і світити ліхтариком було так таємниче й цікаво.

Малий гадав, що вони могли б краще сидіти в його кімнаті, гратися в намета й дати Бетан спокій. Однак Карлсон був невблаганний.

- Я не стерплю несправедливості! - заявив він. - І хоч би що зайду до вітальні!

І ось намет почав рухатись до дверей. Малому залишилось тільки йти слідом за Карлсоном. З-під ковдри показалаась маленька пухка ручка, натиснула на клямку й дуже тихо та обережно відчинила двері. Напет опинився в передпокої, що його тільки відділяла від вітальні важка завіса.

- Спокійно, тільки спокійно! - пошепки сказав Карлсон.

Напет зовсім тихо посунувся по підлозі і зупинився перед завісою. Тепер голоси долинали трохи виразніше, проте все одно не можна було розібрати слів. Лампа у вітальні не горіла. Певно, Бетан і Пелле досить було світла, що доходило до кімнати з вулиці.

- Це ще краще, - прошепотів Карлсон, - світло ліхтарика здаватиметься яснішим.

А поки що він вимкнув ліхтарика.

- Нехай ми з'явимось до вітальні, як радісна, бажана несподіванка.

І Карлсон захихотів під ковдрою.

Тихо-тихенько рухався намет кімнатою. Бетан і Пелле сиділи на невеличкій канапі під протилежною стіною. Намет дуже обережно наближався до них.

- Я люблю тебе, Бетан, - почув Малий хрипкий хлоп'ячий голос.

О, який цей Пелле дурний!

- Справді? - спитала Бетан, і знову запала тиша.

Неначе темна купа, рухався намет по підлозі, повільно й неухильно наближаючись до канапи. Ось уже до неї залишилось кілька кроків,

однак Бетан і Пелле нічого не чули й не бачили.

- А ти любиш мене, Бетан? - соромливо спитав Пелле. Відповіді він не дістав, бо саме цієї миті світло ліхтарика розітнуло морок кімнати і попало хлопцеві просто в обличчя. Він підскочив, Бетан заверещала. І враз почувся регіт і тупіт ніг, що поспішно віддалявся до передпокою.

Засліплені яскравим світлом ліхтарика, Бетан і Пелле нічого не бачили. Зате вони чули регіт, дикий регіт, веселий регіт, що долинав з того боку завіси.

- Це мій негідний братик, - мовила Бетан. - Ось я йому зараз покажу!

Малий аж заходився від сміху.

- Ну, звичайно, вона любить тебе! - вигукнув він. - Чому ж ні? Бетан любить усіх своїх знайомих, аякже!

Потім щось грюкнуло і знову почувся регіт.

- Спокійно, тільки спокійно! - прошепотів Карлсон, коли, щодуху тікаючи до дверей, вони спіткнулися й попадали.

Малий і намагався бути спокійним, хоч регіт аж душив його, хоч Карлсон упав просто на нього і він не міг розібрати ти, де його ноги, а де Карлсонові, і хоч він знав, що Бетан ось-ось може наздогнати їх.

Дуже налякані, вони чимдуж полізли рачки і якраз вчасно вскочили до кімнати Малого, тому що Бетан уже мало не хапала їх.

- Спокійно, тільки спокійно! - прошепотів Карлсон під ковдрою, вистукуючи по підлозі своїми маленькими ніжками, наче паличками. - Найкращий у світі бігун - це Карлсон, що живе на даху, - додав він, ледве переводячи подих.

Малий теж умів добре бігати, і зараз це було справді необхідно. Вони ледве останньої миті врятувалися в кімнаті. Карлсон мерщій повернув ключа і тільки задоволено засміявся, коли Бетан почала грюкати в двері.

- Чекай, Малий, я ще до тебе доберуся! - сердито крикнула вона.

- У кожному разі я не показувався у вітальні! - відповів Малий, і знову залунав регіт.

Якби Бетан не була така сердита, то почула б, що реготало двоє.

КАРЛСОН РЕТЬСЯ ОЬ ЗАКЛАД

Якось Малий повернувся зі школи додому сердитий і з великою гулею на лобі. Мама була на кухні. Побачивши гулю, вона, як Малий і сподівався, дуже перелякалась.

- Що з тобою сталося, дитино? - спитала вона, пригортаючи Малого до себе.

- Крістер шпурнув у мене каменем, - похмуро відповів Малий.

- Каменем? От поганий хлопчисько! - вигукнула мама. - Чому ж ти не прийшов і не сказав мені?

Малий знизав плечима:

- Навіщо? Адже ти не вмієш шпурляти камінням. Ти б ні разу не зуміла влучити навіть у стіну дровітні.

- Ото дурненький! - сказала мама. - Невже ти думаєш, що я стану кидати в Крістера камінцем?

- А чим же ще ти можеш кинути? - здивувався Малий. - Принаймні замашнішого ти нічого не знайдеш.

Мама зітхнула. Вона зрозуміла, що не тільки Крістер при нагоді шпурляє каміння. Її власний пестунчик анітрохи не кращий. Просто не віриться - такий маленький хлопчик з милими синіми очима і такий розбишака!

- Скажи, а чи не можна взагалі обійтись без каміння? - мовила мама.

- Адже про все можна домовитись. Знаєш, Малий, на світі немає такого, про що не можна було б спокійно поговорити і дійти згоди.

- Ні, є, мамо, - сказав Малий. - Наприклад, учора. Я саме теж бився з

Крістером...

- І зовсім дарма, - перебила його мама.

- Замість битися ви могли б розв'язати свою суперечку словами.

Малий сів біля столу і підпер руками свою розбиту голову.

- Ти так гадаєш? - спитав він, блимнувши на маму очима.

- Крістер сказав мені: «Я тебе наб'ю!» Отак і сказав. А я йому відповів: «Ні, не наб'єш!» То як же після цього ми могли розв'язати суперечку словами? Ти можеш мені пояснити?

Мама не знала, що на те сказати, і їй довелось припинити свою проповідь про мир. Її малий розбишака сидів насуплений, тому вона поспішила поставити перед ним чашку теплового шоколаду та свіжі булочки.

Це було те, що Малий любив. Він учув приємний запах свіжого печива, ще коли піднімався сходами, а мамині чудові булочки з корицею принаймні хоч трохи полегшували йому життя.

Малий із вдячністю відкусив булочку і поки жував, мама наліпила йому на гулю пластир. Тоді легенько поцілувала його в пластир і спитала:

- А що у вас з Крістером сьогодні зайшло?

- Крістер і Гунілла кажуть, ніби я все видумав про Карлсона, що живе на даху.

Кажуть, що він просто вигадка.

- А хіба це не правда? - обережно спитала мама.

Малий підвів погляд від чашки з шоколадом і сердито зиркнув на маму.

- Ну, хоч ти принаймні можеш повірити мені? - сказав він.

- Я питав Карлсона, чи, бува, він не вигадка...

- І що ж відповів Карлсон?

- Сказав, що коли б він був вигадка, то це була б найкраща в світі вигадка. Проте Карлсон якраз не вигадка, - мовив Малий і взяв ще одну булочку.

- Карлсон вважає, що навпаки - Крістер і Гунілла вигадка. «Страшенно безглузда вигадка», - каже він. І я теж так гадаю.

Мама нічого не відповіла на це. Вона знала, що все одно не переконає Малого, тому тільки мовила: - Я вважаю, що тобі слід більше гратися з Крістером і Гуніллою і менше думати про Карлсона, що живе на даху.

- Карлсон у кожному разі не шпурляє в мене камінцями, - сказав Малий і помацав гулю на лобі.

Раптом він щось згадав і радісно посміхнувся до мами:

- О, я мало не забув - сьогодні я вперше побачу, де живе Карлсон!

Але він од разу ж пожалкував, що проговорився. Ну й дурний, хіба можна казати про таке мамі!

Проте ці слова не здалися мамі страшнішими й небезпечнішими за все інше, що Малий розповідав про Карлсона, і вона безтурботно мовила:

- Ну що ж, це для тебе, мабуть, буде дуже цікаво.

Однак вона навряд чи була б така спокійна, якби вдумалася в те, що сказав їй Малий. Адже уявіть собі тільки, де жив Карлсон!

Малий встав з-за столу наїдений і цілком задоволений своїм життям. Гуля на лобі вже більше не боліла, в роті залишився чудовий смак булочок з корицею, у вікно до кухні зазірало сонце, і мама в своєму картатому фартусі була така мила.

Малий підійшов до неї і пригорнувся:

- Я так люблю тебе, мамо, - сказав він.

- Мене це дуже тішить, - сказала мама.

- Люблю, бо в тебе все таке рідне.

Потім він пішов до своєї кімнати й став чекати на Карлсона. Вони мали сьогодні разом вирушити на дах, і коли б Карлсон був тільки вигадка, як заявляє Крістер, то навряд чи Малий зміг би туди потрапити. Малому довелось чекати довго.

- Я прийду по тебе приблизно годині о третій, чи о четвертій, чи о п'ятій, але ні в

якому разі не раніше шостої, - сказав йому Карлсон.

Малий не зовсім зрозумів, коли ж саме Карлсон має намір прийти, і спитав його ще раз.

- Принаймні не пізніше сьомої, - відповів той, - однак навряд чи буду до восьмої. Чекай мене десь приблизно о дев'ятій, після того, як проб'ють дзигарі!

Малий чекав цілу вічність, і врешті йому самому почало вже здаватись, що Карлсон тільки вигадка. Та раптом почулося дзижчання моторчика, і до кімнати влетів Карлсон, веселий і бадьорий.

- О, я вже не можу тебе дочекатися! - вигукнув Малий. - Ти коли обіцяв прийти?

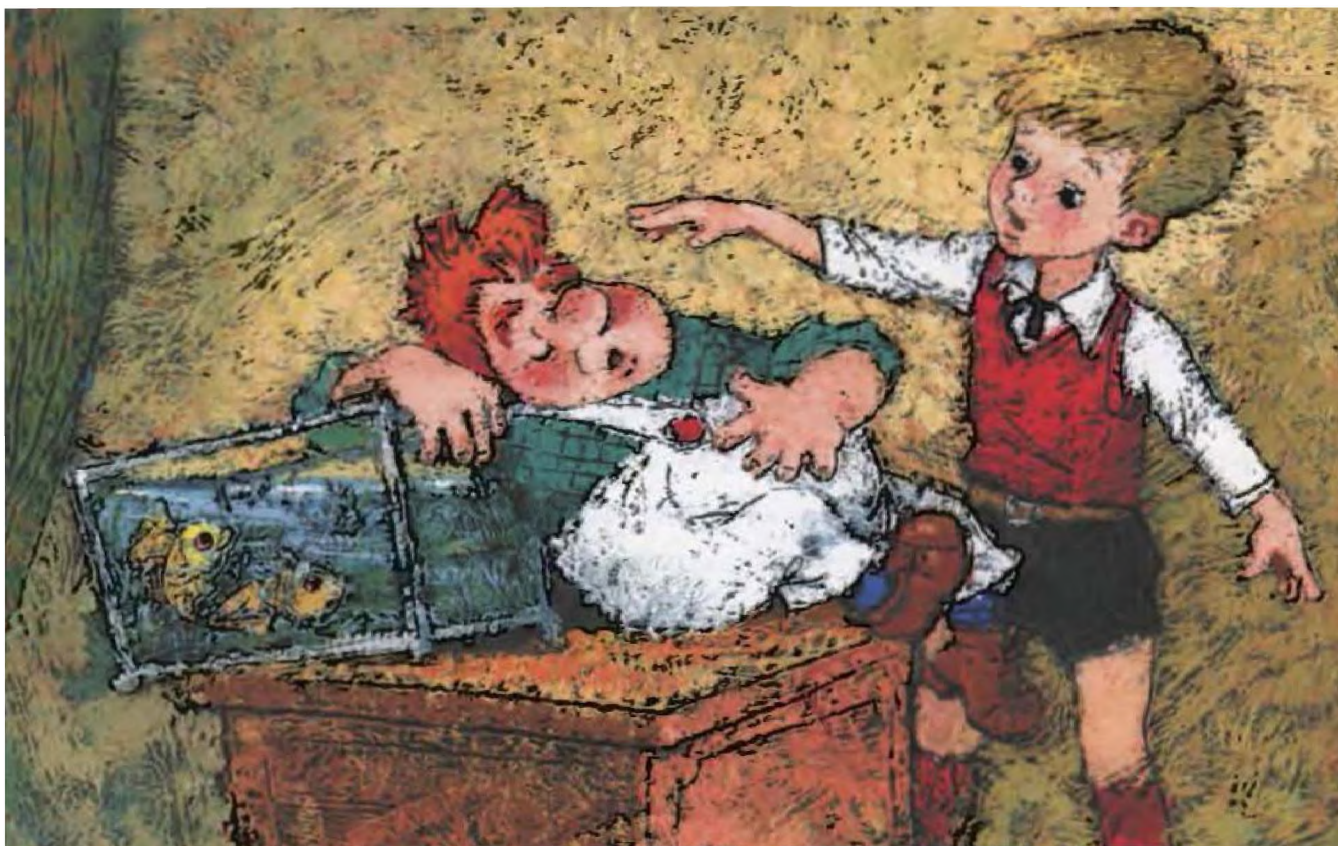
- Я сказав, що прийду приблизно. От я й прийшов приблизно.

Він попрямував до акваріума Малого, у якому плавали яскраві риби, занурив у воду обличчя і почав жадібно пити.

- Обережно! Там мої риби! - крикнув Малий. Він злякався, що Карлсон може проковтнути кілька рибок.

- Коли в людини гарячка, їй доводиться багато пити, - мовив Карлсон.

- І якщо вона ненароком і проковтне одну-дві риби, то це дурниці, не варто й

згадувати!

- У тебе гарячка? - спитав Малий.

- Авжеж! Помацай, - відповів Карлсон і притулив руку Малого собі до чола.

Проте Малий не відчував, щоб Карлсон був дуже гарячий.

- Яка ж у тебе температура? - спитав він.

- Тридцять - сорок градусів, не менше!

Малий нещодавно хворів на кір і добре знав, що значить мати гарячку. Він похитав головою й сказав:

- Ні, по-моєму, ти не хворий.

- Ох ти ж, поганий хлопчисько! - закричав Карлсон і тупнув ногою.

- Хіба я вже й захворіти не можу, як усі інші люди?

-Ти хочеш бути хворим? - здивувався Малий.

- Звичайно, кожен цього хоче, - відповів Карлсон.

- Я хочу лежати в ліжку з великою-превеликою гарячкою. Ти прийдеш довідатись, як я себе почуваю, і я скажу, що я найхворіший у світі. Ти спитаєш, чи я нічого не хочу, і я скажу, що коли я такий страшенно хворий, то нічого мені не треба... крім величезного торта, і купи тістечок, і кількадесят плиток шоколаду, і торби цукерків.

Карлсон очікувально дивився на Малого, а той стояв зовсім розгублений, не знаючи, де він зможе дістати все те, що бажає Карлсон.

-І я хочу, аби ти став мені за матір, - вів далі Карлсон. - Ти вмовлятимеш мене випити якісь бридкі ліки і пообіцяєш за це п'ять ере. Ти пов'яжеш мені шию вовняним шарфом, а я скажу, що він кусається, і погоджусь зостатися в ньому тільки за п'ять ере.

Малому дуже захотілось стати Карлсонові за матір. Та це означало, що йому

треба було спорожнити свою скарбничку. Вона стояла на книжковій полиці, гарна, повна-повнісінька. Малий приніс із кухні ножа і заходився добувати з неї п'ятиєрові монети. Карлсон ревню допомагав йому і страшенно радів, коли із скарбнички викочувалася монета. Там були монети по десять і по двадцять ере, але Карлсонові найбільше подобались п'ятаки.

Потім Малий помчав до крамнички і майже на всі гроші накупив цукерків та шоколаду. Коли він віддавав крамареві свої скарби, то на мить згадав, що збирав ці гроші на собаку. Він тяжко зітхнув, але тут же подумав, що той, хто має стати

Карлсонові за матір, не може дозволити собі тримати собаку.

Повертаючи назад. Малий розсовав ласощі по кишенях і заглянув до вітальні. Там уся родина - мама, і тато, і Босеє, і Бетан - пила післяобідню каву. Та сьогодні Малому ніколи було сидіти з ними. На мить він подумав, чи не покликати їх до себе в кімнату познайомитися з Карлсоном, але, добре все зваживши, відмовився від цієї гадки. Адже сьогодні вони могли перешкодити йому піти з Карлсоном на дах. Краще відкласти знайомство до іншого разу.

Малий узяв з таці жменю мигдалевого печива - бо ж Карлсон сказав, що його він теж хоче, - і поспішив до своєї кімнати.

- Як ти довго змушуєш мене чекати! Мене, такого хворого й нещасного! - докірливо сказав Карлсон. - Температура піднімається по кілька градусів на хвилину, і зараз на мені уже можна було б зварити яєчко.

- Я поспішав, як лиш міг, - виправдувався Малий, - і скільки всього накупив...

- Але ти ж залишив п'ятиєрову монету? Я повинен одержати п'ять ере за те, що мене кусатиме шарф, - злякано перебив його Карлсон.

Малий заспокоїв його, сказавши, що зберіг кілька п'ятаків.

Карлсонові радісно заблищали очі, і він застрибав на місці од задоволення.

- О, я найхворіший у світі! - сказав він. - Нам треба поспішати покласти мене до ліжка.

І тут Малий уперше подумав, як він дістанеться на дах, не вміючи літати.

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав Карлсон. - Я посаджу тебе на спину і гайда - просто до моєї хатки. Тільки ти пантруй, щоб пальці не попали в пропелер.

- Ти справді думаєш, що в тебе вистачить сили донести мене на собі? - спитав Малий.

- Там видно буде, - відповів Карлсон. - Важко, звичайно, уявити собі, що я, такий хворий і нещасний, подолаю з тобою хоч половину шляху. Але завжди є вихід. Коли я відчую, що в мене більше немає сили, я зможу тебе скинути.

Малому не здавалося, що це добрий вихід - скинути його на півдорозі вниз, і він трохи занепокоївся.

- Та нічого, все повинно бути гаразд, - потішив його Карлсон. - Якби тільки мотор не відмовив.

- А як відмовить? Ми тоді упадемо - спитав Малий.

- Аякже - ляп, і впадемо вниз? - радісно підтвердив Карлсон. - Проте це дурниці, не варто й згадувати! - додав він і махнув рукою.

Малому нічого не залишалось, як погодитись, що то дурниці. Він надряпав на клаптикові паперу записку мамі й татові і поклав її на столі:

Звичайно, було б найкраще, коли б він устиг повернутися, поки ця записка попаде їм на очі. Однак якщо вони часом почнуть його шукати, то хай знають, де він.

А то може вийти так, як уже було раз, коли бони гостювали в бабусі і Малому заманулось самому покататися поїздом. Тоді мама плакала й питала:

- Якщо вже ти, Малий, так забажав покататися поїздом, то чому не сказав нам?
- Тому, що я справді хотів покататися, - відповів Малий.

Так само було й зараз. Він хотів вибратися з Карлсоном на дах, і тому було найкраще нікого не питати. Коли вони похопляться, що його нема дома, то він у кожному разі зможе виправдатися, що залишив записку.

Карлсон приготувався летіти. Він покрутив за гудзика на животі, і моторчик почав працювати.

- Стрибай мені на спину! - вигукнув він. - Ми вирушаємо!

І вони справді вилетіли крізь вікно й піднялися в повітря. Спочатку Карлсон зробив круг над найближчим дахом, щоб випробувати моторчик. Моторчик гуркотів так рівно й надійно, що Малий зовсім перестав боятися. Навпаки, йому така подорож була дуже приємна.

Врешті Карлсон приземлився на свій дах.

- Тепер побачимо, чи ти втрапиш до моєї хатки, - мовив він. - Я не скажу тобі, за яким саме димарем вона міститься, ти сам знайди її.

Малий ще ніколи не бував на даху. Але він не раз бачив якихось чоловіків, що, прив'язавши себе мотузкою до димаря ходили по даху й згортали сніг. Малий завжди заздрив їм. А зараз він сам має таке щастя, хоч, правда, він не був прив'язаний мотузкою до димаря і в нього аж усередині хололо, коли він, утримуючи рівновагу, переходив від димаря до димаря. І ось за одним із них Малий справді побачив Карлсонову хатку. Дуже гарну хатку, з зеленими віконницями і зграбним ганочком, де можна було сісти відпочити. Проте зараз Малому хотілося якнайшвидше зайти всередину, щоб на власні очі побачити оті всі парові машини, картини з півнями та інші речі, що мав Карлсон.

Над дверима висіла табличка з написом, аби всі знали, хто тут живе.

Малий прочитав:

«КАРЛСОН, ЩО ЖИВЕ НА ДАХУ, НАЙКРАЩИЙ У СВІТІ КАРЛСОН».

Карлсон відчинив навстіж двері і вигукнув:

- Прошу, любий Карлсоне... і ти, Малий, теж! - і перший заскочив до хатки.

- Мені зараз треба лягти до ліжка, бо я найхворіший у світі! - крикнув він і стрімголов кинувся на червону дерев'яну канапу, що стояла під стіною.

Малий убіг слідом за ним. Він аж тремтів від цікавості.

У хатці було дуже затишно, це Малий одразу помітив. Крім дерев'яної канапи, там стояв ще столярний верстат, що водночас правив Карлсонові за стіл, шафа, два стільці та плитка із залізними ґратками. Там, певно, Карлсон готував собі їжу.

Але парових машин не видно було. Малий довго оглядався по кімнаті, проте їх не побачив і врешті спитав:

- А де ж твої парові машини?

- Мої парові машини... гм... вони всі вибухнули. Не інакше, як зіпсувались запобіжні клапани. Однак це дурниці, не варто й згадувати!

Малий знову оглянувся.

- А твої картини з півнями? Вони теж вибухнули? - глузливо спитав він.

- Та ні, не вибухнули, - відповів Карлсон. - Он, дивись! - і він показав на пришпилений до стіни біля шафи аркуш картону. В одному куточку на ньому справді був намальований півень - маленький червоний півник. Решта тону була чиста.

- Картина називається «Дуже самотній півень», - пояснив Карлсон.

Малий глянув на цього маленького півника. Але ж Карлсон казав, що має тисячі картин з найрізноманітнішими півнями! І це все виявилось лише одним жалюгідним півником!

- Цей «Дуже самотній півень» намальований найкращим у світі майстром малювати півнів, - сказав Карлсон і голос його затремтів. - Ох, яка ця картина прекрасна й смутна! Але ні, мені не можна зараз плакати, бо від сліз піднімається температура.

Карлсон од кинувся горілиць на подушку і схопився за голову.

- Ти мав бути мені за матір, тож будь, - простогнав він.

Малий добре не знав, з чого йому починати, тому нерішуче спитав:

- Ти маєш якісь ліки?

- Маю, але не такі, які б я хотів, - відповів Карлсон.

- У тебе є п'ять ере?

Малий витяг з кишені штанів п'ятака.

- Дай їх мені, - сказав Карлсон. Малий дав йому монету і Карлсон затиснув її в

кулаці. Вигляд у нього був хиткий і задоволений.

- Сказати тобі, що за ліки я хотів би прийняти?
- Скажи, - мовив Малий.
- «Знахарський порошок Карлсона, що живе на даху».

Ти повинен узяти трохи цукерків, трохи шоколаду, додати стільки ж печива, все це потовкти й добре змішати. Як тільки ти приготуєш ці ліки, я одразу прийму першу дозу. Вони дуже допомагають від гарячки, - сказав Карлсон.

Щось мені не віриться, - зауважив Малий.

Давай поб'ємось об заклад, - мовив Карлсон.

- Закладаюся на шоколадку, що вони допоможуть.

Малий вирішив, що, певно, мама саме це мала на думці, коли казала, що суперечку завжди можна розв'язати словами.

- Ну, давай же закладемося! - наполягав Карлсон.
- Давай, - погодився Малий.

Він витяг одну з двох шоколадок, що купив у крамниці, і поклав на верстат, аби видно було, на що вони заклалися. Потім заходився готувати ліки за Карлсоновим рецептом. Він поклав у чашку кілька цукерок і кілька шматочків малинового мармеладу, додав трохи шоколаду і все потовк та перемішав. Тоді покришив мигдалеве печиво і теж всипав у чашку. Таких ліків Малий ще зроду не бачив, але вони були на вигляд дуже смачні, і він погодився б і сам трошки захворіти, аби спробувати їх.

Відтак, Карлсон сидів на ліжку, роззявивши рота, мов пташеня, і Малий поспішив із ложкою до нього.

- Всип у мене велику дозу, - попросив Карлсон.

Малий так і зробив. Потім вони посідали і мовчки стали чекати, поки в Карлсона спаде температура. За півхвилини Карлсон заявив:

- Твоя правда. Ці ліки не допомагають од гарячки. Дай мені тепер шоколадку.
- Тобі дати шоколадку. - здивувався Малий. - адже я виграв заклад!
- Авжеж, виграв ти, значить, мені треба віддати шоколадку, щоб я хоч нею втішився. Немає на світі справедливості! А ти всього лиш поганий хлопчисько, який хоче з'їсти шоколадку тільки тому, що в мене не спала гарячка.

Малий неохоче віддав шоколадку Карлсонові. Той миттю надкусив її і, жуючи, сказав:

- Чого ти похнюпився? Ось коли я наступного разу виграю, шоколадку одержиш ти.

Він швидко жував, а коли доїв шоколадку до останньої крихти, то ліг горілиць

на подушки й тяжко зітхнув:

- Які нещасні хворі люди, і я теж нещасний! Не інакше як доведеться спробувати подвійну дозу ліків, хоч я більше не вірю, що це допоможе.

- Та ні, я певен, що подвійна доза допоможе, - поспішно сказав Малий.

- Давай поб'ємось об заклад!

Малому не гріх тепер було теж схитрувати. Він анітрохи не вірив, що гарячка

в Карлсона спаде навіть від потрібної дози того «порошку», але йому дуже хотілося цього разу програти. В нього залишилась ще одна шоколадка, і він мав її дістати, коли виграє Карлсон.

- Ну що ж, давай закладемося, - сказав Карлсон. - Приготуй мені подвійну дозу! Коли треба збити гарячку, то нічим не слід нехтувати. Треба геть усе спробувати й подивитися, що з цього вийде.

Малий приготував подвійну дозу ліків і всипав їх Карлсонові у роззявлений рот.

Потім вони знову посідали й мовчки стали чекати. За півхвилини Карлсон, сяючи од радості, зіскочив з канапи.

- Спала! - вигукнув він. - Гарячка спала! Ти знову виграв. Дай сюди шоколадку! Малий зітхнув і віддав Карлсонові свою останню плитку.

Карлсон незадоволено поглянув на нього.

- Таким упертим, як ти, взагалі не слід битися об заклад. Сперечатися можуть тільки такі, як я. Чи програв Карлсон, чи виграв, він завжди сяє, мов сонечко.

Якусь мить панувала мовчанка. Тільки Карлсон доживував шоколад. Нарешті він сказав:

- Коли вже ти такий ласун і ненажера, то давай поділимо решту по-братньому. В тебе є ще цукерки?

Малий понишпорив у кишені.

- Ось є три, - сказав він і вийняв два цукерки та одну мармеладку.

- Три надвоє не ділиться, - сказав Карлсон. - Це знає навіть маленька дитина. - І, швидко схопивши з долоні Малого мармеладку, він проковтнув її. - О тепер можна ділити, - додав він.

Карлсон жадібними очима поглянув на два цукерки: один із них був ледь-ледь більший.

- Тому, що я дуже делікатний і дуже скромний, то дозволяю тобі взяти першому. Але не забудь, що той, хто бере перший, повинен вибрати менший цукерок, - сказав він і суворо глянув на Малого.

Малий трошки подумав і тут же знайшов, що сказати:

- Я хочу, аби перший узяв ти.

- Ну добре, коли ти такий упертий! - мовив Карлсон і, схопивши більший цукерок, миттю засунув його до рота.

Малий подивився на маленький цукерок, що лишився в нього на долоні.

- Стривай, ти ж сам казав, що той, хто бере перший, повинен вибрати менший.

- Ех ти, малий ласуне, - мовив Карлсон. - А коли б ти вибирав перший, то який цукерок ти б узяв собі, га?

- Я справді взяв би собі менший, - твердо відповів Малий.

- То чого ж ти репетуєш? - спитав Карлсон. - Ти ж і так маєш менший.

Малий знову подумав, що, певно, це й є розв'язувати суперечку словами, про що йому говорила мама.

Однак він ніколи не вмів довго гніватись, до того ж був радий, що в Карлсона вже минула гарячка. Карлсон теж згадав про це.

- Я напишу всім лікарям на світі, - мовив він, - і пораджу їм, чим лікувати гарячку. «Спробуйте «Знахарський порошок Карлсона, що живе на даху», - напишу я. - Це найкращі в світі ліки від гарячки!»

Малий ще не з'їв свій цукерок. Він був такий гарний і смачний, що Малий хотів спершу на нього надивитися. Адже не встигнеш засунути цукерок до рота, як його вже й нема.

Карлсон теж дивився на цукерок. Він довго не зводив з нього погляду, потім нахилив голову й сказав:

- Давай поб'ємось об заклад, що я зможу взяти в тебе цукерок так, що ти й не побачиш.

- Ні, не зможеш, - заперечив Малий. - Не зможеш, якщо я триматиму його на долоні і весь час дивитимусь на нього.

- Ну, давай закладемося! - повторив Карлсон.

- Ні, - сказав Малий. - Я знаю, що виграю, і тоді ти знову забереш цукерок...

Малий відчував, що такий спосіб закладатися неправдивий. Адже коли він закладався з Босее чи Бетан, то винагороду діставав той, хто вигравав.

- Я поб'юся об заклад, але тільки в правдивий спосіб, щоб цукерок дістав той, хто виграє, - сказав Малий.

- Як хочеш, маленький ненажеро. Значить, ми закладаємось, що я зможу в тебе взяти цукерок так, що ти не побачиш.

- Гарзд, - погодився Малий.

- Гокус-фокус-філіокус, - вигукнув Карлсон і схопив цукерок.

- Гокус-фокус-філіокус, - повторив він і засунув його до рота.
- Стривай! - закричав Малий. - Я ж бачив, як ти його брав!
- Бачив? - перепитав Карлсон і поспішно проковтнув цукерок.
- Тоді ти знову виграв. Я ще ніколи не зустрічав хлопчика, якому б так щастило.
- Так... але цукерок... - почав Малий, зовсім збитий з пантелику.
- Адже його повинен був дістати той, хто виграє.
- Еге ж, щира правда, - погодився Карлсон. - Відтак цукерок зник, і я ладен закластися, що не зможу зробити так, аби він знову з'явився.

Малий промовчав, проте поклав собі сказати мамі, як тільки побачить її, що розв'язувати суперечку словами - то дурне діло.

Він засунув руки в кишені. І - подумати тільки! - там був ще один цукерок, якого він раніше не помітив. Великий, липкий, чудовий цукерок!

- Закладемося, що в мене є ще один цукерок! Закладемося, що я його зараз же з'їм! - закричав Малий і поспішно засунув цукерка до рота.

Карлсон насупився і сів на ліжко.

- Ти обіцяв бути мені за матір, - сказав він. - А сам тільки те й робиш, що напихаєшся ласощами. Я ще ніколи не бачив такого жадібного хлопчиська.

Він замовк і ще більше насупився.

- До того ж, я не дістав п'ять ере за те, що мене кусає шарф, - сказав він.

Не дістав, але ж у тебе не зав'язане горло! - мовив Малий.

- Хіба я винен, що в мене в хаті немає шарфа? Та якби він був, я б замотав ним шию, і він кусався б, і тоді я дістав би п'ять ере.

Він благально подивився на Малого, і на очах у нього виступили сльози.

- Я повинен терпіти через те, що в мене немає шарфа? Ти так думаєш, га?

Ні, Малий так не думав, і тому він віддав Карлсонові, що живе на даху, свої останні п'ять ере.

КАРЛСОН РОЗВАЖАЄТЬСЯ

- Ну, а тепер я хочу трохи розважитись, - заявив через хвилину Карлсон.

- Ходімо погуляєм по дахах і там уже щось придумаємо.

Малий радо пристав на це. Він узяв Карлсона за руку, і вони разом вийшли на дах. Уже починало смеркати, і все довкола було дуже гарне: небо таке синє, як буває тільки весною, будинки, як завжди в присмерку, здавались якимись таємничими, парк унизу, де Малий звичайно грався, світився зеленню, ніби в казці, а від високих тополь, що росли на подвір'ї, аж до даху линув приємний запах.

Цей вечір був просто чудовий для прогулянок на даху. Всі вікна стояли відчинені,

і з них чути було найрізноманітніші звуки: тиха розмова, дитячий сміх і плач, гавкіт собаки, бренькіт на піаніно і брязкіт посуду, десь на кухні. На вулиці загуркотів мотоцикл, а коли він промчав, з'явилась коняка, цокаючи копитами по бруку; за нею немилосердно торохтів візок.

- Коли б люди знали, як гарно гуляти на даху, вони б ніколи не ходили вулицями, - сказав Малий.

- О, як тут гарно!

- Еге ж, і дуже небезпечно, - мовив Карлсон, - тому що легко можна дати сторчака. Я покажу тобі такі місця, де майже завжди падаєш.

Будинки стояли так близько один до одного, що можна було вільно йти з даху на дах. Дивовижні виступи, мансарди (*кімната на горищі*), димарі, куточки й закамарки надавали дахам цікавої різноманітності.

І справді, тут було так небезпечно, що аж мурашки бігали по спині. В одному місці між двома будинками була широка прогалина, і Малий трохи не впав у неї. Але Карлсон останньої миті схопив його, коли хлопець одною ногою висів уже за краєм даху.

- Ну що, весело? - спитав Карлсон.

- Це якраз те, про що я тобі казав. Ану спробуй ще раз!

Проте Малий не мав охоти пробувати ще раз. Для нього і одного разу було надто багато. Траплялося чимало таких місць, де доводилось майже лізти рачки, аби не скотитися: Карлсон хотів, щоб Малий дістав якомога більше задоволення, тому вибирав не завжди найлегший шлях.

- А тепер, я гадаю, нам треба повеселитися, - сказав Карлсон.
- Вечорами я часто гуляю дахами і люблю пожартувати з людей, що живуть у цих мансардах.

- Як пожартувати? - спитав Малий.

- По-різному, залежно з ким. І я ніколи не повторюю двічі то-го самого жарту. Вгадай, хто найкращий у світі жартівник?

Раптом десь поблизу заплакало немовля. Малий і раніше чув дитячий плач, але потім стало тихо. Очевидно, дитина на хвилику заспокоїлась, а тепер знову почала плакати.

Плач долинав з вікна найближчої мансарди - такий жалібний і самотній.

- Бідне дитя! - сказав Малий. - йому, певне, болить животик.

- Ми зараз цьому зарадимо, - мовив Карлсон. - Ходімо!

Вони пішли вздовж ринви і нарешті опинилися під вікном мансарди. Карлсон витягнув шию і обережно зазирнув усередину.

- Дуже занедбана дитина, - сказав він. - Ну, звичайно, мама з татом десь вештаються.

Немовля заплакало ще жалібніше.

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав Карлсон і перевалився через вікно. - Іде Карлсон, що живе на даху, найкраща в світі нянька.

Малому не хотілось залишатися самому за вікном, і він поліз до кімнати слідом за Карлсоном, хоч і думав з острахом, що буде, коли раптом повернуться додому мама й тато дитини.

Проте Карлсон анітрохи не боявся. Він підійшов до ліжечка, де лежало немовля, і полоскотав його біля шиї своїм пухкеньким вказівним пальцем.

- Люлі-люлі-лю, - жартівливо проказав він.

Потім обернувся до Малого й пояснив:

- Так завжди заспокоюють маленьких дітей, коли вони плачуть.

Від несподіванки немовля на мить затихло, але потім заревло ще дужче.

- Люлі-люлі-лю! - повторив Карлсон і додав: - А ще з дітьми ось як треба робити.

Він узяв немовля з ліжечка і кілька разів підкинув його до стелі. Певно, дитині це сподобалось, бо раптом вона злегка посміхнулась своїм беззубим ротиком.

Карлсон був дуже гордий.

- Забавити дитину - невелика штука, - сказав він.

- Найкраща в світі нянька... Та закінчити він не встиг, бо дитина знову зайшлася

плачем.

— Люлі-люлі-лю! Чуєш, що я тобі кажу! - сердито гримнув Карлсон і ще дужче почав підкидати немовля вгору.

Проте дитина верещала на все горло, і Малий простяг до неї руки.

- Дай, я візьму її, - сказав він.

Малий дуже любив дітей і завжди, як була нагода, просив маму й тата подарувати йому маленьку сестричку, коли вже вони рішуче відмовляються купити йому собаку.

Він узяв від Карлсона маленький згорток і ніжно притулив його до себе.

- Не плач, любе моє, - сказав він. - Ти ж таке гарненьке!

Дитина замовкла й подивилась на Малого блискучими серйозними оченятами, потім знову засміялась беззубим ротиком і щось тихенько залепетала.

- Це моє Люлі-люлі-лю! так вплинуло на неї, - сказав Карлсон.

- «Люлі-люлі-лю». «ЛЮЛІ-ЛЮЛІ-ЛЮ» ніколи не підводить, я вже тисячу разів перевіряв це.

- Цікаво, як воно зветься, - сказав Малий і легенько провів пальцем по маленькій ніжній щічці немовляти.

- Гуль-Фія, - мовив Карлсон, - маленькі дівчатка найчастіше мають таке ім'я.

Малий ніколи не чув, щоб якась дівчинка звалась «Гуль-Фія», проте він подумав, що вже хто-хто, а найкраща в світі нянька знає, як звичайно називають дівчаток.

- Маленька Гуль-Фіє, ти, певно, голодна, - сказав Малий, бо Гуль-Фія намагалася схопити губами його пальця.

- Якщо Гуль-Фія голодна, то ось тут є ковбаса й картопля, - мовив Карлсон, зазирнувши до кухонної шафки.

- Жодна дитина не помре з голоду, поки Карлсон має ковбасу та картоплю.

Проте Малий не думав, що Гуль-Фія буде їсти ковбасу й картоплю.

- Таких маленьких дітей годують молоком, - зауважив він.

- Ти гадаєш, що найкраща в світі нянька не знає, чим годують дітей, а чим ні? - спитав Карлсон. - Однак якщо ти так наполягаєш, то я можу полетіти по корову! Він сердито зиркнув на вікно й додав: - Хоч важко буде затягти корову крізь таке мізерне віконце.

Гуль-Фія марно ловила пальця Малого і жалібно пхикала. Вона, мабуть, таки справді була голодна.

Малий понишпорив у кухонній шафці, але молока не знайшов: там тільки

лежало на тарілці три холодні кружальця ковбаси.

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав Карлсон. - Я згадав, де є молоко. Я сам інколи сьорбаю там. Привіт, Малий, я швидко повернусь!

Карлсон покрутив за гудзика на животі, і не встиг Малий рота розтулити, як він шугнув у вікно.

Малий страшенно перелякався. А що буде, як Карлсон за своєю звичкою застряне на кілька годин? Або як повернуться мама й тато дитини і застануть свою Гуль-Фію на руках у Малого!

Проте він недовго хвилювався: цього разу Карлсон поспішив. Гордий, мов півень, він влетів у вікно, тримаючи в руці маленьку пляшечку з соскою, з якої годують немовлят.

- Де ти дістав її? - здивувався Малий.

- Там, де я завжди беру молоко, - відповів Карлсон.

- На одному балконі в Остермальмі.

- Ти що, поцупив пляшечку? - спитав Малий, зовсім переляканий,

- Ні, позичив, - відповів Карлсон.

- Позичив? Коли ж ти гадаєш віддати її?

- Ніколи!

Малий пильно подивився на Карлсона, але той лиш махнув рукою:

- Дурниці, не варто й згадувати. Якось там нещасна пляшечка молока. Там є одна сім'я, що має трійнята, і на балконі в них у відрах з льодом повно-повнісінько пляшечок з молоком. Вони будуть тільки раді, що я позичив трошки молока для Гуль-Фії.

Гуль-Фія простягла рученята до пляшечки й нетерпляче зацмокала губами.

- Я зараз трошки підігрію молоко, - сказав Малий і передав дитину Карлеонові.

Поки він на плитці підігрівав пляшечку, Карлсон знову заходився вигукувати своє «люлі-люлі-лю» і підкидати немовля до стелі.

Через деякий час Гуль-Фія вже лежала в своєму ліжечку й міцно спала. Вона наїлася і була задоволена.

Малий припадав біля неї, Карлсон лоскотав її пальцем і кричав «люлі-люлі-лю», але Гуль-Фія все одно заснула, бо добре наїлася і була стомлена.

- А тепер, перш ніж піти звідси, ми трошки пожартуємо, - сказав Карлсон.

Він підійшов до шафки і дістав з тарілки ковбасу. Малий витріщив на нього очі.
- Ось побачиш, що я втну. - І Карлсон почепив кружальце ковбаси на клямку дверцят кухонної шафки.

- Номер перший, - заявив він і задоволено кивнув головою.

Потім Карлсон підбіг до комода, на якому стояв гарний білий порцеляновий голуб. Малий не встиг і слова вимовити, як Карлсон тицьнув у дзьоб голубові кружальце ковбаси.

- Номер другий, - мовив Карлсон.

- А номер третій дістане Гуль-Фія.

Він настромив останнє кружальце на шпичку і засунув її в кулачок сонній Гуль-Фії. Це справді було смішно. Здавалось, що Гуль-Фія сама пішла, взяла собі кружальце ковбаси і з ним заснула. Проте Малий про всяк випадок сказав:

- Будь ласка, не роби цього!

- Спокійно, тільки спокійно! - відповів Карлсон.

- Це відучить її маму й тата вештатися десь вечорами.

- Чому? - здивувався Малий.

- Дитину, що сама встає і бере собі ковбасу, вони не наважаться залишити саму. Бо хтозна, що вона захоче взяти наступного разу. Може, татове пиво?

І Карлсон ще раз подивився, чи міцно тримає ковбасу маленька Гуль-Фія.

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав він. - Я знаю, що роблю. Адже я найкраща в світі нянька.

Раптом Малий почув, що хтось піднімається по сходах, і дуже злякався.

- Вони йдуть! - прошепотів він.

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав Карлсон, і вони обидва кинулись до вікна.

У шпарку вже встромили ключа. Малий подумав, що все пропало. Але, на щастя, він таки встиг перелізти через підвіконня.

За мить двері відчинились, і жіночий голос сказав:

- А маленька Сусанна, люба мамина донька, спить собі та й спить!

- Еге ж, справді спить собі й спить, - озвався чоловічий голос.

Але потім почувся крик. Малий збагнув, що це мама й тато Гуль-Фії побачили у неї в руці ковбасу.

Малий не став чекати, що буде далі, а кинувся доганяти найкращу в світі няньку, яка, зачувши голоси, швидко сховалася за димарем.

- Хочеш побачити волоцюг? - спитав Карлсон Малого, коли вони трохи відсапались. - Я маю тут в одній мансарді двох першокласних волоцюг.

Карлсон говорив так, ніби то були його власні волоцюги. Звичайно, це не так, але Малому все одно захотілося побачити їх.

З вікна мансарди, де мешкали волоцюги, долинав галас і сміх.

- О, та в них весело! - сказав Карлсон.

- Ходімо побачимо, чого вони так радіють.

Вони пробралися вздовж ринви до мансарди, і Карлсон зазирнув у вікно. Воно було завішене фіранками, але в одному місці виявилась шпарка, в яку видно було кімнату.

- У волоцюг гості, - прошепотів Карлсон.

Малий і собі зазирнув у шпарку. В кімнаті сиділо два типи, що справді скидалися на волоцюг, і з ними приємний, скромний хлопець, такий на вигляд, немов він при-був з того села, де мешкала бабуся Малого.

- Знаєш, що я думаю? - прошепотів Карлсон. - Я думаю, що волоцюги самі хочуть із когось пожартувати. Але зась, ми їм не дамо!

Він ще раз зазирнув усередину.

- Клянусь, що вони лаштуються утнути щось тому бідоласі в червоній краватці!

Волоцюги та хлопець у червоній краватці сиділи за невеличким столиком біля самого вікна. Вони їли й пили. Іноді волоцюги ласкаво поплескували свого гостя по плечу і примовляли:

- Ми такі раді, що зустріли тебе, любий Оскарє!

- Я теж радий, - казав Оскар. - Коли вперше приїжджаєш до міста, як оце я, то так хочеться знайти добрих друзів, вірних і надійних. А то не знаєш, куди поткнутися. Або ще натрапиш на якихось негідників.

Волоцюги кивали головами.

- Так, так, негідникам легко попасти в руки, - сказав один із волоцюг, якого звали Рулле. - Це велике щастя, що ти зустрів Філле й мене!

- Еге ж, якби ти не натрапив на Рулле й мене, тобі справді довелося б скрутно. А тепер їж, пий і почувай себе як вдома, - сказав той, якого звали Філле, і знову поплескав Оскара по плечу.

Але те, що Філле зробив потім, страшенно вразило Малого: він ніби випадково засунув руку до задньої кишені Оскарових штанів, витяг звідти гаманця і обережно сховав його в задню кишеню своїх власних штанів. А Оскар нічого не помітив. Може, тому, що саме цієї миті Рулле гаряче обнімав його. Та коли Рулле відвів руку, в ній виявився Оскарів годинник. Рулле теж сховав його в задню кишеню своїх штанів. А Оскар нічого не помітив.

І тоді Карлсон, що живе на даху, обережно просунув свою пухку руку в шпарку між фіранками і витяг Оскарового гаманця з кишені в Філле. А той нічого не помітив. Потім Карлсон знову просунув у шпарку свою пухку руку і витяг з кишені

Рулле годинника. А Рулле теж нічого не помітив.

Трохи згодом, коли Рулле, Філле та Оскар ще поїли і ще попили, Філле засунув руку до кишені і помітив, що гаманець зник. Тоді він сердито глянув на Рулле й сказав:

- Слухай-но, Рулле, давай вийдемо в сіни. Мені треба з тобою поговорити.

Але саме цієї миті Рулле помацав у себе в кишені, виявив, що немає годинника, і сказав: - От і добре. Бо в мене теж до тебе невідкладна справа.

Отож Філле та Рулле вийшли до сіней, а нещасний Оскар залишився сам. Йому, певно, було нудно сидіти, бо за якийсь час він підвівся і теж вийшов до сіней, поглянути, що роблять його нові друзі.

Тоді Карлсон швиденько переліз через підвіконня й поклав Оskarового гаманця в супову миску. Тому що Філле, Рулле й Оскар виїли весь суп, гаманець не намок. А годинника Карлсон повісив аж на лампу під стелею. Він там висів на видноті, погойдуючись на ланцюжку, і Філле, Рулле та Оскар одразу побачили його, як тільки повернулися з сіней.

Проте Карлсона вони не помітили, бо він заліз під стіл за скатертину, що звисала майже до самої підлоги. Малий теж примостився біля нього, бо він, хоч і як боявся, але хотів бути разом з Карлсоном.

- Гляньте, на лампі висить мій годинник! - вигукнув Оскар.

- Як він міг там опинитися?

Він підійшов до лампи, зняв годинника й сховав його до кишені свого жилета.

- А ось лежить і мій гаманець, ви подумайте! - знову вигукнув він, заглянувши в супову миску, - От дивина!

Рулле й Філлі вражено глянули на Оскара, і Філлі сказав:

- А у вас у селі хлопці, видно, теж маху не дають!

Потім вони всі троє знову посідали довкола столу,

- Любий Оскаре, - мовив Філлі, - поїж і випий ще трохи.

І Оскар, Рулле та Філлі знову заходилися їсти й пити і поплескувати один одного по плечах.

Трохи згодом Філлі засунув руку під скатертину і обережно поклав біля себе на підлогу Оскарів гаманець. Мабуть, він думав, що так буде безпечніше, ніж ховати його до кишені. Однак він помилився: Карлсон відразу схопив гаманця й тицьнув його в руку Рулле.

Тоді Рулле сказав:

- Філлі, я був до тебе несправедливий, ти шляхетна людина.

За хвилину Рулле засунув руку під скатертину і обережно поклав біля себе на підлогу Оскарового годинника. Карлсон узяв його, легенько торкнув Філлі за ногу й віддав йому годинника.

Тоді й Філлі сказав:

- Немає кращого товариша за тебе, Рулле!

А невдовзі Оскар спитав:

- Де мій гаманець? Де мій годинник?

Тієї ж миті гаманець і годинник знову опинились на підлозі під столом, бо ані Філлі, ні Рулле не хотіли мати при собі крадених речей, якщо Оскар зчинить галас. А Оскар і справді почав кричати, щоб йому повернули гаманець і годинник.

Тоді Філлі гукнув:

- Звідки ми знаємо, де ти подів свій нікчемний гаманець!

А Рулле додав:

- Ми не бачили твого паршивого годинника! Сам стережи своє добро!

Але цієї миті Карлсон підняв з підлоги спочатку гаманець, а потім годинник і всунув їх у руки Оскарові. Той схопив свої речі і сказав:

- Дякую, любий Філлі, дякую, любий Рулле. Однак більше так не жартуйте зі мною.

Тоді Карлсон з усієї сили вдарив Філлі по нозі.

- Ти мені заплатиш за це, Рулле! - заверещав Філлі.

Тоді Карлсон з усієї сили вдарив по нозі Рулле.

- Ти здурів, Філліе? Чого ти б'єшся? - крикнув Рулле.

І вони посхоплювалися й почали так лупцювати один одного, що всі тарілки попадали зі столу і порозбивалися в друзки. Оскар страшенно перелякався, він сховав свого гаманця та годинника і чимдуж дременув з кімнати.

Більше він туди не повертався.

Малий теж злякався, але він не міг утекти і тому, причаївшись, як миша, сидів під столом.

Філліе був дужчий за Рулле, і він виштовхнув Рулле аж до сіней, ще й там частуючи його стусанами.

Тоді Карлсон і Малий мерщій вилізли з-під столу й побачили, що всі тарілки побиті вщент, лиш супова миска ціла.

- Чому супова миска має бути ціла, як усі тарілки побиті? Це ж буде така самотня й нещасна миска! - сказав Карлсон і щосили шпурнув супову миску додолу.

Потім вони з Малим кинулися до вікна й швидко вилізли на дах.

Малий почув, як волоцюги повернулися до кімнати і як Філліе сказав:

- Якого біса ти, дурню, віддав йому годинника і гаманця?

- Ти що, здурів? - відповів Рулле. - Це ж ти віддав їх!

Почувши їхню лайку, Карлсон так зареготав, що в нього аж живіт затрясся.

Потім він сказав: - Ну, на сьогодні годі.

Малому теж здавалось, що вони сьогодні досить уже нажартувалися.

Тим часом зовсім стемніло, і Малий та Карлсон, взявшись за руки, подалися назад по дахах до Карлсонової хатки, що стояла за димарем на тому будинку, де жив Малий.

Коли вони вже майже дійшли туди, то почули, що внизу, голосно сигналячи сиреною, мчить пожежна машина.

- Певно, десь горить, - сказав Малий. - Бачиш, приїхали пожежники.

- А що, коли це в твоєму домі? - з надією в голосі мовив Карлсон.

- Тоді нехай тільки вони покличуть мене, і я їм одразу допоможу. Я ж найкращий у світі пожежник.

З даху їм видно було, що пожежна машина зупинилась якраз перед будинком Малого, і довкола неї зібрався натовп. Однак пожежі вони ніде не бачили. Але раптом від машини до даху швидко звелась довжелезна драбина, точнісінько така, як буває в пожежників.

- А що, коли це по мене? - враз занепокоївся Малий, згадавши про записку, що її він залишив у своїй кімнаті: адже зараз уже було досить-таки пізно.

- Чого б це пак? - здивувався Карлсон.

- Невже комусь могло не сподобатись, що ти надумав трохи погуляти дахом?

- Еге ж, моїй мамі, - сказав Малий. - У неї нерви...

Коли Малий подумав про це, йому стало шкода мамі, і він дуже захотів швидше вернутися додому.

- А можна було б ще трохи пожартувати з пожежників, - запропонував Карлсон.

Однак Малий не хотів більше жартувати. Він тихенько стояв і чекав, коли вже нарешті добереться до нього по драбині пожежник.

- Ну добре, - сказав Карлсон. - Мабуть, пора й мені лягати. Звичайно, ми поводитись дуже чемно, просто на диво спокійно, але ж не слід забувати, що в мене була сьогодні вранці гарячка не менше, як тридцять - сорок градусів.

І Карлсон подався до своєї хатки.

- Привіт, Малий! - вигукнув він.

- Привіт, Карлсоне! - озвався Малий, не зводячи погляду з пожежника, що дедалі вище вилазив по драбині.

- Слухай, Малий! - гукнув Карлсон, перш ніж сховатися за димарем. - Не кажи пожежникові, що я тут живу! Ти ж знаєш, я найкращий у світі пожежник, і вони будуть щоразу посилати по мене, коли десь загориться будинок.

Пожежник був уже близько.

- Не рухайся з місця! - звелів він Малому.

- Стій спокійно, я зараз вилізу і зніму тебе!

Малий подумав, що це велика люб'язність пожежника - застерегти його, проте вона зовсім зайва. Він же гуляв по дахах від самого обіду, а тут йому не дозволяють зробити кілька кроків до драбини.

- Це моя мама послала вас? - спитав Малий пожежника, коли той ніс його по

драбині.

- Звичайно, мама, а хто ж, - відповів пожежник. - Але... мені весь час здавалося, що на даху було двоє хлопців.

Малий згадав, що просив його Карлсон, і серйозно відповів:

- Ні, там, крім мене, не було більше нікого.

У мами справді були «нерви». Вона і тато, і Босеє, і Бетан, і ще багато інших людей чекали внизу на Малого. Мама кинулася до нього, обняла його; вона й сміялася, й плакала. Потім тато поніс його додому, міцно пригортаючи до себе.

- Як ти нас налякав, Малий! - сказав Босеє.

А Бетан теж плакала й говорила крізь сльози:

- Обіцяй, що більше ніколи так не робитимеш! Чуєш, ніколи!

А коли через годину Малий лежав уже в ліжку, біля нього зібралась уся сім'я, ніби це був день його народження. Але тато сказав дуже серйозно:

- Невже ти не розумів, що ми будемо хвилюватися? Не думав, що мама журитиметься й плакатиме?

Малий заворушився на ліжку.

- Ну чого було хвилюватися? - буркнув він.

Мама міцно-міцно обняла його.

- Подумай тільки, а якби ти впав, - сказала вона. - Якби ми втратили тебе?

- Ви б тоді жалкували за мною? - з надією в голосі спитав Малий.

- Звичайно, жалкували б, а як же ти гадаєш? - відповіла мама.

- Ти ж сам знаєш, що ми не віддали б тебе ні за які скарби на світі.

- Не віддали б навіть за сто тисяч мільйонів крон?

- Навіть за сто тисяч мільйонів крон.

- Виходить, я так дорого коштую? - здивувався Малий.

- Еге ж, - сказала мама і обійняла його ще раз.

Малий міркував собі: сто тисяч мільйонів крон, яка величезна купа грошей! Невже він справді може так дорого коштувати? Адже цуценя, справжнє живе цуценя можна купити всього лиш за п'ятдесят крон.

- Слухай, тату, - сказав нарешті Малий, - якщо я справді коштую сто тисяч мільйонів крон, то чи не можна мені дістати із цих грошей зараз п'ятдесят крон, аби я купив собі маленького песика?

КАРЛСОН ГРАЄТЬСЯ В ПРИ ВИДА

Аж наступного дня біля столу, коли всі обідали, тато й мама спитали Малого, як він опинився на даху.

- Ти проліз крізь віконечко на горищі? - спитала мама.

- Ні, я полетів з Карлсоном, що живе на даху, - відповів Малий.

Мама й тато презирнулись.

- Ні, це вже занадто, - сказала мама.

- Той Карлсон уже сидить мені в печінках!

Слухай, Малий, - сказав тато, - ніякого Карлсона, що жив би на даху, не існує.

- Ні, існує, - сказав Малий.

- Принаймні ще вчора існував.

Мама похитала головою:

- Добре, що скоро почнуться канікули і ти

поїдеш до бабусі. Може, хоч там уже той Карлсон відчепиться від тебе.

Малий зовсім забув, що його чекає таке лихо, його на ціле літо пошлють у село до бабусі! І він два місяці не побачить Карлсона! Взагалі в бабусі йому дуже подобається, там завжди так весело, гарно, однак без Карлсона... А що як Карлсон уже не житиме на їхньому даху, коли Малий повернеться додому?

Він сперся ліктями на стіл і обхопив голову руками. Він не уявляв свого життя без Карлсона.

- Ти хіба не знаєш, що не можна класти лікті на стіл? - зауважила Бетан.

- Пильнуй себе! - відрізав їй Малий.

- Малий, прийми лікті зі столу, - сказала мама. - Дати тобі ще кучерявої капусти?

- Ні, краще вмерти, - відповів він.

- Ох, як ти негарно говориш, - мовив тато. - Треба казати: «Ні, дякую».

«Чого це вони так командують хлопцем, що коштує сто тисяч мільйонів крон», - подумав Малий, але вголос не вимовив цього. Натомість він сказав:

- Ви ж самі чудово розумієте, що коли я кажу: «Краще вмерти», то маю на думці: «Ні, дякую».

- Але виховані люди так не кажуть, - мовив тато.

- А ти хіба не хочеш стати вихованою людиною?

- Ні, тату, я хочу стати таким, як ти, - сказав Малий.

Мама, Босеє і Бетан зареготали.

Малий не зрозумів, чого вони регочуть, однак йому здалося, що сміються з його тата, а цього вже він не міг стерпіти.

- Еге ж, я хочу бути таким, як ти, тату, бо ти дуже гарний, - повторив він, ніжно дивлячись на батька.

- Дякую, синку, - сказав тато. - Але як же це так, що ти не хочеш більше кучерявої капусти?

- Ні, краще вмерти!

- Таж вона дуже корисна, - сказала мама,

- Мабуть що так, - мовив Малий. - Я давно помітив: що їжа несмачніша, то вона корисніша. Хотів би я знати, чому всі ці вітаміни є тільки в тому, що несмачне?

- А ти б, звичайно, хотів, аби вітаміни були в шоколаді та жувальній гумці? - глузливо зауважив Босеє.

- Давно вже ти нічого не казав такого розумного, - відповів йому Малий.

Після обіду Малий пішов до своєї кімнати. Він усім серцем бажав, щоб якнайшвидше прилетів Карлсон. Адже Малому невдовзі доведеться поїхати з міста, тому він хотів тепер частіше зустрічатися з Карлсоном.

Карлсон, певно, вгадав його бажання, бо одразу прилетів, як тільки Малий визирнув у вікно.

- У тебе сьогодні немає гарячки? - спитав Малий.

- У мене? Гарячки?.. У мене її ніколи не буває! Це тільки умовляння.

- Ти умовив себе, що маєш гарячку? - здивувався Малий.

- Ні, я умовив тебе, що маю гарячку! - відповів Карлсон і задоволено засміявся.

- Відгадай, хто найкращий у світі жартівник?

Він жодної миті не сидів на місці. Розмовляючи з Малим, він весь час снував по кімнаті, обмацував усе, відчиняв дверцята шухляди і з великою цікавістю оглядав кожну річ.

- Ні, сьогодні в мене немає гарячки. Сьогодні я надзвичайно здоровий і маю охоту трохи погратися.

Малий теж був не проти, щоб трохи погратися. Проте насамперед він хотів, аби мама, тато, Босеє і Бетан побачили нарешті Карлсона і перестали набридати йому розмовами про те, що Карлсона не існує.

- Почекай мене трошки, - швидко сказав він. - Я зараз вернуся.

І він кинувся до вітальні.

Босес і Бетан, на жаль, щойно кудись пішли, але мама і тато, у кожному разі, сиділи у вітальні. Малий схвильовано сказав їм:

- Мамо й тату, ходімо зараз же до моєї кімнати!

Він не наважувався й згадувати про Карлсона - краще буде, якщо вони побачать його без попередження.

- А може, ти посидиш з нами? - спитала мама.

- Ні, ви повинні піти зі мною. Там ви щось побачите.

Після недовгих переговорів Малому пощастило забрати маму й тата до своєї кімнати. Радий і щасливий, він відчинив навстіж двері - нарешті вони таки побачать Карлсона!

Та ба! Малий трохи не заплакав з розчарування. Кімната була порожня, так само, як минулого разу, коли він хотів показати Карлсона.

- То що ж ми маємо тут побачити? - спитав тато.

- Нічого особливого, - пробурмотів Малий.

На щастя, цієї миті задзвонив телефон, отож Малому не довелось нічого пояснювати. Тато пішов говорити по телефону, а мама згадала, що залишила в духовці солодкий пиріг, і поспішила до кухні.

Малий залишився сам і сів біля вікна. Він був дуже сердитий на Карлсона і поклав собі сказати йому все відверто, коли той знову прилетить.

Проте ніхто не прилітав. Натомість відчинилися дверцята шафи і звідти висунулось хитре Карлсонове обличчя.

Малий був страшенно вражений.

- Що ти робив у моїй шафі? - спитав він.

- Сказати, що я там висиджував курчат? Коли ж ні? Сидів і думав про свої гріхи? Теж ні! Лежав на полиці й відпочивав? Оце воно й є! - відповів Карлсон.

Малий одразу забув, що сердиться на нього. Він просто зрадів, що Карлсон знайшовся.

- У тебе чудова шафа, щоб гратися в ній у жмурки, - сказав Карлсон.

- Може, пограємось, га? Я знову ляжу на полицю, а ти шукатимеш мене.

І, не чекаючи згоди Малого, Карлсон зник у шафі. Малий чув, як він видряпувався на верхню полицю.

- Ну, тепер шукай! - гукнув Карлсон.

Малий відчинив дверцята навстіж і, звичайно, одразу побачив на полиці Карлсона.

Пхе, який ти погане хлопчисько! - закричав Карлсон.

- Міг же ти мене спершу пошукати на ліжку, під столом чи десь-інде! І щоб я грався з тобою! Пхе, який ти поганий хлопчисько!

Цієї миті пролунав дзвінок біля входних дверей, і зразу мама з сіней гукнула:

- Малий, до тебе прийшли Крістер і Гунілла!

Цього було досить, щоб Карлсон знову повеселішав.

- Стривай, ми зараз пожартуємо з них, - прошепотів він Малому.

- Зачини за мною шафу!

Ледве Малий встиг зачинити дверцята, як увійшли Гунілла й Крістер.

Вони мешкали на тій самій вулиці і вчилися в одному класі з Малим. Малому дуже подобалась Гунілла, і він часто розповідав своїй мамі, яка вона «страшенно гарна».

Крістера Малий теж любив і давно вже пробачив йому гулю на лобі. Щоправда, вони з Крістером частенько билися, але після того знову залишалися добрими друзями. А втім, Малий бився не лише з Крістером, а майже з усіма дітьми з їхньої вулиці. Тільки Гуніллу він не чіпав ніколи.

- Як це так сталося, що ти ще ні разу не набив Гуніллу? - спитала якось у нього мама.

- Коли ж вона така страшенно гарна, що її ні за що бити, - відповів Малий.

Однак Гунілла теж часом могла добре допекти йому. От, хоча б учора, коли вони поверталися зі школи і Малий розповідав про Карлсона. Гунілла почала сміятися й заявила, що все це вигадка. Крістер підтримав її, тож Малий змушений був луснути його. Тоді Крістер у відповідь і шпурнув у Малийого камінцем.

Але зараз вони все-таки прийшли до нього в гості, і Крістер привів навіть свого песика Йоффу! Побачивши Йоффу, Малий зовсім забув про Карлсона, що лежав у шафі на полиці. «Немає в світі нічого кращого за собаку», - подумав він.

Йоффа підстрибував і гавкав, а Малий обнімав його та гладив по голові. Крістер стояв поруч і спокійно дивився, як Малий упадає біля собаки. Адже він знав, що Йоффа - це його собака, тож нехай собі Малий хоч погладить і попестить його досхочу.

І, раптом, саме коли Малий захоплено бавився з Йоффою, Гунілла, лукаво посміхаючись, спитала:

- А де ж твій приятель Карлсон, що живе на даху? Ми думали, він у тебе.

Аж тепер Малий згадав, що Карлсон лежить на полиці в шафі. Однак він наперед не знав, що саме цього разу затіває Карлсон, тому й не признався Крістерові та Гуніллі, що той є в кімнаті.

- Ось ти, Гунілло, вважаєш, що я все вигадав про Карлсона. Вчора ти казала, що він тільки моя вигадка...

- А хіба ні? - і Гунілла так зареготала, що на щоках у неї з'явилися ямочки.

- Уяви собі, що ні, - сказав Малий.

- Але ж ти його справді вигдавав, - втрутився в розмову Крістер.

- Ні, не вигдавав, - стояв на своєму Малий.

Він міркував, чи варто пробувати розв'язати суперечку словами, чи, може, краще одразу й не морочитись, а дати Крістерові як слід. Але не встиг він на чомусь зупинитися, як із шафи пролунало голосне й дзвінке:

- Ку-ку-рі-ку!

- Що це? - спитала Гунілла і од здивування аж роззявила свого червоного, як вишня, ротика.

- Ку-ку-рі-ку! - знову почулося з шафи. Здавалось, що це справді співає півень.

- У тебе що, в шафі живе півень? - здивувався Крістер.

Йоффа скося дивився на шафу і почав гарчати. Малий так реготав, що не міг вимовити й слова.

- Ку-ку-рі-ку! - втретє почули вони.

- Я зараз відчиню шафу й погляну, що там, - сказала Гунілла.

Вона відчинила дверцята й зазирнула всередину. Крістер підбіг до неї і теж заглянув у шафу. Спочатку вони бачили лише одяг, що там висів. Але потім з верхньої полиці до них долинув сміх. Крістер і Гунілла поглянули туди й побачили маленького товстого чоловічка. Він зручно вмовився на полиці, підперши рукою голову, і помахував пухкенькою ніжкою, його голубі очі аж сяяли з радощів.

Гунілла й Крістер просто поніміли з подиву. Тільки Йоффа не переставав гарчати.

Нарешті Гунілла отямилась і спитала:

- Хто це?

- Всього лиш маленька химера, - відповів дивний чоловічок з полиці і ще швидше почав махати ногою.

- Маленька химера, що лежить собі й відпочиває тут. Одне слово - вигадка!

- То це... то це... - затинаючись, пробурмотів Крістер.

- Маленька вигадка, що лежить собі й співає по-півнячому, - відповів чоловічок.

- То це Карлсон, що живе на даху! - прошепотіла Гунілла.

- А хто ж іще по-твоєму? Може, це стара фру Густафсон, що має дев'яносто два роки, пробралася сюди й заплуталась серед одежі?

Малий аж зайшовся од сміху - надто вже безглуздий вигляд мали розгублені Гунілла й Крістер.

- Вони, мабуть, помітили, - насилу вимовив він.

Карлсон одним стрибком опинився на підлозі, підійшов до Гунілли й жартівливо ущипнув її за щоку.

- А що це за вигадка?

- Ми... - почав Крістер.

- А тебе, певно, звуть Август? - перебив його Карлсон.

- Ні, ніякий я не Август, - відповів Крістер.

- Це Гунілла й Крістер, - пояснив Малий.

Просто дивно, як людям не щастить, - сказав Карлсон. - Та що зробиш - усі не можуть зватися Карлсонами.

Він цікаво озирнувся й повів далі не переводячи подиху:

- А тепер я маю охоту трошки розважитись. Давайте будемо кидати стільці через вікно або щось інше!

Малий не вважав, що це буде весела гра. До того ж він був певний, що мамі й татові теж не дуже сподобається така розвага.

- Ох, які ви старомодні, страшенно старомодні! - сказав Карлсон - Ну, хай вас, тоді придумайте щось самі, бо мені хочеться гратись. Інакше я не буду з вами водитися, - додав він і ображено надув губи.

- Почекай, ми щось придумаємо, - благально мовив Малий.

Але Карлсон, очевидно, таки насправді розгнівався.

- Ось я візьму та й полечу собі геть, - сказав він.

І Малий, і Крістер, і Гунілла розуміли, яке це буде для них лихо, тому хором почали вмовляти Карлсона, аби він залишився.

Карлсон якусь мить сидів насуплений і мовчав.

- Я ще не певний, - врешті озвався він, - але, може, я й залишусь, коли вона, -

Карлсон тицьнув своїм пухкеньким пальцем у Гунілла, - коли вона погладить мене й скаже: «Любий Карлсоне».

Гунілла з радістю погладила його і попросила:

- Любий Карлсоне, залитися з нами, ми обов'язково придумаємо якусь гру!

- Ну гаразд, - погодився Карлсон, - нехай буде так.

Дітям полегшало на серці. Проте ненадовго.

Мама й тато Малого звичайно щовечора виходили на прогулянку. І ось зараз мама гукнула з сіней:

- Малий, ми йдемо! Крістер і Гунілла можуть побути в тебе до восьмої, а потім ти лягай спати. Коли ми повернемося, я зайду сказати тобі на добраніч!

І діти почули, як у сінях зачинилися двері.

- Вона не сказала, до котрої години мені можна сидіти, - мовив Карлсон і знову насупився. - Я не хочу гратися, коли до мене ставляться так несправедливо.

- Ти можеш бути в мене скільки захочеш, - сказав Малий.

Карлсон насупився ще дужче.

- А чому мене не випровадять звідси о восьмій, як інших? Ні, я так не граюся!

- Гаразд, я попрошу маму, щоб вона відправила й тебе додому о восьмій, -

поспішив запевнити його Малий. - А ти не придумав, чим би нам розважитись?
І раптом поганий настрій у Карлсона як водою змilo.

- Ми будемо гратися в привида й лякати людей, - запропонував він. - Ви не уявляєте собі, що я можу зробити з самим тільки невеличким простирадлом. Якби кожний, кого я налякав до смерті, давав мені за це по п'ять ере, то я міг би купити собі цілу купу шоколаду. Адже я найкращий у світі привид! - додав Карлсон, і очі в нього радісно заблищали.

Малий, Гунілла й Крістер залюбки пристали на те, щоб гратися в привида. Однак Малий зауважив:

- Може, не треба так страшно лякати людей?

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав Карлсон. - Не тобі вчити найкращого в світі привида, як він має лякати людей. Я лише трошки налякаю їх до смерті, вони

навряд чи й помітять щось.

Карлсон підійшов до ліжка Малого, стягнув з нього простирadlo й сказав:

- З цього простирadла вийде непоганий одяг привидові.

Він дістав з шухляди коробку з кольоровими олівцями і намалював ними на простирadлі страшну пику. Тоді взяв ножиці, і не встиг Малий його зупинити, як він вирізав дві дірки для очей.

- Простирadlo- це дурниці, буденна справа. А привид з мотором має бачити, що відбувається навколо, інакше він почне блудити і потрапить, врешті, бозна куди.

Потім Карлсон замотався з головою в простирadlo так, що виднілись лише його маленькі пухкі рученята.

Хоча діти знали, що це лише Карлсон, замотаний в простирadlo, вони все одно трохи налякались, а щодо Йоффи, то вона страшенно загавкала. Коли Карлсон увімкнув свій моторчик і почав кружляти під стелею, а простирadlo заметляло на ньому, стало ще страшніше. Тепер уже справді було чого перелякатися.

- Я невеличкий моторизований привид, дивний, але симпатичний, - сказав Карлсон.

Діти припинили і боязко дивилися на нього, а собака не переставав гавкати.

- Я, власне, люблю, щоб мотор ревів, коли я літаю, - вів далі Карлсон, - проте як для привида, то краще, мабуть, увімкнути глушник. Ось так!

Він покружляв кілька разів майже нечутно і став ще більше скидатися на привида.

Тепер треба було тільки знайти, кого налякати.

- Може, вийдемо на сходи, там хтось ітиме й налякається до смерті, - запропонував Карлсон.

Тієї миті задзвонив телефон, та Малий не захотів знімати трубки. Телефон дзвонив собі далі.

А Карлсон тим часом почав стогнати й охкати на всі лади.

- Привид, що не вміє як слід стогнати й охкати, нічого не вартий, - пояснив він. - Це перше, чого навчають маленьких привидів у їхній школі.

На всі ці приготування пішло багато часу. Коли вони вже стояли в сінях і лаштувалися вийти на сходи, щоб когось налякати, хтось легенько почав шкрябати зовні в двері. Спочатку Малий подумав, що то повернулися додому мама й тато. Але зненацька він побачив, що крізь шпару для листів хтось просовує довгу крицеву дротину. І Малий згадав, як зовсім недавно тато читав мамі в газеті про те, що в місті з'явилося багато квартирних злодіїв. Вони спочатку телефонують, щоб дізнатися, чи є хто вдома.

Якщо їм не відповідають, вони вирушають до тієї квартири, виламують замок і забирають із хати все, що там є коштовного.

Малий страх, як перелякався, коли збагнув, що до них добираються злодії. Гунілла й Крістер теж налякалися не менше. Крістер замкнув Йоффу в кімнаті Малого, щоб той не заважав їм гратися в привида, і тепер дуже жалкував, що так зробив.

Лише Карлсон не боявся нічого.

- Спокійно, тільки спокійно! - прошепотів він. - У такому випадку привид - найкраще, що може бути. Переберімося до вітальні, бо, напевне, там твій тато тримає золоті зливки й діаманти.

Карлсон, Малий, Гунілла й Крістер якнайтіхіше перебралися до вітальні й поховалися хто де міг. Карлсон заліз у гарну старовинну шафку, де мама тримала скатерки та серветки, і сяк-так причинив за собою дверцята. Добре зачинити він не встиг, бо саме тієї миті до вітальні навшпиньки зайшли злодії. Малий, що лежав за

канапою біля коминка, обережно виглянув. Посеред кімнати стояло двоє чоловіків, дуже неприємних на вигляд, і уявіть собі: то були не хто інші, як Філлі й Рулле!

- Треба знайти, де вони тримають гроші, - мовив Філлі хрипким голосом.

- Певне, що там, - і Рулле показав на старовинний секретер з багатьма шухлядами.

Малий знав, що в одній шухляді лежать мамині гроші на господарство, а в іншій гарні дорогі брошки й каблучки - їх колись мамі подарувала бабуса. Татові золоті медалі, одержані за влучну стрільбу, теж були там.

«Який буде жах, коли все це заберуть злодії!» - подумав Малий і ледь не заплакав.

- Пошукай тут, - сказав Філлі, - а я тим часом загляну до кухні, чи нема там срібних ложок і виделок.

Філлі зник, а Рулле почав висовувати шухляди секретера. Раптом він аж свиснув з утіхи.

«Певне, знайшов гроші», - подумав Малий і ще дужче засмутився.

Рулле висунув іншу шухляду і знову свиснув. Тепер він, мабуть, натрапив на брошки й каблучки.

Однак більше Рулле вже не свистів, бо саме тієї миті дверцята шафки

відчинилися і звідти, жахливо стогнучи, вилетів привид. Коли Рулле обернувся й побачив привида, він квакнув з переляку і випустив на підлогу і гроші, і брошки, і каблучки, і все інше, що мав у руках. Привид літав навколо нього, стогнав і охкав; потім він раптом завернув до кухні. А за хвилику звідти вибіг блідий, як стіна, Філле.

- Прулле, ривид! - закричав він.

Він хотів сказати «Рулле, привид!», але був такий наляканий, що в нього язик заплітався, і натомість вийшло: «Прулле, ривид».

Та й не диво, що він перелякався.

Привид летів услід за ним і не переставав страшно охкати й стогнати.

Рулле й Філле кинулись до дверей, а привид за ними; вони вискочили в сіни, потім на сходи, а привид гнав їх сходами вниз і вигукував услід глухим голосом:

- Спокійно, тільки спокійно! Зараз я вас дожену, отоді ми потішимося!

Та врешті привид стомився й повернувся до вітальні.

Малий позбирав гроші, брошки й каблучки і поклав їх назад до секретера, а Гунілла й Крістер познаходили всі ложки й виделки, що їх погубив Філле, коли метався між кухнею і вітальнею.

- Найкращий у світі привид - це Карлсон, що живе на даху, - сказав привид і зняв із себе простирadlo.

Діти сміялись: вони були просто щасливі. А Карлсон додав:

- Ніщо не може зрівнятися з привидами, коли треба налякати злодіїв. Якби люди знали про це, то прив'язали б по невеличкому лихому привидові біля кожної каси в місті.

Малий стрибав з радощів: адже все скінчилося так добре!

- Просто смішно! Люди такі дурні, що вірять у привиди! - вигукнув він.

- А тато сказав, що на світі немає нічого надприродного.

Малий кивнув головою, ніби стверджуючи власні слова.

- О, які дурні ті злодії, - додав він. - Подумали, що з шафки вилетів привид, а насправді то тільки Карлсон, що живе на даху.

Карлсон виступає з вченим собакою Альбергом

Другого ранку заспаний патлатий хлопчик у смугастій блакитній піжамі приплентався босоніж до мами на кухню. Босее і Бетан уже пішли до школи, а тато на роботу. В Малого уроки починалися дещо пізніше, і це було так добре, бо він хотів уранці лишитися бодай на трошки вдвох із мамою. Хоч він був уже великий хлопець і ходив до школи, проте любив посидіти в мами на колінах, коли ніхто не бачив.

Так гарно було поговорити з мамою, а коли вона мала час - то й разом поспівати або розповісти одне одному казку.

Мама сиділа біля столу, читала газету й пила каву. Малий мовчки виліз до неї на коліна. Мама ніжно пригорнула його до себе, і так вони сиділи, аж поки Малий остаточно прогнав сон.

Учора ввечері мама й тато гуляли трохи довше, ніж звичайно, і коли повернулися додому. Малий уже спав у своєму ліжку. Він розкинувся уві сні. Підтакуючи його, мама помітила, що в простирадлі вирізано дві дірки, і все воно було таке брудне, немов хтось навмисне пописав його вуглиною. «Не дивно, що він так швидко заснув», - подумала мама. Тепер, коли її шибеник сидів у неї на колінах, вона вирішила не відпускати його від себе, аж поки дізнається, хто це зробив.

- Слухай, Малий, - почала вона, - я б дуже хотіла знати, хто це вирізав дірки в твоєму простирадлі. Тільки не згадуй мені про Карлсона, що живе на даху!

Малий мовчав і напружено думав. Адже їх таки вирізав Карлсон, а мама веліла йому й не згадувати про нього! Краще вже тоді нічого не казати й про злодіїв, бо ж мама однаково не повірить йому.

- Ну? - наполягала мама, не дочекавшись відповіді.

- А ви не могли б спитати про це в Гуніллі? - хитро сказав Малий, а сам подумав: «Нехай Гунілла розповість мамі, як усе було насправді, адже мама їй більше йнятиме віри!»

«Он воно що, то це Гунілла зіпсувала простирадло», - подумала мама. І зраділа, що її син - такий гарний хлопчик, не наговорює на інших, а хоче, щоб Гунілла сама призналася в усьому.

Мама ніжно обняла Малого. Вона вирішила нічого більше тепер не розпитувати за простирадло, а при нагоді поговорити як слід з Гуніллою.

- Ти, видно, дуже любиш Гуніллу? - сказала мама.

- Еге ж, люблю, - відповів Малий.

Мама знов почала читати газету, а Малий тихенько сидів у неї на колінах і думав собі про своє.

Кого ж він усе-таки любить? Насамперед і найдужче... маму, потім тата. Любить він ще Босеє і Бетан... Так, здебільшого він їх справді любить... особливо Босеє. Проте часом він такий сердитий на них, що ладен хтозна-що з ними зробити. Карлсона, що живе на даху, він також любить і Гуніллю. Мабуть, він одружиться з нею, коли виросте, бо хоч-не-хоч, а жінку треба мати кожному. Звичайно, найкраще було б одружитися з мамою... але це, здається, неможливо.

І раптом Малому сяйнула думка, що дуже його стурбувала.

- Слухай, мамо, - занепокоєно спитав він.

- А коли Босеє виросте великий і помре, я повинен буду одружитися з його жінкою?

Мама здивовано відсунула від себе чашку з кавою.

- Чого це тобі раптом спало таке на думку? - спитала вона.

В її голосі бринів сміх, і Малий злякався, що сказав якусь дурницю, тому не хотів говорити далі. Але мама наполягала:

- Чому ти так думаєш?

- Таж мені дістався старий велосипед Босеє, - пояснив Малий.

- І його старі ковзани... І ті ковзани, що він катався, коли був такий, як я... Я доношую його старі піжами, капці і все інше...

- Ну, а старі жінки Босеє тобі не дістануться, я твердо обіцяю, - поважно вже сказала мама.

- А чи не можна мені буде одружитися з тобою? - спитав Малий.

- Очевидно, ні, - відповіла мама. - Адже я одружена вже з татом.

Так, це була правда.

- Як погано вийшло, що і я, і тато любимо тебе, - незадоволено сказав Малий.

Мама засміялася і сказала:

- Якщо ви обидва любите мене, то виходить, я справді гарна.

- Добре вам так казати, - зітхнув малий.

- Ну що ж, доведеться одружуватися з Гуніллою. Нічого не вдієш.

І Малий задумався. Він міркував про те, що йому, певне, буде не так уже й приємно жити весь час разом з Гуніллою. Адже вона часом буває така марудна. Добре жити з мамою, татом. Босеє й Бетан. За дружиною він би не нудьгував.

- Я куди більше хотів би мати собаку, ніж дружину. Мамо, то я ніколи й не дістану пса?

Мама зітхнула. Знову він почав про свого собаку. Ці розмови були майже такі

самі нестерпні, як і про Карлсона, що живе на даху.

- Знаєш, Малий, - мовила вона, - я думаю, що тобі пора одягатися, бо ти спізнишся до школи.

- Ви завжди так, - з докором сказав Малий. - Як тільки я починаю розмову про собаку, згадуєте мені про школу!

Сьогодні Малому було приємно йти до школи, бо він мав багато чого обміркувати з Гуніллою та Крістером.

Додому вони йшли разом, як завжди, і Малий тішився, бо ж Крістер і Гунілла теж були вже знайомі з Карлсоном.

- Він такий веселий, еге ж? - сказала Гунілла. - Як ти гадаєш, він сьогодні знову прилетить?

- Не знаю, - відповів Малий. - Він каже тільки, що прилетить приблизно а це означає - коли йому заманеться.

- Сподіваюся, він прилетить приблизно сьогодні, - мовив Крістер. - Можна, ми з Гуніллою підемо до тебе?

- Звичайно, можна, - відповів Малий.

Раптом з'явилася ще одна істота, що захотіла йти разом з ними. Саме тоді, як діти мали переходити вулицю, до Малого підбіг чорний невеличкий пудель. Він обнюхав коліна Малого й привітно дзвякнув.

- Гляньте, який гарненький песик! - радісно вигукнув Малий. - Він, певне,

боїться машин на вулиці і просить, щоб я перевів його на той бік!

Малий залюбки переводив би його через усі перехрестя в місті. Мабуть, песик відчував це: він вистрибом біг бруківкою, намагаючись триматися якнайближче до ніг Малого.

- Ох, який він гарний, - сказала Гунілла. - Ходи сюди, песику!
- Ні, він хоче йти зі мною, - сказав Малий і взяв цуценя за нашійника.
- Він уже полюбив мене.
- Мене він теж полюбив, - сказала Гунілла.

Песик, здавалося, ладен був любити весь світ, аби тільки його любили. А Малий полюбив його. О, як він його полюбив! Він нахилився й почав голубити песика, та називати його найніжнішими словами - виходило, що то найкращий, най-миліший, найдорожчий собака на світі. Цуцик помахував хвостиком і, мабуть, теж так думав. Він радісно підстрибував, гавкав, а як діти завернули на свою вулицю, побіг слідом за ними.

Малий враз загорівся божевільною думкою.

- Певне, йому ніде жити! - сказав він. - Певне, в цього песика немає господаря!

- Що ти вигадуєш! Звичайно, є, - мовив Крістер.
- Звідки ти знаєш, що є? - сердито спитав Малий. - Звідки, га?

Хіба міг зрозуміти Крістер, що означає не мати собаки, ніякого собаки! Адже в нього самого був Йоффа!

- Ходи до мене, песику! - покликав Малий, дедалі більше вмовляючи себе, що цуценяті ніде жити.

- Гляди, щоб він не пішов за тобою додому, - попередив Крістер.

- А я цього й хочу, - відповів Малий. - Нехай іде.

І цуцик справді подався за ними. Так вони дійшли до самого будинку, де жив Малий.

Тоді Малий узяв цуценя на руки й поніс нагору.

- Я спитаю мами, чи можна мені залишити його в себе, - схвильовано сказав він.

Та мами не було вдома. На столі в кухні лежала записка, і Малий довідався з неї, що мама внизу, в пральні, і що він може зайти до неї, коли йому чогось треба.

Тим часом песик, немов ракета, помчав до кімнати Малого.

Діти кинулися за ним.

Малий нетямився з радощів.

- Він хоче жити в мене! - вигукнув він.

Цієї самої миті у вікно залетів Карлсон, що живе на даху.

- Привіт! - крикнув він. - Це ви собаку

випрали, що на ньому так збіглася шерсть?

- Це ж не Йоффа, хіба ти не бачиш? - сказав Малий. - Це мій собака.

- Ні, не твій, - заперечив Крістер.

- У тебе нема собаки, - озвалась і собі Гунілла.

- А от у мене там, нагорі, тисячі собак, - сказав Карлсон. - Найкращий у світі собачник- це...

- Щось я не бачив ніяких собак, коли був у тебе, - перебив його Малий.

- То їх просто не було вдома, - пояснив Карлсон. - Вони всі порозліталися.

Адже мої собаки вміють літати, як і я.

Малий не слухав Карлсона. Тисячі собак, що вміють літати, не могли зрівнятися

з його маленьким ласкавим цуценям.

- Ні, я таки думаю, що в нього нема господаря, - знову сказав він.

Гунілла нахилилась до собаки.

- Принаймні на нашійнику в нього написано «Альберг», - мовила вона.

- Звісно, це прізвище його господаря, - додав Крістер.

- А може, той Альберг уже помер? - сказав Малий. - А як він навіть живий, то не любить собаки, бо не дбає про нього.

Раптом у Малого з'явилась інша чудова думка.

- А може, це собаку звать Альбергом? - сказав він і з надією глянув на Крістера й Гуніллу.

Але ті лише засміялися.

- У мене багато собак теж зуться Альбергами, - мовив Карлсон.

- Привіт, Альбергу!

Цуценя підстрибнуло до Карлсона й весело загавкало.

- Ось бачите! - вигукнув Малий. - Він знає, що його звать Альберг! Ходи сюди, любий Альбергу!

Гунілла знову схопила цуценя.

- На нашійнику є й номер телефону, - безжально сказала вона.

- Ну й що ж, собака має власний телефон, - мовив Карлсон. - Скажи йому, хай зателефонує й попередить свою господиню, що повернеться пізно. Мої собаки завше телефонують, коли затримуються.

Він погладив цуценя пухкою ручкою.

- Один із моїх собак - до речі, його теж звати Альберг - якимсь днями затримався, - вів далі Карлсон, - і хотів зателефонувати додому, щоб попередити мене, але трохи переплутав номер і попав до старої майорихи, що живе на Кунгсгольмі. Коли вона збагнула, що біля телефону собака, то сказала: «Ви набрали не собачий номер». - «Чого ж ви тоді одгавкуєтеся?» - ввічливо спитав Альберг. От який він розумний пес!

Малий не слухав Карлсона. Його тепер ніщо не цікавило, крім цуценяти. І навіть, як Карлсон заявив, що хотів би трохи погратися. Малий не звернув на нього уваги. Тоді Карлсон відкопирив спідню губу й сказав:

- Я не граюся! Ти тільки й знаєш, що своє цуценя, а мені хочеться чимось розважитись. Гунілла й Крістер підтримали його.

Карлсон миттю перестав супитись.

- Давайте влаштуємо виставу, - запропонував він. - Відгадайте, хто найкращий у світі штукар?

Малий, Гунілла й Крістер одразу вгадали: мабуть, Карлсон, що живе на даху.

- Отже ми домовилися, що влаштуємо виставу, - сказав Карлсон.

- Так, - відповіли діти.

- І домовилися, що вхідний квиток коштуватиме один цукерок, - вів далі Карлсон.

- Так, - погодилися діти.

- І ще ми домовимося, що всі цукерки підуть на благодійну справу, - мовив Карлсон.

- Хай буде так, - сказали діти трохи здивовано.

- І що є тільки одна благодійна справа - догоджати Карлсонові, що живе на даху.

Діти зирнулися.

- А може... - почав Крістер.

- Ми домовилися! - закричав Карлсон. - А то я не граюся.

Так і домовились: усі цукерки забере Карлсон, що живе на даху.

Крістер і Гунілла помчали на вулицю й розповіли всім дітям, що нагорі в Малого зараз почнеться велика вистава. І всі, хто мав хоч п'ять ере, подався до крамнички купувати «вхідний цукерок».

Потім Гунілла стала біля дверей до кімнати Малого: вона відбирала цукерки і клала їх у коробку. На коробці кольоровим олівцем написано: «На добродійні заходи».

Посеред кімнати Крістер поставив в один ряд стільці - там мали сидіти глядачі. Куток кімнати завісили ковдрою. Звідти долинав шепіт і собачий гавкіт.

- Що нам показуватимуть? - спитав один хлопчик, на ім'я Кірре.

- Коли якусь дурницю, то я заберу назад свій цукерок.

Ні Малий, ні Гунілла, ні Крістер не любили Кірре: йому завжди щось, не подобалося.

Та ось нарешті з-за ковдри з'явився Малий. Він тримав на руках цуценя.

- Зараз ви побачите найкращого в світі штукаря і вчену собаку Альберга, - виголосив він.

- Як вам уже сказали... виступає найкращий у світі штукар, - почувся з-за ковдри голос, і перед глядачами з'явився Карлсон. Голову йому прикрашав циліндр, що належав татові Малого, а на плечі Карлсон накинув мамин картатий фартух, зав'язавши його поворозки спереду в розкішний бант. Фартух правив Карлсонові за чорний плащ, такий, як звичайно носять штукарі.

Всі заплескали в долоні. Всі, крім Кірре.

Карлсон самовдоволено вклонився. Потім скинув з голови циліндра й показав

усім, що циліндр порожній, - так само, як роблять штукарі.

- Прошу, шановні панове, переконайтеся, що в циліндрі нічого нема, анічогісінько!

«Зараз він витягне звідти кролика, - подумав Малий, бо таке він бачив колись у цирку. - Ото буде дивина, як Карлсон справді витягне з циліндра кролика!»

- Як я вже сказав, тут нічого немає, - похмуро вів далі Карлсон. - І не буде, коли ви сюди самі нічого не покладете, - додав він. - Я бачу, що тут сидять малі ненажери і їдять цукерки. Зараз ми пустимо циліндр по колу, і кожен із вас покладе в нього по цукерку. Все це піде теж на благодійну справу.

Малий обійшов із циліндром дітей і назбирав трохи цукерків. Тоді віддав циліндра Карлсонові.

- Чогось у ньому дуже торохтить, - сказав той, піднімаючи циліндра.

- Якби він був повний, то так не торохтіло б.

Карлсон узяв один цукерок і засунув до рота.

- Оце-то правдива благодійність! - сказав він і почав задоволено жувати.

Кірре не поклав у циліндр цукерка, хоч мав їх цілий пакуночок.

- Отже, мої любі друзі... і ти, Кірре, - сказав Карлсон, - перед вами вчений собака Альберг. Собака, що вміє робити все: телефонувати, літати, пекти булочки, піднімати лапу... одне слово - все!

Тієї миті пудель справді підняв лапу - якраз біля стільця, де сидів Кірре, і зробив на підлозі калюжку.

- Ось бачите, я не перебільшую, - сказав Карлсон. - Цей пес вміє геть усе.

- Пхе! - мовив Кірре й відсунув стільця від калюжки. - Таку штуку зробить кожний звичайний собака! От хай цей Альберг трохи поговорить. Оце вже буде важче, ха-ха-ха!

Карлсон звернувся до цуценяти:

- Хіба тобі важко говорити, Альбергу?

- Ні, - відповів Альберг. - Мені важко говорити лише тоді, коли я курю цигарку.

Малий, Гунілла й Крістер аж підскочили з подиву, бо й справді здавалося, що говорить Альберг. Проте Малий усе-таки подумав, що то просто Карлсонові витівки. Та й добре, бо він хотів мати звичайного пса, а не такого, що вміє говорити.

- Любий Альбергу, - вів далі Карлсон, - може, ти розповіси своїм друзям... і Кірре теж, щось із свого собачого життя?

- Залюбки, - погодився Альберг.

І він почав розповідати, грайливо вистрибуючи навколо Карлсона.

- Яюсь увечері я був у кіно.

- Еге ж, ти був у кіно, - сказав і собі Карлсон.

- Так, і побіч мене на тій самій лаві сиділо дві блохи, - вів далі Альберг.

- Невже? - здивувався Карлсон.

- Так. І як ми після кіно вийшли на вулицю, одна блоха сказала другій: «Що ми будемо робити: підемо додому пішки чи поїдемо на собаці?»

Всі діти вважали, що вистава була гарна, хоч, щоправда, ніяких штук їм не показували. Лише Кірре був невдоволений.

- Скажи йому, нехай він спече булочку, - поглузував він.

- Ти спечеш булочку, Альбергу? - спитав Карлсон.

Альберг позіхнув і ліг на підлогу.

- Ні, не спечу, - відповів він.

- Ага, він таки не вміє пекти булочки! - зрадив Кірре.

- Не спечу, бо не взяв із собою дріжджів, - пояснив Альберг.

Усім Альберг сподобався, та Кірре не здавався.

- Тоді нехай він політає. На це не треба дріжджів.

- Ти політаєш, Альберту? - спитав Карлсон собаку.

Здавалося, що Альберг спить, проте він усе-таки відповів Карлсонові:

- Що ж, можу трошки політати, але якщо й ти будеш зі мною, бо я обіцяв мамі ніколи не літати самому.

- Тоді ходи сюди, любий Альбергу, - сказав Карлсон і взяв цуценя на руки.

А за мить Карлсон з Альбергом уже летіли. Спочатку вони піднялися під стелю і трохи покружляли навколо лампи, а потім вилетіли крізь вікно. Кірре аж зблід з подиву.

Всі діти кинулись до вікна подивитись, як Карлсон і Альберг ширяють над дахом.

Проте Малий злякано крикнув:

- Карлсоне, Карлсоне, вертайся назад із моїм собакою!

І Карлсон послухався. Він зразу вернувся до кімнати і випустив Альберга на підлогу.

Альберт стріпнувся. Він мав дуже розгублений вигляд: можна було подумати, що то його перший політ у житті.

- Ну, на сьогодні вже годі. Більше нема чого показувати, - мовив Карлсон.

- А це тобі, - додав він і легенько штовхнув Кірре.

Кірре не зрозумів, чого Карлсон хоче.

- Давай цукерок! - сказав той.

Кірре вийняв свій пакуночок і віддав його Карлсонові - але спершу таки встиг узяти з нього ще один цукерок.

- Я ще не бачив такого ненажерливого хлопця! - сказав Карлсон. Потім він занепокоєно оглянувся навколо.

- А де коробка зі збором на благодійну справу? - спитав він.

Гунілла пішла по коробку. Вона гадала, що тепер, коли Карлсон має стільки цукерків, він хоч почаствує всіх. Та він схопив коробку й заходився рахувати цукерки. - П'ятнадцять, - сказав він.

- Якраз стане на вечерю! Привіт, діти, я поспішаю додому вечеряти!

І Карлсон зник за вікном.

Діти почали розходитись. Гунілі й Крістерові теж час було додому. Малий залишався з Альбертом, а йому саме цього й хотілося. Він взяв цуценя на руки, сів на стілець і почав нашіптувати йому ніжні слова. Песик лизав його в обличчя, а потім заснув. Уві сні він солодко сопів.

Та коли повернулася з пральні мама, все жахливо змінилось. Мама ніяк не вірила, що в Альберга немає господаря. Вона зателефонувала по номеру, що був на нашійнику в собаки, і розповіла, що її син знайшов маленького чорного пуделя.

Тим часом Малий стояв поруч з песиком на руках і віддано шепотів:

- Любий, добрий Боже, зроби так, що це був не їхній собака!

Та ба - виявилося, що песик таки їхній!

- Знаєш, синку, хто господар Бобі? - спитала мама, поклавши трубку.

- Хлопчик, що зветься Стафан Альберг.

- Бобі? - здивувався Малий.

- Авжеж, так звуть собаку. Стафан півдня проплакав за ним. О сьомій він прийде забрати Бобі.

Малий нічого не сказав, тільки трохи зблід, і в очах йому потемніло.

Він пригорнув цуценя і зашепотів йому на вухо так, щоб не чула мама:

- Любий Альбергу, як би я хотів, щоб ти був мій песик!

Проте о сьомій годині прийшов Стафан Альберг і забрав цуценя.

А Малий лежав на своєму ліжку й гірко плавав.

Карлсон приходить на іменини

Настало літо. Навчання в школі скінчилося, і Малий лаштувався їхати до бабусі. Але перед цим мала відбутись одна дуже важлива подія - Малому виповнялося вісім років. О, як довго він чекав на свої іменини! Чи не від самого того дня, коли йому минуло сім років.

Дивно, як багато часу минає між днями народження. Майже стільки, як між різдвяними святами!

Увечері напередодні іменин Малий мав розмову з Карлсоном.

- Завтра в мене день народження, - сказав Малий. - Прийдуть Гунілла й Крістер, і в моїй кімнаті для вас накриють стіл... - Малий замовк і спохмурнів.

- Я б залюбки запросив і тебе, - додав він, - але ж.. Мама так сердилась на Карлсона, що дарма було й просити в неї дозволу.

Карлсон насупився, як ніколи, й заявив:

- Я не граюсь, як ти не запросиш мене. Я теж хочу повеселитися.

- Гаразд, гаразд, приходь, - квапливо сказав Малий.

Ні, хай буде, що буде, а він таки поговорить із мамою. Він не буде святкувати іменин без Карлсона.

- А чим нас пригощатимуть? - спитав Карлсон.

Він уже перестав супитися.

- Звісно, тортом, - відповів Малий.

- Мені спечуть і менинний торт з вісьмома свічечками.

- Оце добре! - втішився Карлсон.

- Слухай, знаєш, що мені спало на думку?

- А що? - спитав Малий.

- Попроси маму, нехай вона краще спече тобі замість одного торта з вісьмома свічечками вісім тортів з однією свічечкою.

Малий не думав, що мама на таке згодиться.

- А подарунки ти якісь дістанеш? - спитав

Карлсон.

-Не знаю, - відповів Малий і зітхнув.

Він був певен, що однаково не одержить того, чого найбільше в світі бажає.

- Собаки мені, мабуть, довіку не подарують, - сказав він. - Але, звичайно, я матиму багато інших подарунків. Тому я вирішив бути веселий цілий день і зовсім не думати про пса.

- Крім того, ти маєш мене, - сказав Карлсон. - А я ж, сподіваюсь, трохи кращий за собаку!

Він схилив набік голову і глянув на Малого.

- Цікаво було б мені знати, які ти одержиш подарунки. Чи в тебе будуть цукерки? Якщо будуть, то, я гадаю, їх треба зразу віддати на благодійну справу.

- Добре, коли я дістану цукерки, то віддам їх тобі.

Малий залюбки зробив би для Карлсона все, особливо тепер, коли вони мали розлучитися.

- Карлсоне, післязавтра я на ціле літо їду до своєї бабусі, - сказав Малий.

Спочатку Карлсон посумнів, але потім поважно заявив:

- Я теж поїду до своєї бабусі. Вона набагато бабусіша за твою.

- А де твоя бабуся живе? - спитав Малий.

- У будинку, де ж іще? Чи ти, може, гадаєш, що в неї немає хати і вона цілу ніч бігає?

Більше вони не говорили ні про Карлсонову бабусю, ані про день народження Малого, бо було вже пізно і Малий мусив якнайшвидше лягати в ліжко, щоб не проспати своїх іменин.

Настав ранок. Малий, прокинувшись, лежав і чекав, що ось-ось відчиняться двері і всі зайдуть вітати його - з іменинним тортом і подарунками. Хвилини спливали страшенно довго. Малий уже не міг дочекатися. Йому аж млосно, стало з нетерпіння.

Та ось у передпокої почулася хода і з-за дверей долинув спів: «На многії літа». Двері одчинились, і на порозі з'явилися всі - мама, тато, Босеє й Бетан.

Малий підвівся на ліжку, і очі в нього заблищали.

- Вітаємо тебе, любий синку! - мовила мама.

- Вітаємо! - проказали всі.

І перед Малим поставили тачю. На ній був торт з вісьмома свічечками та інші подарунки.

Подарунків було багато - хоч, здається, менше, ніж він звичайно отримував на іменини. Тільки чотири пакуночки. Малий швидко порахував їх.

Але тато сказав:

- Може, ти вдень одержиш ще щось - не конче ж усі подарунки діставати вранці.

Малий дуже радів своїм чотирьом пакуночкам. У них виявились: коробка кольорових олівців, іграшковий пістолет, книжечка й нові сині штанці. Все йому страшенно сподобалось. Які вони гарні - і мама, і тато, і Босеє, і Бетан! Ніхто не має таких гарних батьків і таких уважних сестри та брата.

Малий кілька разів вистрілив із пістолета. Звук був чудовий. Вся родина сиділа на краю ліжка і слухала, як він стріляє. О, він дуже любив їх усіх!

- Подумати тільки, минуло вже вісім років, відколи цей пущівірінок з'явився на світ! - сказав тато.

- Так, час збігає! - зітхнула мама. - А пам'ятаєш, який того дня був дощ у Стокгольмі?

- Мамо, то я народився тут, у Стокгольмі? - спитав Малий.

- Ну звичайно, в Стокгольмі, - відповіла мама.

- Але ж Босеє й Бетан народилися в Мальме?

- Так, у Мальме.

- А ви, тату, народилися в Гетеборзі? Ви якось мені казали...

- Авжеж, - відповів тато. - А ви, мамо, де народилися?

- В Ескільтуні, - сказала мама.

Малий палко обійняв її. - Яке щастя, що ми всі зустрілися!

Всі з ним погодились.

Потім вони ще раз проспівали Малому «На многії літа», а Малий ще раз вистрілив з пістолета. І який був луск!

Протягом дня він ще не раз стріляв із пістолета, чекав на гостей і все згадував татові слова про те, що, може, вдень будуть іще якісь подарунки. На мить він повірив, що станеться диво - йому подарують собаку, але одразу ж зрозумів, що такого не може бути, і навіть вилаяв себе за дурні мрії. Адже він вирішив не думати сьогодні про собаку і бути веселим цілий день.

І Малий справді був веселий.

Зразу ж після обіду мама почала накривати стіл у його кімнаті. Вона прибрала стіл квітами і принесла три найкращі рожеві чашечки.

- Мамо, - сказав Малий, - треба чотири чашки.

- Навіщо чотири? - здивувалася мама.

Малий збентежився. Тепер він мусив признатися, що запросив на іменини й Карлсона, хоч мама, звичайно, не буде рада.

- Карлсон, що живе на даху, також прийде до мене, - сказав Малий і твердо подивився мамі в очі.

- Ох, - зітхнула мама. - Ну що ж, хай приходить. Адже сьогодні твої іменини.

Бона погладила Малого по русявій голівці.

- Скільки ще в тебе дитячих вигадок, Малий. Навіть не віриться, що тобі вже вісім років... Якого ж ти насправді віку?

- Я мужчина у розквіті сил, - поважно відповів Малий. - Достоту, як Карлсон!

Час повільно минав. Уже давно настало те «вдень», що про нього казав тато, але ніяких більше подарунків Малий не одержав. Та врешті один він таки дістав.

Босеє й Бетан - у них ще не почалися канікули - повернулися зі школи і одразу ж зачинилися в кімнаті Босеє. Малого туди не пустили. Він чув, як брат і сестра сміялися та шелестіли папером за дверима, і аж лопає з цікавості.

За деякий час вони вийшли, і Бетан, сміючись, вручила йому пакунок. Малий дуже зрадів і хотів зразу розірвати обгортку, але Босеє сказав:

- Спершу прочитай вірша на пакунку.

Вони написали вірша великими друкованими літерами, щоб Малому було легко читати. Ось що він прочитав:

Кожну днину, повсякчас
Ти канючив пса у нас.
Тож сестричка й братик - ах!
Хоч набігалися страх,
А купили тобі пса.
Це не песик, а краса!
Оksamитовий, пухкий,
І ласкавий, і м'який,
Не попросить їсти й пити.
Буде він тебе любити.

Малий стояв, мов укопаний, і не казав ні слова.

- Ну, а тепер розв'яжи пакунок, - мовив Босеє.

Та Малий кинув пакунок на підлогу, і з очей йому бризнули сльози.

- Чого ж ти. Малий, що з тобою? - спитала Бетан.

- Не плач. Малий, не треба! - засмучено сказав Босеє. Бетан обійняла його.

- Пробач нам! Ми тільки хотіли пожартувати, розумієш?

Малий рвучко випручався од неї. Обличчя в нього було мокре од сліз.

- Ви ж знали, - схлипнув він, - ви ж знали, що я хотів живого собаку! А ви ще й дратуєте мене...

Він побіг до своєї кімнати і впав на ліжку. Босеє і Бетан кинулись за ним.

Прибігла й мама. Проте Малий не слухав, що вони йому казали, - він аж тіпався з плачу.

Тепер іменини були зіпсовані. А він же хотів цілий день бути веселим, навіть коли й не дістане собаки. Але одержати в подарунок, ніби на сміх, оксамитового песика... Згадуючи про це. Малий знову починав ридати і ще глибше ховав обличчя в подушку.

Мама, Босеє й Бетан стояли навколо ліжка Малого. Вони теж були зажурені.

- Треба зателефонувати татові й попросити, щоб він прийшов з роботи трохи раніше, - сказала мама.

Малий плакав... Що з того, що тато прийде додому? Все тепер здавалося Малому безнадійно смутним. Іменини зіпсовані, і нічим уже не зарадиш.

Він чув, як мама пішла телефонувати, але плакав далі. Чув, як через годину прийшов додому тато, але не перестав плакати. Він більше ніколи не буде веселий. Найкраще було б тепер умерти, і тоді Босеє й Бетан залишили б собі оксамитового песика, щоб той їм завжди нагадував, яку кривду вони заподіяли своєму маленькому братикові на його іменини, коли він був ще живий...

Та ось усі знов зібралися коло його ліжка - і тато, і мама, і Босеє, і Бетан. Проте Малий ще глибше занурив обличчя в подушку.

- Слухай, Малий, там біля дверей на тебе хтось чекає, - сказав тато.

Малий не озвався.

Тато поторсав його за плече.

- Чуєш, на тебе в снігах чекає один приятель!

- То Гунілла, або ж Крістер, - неприязно промурмотів Малий.

- Ні, цього разу приятеля звуть Бімбо! - сказала мама.

- Я не знаю ніякого Бімбо! - промурмотів Малий ще неприязніше.

- Ти його справді не знаєш, - сказала мама. - Але він дуже хоче познайомитися з тобою.

Тієї миті в снігах тоненько заскавчало цуценя.

Малий напружив м'язи і вчепився в подушку. Ні, це йому уявляється.

Коли цуценя заскавчало ще раз. Малий аж підскочив на ліжку.

- То пес? - спитав він. - Справжній живий пес?

Тоді Босеє кинувся до сіней і за мить повернувся, несучи на руках - о, мабуть, це все тільки сон! - маленьку таксу.

- Це мій живий песик? - прошепотів Малий.

В очах йому ще й досі блищали сльози. Він простяг руки до Бімбо. Здавалося, Малий боїться, що цуценя може кожної миті зникнути, як марево.

Але цуценя не зникало. Воно сиділо в Малого на руках, лизало йому обличчя, скавчало й гавкало, обнюхувало йому вуха. Бімбо був зовсім-зовсім живий!

- Тепер ти радий. Малий? - запитав тато.

Малий тільки зітхнув. Як можна таке питати! Він був такий щасливий, що йому аж защеміло десь усередині - чи то в душі, чи в животі. А може, так завжди буває, коли ти по-справжньому щасливий?

- А той оксамитовий песик буде іграшкою для Бімбо. Добре, Малий? - спитала Бетан. - Ми й гадки не мали тебе дратувати... так жорстоко, - додала вона.

Малий усе забув. Крім того, він не дуже дослухався до її слів, бо саме розмовляв з Бімбо.

- Бімбо, любий Бімбо, ти - мій собака!

Потім він сказав мамі:

- Мені здається, що Бімбо куди кращий за Альберга. Адже такси - найкращі в світі собаки.

Та ось Малий згадав, що скоро мають прийти Гунілла й Крістер.

О, він навіть не уявляв собі, скільки радощів дасть йому цей день. Подумати тільки, адже Гунілла й Крістер зараз побачать, що він має собаку, цього разу справді свого власного собаку, та ще й такого гарного, найкращого в світі!

Але раптом він занепокоївся:

- Мамо, а я зможу взяти Бімбо, коли їхатиму до бабусі?

- Авжеж. Ти повезеш його ось у цьому кошику, - відповіла мама й показала на маленького кошика, що його Босеє приніс із сіней разом з цуценям.

- Добре, - зрадів Малий.

Пролунав дзвінок. Це прийшли Гунілла й Крістер. Малий кинувся їм назустріч і закричав:

- Мені подарували собаку! Я тепер маю власного собаку!

- Гляньте, який чудовий! - вигукнула Гунілла, але потім похопилась і сказала:

- Вітаємо тебе! Ось подарунок від Крістера й від мене.

І вона дала Малому пакуночок із цукерками. Потім знов кинулася до Бімбо й закричала:

- О, який же він гарненький!

Малому було приємно слухати такі слова.

- Майже такий гарний, як Йоффа, - мовив Крістер.

- Навіть кращий, - сказала Гунілла. - І куди кращий за Альберга.

- Еге ж, за Альберга кращий, - погодився Крістер.

Малий подумав, що і Гунілла й Крістер чудові приятелі. І він запросив їх до іменинного столу.

Мама саме наставила там повно-повнісінько смачних бутербродів з шинкою та сиром і цілу купу тістечок. А посеред столу поставила іменинний торт з вісьмома свічечками. Потім вона принесла з кухні великий глечик гарячого шоколаду й почала наливати його в чашки.

- Ми не чекатимемо на Карлсона? - обережно спитав її Малий.

Мама похитала головою. - Ні, я гадаю, що не варто на нього чекати. Бо знаєш, Малий, я майже певна, що він сьогодні не прийде. І взагалі, махни ти на нього рукою. Адже тепер у тебе є Бімбо.

Звісно, тепер у Малого був Бімбо, але все одно він хотів, щоб Карлсон прийшов на його свято.

Гунілла й Крістер сіли до столу, і мама почала пригощати їх бутербродами. Малий поклав Бімбо в кошик і також сів до столу.

Потім мама вийшла, залишивши дітей самих.

Босеє просунув носа в двері й гукнув: - Не з'їжте весь торт, залиште й нам з Бетан покуштувати!

- Добре, залишимо по шматочку, - пообіцяв Малий. - Хоч це й несправедливо: адже ви стільки з'їли іменинних тортів, поки мене ще не було на світі.

- Тільки гляди, щоб мені залишив великий шматок! - додав Босеє й зачинив двері.

Тієї ж миті за вікном почулося гудіння, і до кімнати влетів Карлсон.

- Ви вже сіли до столу? - закричав він. - Мабуть, уже все поїли?

Малий заспокоїв його; мовляв, є ще всього доволі.

- От і добре, - мовив Карлсон,

- А хіба ти не привітаєш Малого з днем народження? - здивувалася Гунілла.

- Ага, вітаю, - сказав Карлсон. - Де мені сісти?

Мама так і не поставила для Карлсона чашки.

Коли він помітив це, то відкопив спідню губу й насупився.

- Я не граюся, це несправедливо. Чому мені не поставили чашки?

Малий квапливо віддав йому свою чашку, а сам тихенько пробрався до кухні й приніс собі іншу.

- Мені подарували собаку, Карлсоне, - сказав він, повернувшись до кімнати.

- Ось він лежить. Його звуть Бімбо.

І Малий показав на Бімбо, що спав у кошику.

- Що ж, дуже приємно, - сказав Карлсон. - Подай мені той бутерброд ... і отой... і ще отой! О, я й забув! - раптом вигукнув він. - Я також приніс тобі подарунок, найкращий у світі подарунок.

Він витяг з кишені штанів свищика й подав Малому.

- Тепер ти зможеш свистіти своєму Бімбо, - сказав він. - Я завжди свищу своїм собакам, хоч мої собаки звуться Альбергами і вміють літати.

- Усі собаки звуться Альбергами? - спитав Крістер.

- Еге ж, уся тисяча, - відповів Карлсон. - А може, час уже братися до торта?

- Дякую, любий, дорогий Карлсоне, за свищик, - сказав Малий. - Мені буде дуже приємно свистіти Бімбо!

- Пам'ятай, що часом я позичатиму в тебе свищика, може, навіть дуже часто, - сказав Карлсон і раптом занепокоєно спитав: - До речі, ти не одержав у подарунок ніяких цукерків?

- Звичайно, одержав. Від Гунілли й Крістера.

- Їх одразу треба віддати на благодійну справу, - сказав Карлсон і засунув пакуночок собі до кишені. Потім знову узявся до бутербродів.

Гуніллі, Крістерові й Малому теж довелося поспішати, щоб не лишитися голодними. На щастя, мама приготувала всього дуже багато.

Тим часом у вітальні зібралися мама, тато. Босеє й Бетан.

- Чуєте, як тихо сидять діти? - сказала мама.

- Я дуже рада, що Малий нарешті дістав собаку. З ним, звісно, буде багато мороки, але що вдієш!

Тієї миті з кімнати Малого долинув сміх і розмова. І тоді мама запропонувала:

- Ходімо подивимось на них. Вони такі симпатичні дітлахи.

- Ходімо, справді ходімо! - підхопила Бетан.

І ось вони всі - мама, тато, Босеє й Бетан - пішли подивитися, як Малий святкує свої іменини.

Двері відчинив тато, але перша зойкнула мама, бо вона перша побачила невеличкого чоловічка, що сидів за столом побіч Малого.

- Я зараз зомлію, - сказала мама.

Тато, Босеє і Бетан тільки мовчки дивилися на чоловічка.

- Бачите, мамо, Карлсон усе-таки прийшов, - весело сказав Малий.

- О, які в мене чудові іменини!

Товстий чоловічок витер крем з уст пухкою ручкою і так завзято почав махати нею татові, мамі. Босеє й Бетан, що крем полетів аж на стіну.

- Привіт! - гукнув він. - Досі ви ще не мали честі познайомитися зі мною. Мене звати Карлсон, що живе на даху... Гей, Гунілло, знай міру, я теж хочу торта!

І Карлсон схопив за руку Гунілло, що саме брала собі шматочок торта, і змусив її покласти його назад.

- Ніколи ще не бачив такого ненажерливого дівчиська! - сказав він і поклав собі на тарілку великий шматок. - Найкращий у світі поїдач тортів - це Карлсон, що живе на даху, - додав він і весело засміявся.

- Нам ліпше піти звідси, - прошепотіла мама.

- Еге ж, ліпше не заважайте мені, - сказав Карлсон.

- Обіцяй мені одну річ, - звернувся тато до мами, коли вони опинилися за дверима. - Обіцяйте мені всі - і ти. Босеє, і ти, Бетан. Обіцяйте нікому не розказувати про те, що ви тут бачили, нікому!

- Чому, тату? - здивувався Босеє.

- Бо нам ніхто не повірить, - сказав тато. - А як і повірить, то потім ціле життя не матимем спокою.

І тато, і мама. Босеє й Бетан пообіцяли одне одному, що ніколи нікому не розкажуть про те, якого собі Малий знайшов дивного приятеля.

Вони дотримали слова.

Ніхто від них не почув нічого про Карлсона, що живе на даху. Тому Карлсон спокійно живе собі й далі в своїй хатці, і ніхто про це не знає, хоч його хатка стоїть на звичайнісінькому даху звичайнісінького будинку на звичайнісінькій вулиці в

Стокгольмі. Тому Карлсон і досі спокійно собі гуляє, де захоче, й жартує з людей. А жартувати Карлсон любить, бо ж він, як ви знаєте, найкращий у світі жартун.

Коли вже скінчилися бутерброди, тістечка і цілий торт, коли вже Гунілла й Крістер пішли додому, а Бімбо солодко спав. Малий почав нарешті прощатися з Карлсоном.

Карлсон сидів на вікні, готовий летіти. Фіранка тихо колихалася на повітрі, а вечір був теплий-теплий, бо вже настало літо.

- Любий, дорогий Карлсоне, адже ти й далі житимеш на нашому даху, як я приїду від бабусі, правда? - спитав Малий.

- Спокійно, тільки спокійно! - сказав Карлсон. - Житиму, якщо тільки моя бабуса не затримає мене. Але я цього не певний, бо вона вважає, що я найкращий у світі онук.

- Ти справді найкращий у світі онук? - запитав Малий.

- Звісно! А хто ж ще? Хіба ти можеш назвати когось іншого? - сказав Карлсон.

Та ось він покрутив за гудзика на животі, приблизно проти пупа, і моторчик загудів.

- Коли я повернуся, ми з'їмо ще багато, багато тортів! Адже од торта не товстішають! - гукнув він. - Привіт, Малий!

- Привіт, Карлсоне! - гукнув у відповідь Малий.

І Карлсон полетів.

Проте в маленькому кошику коло ліжка Малого солодко спав Бімбо. Малий нахилився над ним і ніжно погладив його по голові засмаглою рукою.

- Бімбо, завтра ми поїдемо до бабусі, - сказав він. - На добраніч, Бімбо! Спи спокійно, Бімбо!

КЖ *

Іуфіїт
«ТШТ»

КНИГА друга

Карлсон
прилітає
ЗНОВ

Знову вдома

В селі було чудово. Малий цілими днями грався і майже не згадував про Карлсона. Та як канікули скінчилися і він повернувся до Стокгольма, то, тільки-но переступивши поріг, одразу спитав:

- Мамо, а ви ні разу не бачили Карлсона?

- Ні, не бачила. Адже він полетів собі геть.

- Не кажи так, - дорікнув її Малий.

- Я хочу, щоб він і далі жив на даху. Він повинен вернутися.

- Але ж ти маєш тепер Бімбо, - намагалася заспокоїти його мама. Вона гадала, що пора б уже Малому забути про Карлсона.

Малий погладив Бімбо.

- Звісно, Бімбо дуже гарний, але він не має пропелера і не може літати. Та й гратися з Карлеоном цікавіше.

Малий помчав до своєї кімнати й відчинив вікно.

- Карлсоне, ти там? - гукнув він з усієї сили. Проте відповіді не було.

А завтра в Малого почалось навчання в школі. Тепер він був у другому класі. Після обіду він щодня сидів у себе в кімнаті й готував уроки. Вікно Малий тримав відчинене, щоб почути, коли часом загуде щось так, як Карлсонів моторчик. Проте гули тільки машини на вулиці та ще інколи літаки, пролітаючи над дахами.

А Карлсонового моторчика так і не чути було.

- Він таки полетів геть, - сумно зітхав Малий. - І ніколи вже не повернеться.

Вечорами хлопчик лежав і думав про Карлсона, а часом і схлипував нишком під ковдрою, щоб ніхто не бачив. Так минали дні: то школа, то уроки, а Карлсона все не було.

Якось надвечір Малий сидів у кімнаті і давав лад своїм маркам. В альбомі в нього зібралось вже багато марок, але частину ще треба було наліпити. Малий узявся лі-пити їх і швидко впорався. Лишилася тільки одна марка, найкраща - її він відклав наостанок. То була німецька марка з Червоною Шапочкою і вовком. Вона страх як подобалась Малому.

Він поклав її перед собою на столі. І враз почув за вікном гудіння. Таке гудіння, немов... о, справді, схоже на Карлсонове! І то таки був Карлсон. Він шугнув просто у вікно й вигукнув: - Привіт, Малий!

- Привіт, Карлсоне! - гукнув Малий. Він схопився з місця, радий-радісінський, і стежив, як Карлсон двічі облетів люстру під стелею і врешті приземлився перед ним. Тільки-но Карлсон спинив моторчика, крутнувши за гудзика на животі, як Малий кинувся обіймати його. Та Карлсон відіпхнув його пухкою ручкою і сказав:

- Спокійно, тільки спокійно! Нема в тебе чогось попоїсти? Наприклад, тефтельок? Або, може, торта з кремом?

Малий похитав головою:

- Ні, мама сьогодні не смажила тефтельок. А торт у нас буває тільки на іменини. Карлсон пирхнув.

- І що це за люди? «Тільки на іменини...». А коли приходить давній приятель, що не бував місяцями? Твоїй мамі годилося б подумати, чим його зустріти.

- Так, але ж ми не знали... - почав Малий.

- Не знали! - обурився Карлсон. - Ви повинні були сподіватися! Повинні були сподіватися, що я можу прилетіти сьогодні, і твоїй мамі вже цього мало бути досить, щоб вона одною рукою ліпила тефтельки, а другою підбивала крем.

- На підобідок у нас сьогодні була ковбаса, - знітився Малий, - може, хочеш...

- Ковбаса, коли приходить давній приятель, що не бував місяцями?! - Карлсон знову пирхнув. - Ну, звісно, як зв'яжешся з такою родиною, то навчишся обходитись абичим... Неси сюди ковбасу!

Малий щодуху помчав до кухні. Мами не було вдома, пішла до лікаря, і він не міг її спитатися за ковбасу. Але ж як було не пригостити Карлсона! На тарілці лежало ще п'ять кружалець, і Малий забрав їх усі.

Карлсон накинувся на ковбасу, мов шуліка. Він напхав повен рот і начебто був цілком задоволений.

- Ну, - сказав він, - щоб ковбаса мені страшенно смакувала, не можу сказати. Звісно, це не те, що тефтельки, але од декого чогось путнього годі й чекати.

Малий збагнув, що то він «дехто», тому швидко звернув мову на інше.

- Гарно тобі було в бабусі? - запитав він.

- Так гарно, що й сказати не можна. Тому я й не думаю нічого казати, - відповів Карлсон, жадібно вминаючи ковбасу.

- Мені також було гарно, - сказав Малий і почав розповідати Карлсонові, що він робив у бабусі. - Моя бабуся така добра, така ласкава. Ти б навіть не повірив, як вона зраділа, коли я приїхав. Вона страх як міцно обняла мене.

- Чого це? - здивувався Карлсон.

- Бо вона любить мене, розумієш, - пояснив Малий.

Карлсон перестав жувати.

- Ти, звісно, не віриш, що моя бабуся любить мене ще дужче, та? Не віриш, що вона кинулась до мене обняла так, що в мене аж лице посиніло, тільки з великої любові до мене, не віриш, та? То я скажу тобі, що в моєї бабусі руки немов залізні, і якби вона притиснула мене ще на сто грамів дужче, то я б не сидів тепер тут, бо було б по мені.

- Невже? - здивувався Малий. - Яка ж у тебе бабуся, що так обнімає!

Він сказав Карлсонові, що його бабуся не обіймає так міцно, але все-таки любить його і завжди ласкава з ним.

- Хоч вона часом буває найдокучливіша в світі, - закінчив Малий, трохи подумавши. - Ходить і надокучає: то загадує міняти шкарпетки, то забороняє битися з Ласеє Янсоном, то ще щось.

Карлсон відсунув від себе порожню тарілку.

- І ти, звісно, не віриш, що моя бабуся ще надокучливіша, га? Не віриш, що вона накручувала будильника і схоплювалася щодня о п'ятій годині, щоб мати час надокучати мені: то я мушу міняти шкарпетки, то не повинен битися з Ласеє Янсоном...

- Ти знаєш Ласеє Янсона? - здивувався Малий.

- Ні, хвалити Бога.

- То чого ж твоя бабуся казала... - почав Малий.

- Тому, що вона найдокучливіша в світі, - заявив Карлсон. - Збагнув нарешті? Ти справді бився з Ласеє Янсоном і ще й насмілюєшся казати, що твоя бабуся найдокучливіша в світі! Ні, хвалити бога, я знаю свою бабуся, вона може торочити цілісінький день, щоб я не бився з Ласеє Янсоном, хоч я ніколи не бачив того хлопчиська і щиро сподіваюся, що ніколи й не побачу.

Малий замислився. Ото дивина... Він так не любив, як бабуся надокучала йому, а тепер раптом доводиться ще й сперечатися з Карлсоном й виставляти бабуся докучливішою, ніж вона була насправді.

- Як тільки я ледь-ледь мочив ноги, вона починала надокучати, щоб я змінив шкарпетки, - сказав Малий.

Карлсон кивнув головою. - І ти, звісно, не віриш, що моя бабуся теж хотіла, щоб я міняв шкарпетки, га? Не віриш, що вона бігла через усе село, як тільки я ступав десь у калюжу, й надокучала: «Зміни шкарпетки, любий Карлсоне, зміни шкарпетки...» Не віриш, га?

- Та, може, й було таке... - нерішуче погодився Малий.

Карлсон притиснув його до стільця і став перед ним, узявши руки в боки.

- Ні, ти таки не віриш. Та послухай-но, я розповім тобі, як усе було. Я вийшов з дому і подався до калюжі... збагнув? І мені було там дуже гарно. І раптом прибігає бабуся й кричить так, що чути на все село: «Зміни шкарпетки, любий Карлсоне, зміни шкарпетки!»

- А ти що сказав? - спитав Малий.

- Сказав, що не мінятиму, бо я найнеслухняніший у світі онук, - заявив Карлсон.

- А потім я втік від бабусі і видряпався на дерево, щоб мати спокій.

- І що, вона, мабуть, була спантеличена? - спитав Малий.

- Видно, що ти не знаєш моєї бабусі, - мовив Карлсон. - Вона полізла за мною.

- На дерево? - здивувався Малий.

Карлсон кивнув головою.

- Ти, звісно, не віриш, що моя бабуся може лазити по деревах, га? Та слухай, щоб надокучити, вона видряпається куди завгодно. «Зміни шкарпетки, любий Карлсоне, зміни шкарпетки!» - казала вона, добувшись до тієї гіллячки, де я сидів.

- І що ж ти зробив? - спитав Малий.

- А що я мав робити? - мовив Карлсон. - Змінив шкарпетки, іншої ради не було. Високо на дереві, на тоненькій гіллячці, я сидів і міняв шкарпетки, хоч ризикував своїм життям.

- Ха-ха-ха, оце ти вже брешеш! - засміявся Малий. - На дереві в тебе не було чого міняти.

- Ти таки зовсім дурний, - сказав Карлсон, - як це в мене не було чого міняти?

Він підтягнув штани й показав короткі товсті ніжки в смугастих шкарпетках.

- А це що? - спитав він. - Може, це не шкарпетки? Пара шкарпеток, коли не помиляюсь. І хіба я не сидів на гілляці й не міняв ліву шкарпетку на праву ногу, а праву шкарпетку на ліву, га? Може, я не зробив так? Щоб тільки догодити своїй старенькій бабусі.

- Але ж від того ноги в тебе не стали сухіші, - сказав Малий.

- А хіба я казав, що стали сухіші? - спитав Карлсон. - Казав, га?

- Ні, але ж тоді... - загнущся Малий, - тоді

ти даремно міняв шкарпетки.

Карлсон кивнув головою.

- Тепер ти розумієш, чия бабуса найдокучливіша в світі? Твоя надокучає, бо мусить надокучати, мавши такого клятого онука, як ти. А моя - найдокучливіша в світі, бо надокучає зовсім без потреби. Можеш ти врешті збагнути це своїм куцим розумом, га?

Та враз Карлсон зареготав і легенько штовхнув Малого в бік.

- Привіт, Малий, давай махнемо рукою на своїх бабусь. Я гадаю, що тепер нам треба розважитись.

- Привіт, Карлсоне, я теж так гадаю, - сказав Малий.

- Тобі не подарували ще одної парової машини? - спитав Карлсон.

- Пам'ятаєш, як нам було весело, коли ми першу підірвали? Ти не маєш нової машини, щоб ми знов її підірвали?

Проте Малому більше не купували парової машини. Карлсон був дуже невдоволений. Аж раптом він побачив пиросос, що його мама, на щастя, забула в кімнаті Малого, коли недавно прибирала.

Радісно скрикнувши, Карлсон підскачів і вставив штепсель у розетку.

- Відгадай, хто найкращий у світі пило-сосник? - спитав він і ревно взявся до робо-ти. - Я не граюся, якщо трохи не приберу тут! До цієї занехаяної кімнати треба рук.

Яке щастя, що тут є найкращий у світі пилососник!

Малий знав, що мама прибирала як слід у кімнаті, й сказав про це Карлсонові. Але той узяв його на глум.

- Кожному відомо, що жінки з такими машинами не вміють обходитись. Ні, пилососом ось як треба орудувати, - мовив він і націлився трубкою на тонку білу фіранку. Фіранка зашелестіла й наполовину всмокталася в трубку.

- Облиш! - закричав Малий, - Фіранка дуже тонка й порветься в пилососі... Облиш! Карлсон знизав плечима:

- Якщо ти хочеш жити в пилуці й бруді, то про мене. Не вимикаючи пилососа, він шарпнув фіранку. Проте вона міцно застряла в трубці, пилосос не одпускав її.

- Не втримаєш, і не пробуй, - сказав Карлсон до пилососа, - бо тут є Карлсон, що живе на даху, найкращий у світі витягач.

Він шарпнув ще дужче і нарешті витяг фіранку. Вона була геть чорна та ще й трохи вистріпана.

- Ох, на що стала схожа фіранка! - зажурився Малий. - Глянь, вона вся в пилюці!

- Отож-бо, а по-твоєму їй не треба чистити, малий нечупаро, - мовив Карлсон. Він поплескав Малого по голові.

- Але ти не журися, з тебе ще може вийти чудовий хлопець, хоч ти й такий бруднуля. Найперше я тебе трохи почищу... чи, може, мама вже чистила тебе?

- Ні, мене вона справді не чистила, - відповів Малий.

Карлсон обурився.

- Ох, ви тільки гляньте на тих жінок! - вигукнув він. - Прибирати всю кімнату й забути найбруднішу річ! Ану ходи, почнемо з вух!

Малого ще ніколи не чистили пилососом, і йому було страх як лоскотно. Він аж пищав зі сміху. Карлсон узявся до нього як слід. Він почистив Малому вуха, чуба, провів щіткою по шиї, під пахвами, по спині й по животі і, врешті, по ногах.

- Це зветься осіннє прибирання, - мовив Карлсон.

- Коли б ти знав, як воно лоскочеться, - сказав Малий.

- От-от, за це ти повинен заплатити окремо.

Після того Малий хотів зробити осіннє прибирання Карлсонові.

- Тепер моя черга. Ходи, я вичищу тобі вуха, - сказав він.

- Немає потреби, - заявив Карлсон. - Адже я мив їх торік у вересні. Тут є речі, що їх швидше треба почистити, аніж мене.

Він оглянувся по кімнаті й помітив на столі марку.

- Скрізь валяється сміття та всякі непотрібні папірці, - мовив Карлсон, і не встиг Малий крикнути, як пилосос проковтнув марку з Червоною Шапочкою.

Малий був у розпачі.

- Моя марка! - закричав він. - Ти всмоктав Червону Шапочку! Я тобі ніколи цього не подарую!

Карлсон вимкнув пилосос і схрестив руки на грудях.

- Вибач, - сказав він. - Вибач мені за те, що я, добрий, послужливий, охайний чоловічок, хочу все робити якнайкраще, вибач мені за це!

Здавалося, що він ось-ось заплаче.

- Хоч як би я старався, усе даремно, - вів далі він тремтячим голосом.

- Я ніколи ні від кого не мав подяки... тільки лайку та лайку!

-О, - сказав Малий, - не бери цього до серця, але розумієш. Червона Шапочка...

- А що то за стара червона шапочка, чого ти за нею так побиваєшся? - спитав Карлсон уже звичайним голосом.

- Вона була намальована на марці, - сказав Малий. - То моя найкраща марка.

Карлсон хвилину стояв тихо і щось обмірковував. Та ось очі йому заблищали, і він хитро всміхнувся.

- Відгадай, хто найкращий у світі вигадник? І відгадай, у що ми гратимемось?

У Червону Шапочку й вовка! Пілосос буде вовком, а я мисливцем, що приходить і розпорює йому живіт. І гульк - звідти з'являється Червона Шапочка.

Він заклопотано озирнувся навколо.

- У тебе немає сокири? Ці пілососи тверді, як залізо.

Малий не мав сокири і радий був, що не мав.

- Можна відчинити пілосос і уявити собі, ніби ти розпоров вовкові живота.

- Можна, якщо хочеш зфальшувати, - відповів Карлсон. - Я не звик так розпорювати вовка, та коли вже в цій поганій хаті немає ніякого мотлоху, то нехай, будемо прикидатися.

Він наліг животом на пилосос і вчепився в його дужку.

- Ти, дурню! - вигукнув він. - Навіщо всмоктав Червону Шапочку?

Малому здавалося, що Карлсон поводить надто по-дитячому, граючись у таку гру, та однаково йому було весело дивитися на нього.

- Спокійно, тільки спокійно, любя Червона Шапочко, - казав далі Карлсон. - Одягай шапочку й галоші, бо я тебе зараз випущу.

Він відчинив пилосос і все, що там було, висипав на килим.

Вийшла велика сіра брудна купа.

- Ой, треба було спорожнити його в паперову торбинку! - сказав Малий.

- В паперову торбинку?... Хіба в казці так? - мовив Карлсон. - Хіба в казці мисливець розпорює вовкові живота й витягає Червону Шапочку в паперову торбинку, га?

- Ні, - відповів Малий, - Звичайно, ні.

- Ну, то й мовчи, - сказав Карлсон. - Не вигадуй того, чого в казці немає, а то я не граюся.

Більше він нічого не міг сказати, бо з вікна повіяв вітер, і йому в ніс набилося

повно пилюки. Карлсон не витримав і чхнув. Чхнув просто в сіру купку. І тоді звідти знявся вгору малесенький папірець і впав якраз Малому до ніг.

- Глянь, та це ж Червона Шапочка! - втішився Малий і хутко схопив запорошену марку.

Карлсон був задоволений.

- Ось що я зробив, - мовив він. - Раз чхнув і все владнав. Тепер ти вже, мабуть, не репетуватимеш через свою Червону Шапочку!

Малий витер марку. Він був дуже радий.

Та ось Карлсон чхнув удруге, і хмара пилюки знов знялася з підлоги.

- Відгадай, хто найкращий у світі чхач? - мовив Карлсон. - Я можу чхати, аж доки вся пилюка ляже туди, де вона й була раніше. Чекай, зараз побачиш!

Проте Малий не слухав його. Він поспішив наклеїти свою марку.

А серед хмари пилюки стояв Карлсон і чхав. Він чхав і чхав, а коли скінчив, то майже вся купка пилюки зникла з підлоги.

- Бачиш, і не треба ніякої паперової торбинки, - мовив Карлсон. - Тепер уся курява лежить там, де й завжди. І всюди лад, як я й хотів. Я не граюся, коли трохи не приберу ще й у себе.

Та Малий дивився тільки на свою марку. Він уже наклеїв її, і вона була така гарна!

- Тобі що - прочистити ще раз вуха? - спитав Карлсон. - Ти не чуєш?

- Що ти сказав? - спитав Малий.

- Я сказав, що не маю наміру надсаджуватися тут, аж доки натру мозолі. Я в тебе поприбирав, тож тобі годилося б піти зі мною нагору й поприбирати в мене.

Малий відсунув альбом з марками. Піти з Карлсоном на дах... - та це ж його найпалкіша мрія! Він тільки один раз був у Карлсона нагорі, в його хатці на даху. Тоді мама зчинила страшенний галас і послала пожежника зняти його вниз.

Малий міркував: адже це було так давно, він тепер став набагато більший і може вилізти на який завгодно дах. Та чи зрозуміє його мама, от що цікаво. Спитати він не може, бо її ж нема вдома. Та, мабуть, краще й не питати.

- Ну, то ти йдеш зі мною? - квапив його Карлсон.

Малий ще раз усе зважив.

- А коли ти вступиш мене, як ми летітимемо? - стурбовано спитав він.

Карлсона це нітрохи не лякало.

- Дурниці, не варто й згадувати, - мовив він.

- На світі так багато дітей. Одним більше, одним менше...

Малий розсердився.

- Ніякі це не дурниці. Якщо я полечу вниз...

- Спокійно, тільки спокійно! - перебив Карлсон і поплескав його по голові.

- Ти не полетиш униз. Я триматиму тебе так міцно, як моя бабуся. Бо хоч ти й усього тільки брудний хлопчисько, все одно я люблю тебе. А надто ж тепер, після осіннього прибирання.

Він ще раз поплескав Малого. - Еге ж, дивно, але я люблю тебе, хоч ти й дурний хлопчисько. Почекай, хай-но ми прилетимо на дах. Тоді я так тебе обійму, що в тебе аж обличчя посиніє, точнісінько так, як обіймає моя бабуся.

Карлсон покрутив за гудзика на животі й міцно схопив Малого. Моторчик загув, вони вилетіли крізь вікно й піднялися в голубе небо. Порвана завіса сколихнулась на протязі, немов хотіла сказати їм: «До побачення».

У Карлсоновій хатці

Хатка, що стоїть на даху, може бути справді затишна, особливо така, як Карлсонова. Його хатка має зелені віконниці й східці, чи пак ганочок, де дуже гарно сидіти. Вечорами, сидячи на ганочку, можна дивитися на зорі, а вдень - пити сік та їсти тістечка, звісно, коли вони є. Вночі можна спати на ганочку, якщо в кімнаті надто парко, а вранці прокинутись і побачити, як над дахами ген за Естермальмом сходить сонце.

Авжеж, то справді затишна хатка, і стоїть вона дуже зручно: між димарем і протипожежним муром, так, що її нелегко й побачити. Хіба що хтось навмисне ходитиме дахом й загляне за димар. Але туди мало хто заглядає.

- Тут, нагорі, все якесь не таке,- сказав Малий, коли Карлсон злетів з ним на ганочок перед хаткою.

- Еге ж, хвалити Бога.

Малий оглянувся навкруги.

- Так багато дахів...

- Багато кілометрів дахів, - сказав Карлсон, - де можна ходити й жартувати донесхочу.

- І ми з тобою трошки пожартуємо, еге ж? - радісно спитав Малий.

Він згадав, як йому було цікаво минулого разу, коли вони з Карлсоном розважалися на даху.

Проте Карлсон суворо глянув на нього.

- Аби тільки не довелося прибирати, га? Спершу я висотав собі всі жили, щоб хоч трохи дати лад у твоїй кімнаті, а потім ти будеш тинятися й жартувати до вечора. Ти на це розраховуєш?

Малий взагалі ні на що не розраховував.

- Я залюбки допоможу тобі прибирати, якщо треба, - сказав він.

- Отож-бо, - заспокоївся Карлсон.

Він відчинив двері, і Малий зазирнув, як живе найкращий у світі Карлсон.

- Звичайно ж, допоможу, якщо треба... - і враз Малий замовк, витріщивши очі.

- Таки треба, - по хвилі докінчив він.

У Карлсоновій хатці була тільки одна кімната. В кімнаті стояв столярний верстат, де Карлсон майстрував, їв і клав усілякий мотлох. Ще була в кімнаті дерев'яна канапа, щоб спати на ній, стрибати на ній і ховати в неї всілякий мотлох. І два стільці, щоб сідати на них, класти усякий мотлох і підставляти їх, коли треба було сховати якийсь мотлох до шафи. Тав шафу ніщо вже не влазило, бо вона була повна мотлоху - не такого, як лежав на підлозі, висів на гвіздках по стінах, а зовсім іншого... дуже багато мотлоху. Ще в Карлсона був коминак, теж повен усякого мотлоху, і залізні ґратки, де можна варити їжу. Вгорі на полиці також було повно мотлоху. Зате на стелі майже нічого не висіло, тільки свердло, та торбина горіхів, та пугач, та общеньки, та пара капців, та рубанок, та Карлсонова нічна сорочка, та ганчірка, та гачки, та маленька валізка, та торбинка сушених вишень, а більше нічого.

Малий довго стояв на порозі і роззирався на всі боки.

- Що, тобі аж дух перехопило? - спитав Карлсон. - О, тут є мотлоху, не те, що в тебе, тут є майже всякий мотлох.

- Авжеж, тут багато мотлоху, - погодився Малий. - Але ти начебто хотів прибирати?

Карлсон кинувся на канапу і зручно вмоستився на ній.

- Ти мене зле зрозумів, - сказав він. - Я не хочу прибирати, це ти хочеш прибирати... після того, як я так натомився в тебе, правда ж?

- І ти мені зовсім не допоможеш? - стурбовано спитав Малий.

Карлсон влігся на подушку й замуликав пісеньку, як людина, що тішиться відпочинком.

- Звісно, я допоможу тобі, - сказав нарешті він.

- Ну, тоді чудово, - зрадів Малий. - А я вже боявся, що ти...

- Звісно, допоможу, - перебив Карлсон. - Я співатиму тобі, поки ти прибиратимеш, і підбадьорюватиму тебе. І - гей-гей! - усе піде, як у танці.

Малий не був певний того. За своє життя він не дуже наприбирався. Звичайно, він, як годиться, складав свої іграшки, мамі досить було тільки нагадати йому три, чотири чи п'ять разів, тоді він ховав їх, навіть якщо вважав, що то важка й непотрібна робота. Але прибирати в Карлсона було зовсім не те.

- З чого мені починати? - спитав він.

- Дурний, звичайно, з горіхового лушпиння, - сказав Карлсон. - Дуже прибирати нема потреби, бо я весь час пильно стежу, щоб був лад, і не даю лушпинню знов пустити паростки. Тобі треба тільки ледь-ледь підмести.

Горіхове лущиння валялося на підлозі поміж купами помаранчевих шкурок, кісточок з вишень, шкірок з ковбаси, клаптів паперу, надpalених сірників тощо. Самої підлоги не було видно.

- А в тебе нема пилососа? - спитав Малий, подумавши хвилину.

Видно було, що питання не сподобалося Карлсонові. Він невдоволено глянув на Малого.

- Мушу сказати, що дехто страх який ледачий. Я маю найкращу в світі мітлу і найкращу в світі лопатку, та вони не годяться деяким ледарям, ні, їм подавай пилосос, щоб самим не довелося нічого робити!

Карлсон пирхнув. - Я міг би мати тисячу пилососів, якби захотів. Але я не такий ледачий, як дехто. Я люблю працю.

- Я теж люблю, - виправдувався Малий, - але... Та врешті, в тебе ж нема електрики до пилососа.

Він похопився, що Карлсонова хатка зовсім не сучасна. В ній не було ні електрики, ні водогону. Вечорами Карлсонові доводилося світити гасову лампу, а воду він брав із діжечки, що стояла на розі під ринвою.

- І смітника ти теж не маєш, - сказав Малий, - хоч він тобі найдужче потрібен.

- Я не маю смітника? - спитав Карлсон. - Що ти вигадуєш? Замітай лишень, і я покажу тобі найкращий у світі смітник.

Малий зітхнув. Тоді взяв мітлу і заходився замітати. Карлсон лежав, закривши руки за шию, і задоволено стежив за Малим. Потім заспівав йому, як і обіцяв:

Ясне сонце спати плине,
Та лиш той, хто не лівився.
Хто в роботі натовився,
Солодко спочине.

- Саме так воно й є, - сказав Карлсон і вгніздився ще зручніше на подушці. Далі знов заспівав, а Малий усе замітав та й замітав. Раптом Карлсон сказав:

- Поки ти ще замітаєш, то міг би зварити мені кави.

- Я? - здивувався Малий.

- Так, будь ласка, - мовив Карлсон. - Але я не хочу, щоб ти через мене перепрацьовувався. Ти тільки розпали вогонь у каміні, принеси трохи води й звари каву, а питиму вже я сам.

Малий неприязно глянув на підлогу, що нітрохи не стала чистіша.

- Може, ти сам упорався б із кавою, поки я позамітаю? - сказав він.

Карлсон тяжко зітхнув.

- І де беруться такі ледарі, як ти? - сказав він. - Ти ж однаково крутишся, то невже так важко зварити трохи кави?

- Ні, звичайно, не важко, - погодився Малий. - Мушу тільки сказати, що...

- А ти нічого не мусиш казати, - перебив Карлсон. - Не завдавай собі зайвого клопоту! Натомість спробуй стати хоч трохи в пригоді тому, хто геть виснажився, дбаючи про тебе, - вичистив пилососом вуха і, я вже й забув, що ще.

Малий відклав мітлу, взяв відро й побіг по воду. Потім набрав трісок із дровітні й набив ними камін. Та хоч як він намагався розпалити їх, а все дарма.

- Я не маю навички, - виправдувався Малий. - Може, ти... тільки розпалиш - і все?

- Нічого не вийде, - мовив Карлсон. - Якби я був на ногах, то інша річ. Я б тоді показав тобі, як треба розпалювати дрова, але ж тепер я випадково лежу, то невже ти хочеш, щоб я все за тебе робив?

Ні, Малий не хотів такого. Він ще раз спробував розпалити дрова, і раптом у коминку затріщало й загуло.

-Горить! - вдоволено сказав він.

- От бачиш! Треба було лише трошки докласти рук, - мовив Карлсон.

- Тепер тільки насип кави, наготуй гарненько тацю, дістань кілька булочок і замітай собі далі, поки закипить.

- А ти певний, що сам зможеш напитися кави? - спитав Малий. Далекі, він теж міг бути часом ущипливий.

- Еге ж, кави я вже сам нап'юся, - сказав Карлсон. - Але й ти можеш трошки скуштувати, бо я надзвичайно гостинний.

І коли Малий позамітав і позбирав усе горіхове лущиння, і кісточки з вишень, і клапті паперу у старе відро, тоді вони з Карлсоном посідали на канапі й заходилися пити каву. До кави вони з'їли багато булочок. Малий пив каву, і йому було дуже гарно в Карлсоновій хатці, хоч він і стомився, поки її позамітав.

- Де ж твій смітник? - спитав Малий, коли проковтнув останній шматок булочки.

- Зараз я покажу тобі, - відповів Карлсон. - Бери відро й ходи.

Він вийшов на ганочок.

- Он, - показав він униз на риштак, (жолоб для води)

- Як?.. Що ти маєш на думці? - здивувався Малий.

- Зійди вниз, там найкращий у світі смітник,

- Ти хочеш, щоб я висипав сміття на вулицю? - здивувався Малий.

- Так не можна робити.

Карлсон потягнув до себе відро.

- Побачиш, чи можна, чи ні. Ходи, - і він з відром швидко рушив до низу дахом.

Малий злякався: а що, як Карлсон не зможе спинитися, коли досягне риштака!

-Гальмуй! - гукнув він. - Гальмуй!

І Карлсон загальмував. Проте аж тоді, як був на самому краєчку даху.

- Чого ти чекаєш? - гукнув Карлсон.

- Ходи-но сюди!

Малий сів на дах і почав обережно з'їжджати донизу.

- Найкращий у світі смітник... з висотою спаду двадцять метрів, - сказав Карлсон і витрусив з відра сміття.

На найкращий у світі смітник полетіла ціла купа кісточок з вишень, горіхового лущиння та клаптів паперу і впала на голову якомусь ошатному добродієві, що йшов вулицею і кутив сигару.

- Ой! - крикнув Малий. - Ой-ой, дивися, сміття впало на нього!

Карлсон знизав плечима.

- А хто ж його просив іти саме під моїм смітником? Та ще й під час осіннього прибирання!

Малий занепокоївся.

- Так, але ж йому попало лушпиння за комір і кісточки в чуб, а це не дуже приємно.

- Дурниці, не варто й згадувати, - сказав Карлсон. - Хай радіє, коли в нього немає в житті більшого лиха, ніж кілька лушпин за коміром.

Проте добродій з сигарою, мабуть, не дуже радів, бо обтрусився й почав гукати поліцію.

- Як можна зчиняти галас через такі дрібниці? - сказав Карлсон. - Хай би краще дякував мені. Бо як тепер кісточки в

чубові пустять паростки, то в нього може вирости на голові чудова вишенька, і тоді він ходитиме собі й цілими днями скубатиме вишні й випльовуватиме кісточки.

Поблизу не було жодного поліція, і добродієві з сигарою довелося йти додому з кісточками та горіховим лушпинням.

Карлсон і Малий полізли дахом назад до хатки.

- Власне, я теж можу випльовувати кісточки, - сказав Карлсон. - Поки ти ще не скінчив роботи, то принеси торбинку з вишнями, що висить у кімнаті під стелею.

- Ти гадаєш, що я дістану? - спитав Малий.

- Вилізь на верстат, - порадив Карлсон.

Малий так і зробив. Потім вони сиділи на ганочку, їли сушені вишні й випльовували навсібіч кісточки, що котилися вниз дахом і ледь чутно торохтіли -

так смішно- смішно. Почало вечоріти. М'який, теплий осінній присмерк спускався на будинки й дахи. Малий присунувся ближче до Карлсона. Йому було так гарно сидіти в Карлсона на ганочку, випльовувати кісточки й дивитися, як надворі дедалі смеркає. Будинки раптом стали якісь незвичайні, темні, таємничі, а потім і зовсім чорні. Здавалося, ніби їх хтось вирізав величезними ножицями з чорного паперу і лиш позначив кілька золотих чотирикутників там, де мали бути вікна. Тих чотирикутників ставало дедалі більше, бо люди почали засвічувати світло в кімнатах. Малий спробував їх порахувати. Спочатку чотирикутників було тільки три, потім десять, потім багато-багато. У вікнах видно було людей, що вешталися в кімнатах і робили своє діло. І можна було гадати, що вони роблять, хто вони і чому мешкають саме тут, а не в іншому місті.

І Малий почав міркувати про все те. Лише Карлсон не хотів ні про що думати.

- Десь же їм треба мешкати, бідним людям, - сказав він. - Адже всі не можуть мати хатку на даху. І не можуть усі бути найкращими в світі Карлсонами.

Карлсонова пригода з булочками

Поки Малий сидів у Карлсона, мама була в лікаря. Затрималася вона там довше, ніж гадала, і як нарешті прийшла додому. Малий уже спокійно сидів у своїй кімнаті й роздивлявся на марки.

- Привіт, Малий, - сказала мама. - Ти знову перебираєш свої марки?

- Еге ж, - відповів Малий, і то була правда.

Що він ще хвилину тому був нагорі, на даху. Малий не признався. Звісно, мама дуже мудра і розуміє майже все, проте Малий не був цілком певний, що мандрівку на дах вона також зрозуміє. Він вирішив нічого не казати про Карлсона. Принаймні тепер. Не казати, поки вся родина збереться до столу обідати. То буде чудова несподіванка для всіх, до того ж мама якась не дуже весела. Біля очей у неї залягли зморшки - звичайно їх там не було. «Чого б то?» - здивувався Малий.

Нарешті всі посходились і сіли до столу: мама, тато, Босеє, Бетан і Малий. На обід були голубці, і Малий, як завжди, здирав капусту. Він її не любив і їв тільки

те, що було всередині в голубцях. Зате в ногах йому під столом примостився Бімбо, а він їв, що завгодно. Малий згорнув капусту до купи й кинув під стіл.

- Мамо, скажіть, щоб він не робив так, - мовила Бетан. - Бімбо стає нестерпний... достоту, як і Малий.

- Так, так, - мовила мама.

Видно було, що вона не слухала Бетан.

- Як я була мала, то мене силували їсти все, - сказала Бетан.

Малий показав їй язика:

- Ти ба! Але не видно, щоб тобі їжа дуже пішла на користь.

У мами раптом виступили сльози на очах.

- Не сваріться, прошу вас, - сказала вона. - Я не можу чути вашої сварки.

І тоді всі довідалися, чого мама така невесела.

- Лікар сказав, що в мене недокрів'я. З перевтоми. Мені треба поїхати відпочити... конче треба.

За столом запала тиша. Кілька хвилин ніхто не вимовив ні слова. Яка сумна новина! Мама хвора, справді лихо, думали всі. Мамі треба їхати, а це ще гірше лихо, думав Малий.

- Я хочу, щоб ви щодня були на кухні, коли я приходжу зі школи, роздягали мене й пекли булочки, - сказав він.

- Ти думаєш тільки про себе, - суворо мовив Босеє.

Малий притулився до мами.

- Авжеж, а то я не матиму булочок, - сказав він.

Та мама не слухала його. Вона розмовляла з татом.

- Спробуємо найняти служницю, іншої ради немає.

І тато, й мама зажурилися. За столом уже не було так затишно, як завжди. Малий збагнув: треба щось зробити, щоб стало трохи веселіше. А хто кращий за нього мастак на такі речі?

- Вгадайте щось дуже приємне, - сказав він. - Вгадайте, хто повернувся!

- Хто?.. Сподіваюся, не Карлсон? - стривожилась мама. - Посмій лиш сказати, що ми знову матимемо такий клопіт!

Малий докірливо глянув на неї.

- Я гадаю, що з Карлсоном весело, а не клопіт.

Босеє засміявся.

- Ото настане життя! Мама не буде, зате з'явиться служниця і Карлсон, що без кінця зчинятиме самі бешкети.

- Не вкорочуй мені життя. Малий, - сказала мама. - Уяви собі, що буде, як служниця побачить Карлсона!

Тато суворо глянув на Малого.

- Нічого не буде. Служниця ані побачить, ані почує про Карлсона, обіцяй нам. Малий.

- Карлсон літає, де сам собі хоче, - сказав Малий. - Але я обіцяю нічого не говорити про нього.

- Жодній душі, - наполягав тато. - Не забувай, ми так домовилися.

- Жодній душі, - пообіцяв Малий. - Тільки, звичайно, вчительці в школі.

Але тато похитав головою. - Ні слова вчительці! Нізащо!

- Гаразд, - сказав Малий. - Тоді я про служницю теж не говоритиму. Бо з нею ще гірше, ніж з Карлсоном.

Мама зітхнула. - Ще хтозна, чи ми знайдемо десь служницю, - сказала вона.

Але вже другого дня мама дала оголошення до газети. І врешті одна жінка відгукнулася на нього. Звалась вона фрекен Бок А за дві години вона прийшла домовлятися.

Малому тоді саме стріляло у вусі, і він хотів бути якнайближче до мами, найкраще сісти їй на коліна, хоч він був уже завеликий, щоб сидіти на колінах.

- Та як тобі стріляє у вусі, то, хоч-не-хоч, мусиш вилазити мамі на коліна, - сказав він і любенько вмовстився в неї на колінах.

У коридорі пролунав дзвінок. То прийшла фрекен Бок. Малий більше не міг сидіти в мами на колінах. Та весь час, поки фрекен Бок була в кімнаті, він крутився біля маминого стільця, прикладав хворе вухо їй до плеча і, як воно боліло, тихенько скімлив.

Малий сподівався, що фрекен Бок буде молода, вродлива й ласкава - десь така, як вчителька в школі. Коли ж навпаки - то була рішуча літня жінка, висока, огрядна, з великим волом та ще й такими сердитими очима, що Малому стало лячно. Він одразу відчув, що не любить її.

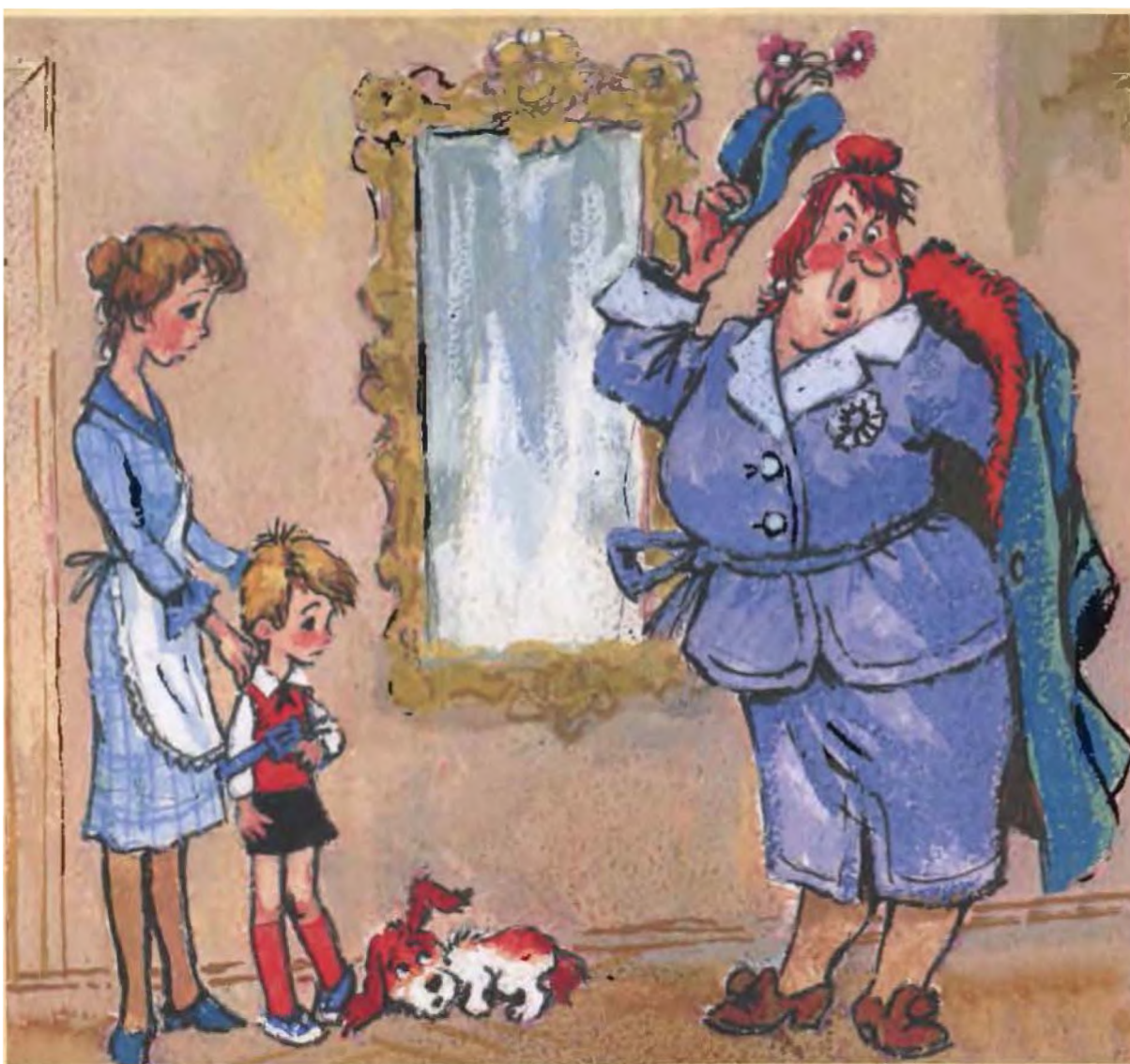
Бімбо, мабуть, теж відчув те саме, бо почав завзято гавкати.

- Он як, тут є собака, - сказала фрекен Бок

- А ви не любите собак? - стурбовано спитала мама.

- Люблю, якщо вони гарно виховані, - відповіла фрекен Бок.

- Я не знаю, чи Бімбо гарно вихований, - несміливо сказала мама.

Фрекен Бок енергійно кивнула головою.

- Але він буде вихований, якщо я залишусь у вас. Я колись доглядала собак.

Малий у душі сподівався, що вона таки в них не залишиться.

Тієї миті в нього саме заболіло вухо, і він не стримався й трошки поскімлив.

- Так, так, пси дзявкітливі й діти плаксиві, - мовила фрекен Бок і всміхнулася.

Видно було, що вона жартує, проте Малий не дуже вподобав її жарт і сказав тихенько, ніби сам до себе:

- І в мене ще є рипучі черевики.

Мама почула його слова. Вона почервоніла й квапливо сказала:

- Ви, мабуть, любите дітей, фрекен Бок, правда?

- Люблю, якщо вони виховані, - відповіла фрекен Бок і втупила очі в Малого.

Мама знов зніяковіла. - Я не знаю, чи Малий дуже вихований, - промурмотіла вона.

- Але він буде вихований, - запевнила фрекен Бок. - Почекайте тільки. Я колись гляділа дітей.

Малий злякався. Йому стало шкода тих дітей, що їх колись гляділа фрекен Бок.

І тепер він сам буде такою ДИТИНОЮ! Було чого наполохатись.

Мама теж трохи задумалася. Вона погладила Малого по голові й мовила;

- Ну, як казати про нашого хлопця, то на нього найкраще діє ласка.

- Але я помітила, що ласка не завжди помагає, - заперчила фрекен Бок.

- До дітей треба ще й твердої руки.

Потім вона сказала, яку хоче платню, і поставила вимогу, щоб її звали хатньою робітницею, а не служницею. На цьому й домовилися.

Саме тоді вернувся з контори тато, і мама відрекомендувала:

- Наша хатня робітниця фрекен Бок.

- Наша хатня мучителька, - сказав Малий і щодуху кинувся до дверей. Бімбо шалено загавкав і помчав за ним.

А наступного дня мама поїхала до бабусі. Всі плакали, коли проводжали її, а найдужче Малий.

- Я не хочу бути з хатньою мучителькою, - хлипав він.

Він зрозумів, що таки доведеться йому бути з нею.

Адже Босес й Бетан приходять зі школи далеко за полудень, тато з контори не раніше п'ятої. І Малий багато- багато годин буде сам змагатися з фрекен Бок. Тому він і плакав.

Мама поцілувала його.

- Не плач, синку, задля мене! І нізачо не називай її хатньою мучителькою!

Лихо почалося другого дня, тільки-но Малий вернувся зі школи. Не було на кухні мами з шоколадом і булочками, а сама тільки фрекен Бок, що начебто не дуже зраділа Малому.

- Підобідок тільки псує апетит, - заявила вона. - Тут немає ніяких булочок.

А проте вона таки спекла булочки. На відчиненому вікні їх холонула повна таця.

- Але ж... - почав Малий.

- Ніяких але ж, - сказала фрекен Бок. - До того ж я не хочу, щоб діти товклися на кухні. Іди до своєї кімнати й готуй уроки. Почепи курточку, помий руки. Ану гайда!

Малий пішов до своєї кімнати, сердитий і голодний. Бімбо лежав у кошику й спав, та, як тільки з'явився Малий, він миттю схопився на ноги, побачивши його. Малий пригорнув Бімбо до себе.

- Тебе вона теж кривдила? О, я не зношу її! Почепи курточку, помий руки!.. Може, ще й перевдягтися та вимити ноги, га? Я й сам завжди вішаю курточку, не треба мені загадувати!

Він шпурнув курточку в кошик, Бімбо одразу вмовстився на ній і заходився гризти рукав.

Малий підійшов до вікна й виглянув надвір. Йому було так гірко, він так тужив за мамою! Аж ось раптом він побачив таке, що зразу повеселішав. Над дахом по той бік вулиці літав Карлсон. Він кружляв між димарями і час од часу весело пере-кидався в повітрі.

Малий схвильовано помахав йому рукою, і Карлсон так швидко завернув до нього і шугнув у вікно, що, якби Малий не відскочив убік, той гильнув би його по голові.

- Привіт, Малий! - гукнув Карлсон. - Я, здається, не зачепив тебе, то чого ж ти такий насуплений? Може, заслаб?

- Ні, зовсім ні, - сказав Малий.

І він розповів Карлсонові про своє лихо: що мама поїхала, а натомість вони мають хатню мучительку, таку набридливу, лиху й скупу. І що він навіть не дістав булочки, коли повернувся зі школи, хоч на вікні стоїть повна таця свіжих булочок.

У Карлсона заблищали очі.

- Тобі пощастило, - мовив він. - Угадай, хто найкращий приборкувач хатніх мучительок?

Малий одразу збагнув, що, мабуть, Карлсон. Але як він зможе приборкати фрекен Бок, Малий не уявляв.

- Я почну з того, що подратурую її, - сказав Карлсон.

- Ти хотів сказати «подратую»? - спитав Малий.

Таких дурних зауважень Карлсон не любив.

- Якби я хотів сказати «подратую», то так і сказав би. «Дратувати» - приблизно те саме, тільки набагато страшніше, ти хіба не чуєш, як воно звучить?

Малий вимовив його про себе й визнав, що Карлсон каже правду. «Дратувати» звучало куди страшніше.

- Я думаю насамперед трошки подратувати її булочками, - заявив Карлсон, - і ти мені допоможеш.

- Як? - спитав Малий.

- Біжи-но до кухні й почни розмову з хатньою мучителькою.

- Але ж... - почав Малий.

- Ніяких але ж, - перебив Карлсон. - Почни з нею розмову, щоб вона на мить одвела очі від таці з булочками.

Карлсон зареготав. Потім покрутив за гудзика на животі, і моторчик загув. Карлсон з веселим сміхом вилетів у вікно.

А Малий одважно подався до кухні. Тепер, мавши за спільника найкращого у світі приборкувача хатніх мучителів, він уже не боявся.

Цього разу фрекен Бок ще менше йому зраділа. Вона саме запарювала каву і мала намір провести приємну часинку з свіжими булочками. Очевидно, тільки дітям вадив підобідок.

Фрекен Бок кисло глянула на хлопця.

- Тобі чого треба? - спитала вона, і в її голосі було стільки ж приязні, як і в погляді.

Малий міркував собі, що тепер треба б почати розмову. Але що ж йому говорити?

- Вгадайте, що я робитиму, коли буду такий великий, як ви? - нарешті спитав він.

Ту мить він почув за вікном знайоме гудіння. Але самого Карлсона не було видно. Малий тільки помітив пухку ручку, що з'явилася з-за стіни і взяла з таці булочку. Малий захихотів. Фрекен Бок не помітила нічого.

- Що ти робитимеш, як будеш великий? - нетерпляче перепитала вона.

Власне, вона зовсім не бажала цього знати. Вона тільки хотіла якнайшвидше спекатись Малого.

- Еге ж, угадайте, - сказав Малий.

Він знов побачив пухку ручку, що майнула у вікні і схопила з таці булочку. І знов Малий захихотів. Він намагався стриматись, та не міг. Сміх із нього аж рвався назовні, так його було багато. Фрекен Бок сердито зиркнула на хлопця. Вона, звісно, думала, що Малий найдокучливіший у світі шибеник. І докучає їй навмисне тепер, коли вона хоче випити кави!

- Угадайте, що я робитиму, як буду такий великий, як ви? - ще раз спитав Малий і знову захихотів. Бо саме ту мить він побачив дві пухкі ручки, що згорнули з таці решту булочок.

- Я не маю часу стояти тут і слухати твої теревені! - сказала фрекен Бок
- І мені зовсім байдуже, що ти робитимеш, як будеш великий. Але поки ти малий, то мусиш бути чемний і слухняний. Тож гайда вчити уроки!
- Аякже, неодмінно, - сказав Малий і так зареготав, що аж сперся об одвірок.
- Та коли я буду великий, як ви, то напевне почну гримати на дітей.

Фрекен Бок, здавалося, ладна була кинутись на нього, коли це за вікном щось заревло, мов корова.

Фрекен Бок швидко обернулася і враз побачила, що булочки зникли.

- О господи, де ж мої булочки? - зойкнула вона і кинулася до вікна - певне, сподівалася побачити злодія, що стрибає вниз із повними жменями булочок. Наче не розуміла, що Свантесони мешкали на четвертому поверсі, а такого довгоногого злодія не буває.

Зовсім перелякана, фрекен Бок опустила на стілець.

- Може, то голуби? - промимрила вона.

- Більше скидалося на корову, - мовив Малий. - Мабуть, сьогодні там літає якась корова, що любить булочки.

- Не верзи дурниць, - розсердилася фрекен Бок. Тієї миті Малий почув, що Карлсон знов літає за вікном. Щоб фрекен Бок не звернула уваги на Карлсона, Малий почав співати на весь голос:

Крилата корівця,
Немов той літак,
Весело літає,
Булочки хапає,
Як лежать не так!

Малий часом складав вірші разом з мамою, і самому йому пісенька про корівцю здалася гарною. Але фрекен Бок вона не сподобалась.

- Не верзи дурниць! - ще раз гримнула вона.

Саме тієї миті біля вікна щось легенько брязнуло, аж Малий і фрекен Бок підскочили з переляку. І тоді вони побачили, що то брязнуло. На порожній таці з-під булочок лежало п'ять ере.

Малий знов захихотів.

- О, яка чудова корівця! - вигукнув він. - Заплатила за булочки!

Фрекен Бок аж почервоніла з люті.

- Що це за безглуздий жарт! - закричала вона й кинулась до вікна. - Це, мабуть, хтось із квартири над нами так забавляється: краде булочки й кидає п'ять ере!

- Над нами немає більше квартир, - сказав Малий. - Ми на останньому

поверсі, далі вже тільки дах.

Фрекен Бок зовсім знавісніла.

- Я нічого не збагну! - кричала вона. - Нічогісінько не збагну!

- Еге ж, я вже помітив, - сказав Малий. - Але не журіться, всі ж не можуть бути швидкі на розум.

Лусь - і Малий дістав ляпаса.

- Я тебе навчу, як пащекувати! - крикнула фрекен Бок.

- Ні, прошу вас, не вчіть, бо мама не впізнає мене, як приїде додому. - мовив Малий.

Хлопцеві потемніло в очах, і він заплакав. Досі йому ніхто не давав ляпасів, і він їх не любив. Він злісно витріщився на фрекен Бок. Тоді вона взяла Малого за плече і виштовхала до його кімнати.

- Сиди тут, і хай тобі буде соромно, - сказала вона. - Я замкну двері й заберу ключа, тоді ти, може, перестанеш щохвилини бігати до кухні.

Вона глянула на годинника.

- Я прийду о третій і відчиню. А до того часу подумай, що кажуть, коли просять пробачення.

І фрекен Бок пішла. Малий був лютий на фрекен Бок. Та водночас його трохи мучило сумління, бо ж він сам повівся не дуже гарно. Мама може подумати, що він дражнив хатню мучительку, був нечемний. Мама, еге ж... Малий міркував, чи не поплакати йому трохи.

Аж ось він почув гудіння, і крізь вікно влетів Карлсон.

Карлсон запрошує Малого на бенкет з булочками

- А чи не пообідати нам трошки? - сказав Карлсон. - Шоколад з булочками в мене на ґаночку... я пригощаю.

Малий тільки мовчки дивився на нього. О, який Карлсон чудовий, найкращий за всіх! Малому аж захотілось обняти його, і він спробував обняти Карлсона, але той відштовхнув хлопця.

- Спокійно, тільки спокійно! Ти ж не в бабусі. Ну, то йдеш зі мною?

- Ще б пак, - мовив Малий. - Хоч ні, мене замкнено. Я сиджу, наче у в'язниці.

- Так думає хатня мучителька, - сказав Карлсон. - І нехай собі далі так думає.

Очі в нього заблищали, і він радісно застрибав перед Малим.

- Знаєш що? Будемо гратися; ти сидиш у в'язниці, і тобі страшно, бо тебе стереже бридка хатня мучителька. І от приходить могутній, і відважний, і дужий, і вродливий, і до міри затовстий герой і визволяє тебе.

- Який це герой? - спитав Малий.

- Спробуй відгадати, якщо зможеш!

- Невже ти? - сказав Малий. - Тоді, я думаю, ти можеш визволити мене негайно ж. Карлсон теж так думав.

- Бо той герой такий моторний, - казав він. - Швидкий, мов яструб, не віриш? І одважний, і дужий, і вродливий, і до міри затовстий, і він спускається, і визволяє тебе, і він такий одважний, такий... гей-гей, ось він уже тут!

Карлсон ухопив Малиго і хоробро шугнув у повітря. Бімбо заскавчав, побачивши, що Малий зник за вікном, та хлопець гукнув йому:

- Спокійно, тільки спокійно! я скоро повернуся!

Вгорі на ганочку в Карлсона лежало рядком десять дуже смачних на вигляд булочок.

- За кожную з них чесно заплачено, - сказав Карлсон. - Ми поділимо їх справедливо: ти бери сім, і я сім.

- Але ж так не вийде, - заперечив Малий. - Сім і сім буде чотирнадцять, а тут

тільки десять булочок.

Карлсон швиденько згорнув до купи сім булочок. - Принаймні це мої, - заявив він. - Тепер у школі якось по-дурному рахують. Тая через це не повинен страждати. Я сказав, що кожний з нас візьме по сім, і це мої.

Малий погодився.

- Я однаково більше, як три не подужаю з'їсти. А де ж твій шоколад?

- Унизу в хатньої мучительки, - сказав Карлсон. - Зараз ми його добудемо.

Малий злякано зиркнув на нього. Він не мав бажання знов зустрічатися з фрекен Бок і, може, дістати ще одного ляпаса. І взагалі, як вони доберуться до коробки з какао? Вона ж стоїть не на підвіконні, як булочки, а на полиці біля плити, якраз перед очима в фрекен Бок.

- Як же ми візьмемо ту коробку? - спитав Малий.

Карлсон задоволено всміхнувся.

- Ти, дурний хлопчисько, звісно, не додумався б, як її взяти. Та, на щастя, до цієї справи береться найкращий у світі штукар, тож будь цілком спокійний.

- Так, але... - почав Малий.

- Скажи-но мені, - перебив його Карлсон, - ти коли-небудь придивлявся до коридорних балконів у цьому будинку, де витрушують одяг і килими?

Звичайно, Малий придивлявся до них. Мама завжди витрушувала на такому балконі хідники з кухні, він містився якраз на півповерха вище від їхніх кухонних дверей.

- Всього за десять ступнів від дверей до квартири, - мовив Карлсон.

- Навіть така незграба, як ти, зможе вшитися туди в одну мить.

Малий нічого не второпав.

- Навіщо мені вшиватися на той балкон?

Карлсон зітхнув.

- Дурний хлопчисько, йому треба розжовувати кожне слово! Ну, нашорошуй вуха, слухай і метикуй!

- Добре, я слухаю, - сказав Малий.

- Отож, - почав Карлсон, - дурний хлопчисько сідає з Карлсоном на балкон, спускається на півповерха нижче і довго й наполегливо дзвонить до квартири, второпав? Сердита хатня мучителька на кухні чує дзвінок і швидкою ходою йде відчиняти... Виходить - і кухня порожня! Відважний і до міри затовстий герой залітає до кухні й вилітає звідти вже з коробкою какао в руках. Дурний хлопчисько дзвонить ще раз - просто, щоб подразнити хатню мучительку, і мерщій тікає назад на балкон. Сердита хатня мучителька відчиняє двері і стає ще сердитіша, бо там ніхто не стоїть із букетом червоних троянд для неї. Сердита хатня мучителька обертається і хрюскає дверима. Дурний хлопчисько хихотить собі на балконі, аж поки прилетить до міри затовстий герой і забере його на дах бенкетувати. Ану, Малий, відгадай, хто найкращий у світі штукар? А тепер до роботи!

І не встиг Малий і рота розтулити, як уже летів на балкон. Карлсон шугнув униз, аж Малому засвистіло у вухах і стало млосно в животі, дужче, як на чортовому колесі в парку. Далі все було точнісінько так, як передбачив Карлсон. Він подався до вікна в кухні, а Малий спустився до дверей і добре натиснув на дзвоника. Нарешті в сінях почулася хода. Тоді він справді-таки захихотів і помчав назад на балкон. За мить двері відчинились, і показалася голова фрекен Бок. Малий бачив її, коли обережно визирнув крізь засклені двері з балкона. Карлсон правду казав. Сердита фрекен Бок став ще сердитіша, як нікого не вгледіла за дверима. Вона щось голосно забурмотів сам до себе і хвилинку постояла у відчинених дверях, ніби епод івалась, що той, хто дзвонив, зненацька вродиться перед нею. Але той, хто дзвонив, тихенько хихотів собі на балконі й не перестав сміятися навіть тоді, коли прилетів до міри затовстий герой і забрав

його до себе на ганочок бенкетувати булочками.

На такому приємному бенкеті Малий ще зроду не був.

- Як мені тут гарно, - сказав хлопець.

Він сидів на ганочку поряд з Карлсоном, жував булочку, пив шоколад і дивився на стокгольмські дахи та вежі, що блищали на сонці. Булочки були добрі, шоколад теж був смачний. Він сам зварив його у Карлсоновому коминку.

Всього, що було треба, - молока, цукру, - Карлсон роздобув на кухні внизу.

- І за кожну краплю сповна заплачено п'ятьма ере, що лежать на столі в кухні, - сказав Карлсон. - Як хто вже чесний, то завжди буде чесний, нічого не вдієш.

- А де ти набрав стільки п'ятаків? - спитав Малий.

- З гаманця, що знайшов днями на вулиці, - відповів Карлсон. - Повний п'ятаків і ще всяких інших грошей.

- То ж якийсь бідолаха загубив гаманця! - сказав Малий. - І, мабуть, журиться.

- Авжеж, - сказав Карлсон. - Коли вже хто шофер таксі, то хай пильнує своїх речей!

- А Звідки ти знаєш, що то був шофер таксі? - здивувався Малий.

- Знаю, бо бачив, як він упустив гаманця, - відповів Карлсон. - А що він шофер

таксі, то видно було по значкові на шапці. Я ж не дурний.

Малий докірливо глянув на Карлсона. Так з чужими речами не роблять, він повинен сказати це Карлсонові. Але ж не обов'язково тепер... хай колись іншим разом! Тепер він хотів тільки сидіти на ганочку, грітися на сонці, їсти булочки, пити шоколад і слухати Карлсона.

Карлсон швидко вм'яв усі сім булочок. Малий не був такий спритний. Він доїдав тільки другу, а третя ще лежала біля нього на ганочку.

- О, як мені добре! - тішився він.

Карлсон нахилився і пильно глянув йому у вічі. - Ні, не може бути. Тобі, певне, недобре.

Він приклав Малому руку до чола. - Я так і думав. Типова булочкова гарячка.

Малий здивувався. - А що таке... булочкова гарячка?

- Нею хворіють, коли з'їдять забагато булочок.

- Тоді в тебе ще більша булочкова гарячка, - сказав Малий.

- Дарма ти так думаєш, - мовив Карлсон. - Я вже хворів булочковою гарячкою, коли мав три роки. А вона буває тільки раз на віку, точнісінько як кір чи кашлюк.

Малий зовсім не почувався хворим і намагався пояснити це Карлсонові. Та Карлсон присилював його лягти на ганочок і став ревно бризкати йому шоколадом в обличчя.

- Мабуть, ти вже не зомлієш, - сказав він. Потім схопив останню булочку Малого. - Більше ані булочки, а то помреш! І уяви собі, яке щастя для бідної булочки, що я тут є. Бо вона б лежала на ганочку зовсім самотня, - додав він і швидко з'їв булочку.

- Тепер вона вже не самотня, - сказав Малий.

Карлсон задоволено погладив себе по животі.

- Ні, тепер вона разом з іншими сімома, і їй там добре!

Малому також було добре. Він лежав собі на ганочку й думав, що бути хворому на булочкову гарячку просто чудово. Він уже наївся і залюбки віддав Карлсонові булочку.

Аж ось Малий глянув на годинника. Було кілька хвилин до третьої. Він засміявся. - Скоро прийде фрекен Бок і відімкне мені двері. О, як би я хотів побачити її, коли вона зайде до моєї кімнати, а мене там нема!

Карлсон приязно поплескав його по плечу.

- Звертайся з своїми дріб'язковими бажаннями до Карлсона, і він усе тобі влаштує. Скоч-но лишень та принеси мого бінокля: він висить на чотирнадцятому гвіздку, коли рахувати від канапи, під самою стелею. Вилізеш на верстат.

Малий захихотів.

- Добре, але ж у мене булочкова гарячка. Хіба не треба більше лежати?

Карлсон похитав головою. - Лежати й хихотіти... І ти думаєш, це допоможе проти гарячки? Навпаки, що більше ти гасатимеш вулицями й дахами, то швидше видужаєш, можеш прочитати це в кожній лікарській книжці.

І хоч Малий залюбки хворів би далі на булочкову гарячку, він слухняно заскочив до хати, виліз на столярний верстат і зняв бінокля, що висів на чотирнадцятому гвіздку, коли рахувати від канапи. На тому самому гвіздку висіла також картина - аркуш картону з червоним півником в одному куточку. Карлсон сам намалював її. Малий тепер згадав, що Карлсон найкращий у світі майстер малювати півнів. Картина звалася «Дуже самотній червоний півень», так на ній написано. І півень був таки дуже самотній, маленький і червоний, зовсім не такий, як ті півні, що їх Малий бачив за своє життя.

Та він не мав часу довше роздивлятися на картину, бо ось-ось доходила третя година, тож треба було поспішати.

Карлсон уже завів моторчика, і тільки-но Малий вийшов з біноклем, він миттю схопив його, перелетів через вулицю і сів на дах якраз навпроти їхнього будинку.

Тоді Малий усе збагнув.

- Ой, як звідси гарно дивитися, коли маєш бінокля і хочеш заглянути до моєї кімнати!

- Еге ж, і бінокля маємо, і заглянути хочемо, - сказав Карлсон і приклав бінокля до очей.

Потім він дав бінокля й Малому. І той побачив свою кімнату так чітко, ніби сидів у ній. Он його ліжко, он Бімбо спить у кошику, он стіл з підручниками, а он годинник на стіні. Він саме вибив третю. Але фрекен Бок не видно.

- Спокійно, тільки спокійно, - сказав Карлсон. - Вона вже йде, бо мені мурашки забігали по спині, та й димар двигтить.

Він забрав у Малого бінокля і приклав собі до очей.

- А що я казав! Ось відчиняються двері, ось вона заходить, така мила, ласкава, як ватажок людодів.

Малий зайшовся сміхом.

- Так, так, ось вона витріщає очі. Де Малий? А що, як він упав з вікна?

Фрекен Бок мабуть, так і подумала, бо підійшла до вікна, зовсім перелякана. Малому аж стало її шкода. Вона перехилилася через підвіконня і глянула на вулицю, ніби сподівалася побачити там хлопця.

- Ні, там його немає, - мовив Карлсон. - Дивно, га?

Фрекен Бок мабуть, заспокоїлася. Вона відійшла від вікна.

- Тепер починає шукати, - вів далі Карлсон. - Шукає на ліжку... і за столом... і під ліжком, ось так... Стривай-но, ось вона вже в шафі, думає, що ти лежиш там, скоцюрбився й плачеш.

Карлсон засміявся.

- Ну, тепер час нам трохи пожартувати з нею, - мовив він.

- Як? - спитав Малий.

- А он як, - мовив Карлсон, і не встиг Малий щось сказати, як він схопив його, перелетів через вулицю і опустив у його кімнаті.

- Привіт, Малий, будь ласкавий з хатньою мучителькою, - сказав він і полетів собі геть.

Малий не думав, що то дуже вдалий жарт. Та коли це Карлсон почав, то треба доводити краю. Отож він обережно підійшов до столу, сів і розгорнув підручник з арифметики.

Він чув, як фрекен Бок перевертає все в шафі, і напружено чекав, коли вона вилізе звідти.

І фрекен Бок вилі зла. Перше, що вона побачила, був Малий. Вона позадкувала до шафи, стала там і якусь хвилину мовчки дивилася на хлопця. Потім закліпала очима, щоб упевнитись, чи їй, бува, не ввижається.

- Де ти до лиха ховався? - врешті спитала вона.

Малий невинно підвів голову від книжки.

- Я не ховався. Я просто сидів тут і розв'язував задачу. Звідки мені було знати, що ви любите гратися в піжмурки? Та будь ласка... лізьте знов до шафи, я залюбки пограюся.

Фрекен Бок не відповіла нічого. Вона довго стояла й думала.

- Я наче ніколи не хворіла, - промурмотіла вона. - Тав цьому домі надто багато всяких химер.

Тієї миті Малий почув, як хтось обережно обернув ключа з того боку дверей. Малий захихотів. Найкращий у світі приборкувач хатніх мучителів, очевидно, залетів крізь вікно в кухню, щоб показати хатній мучительці, як то сидіти замкненому.

Фрекен Бок нічого не помітила. Вона мовчки стояла і, видно, щось обмірковувала. Врешті вона сказала: - Дивно! Ну, тепер іди собі гратися, поки я доварю обід.

- Дякую, - мовив Малий. - То я вже не сидітиму замкнений?

- Ні, не сидітимеш, - сказала фрекен Бок і підійшла до дверей.

Вона взялася за клямку й натиснула на неї раз, потім другий. Проте двері не відчинялися. Тоді вона налягла на них усією своєю вагою. Але й це не допомогло. Двері не подавалися.

Фрекен Бок зойкнула: - Хто замкнув двері?

- Ви самі їх замкнули, - сказав Малий.

- Що ти верзеш! - крикнула вона. - Як же я могла замкнути їх з того боку, коли я в кімнаті?

- А Звідки я знаю? - сказав Малий.

- Може, то Босеє чи Бетан? - спитала фрекен Бок.

- Ні, вони ще в школі, - заперечив Малий.

Тоді фрекен Бок важко опустилася на стілець.

- Знаєш, що я думаю? - мовила вона. - Мені здається, що в цьому домі є привиди.

Малий кивнув головою. О, як добре, що фрекен Бок вважає Карлсона за привида! Тоді вона, мабуть, піде собі від них. Бо хіба ж вона залишиться в квартирі, де є привиди?

- А ви боїтеся привидів? - спитав він.

- Навпаки, - сказала фрекен Бок, - Я їм рада. - Уяви собі, тепер я, може, також попаду на телебачення! Знаєш, у них є така передача, де люди розповідають за привидів. А того, що я зазнала за один-однісінький день, вистачить на десять передач по телебаченню.

Фрекен Бок здавалося, була цілком задоволена.

- А як лютуватиме моя сестра Фріда, щоб ти знав! Бо Фріда виступала по телебаченню і розповідала про духів, що їх вона бачила, про голоси, що їх чула, і не знаю, про що там іще. Але тепер я їй утру носа.

- А хіба ви чули якісь голоси? - поцікавився Малий.

- Авжеж. Пам'ятаєш, як заревіло за вікном тоді, коли зникли булочки? Я спробую передати той рев на телестудії, щоб люди почули, як він звучить.

І фрекен Бок так заревіла, що Малий аж підскочив на стільці.

- Еге ж, десь так, - задоволено сказала вона.

Тієї миті за вікном пролунало ще страшніше ревіння, і фрекен Бок зблідла.

- Ось і відповідь, - прошепотіла вона. - Привид відповів мені. Про це я теж скажу по телебаченню. О, господи, Фріда аж позеленіє з люті!

І вона розповіла, як Фріда хвалиться, що виступала по телебаченню зі своїми духами.

- Як вірити їй, то весь Васастад аж кишить духами, і більшість їх мешкає у нас дома, щоправда, не в моїй кімнаті, а в Фрідиній. Уяви собі, якось увечері дух своєю рукою написав попередження Фріді. А її, далебі, треба-таки було попередити, - додала фрекен Бок

- А що то було за попередження? - запитав Малий.

Фрекен Бок хвильку подумала.

- Ой, що ж там було написано... ага, згадала: «Увага! Не гайнуй так легко-важно своїх безмежно коротких днів!»

Малий непорозуміло глянув на неї: він таки справді нічого не втямив. Фрекен Бок пояснила:

- Це попередження Фріді, щоб вона змінила своє життя на краще і кинула всякі дурниці.

- І вона послухалася? - запитав Малий.

Фрекен Бок пирхнула.

- Аякже! Вона й далі хвалиться і вважає себе за бозна-яку зірку телебачення, хоч виступала один-однісінький раз. Але тепер я знаю, хто з неї зіб'є пиху.

Фрекен Бок потерла руки.
Вона страх як тішилась, що
врешті візьме гору над
Фрідою, тому зовсім не
зважала на те, що сидить
замкнена з Малим. Вона була
цілком задоволена і все роз-
водилась про Фрідину роз-
повідь за духів і про свої
власні спостереження, аж доки
не вернувся зі школи Босеє.
Малий гукнув йому:
- Ходи відчини нам! Я
замкнений з хатньою мучи... .з

фрекен Бок !

Босеє відімкнув двері і вражено спитав: - Хто це вас замкнув?

Фрекен Бок тільки таємниче примружила очі. - Про це ти почуєш скоро по телебаченню.

Тепер вона квапилась доварювати обід і сягнистим кроком поспішила до кухні. Але за хвилину почувся її голосний зойк. Малий кинувся туди.

Фрекен Бок сиділа біля плити блідіша, ніж була перше, і мовчки показувала на стіну.

Отже не тільки Фріда одержала попередження, написане рукою духа. Фрекен Боктеж його одержала. На стіні було написано великими кривими літерами:

«СТЕРЕЖИСЬ! АЛЕ ЖІ БУЛОЧКИ В ТЕБЕ. ГРОШІ ДЕРЕШ,А
КОРИЦІ МАЛО ДОДАЄШ!»

Карлсон і телевізор

Тато прийшов на обід з новим клопотом.

- Бідні діти, мабуть, доведеться вам кілька днів давати самим собі раду.

Несподівано вийшло так, що мені треба вилетіти до Лондона. Як воно буде, та?

- Буде все чудово, - сказав Малий, - тільки ви не лізьте під пропелер.

Тато засміявся. - Я думаю про те, що ви робитимете без мами і без мене.

Босеє й Бетан теж вважали, що все буде гаразд.

- Навіть трохи цікаво хоч раз побути без батьків, - заявила Бетан.

- Але ж подумайте про Малого, - журився тато.

Бетан ніжно погладила Малого по русявій голівці.

- Я дбатиму про нього, як мама, - запевнила вона.

Але тато не дуже вірив, що вона так про нього дбатиме, а Малий і поготів.

- Тебе однаково ніколи немає, гасаєш із своїми хлопчиськами, коли ти найдужче потрібна, - промурмотів він.

Босеє спробував потішити його. - Ти ще маєш мене.

- Еге ж, маю на стадіоні в Естермальмі, - сказав Малий.

Босеє засміявся.

- Залишається ще фрекен Бок. Вона не гасає з хлопчиськами і не ганяє м'яча.

- На жаль, ні, - сказав Малий.

Він намагався відчувати в серці палку ненависть до фрекен Бок . І враз помітив щось дивне - він більше не сердився на неї. Анітрохи не сердився. Малий здивувався. Як це сталося? Досить було дві години посидіти разом замкненими, як він звик до неї? Звісно, Малий не почав раптом любити фрекен Бок - навпаки, проте він начебто став трохи людяніший до неї. Бідолаха мусить жити разом з тією Фрідою! А Малий добре знав, що означає мати погану сестру. Хоч Бетан усе-таки не хвалиться, що виступала по телебаченню, як та Фріда.

- Я не хочу, щоб ви залишалися вночі самі, - мовив тато. - Найкраще буде спитати фрекен Бок чи не пожила б вона в нас, поки мене не буде.

- Щоб я мучився з нею і вдень і вночі? - сказав Малий.

Але в душі подумав, що добре, як хтось оберігатиме їх, навіть коли то буде й хатня мучителька .

А фрекен Бок дуже радо згодилась побути з дітьми. Коли вони лишилися з Малим самі, вона пояснила, чому саме:

- Вночі привиди з'являються найчастіше, розумієш? І я складу на телебачення таку програму, що Фріда впаде з стільця, як побачить мене на екрані.

Малий стривожився. А що, як до фрекен Бок, поки не буде тата, почне приходити з телестудії багато людей і хтось випадково побачить Карлсона? Ой, тоді вона напевне потрапить до телебачення, хоч він і не привид, а всього лише Карлсон. І не буде вже спокою в хаті, а тато й мама так боялися цього! Малий розумів, що треба попередити Карлсона і попросити його бути обережним.

Він не зміг його побачити, аж поки настав вечір. Тоді Малий лишився сам. Тато вже вилетів до Лондона, Босеє й Бетан пішли кожне в своїх справах, а фрекен Бок подалася додому спитати Фріду, чи вона, бува, не бачила більше привидів.

- Я скоро вернуся, - мовила вона, як ішла. - А коли часом з'явиться якийсь привид, то попроси його поки що сісти й почекати, ха-ха-ха!

Фрекен Бок рідко всміхалася і майже ніколи не сміялась. Та як на неї вже нападав сміх, то єдина була втіха - що таке траплялося рідко. Але тепер вона була весела, як ніколи. Малий ще довго чув на сходах її сміх, що луною котився між

стінами.

А одразу по тому у вікно залетів Карлсон.

- Привіт, Малий! Що ми тепер робитимемо? - спитав він. - У тебе нема парової машини, щоб ми влаштували вибух, або хатньої мучительки, щоб її можна було дратувати, або ще чогось? Я хочу веселитися, а то я не граюсь.

- Ми можемо подивитися телевізор, - запропонував Малий.

І уявіть собі, виявилося, що Карлсон не знав, який той телевізор! Він зроду не бачив його!

Малий повів Карлсона до вітальні й гордо показав їхній новий телевізор.

- Глянь-но!

- Що це за скринька? - спитав Карлсон.

- Це не скринька, а телевізор, - пояснив Малий.

- А що в ньому є? - спитав Карлсон. - Булочки?

Малий засміявся. - Ніякі не булочки! Зараз побачиш, що там.

Він увімкнув телевізор, і раптом на екрані з'явився чоловік і сказав, яка буде погода у Верхньому Норланді.

Очі в Карлсона стали круглі з подиву. - Як ви запхнули його до скриньки?

Малий зареготав. - А ти думаєш як? Він заліз туди, як був маленький, утямив?

- Навіщо ж він вам? - допитувався Карлсон.

- Ох, та я жартую, не бачиш? - сказав Малий. - Звісно, він не заліз туди маленьким і він нам ні на що не потрібний. Він просто там є, розумієш. Сидить і каже, яка завтра буде погода. То такий собі дядько-погодник.

Карлсон усміхнувся. - І ви навмисне запроторили до скриньки дядька, аби він казав, яка завтра буде погода? Можна самим її побачити! Або з таким же успіхом спитати мене... Буде буря, і дощ, і град, і шторм, і землетрус, тепер ти задоволений?

«На Норландському узбережжі завтра буде шторм і дощ», - мовив дядько-погодник на екрані.

Карлсон радісно засміявся. - А що я казав? Шторм і дощ!

Він підійшов до самого телевізора і притулювся носом до носа чоловіка на екрані. - І землетрус, не забудь сказати Бідні норландці, яка в них погода! Та нехай тішаться, що взагалі мають погоду. Уяви собі, якби вони сиділи там зовсім без погоди!

Карлсон приязно поплескав чоловіка на екрані.

- Такий собі малесенький дядечко, - мовив він.

- Менший за мене. Мені він сподобався.

Потім Карлсон став навколішки й заглянув під телевізор.

- Кудожу ж він заліз у скриньку?

Малий силкувався пояснити, що то тільки зображення, а не живий чоловік, та Карлсон розсердився. - Бреши комусь іншому, а не мені! Він же рухається, дивиться. І хіба мертвий чоловік буде говорити про погоду в Норланді, га?

Малий сам не дуже розумівся на телевізорі, але, як умів, намагався пояснити Карлсонові, що воно таке. Водночас він хотів скористатися з нагоди й попередити Карлсона.

- Уяви собі, фрекен Бок хоче потрапити в телебачення, - почав він.

Карлсон зареготав.

- Хатня мучителька у таку маленьку скриньку? Отакений лантух? Та їй довелося б скластися вчетверо!

Малий зітхнув. Очевидно, Карлсон нічого не зрозумів. Малий почав з самого початку, та все марно. Але врешті він таки втовкмачив Карлсонові, як працює

телевізор.

- Фрекен Бок не треба залазити в скриньку, вона може спокійно й зручно сидіти собі за кілька миль звідси, і все одно її видно буде на екрані живу-живісіньку, - сказав Малий.

- Живу-живісіньку хатню мучительку, який жах! - вигукнув Карлсон.

- Краще розбийте цю скриньку або поміняйте її на таку, де були б булочки. Більше буде користі.

Тієї миті на екрані з'явилася дикторка. Вона ласкаво всміхнулася, і Карлсон витріщив очі.

- Хоч, зрозуміло, - повів він далі, - якщо вже міняти, то на таку, де є багато смачних булочок. Бо я бачу, що в цій скриньці є дещо краще, ніж я думав спочатку.

Дикторка й далі всміхалася до Карлсона. Карлсон теж усміхнувся їй у відповідь і штовхнув Малого в бік:

- Глянь-но на цю гарненьку малявку! Я їй епод обався... аякже, вона ж бачить, що я вродливий, дуже розумний і до міри затовстий чоловік у розквіті сил.

Раптом дикторка зникла. Натомість з'явилося двоє поважних чоловіків, що тільки говорили та й говорили. Вони Карлсонові не сподобались, і він почав крутити на телевізорі всі кнопки.

- Не крути! - сказав Малий.

- Чому? Я ж хочу викрутити знов ту малявку, - мовив Карлсон.

Він завзято крутив кнопки, проте дикторка не з'являлася. Тільки товсті чоловіки стали ще товстіші. Ноги в них зробилися коротенькі, а голови повитягалися.

Карлсона це насмішило. Довгу хвилю він бавився ще й тим, що вимикав і вмикав телевізора.

- Дядьки з'являються і зникають саме тоді, як я хочу, - задоволено сказав він.

Двоє чоловіків говорили далі, тільки-но Карлсон давав їм змогу.

«З свого боку я гадаю...» - вів один.

- А мені байдуже, що ти з свого боку гадаєш, - сказав Карлсон.

- Іди додому та лягай спати.

Клац - він вимкнув телевізор і радісно засміявся.

- Уяви собі, як той дядько сердиться, що не може доказати, що він з свого боку гадає!

Та скоро Карлеонові телевізор надокучив. Він захотів іншої розваги.

- Де хатня мучителька ? Веди її сюди, я буду виступати з нею.

- Виступати? Як це? - занепокоївся Малий.

- Є три способи приборкувати хатніх мучительок, - почав Карлсон, - їх можна дратувати, з ними можна жартувати або ще виступати. Власне, це майже те саме, тільки виступання більше скидається на бійку рукопаш.

Малий ще дужче стурбувався. А що, як Карлсон справді почне битися рукопаш з фрекен Бок ? Тоді ж вона побачить його, а якраз це найстрашніше! Малий повинен пильнувати Карлсона, поки немає тата й мами, хай би там що.

Якось треба налякати його, щоб він сам тримався чимдалі від фрекен Бок.

Малий трохи поміркував, а тоді почав хитро:

- А ти, Карлсоне, хотів би потрапити в телевізор?

Карлсон похитав головою.

- До цієї скриньки? Я? Ні, поки я дужий і можу боронитися - нізащо!

Але потім передумав і сказав:

- Хоч залежно з ким... Якби зі мною була ота малявка...

Малий одразу заявив, щоб Карлсон про таке й не думав. Ні, якщо Карлсон попаде до телебачення, то тільки з мучителькою.

- Хатня мучителька і я в одній скриньці? Ой-ой-ой! Якщо досі в Норланді не було землетрусу, то тоді напевно буде, зятям собі. І як тобі спало на думку таке безглуздя!

Тоді Малий розповів йому все за програму з привидами, що її фрекен Бок має намір зробити для телебачення, аби Фріда впала з стільця.

- А хатня мучителька бачила якогось привида? - поцікавився Карлсон.

- Ні, не бачила - відповів Малий, - але чула, як хтось ревів за вікном. Вона думає, що то привид.

І Малий докладно пояснив зв'язок між Фрідою, фрекен Бок, Карлсоном і телебаченням. Та дарма він сподівався, що злякає цим Карлсона. Той лягнув себе по колінах і завищав із захвату. А скінчивши вищати, штовхнув Малий в бік:

- Бережи хатню мучительку! Вона - найкраща річ у цьому домі. На бога, бережи її! Бо тепер справді буде весело.

- Як це? - злякано спитав Малий.

- Гей! - вигукнув Карлсон. - Тепер не тільки Фріда впаде з стільця! Веди сюди всіх своїх хатніх мучителів та дядька з телевізора, і ви побачите того, хто прилине, як птах!

- Хто прилине, як птах?

- Невеличкий привид із Васастаду! - вигукнув Карлсон. - Гей-гей!

І Малий здався. Він попереджав Карлсона і намагався робити так, як хотіли тато й мама. А тепер буде так, як захоче Карлсон. Принаймні так завжди було. Карлсон робив, що собі хотів і скільки хотів, тож Малий вирішив більше не ставати йому на заваді. І як він зважився на це, то відчув, що так буде й веселіше. Він згадав той випадок, коли Карлсон грався в привида і до смерті налякав злод і їв, що хотіли вкрасти мамині гроші на господ арство і всі срібні ложки та виделки. Карлсон теж того не забув.

- Пам'ятаєш, як нам тоді було весело? - спитав він. - До речі... а де те моє привиді вське вбрання?

Малому довелось признатися, що мама забрала його.

Вона дуже розсердилась, що Карлсон зіпсував простирadlo. Та потім залатала дірки, і одяг привида знову став простирadлом.

Почувши це, Карлсон пирхнув.

- Вона мені життя вкорочує! Всюди пхає свого носа! В цій хаті я ніколи не маю спокою!

Він сів на стілець і насупився.

- Якщо так і далі буде, то я не граюся. Самі собі споряджайте своїх привидів, як хочете!

Та потім він підскочив до шафки з білизною і відчинив дверцята.

- На щастя, тут ще є простирadла.

Він схопив мамине найкраще льняне простирadlo, та Малий зупинив його:

- О ні, не це! Лиши його... там є старі порвані простирadла, вони теж годяться. Карлсон був невдоволений.

- Старі порвані простирadла! Я вважав, що невеличкий привид із Васастаду

повинен мати ошатне святкове вбрання. Та коли вже в мене немає на прикметі іншого, ще кращого будинку, то нехай... давай сюди те дрантя!

Малий витяг два порваних простирadла й подав Карлсонові.

- Якщо ти їх зшиєш, то вийде привидовий одяг, - мовив він.

Карлсон стояв набурмосений з простирadлами в руках.

- Якщо я їх ізшию? Ти хотів сказати: якщо ти їх ізшиєш! Гайда, полетимо до мене на дах, щоб у розпалі шиття не наскочила хатня мучителька !

А за кілька хвилин Малий уже сидів у Карлсоновій хатці й шив привидові одяг. У школі на уроках ручної праці він навчився і пришивати, і вистьобувати, і шити хрестиком, але як зліпити з двох простирadл одяг привидові, його не навчено. Довелося давати собі раду самому. Він обережно спробував залучити собі на підмогу Карлсона.

- Ти хоч би покрав простирadла, - попросив він.

Карлсон похитав головою.

- От кого б я покраяв, то це твою маму... і ще й як би покраяв! їй конче треба було забирати моє привидове вбрання! Отож буде чесно й справедливо, коли ти зшиєш мені нове. Берись до роботи й не скигли!

Крім того, сказав він, йому ніколи шити, бо треба негайно малювати картину.

- Картини малюють тоді, коли є натхнення. А воно якраз надходить до мене.

Гоп! Ось воно й прийшло!

Малий не знав, що таке натхнення. Карлсон пояснив, що це така хвороба. На неї хворіють усі художники - тоді їм хочеться малювати й малювати, замість шити привидові одяг.

Тож Малий виліз на столярний верстат, сів, підібгавши ноги, як справжній кравець, і заходився шити, а Карлсон примостився собі в куточку біля коминка й малював картину.

За вікном стояла темна ніч, але в Карлсоновій хатці було ясно й затишно - під стелею горіла гасова лампа, а в коминку палав вогонь.

- Сподіваюсь, ти уважний і вмілий кравець, - мовив Карлсон.

- У кожному разі я хочу мати гарний привидовий одяг. Я люблю мережку навколо шиї, або хай буде шлярка.

Малий нічого не відповів .

Він шив собі далі, в коминку потріскував вогонь, а Карлсон усе малював.

- А що ти малюєш? - запитав Малий.

- Побачиш, коли я закінчу, - відповів Карлсон.

Нарешті Малий зшив привидовий одяг - як йому здавалося, цілком добрий одяг. Карлсон поміряв його і лишився дуже вдоволений. Щоб показати себе, він пролетів кілька разів по кімнаті.

Малий здригнувся. Карлсон видався йому справді страшним і схожим на привида. Бідолашна фрекен Бок ! Вона так хотіла мати привида, і от їй з'явиться такий, що, далебі, кого завгодно може перелякати.

- Тепер хатня мучителька хай шле повідомлення дядькам з телебачення, - мовив Карлсон. - Бо скоро з'явиться невеличкий привид із Васастаду, моторизований, буйний, і вродливий, і страшенно-страшенно небезпечний.

Карлсон літав по кімнаті й задоволено сміявся. Картина більше не цікавила його. Малий підійшов подивитися, що Карлсон намалював.

«Портрет моїх кроликів», - було написано внизу на аркуші.

Насправді ж Карлсон намалював маленьке червоне звірятко, щобільше скидалося на лисицю.

- Це що, лисиця? - спитав Малий.

Карлсон стишив лет і приземлився поряд з Малим. Він схилив набік голову й поглянув на картину.

- Ну, певне, що лисиця. Безперечно, це лисиця, що її намалював найкращий у світі майстер малювати лисиць.

- Так, - сказав Малий, - але ж.... тут написано «Портрет моїх кроликів»... Де ж ті кролики?

- Вони всередині в лисиці, - відповів Карлсон.

Карлсонів дзвоник

Другого ранку і Босеє, і Бетан прокинулися з якимись дивними червоними плямами на тілі.

- Скарлатина, - сказала фрекен Бок, побачивши плями. Те саме сказав лікар, якого вона викликала.

- Скарлатина! Негайно до лікарні!

Потім він показав на Малого: - А його поки що треба ізолювати.

Малий заплакав. Він не хотів, щоб його ізолювали. І не тому, що знав, як то бути ізольованому, але це слово, звучало препогано.

- Цить, - сказав Босеє, коли лікар пішов, - це означає, що тобі тільки не доведеться ходити до школи й зустрічатися з іншими дітьми. Щоб не заразити їх, розумієш?

Бетан лежала й плакала.

- Бідний Малий! Який ти будеш самотній! Мабуть, треба зателефонува-ти мамі. Але фрекен Бок не хотіла й чути про таке.

- Нізащо! Пані Свантесон потрібен спокій і відпочинок. Под умайте-но, адже вона теж хвора. Я буду його доглядати.

Вона кивнула на Малого, що весь у сльозах стояв коло ліжка Бетан.

Більше говорити не було часу, бо приїхала санітарна машина й забрала Босеє та Бетан. Малий плакав. Звісно, він часом сердився на своїх брата й сестру, але й дуже їх любив.

Яке горе, що Босеє й Бетан треба лягати в лікарню!

- Ну, бувай здоров. Малий! - сказав Босеє, коли санітари виносили його.
- До побачення, любий, дорогий братику, не сумуй! Ми скоро повернемось! - мовила Бетан.

- Добре тобі казати, - ревів Малий. - А як ви помрете!

Фрекен Бок насварила його:

- Як можна бути такому дурному й думати, що від скарлатини помирають!

Малий пішов до своєї кімнати. Там він узяв на руки Бімбо.

- Тепер у мене залишився тільки ти, - сказав він і обняв Бімбо.

- І, звичайно, Карлсон.

Бімбо чудово розумів, що Малому тяжко. Він лизав хлопчикові обличчя, немов хотів сказати: «Так, але принаймні ти маєш мене і Карлсона!» Довгу хвилину Малий сидів собі тихенько й думав, як добре, що є Бімбо. А потім страшенно затужив за мамою. Він згадав, що обіцяв їй писати, і надумав негайно виконати обіцянку.

«Люба мамо, - писав він. - Мабуть, що нашій родині кінець. Босеє і Бетан заслабли на шкарлатину і лижуть у лікарні а я ізольований. Це ни погано алея теж заслабну на шкарлатину, а тато в Лондоні коли він ще живий хоч я ни чув щоб він був слабий проте він певне захорів потім, якщо решта всі слабі. Міні сумно без вас, авжеж а ви дуже слабі? Я міг би багато розповісти за Карлсона але я ни буду бо ти тільки будеш хвилюватися а вам каже хатня мучителька потрібін спокій і відпочинок. Вона ни слаба і Карлсон також та скоро будуть хорі.

До побачиння дорога мамо відпочивайте собі спокійно!»

- Більше я нічого не писатиму, - сказав Малий до Бімбо, - бо не хочу її лякати.

Потім він підійшов до вікна й подзвонив Карлсонові. Аякже, таки справді подзвонив! Бо вчора ввечері Карлсон вигадав одну хитру річ. Він провів дзвоника від кімнати Малого до своєї хатки на даху.

- Не випадає літати і вдавати з себе привида абияк, - сказав Карлсон.

- Ні, тепер Карлсон зробив найкращий у світі дзвоник, і ти можеш подзвонити й призначити виступ привида тоді, коли хатня мучителька сидить у вигідному місці і вдивляється в темряву, щоб побачити мене, невеличкого й страшного.

За дзвоник правила торбина горіхів, що висіла в Карлсона під стелею, і мотузка, прив'язана до торбини та проведена аж до вікна Малого.

- Ти смикаєш за мотузку, - сказав Карлсон, - дзвоник мій дзвонить, миттю вилітає невеличкий привид із Васастаду, і хатній мучителька зомліває. Правда ж, чудово?

Звичайно, чудово, вважав Малий. І не тільки через привида. Досі йому доводилось чекати довго-довго, поки Карлсон надумається прилетіти. Тепер він міг подзвонити йому, коли вважав, що мусить конче побалакати з ним.

І от саме тепер він відчув, що мусить побалакати з Карлсоном. Він почав смикати за мотузку. Нагорі заторохтіли горіхи. Скоро по тому загув моторчик, але Карлсон залетів у вікно заспаний і сердитий.

- Ти, певне вважаєш, що то будильник! - неприязно мовив він.

- О, пробач, - сказав Малий, - ти ще спав?

- Про це тобі треба було спитатися, перш ніж будити мене. Ти спиш собі, мов порося, і гадки не маєш, як гірко доводиться нам, бідолашним, тим, хто не може й ока склепити. А як пощастить заснути, то вже сподіваєшся, що друзі сидітимуть тихесенько, затамувавши подих, замість калатати в дзвоник, ніби на пожежу.

— Ти так погано спиш? - здивувався Малий.

- Уяви собі, що погано.

Малому стало шкода Карлсона.

- От біда... Ти справді так погано спиш?

- Жахливо, - мовив Карлсон. - Себто вночі я сплю як убитий і до обіду теж, але після обіду вже гірше, тоді я лежу й тільки перевертаюся з боку на бік.

Хвилинку він стояв тихо, немов оплакував своє безсоння, але потім жваво озирнувся по кімнаті.

- Якщо я дістану невеличкий подарунок, то, може, не так побиватимуся, що мене збуджено.

Малий не хотів, щоб Карлсон побивався, тому почав порпатися в своїх речах.

- Хочеш мою губну гармонію?

Карлсон узяв гармонію.

- Еге ж, я завжди мріяв мати музичний інструмент, дякую, я її беру... бо в тебе ж немає контрабаса?

Він притулив гармонію до губ, видобув кілька жахливих звуків і глянув на Малого. Очі йому сяяли.

- Чуєш? Я зразу склав мелодію. Вона зветься «Жалобна привидова пісня».

Малий сказав, що жалібна мелодія якраз личить до їхньої хати, де всі захворіли, і розповів Карлсонові про скарлатину.

- Як мені шкод а Босеє й Бетан! - докінчив він.

Та Карлсон сказав, що скарлатина - то дурниця, і про неї не варто й згадувати. Врешті, навіть краще, що Босеє й Бетан захворіли, коли має статися велика подія - виступ привида.

Тільки-но Карлсон сказав так, як Малий похолов з переляку. Він почув за дверима ходу фрекен Бок і зрозумів, що за мить вона переступить поріг. Карлсон теж збагнув, що треба поспішати. Він ляпнувся на підлогу і клубочком покотився під ліжко Малого. Малий швиденько сів на ліжко й накинув на коліна ковдру так, щоб вона звисала донизу і якомога більше затуляла Карлсона.

Тієї миті відчинилися двері й зайшла фрекен Бок з мітлою та лопаткою в руках.

- Я хочу тут прибрати, - мовила вона. - Іди поки що до кухні.

Малий так хвилювався, що аж спітнів.

- Ні, я не хочу, - сказав він. - Я сидітиму тут, бо я ізолюваний.

Фрекен Бок сердито глянула на нього.

- Знаєш, що в тебе під ліжком? - спитала вона. Малий почервонів. Невже вона справді помітила Карлсона?

- Там... там під ліжком нема нічого, - затинаючись мовив він.

- Уяви собі, що є, - сказала фрекен Бок- Там повно пилуки, і я хочу її вимести. Ану гайда звідси!

Малий зовсім стривожився.

- Ні, я сидітиму тут, бо я ізолюваний! - закричав він.

Тоді фрекен Бок сердито забурмотіла й почала замітати з іншого боку.

- Ну сиди вже, хай тобі грець, поки я тут позамітаю! Але потім, будь такий ласкавий, ізолюйся в інший куток, упертий шибенику!

Малий кусав собі нігті й розмірковував, що буде далі. Та раптом він стрепенувся

й почав хихотіти. То Карлсон залоскотав йому під коліном, а Малий дуже боявся лоскоти.

Фрекен Бок докірливо глянула на нього.

- Так, так, смієшся, коли твоя мама, брат і сестра лежать хворі й страждають. А ти, бачу, тишишся!

Малий знову відчув, як Карлсон залоскотав йому під коліном, і так засміявся, що мало не впав з ліжка.

-Гі-гі! - реготав він.

- Я згадав одну смішну історію... Він

гарячково згадував яку-небудь історію. - Про звіра, що полював на коня, і кінь так злякався, що виліз на дерево. Ви не чули цієї історії?

Її любив розповідати Босеє, та Малому ніколи не було смішно. Він так шкодував коня, якому довелося лізти на дерево.

Фрекен Бок теж не засміялася.

- Не розповідай мені давно всім відомих дурних історій. Ти ж добре знаєш, що коні не можуть лазити по деревах.

- Ні, не можуть, - сказав Малий, точнісінько так, як завжди казав Босеє. - Але ж за ним гнався страшний звір, то що в біса він мав робити?

Босеє казав йому, що треба говорити «в біса», коли розповідаєш смішну історію. Але фрекен Бок була іншої думки. Вона сердито глянула на Малого:

- Твоя мама і брат з сестрою лежать хворі й страждають, а ти собі сидиш і регочеш, та ще й лаєшся лихими словами. Я просто дивуюся з тебе!

І враз вона замовкла, бо з-під ліжка долинула «Жалобна привидова пісня» - два коротких різких звуки, та їх було досить, щоб фрекен Бокаж підскочила.

- Що там за лиха година?

- Я не знаю, - сказав Малий.

Та фрекен Бок уже, й сама знала - о знала!

- Голову собі дам відрубати, коли то не звуки з іншого світу!

- З іншого світу? А що це означає? - спитав Малий.

- Зі світу привидів, - відповіла фрекен Бок. - У цій кімнаті, крім нас із тобою, немає нікого, а ти або я хіба могли б вимовити такі звуки? То не людський голос, то голос привида. Ти хіба не чув?.. То ж було наче благання стражденної душі!

Вона глянула на Малого витріщеними очима.

- О господи, тепер я мушу написати до телебачення! Фрекен Бок покинула мітлу й лопатку, сіла до столу і взяла папір та ручку.

Вона довго трудилася над листом і нарешті сказала Малому: - Ось послухай, що я написала.

«До Шведського радіо й телебачення.

Моя сестра Фріда Бок вела у вас програму про духів і привидів. Та програма не дуже мені епод обалась, хоч Фріда вважає її чудовою. Все те треба виправити і можна виправити. Бо тепер я сама опинилася в домі', де повно привидів, і ось перелік доказів:

1. За вікном чути було незвичайне ревіння, і то не корова ревіла, бо ми живемо на четвертому поверсі, ревіння тільки скидалося на коров'яче.

2. Загадково зникали речі, наприклад, булочки і замкнені хлопчики.

3. Двері хтось замкнув ззовні, коли я сиділа в кімнаті, можете ви мені таке пояснити?

4. Страшний напис привида на стіні в кухні.

5. Коли я прибирала, зненацька почулася жалібна мелодія. Аж плакати хотілося.

Приїжджайте негайно, може вийти така програма, що про неї всі говоритимуть.

З повагою Гільдур Бок.

Р. С. Як вам спало на думку взяти саме Фріду на телебачення?»

Потім фрекен Бок хутенько подалася на пошту вкинути листа.

Малий зазирнув під ліжко до Карлсона. Той лежав собі й весело поблискував очима. Та ось він виліз, вдоволений і радісний.

- Гей! - вигукнув він. - Почекай-но лишень до вечора, поки смеркне! Тоді хатня мучителька побачить таке, про що справді варто буде написати на телебачення!

Малий знову захихотів і ніжно глянув на Карлсона.

- Бути ізольованому теж весело, аби тільки разом з тобою, - сказав він.

На мить Малий згадав Крістера й Гунілли - раніше він завжди грався з ними.

Взагалі шкод а, що тепер йому не можна зустрічатися з Крістером і Гуніллою.

«Проте з Карлсоном однаково гратися веселіше», - міркував він.

Але тепер Карлсон більше не мав часу гратися. Він заявив, що мусить іти додому й налагодити свій глушник.

- Не випадає привидові із Васастаду гудіти, мов летюча діжка, розумієш? Ні,

треба летіти тихо, страшно, як дух, щоб на хатній мучительці аж шерсть настовбурчилась.

Потім Карлсон домовився з Малим про сигналізацію дзвоником.

- Якщо ти под звониш один раз, - сказав він, - то це буде «Приходь негайно», якщо двічі, то «Будь-ласка, не приходь», а як тричі, то «Уяви собі, що на світі нема такого вродливого, і розумного, і до міри затовстого, і відважного, і в усьому найкращого, як ти, Карлсоне».

- Навіщо ж мені дзвонити про таке? - здивувався Малий.

- Ну... бо приємні й підбадьорливі слова треба казати своїм приятелям приблизно кожні п'ять хвилин, а я не можу так часто прилітати сюди, збагнув?

Малий задумливо подивився на Карлсона.

- Я ж також твій приятель, правда? Але я не пам'ятаю, щоб ти колись казав мені приємні й підбадьорливі слова.

Карлсон засміявся. - Це зовсім інша річ! Ти просто дурненький хлопчисько!

Малий кивнув. Він знав, що Карлсон правду каже.

- Але ти хоч принаймні любиш мене?

- Еге ж, люблю, чесно!- вигукнув Карлсон. - Я й сам не знаю чому, але майже завжди думаю про тебе, коли не можу заснути після обіду.

Він поплескав Малого по щоці.

- Звісно, люблю тебе... мабуть, трохи через те, що ти зовсім не схожий на мене, бідолашна дитино.

Він знявся до вікна і на прощання помахав Малому рукою.

- А якщо ти дзвонитимеш, наче на пожежу, - додав Карлсон, - то це означатиме, що десь справді горить або «Я знову збудив тебе, любий Карлсоне, бери великого кошика і ходи забрати всі мої іграшки... я віддаю їх тобі».

І Карлсон полетів.

Але перед Малим на підлозі влігся Бімбо й замахав хвостом. Він так завжди показував, що радий комусь і хоче, щоб хтось із ним погрався. Малий ліг біля нього. Бімбо підстрибнув і заскавулів з радощів. Потім виліз Малому на руки й заплющив очі.

- Тобі приємно, що я не в школі і що я ізольований? - спитав Малий. - Ти, Бімбо, напевне, вважаєш, що я найкращий у світі?

Невеличкий привид із Васастаду

Малому випав довгий, самотній день, і він не міг дочекатися вечора. Йому здавалося, що то якийсь особливий вечір, ніби новорічний. Він грався з Бімбо, роздивлявся на свої марки і трохи вчив арифметику, бо не хотів одставати од своїх товаришів у класі. Коли ж, на думку Малого, Крістер мав уже прийти зі школи, він зателефонував йому і розповів про скарлатину.

- Я не міг піти до зубрильні, бо я ізольований, розумієш!

Малий вважав, що це прозвучало просто чудово. Крістер, певне, теж так вважав, бо зовсім припишк.

- Можеш розповісти про це Гунілли, - додав Малий.

- Тобі не нудно? - озвався нарешті Крістер, коли трохи отямився.

- Ні, адже я маю... - почав Малий і замовк.

Він хотів сказати «Карлсона», та не міг через тата. Весною, звичайно, Крістер і Гунілла кілька разів бачили Карлсона, але це було ще до того, як тато звелів, щоб

ніхто з них не розповідав про Карлсона жод ній живій дутті. От тоді Крістер і Гунілла забули вже про нього, і Малий вважав, що це тільки на краще.

«Бо тепер він став моїм власним таємним Карлсоном», - под умав собі Малий. Він квапливо попрощався з Крістером. - Бувай, мені тепер ніколи.

Сумно було Малому обідати з самою тільки фрекен Бок. Але вона насмажила справді смачних тефтельок, і Малий з'їв їх добру купку. Наостанці він дістав пирога з яблуками у ванільній підливі.

І тоді хлопцеві почало здаватися, що фрекен Бок не зовсім не безнадійна.

«Найкраще в хатньої мучительки - це пиріг з яблуками, - міркував він, - а найкраще в пирога - це ванільна підлива, а найкраще у ванільної підливи - це те, що я їм її».

І все-таки то був зовсім не веселий обід - стільки місць за столом стояло порожніх! Малий тужив за мамою і татом, за Босеє й Бетан - за всіма по черзі. Ну, йому справді-таки було сумно, до того ж, фрекен Бок весь час говорила про Фріду, а та вже Малому страх як набридла.

Та ось настав вечір. Була осінь, і смеркало швидко. Малий стояв біля вікна блідий з напруження і дивився, як над дахами спалахують зірки. Він чекав. Це було гірше, як у новорічний вечір. Тоді доводиться чекати тільки на якогось гнома, а що таке гном проти невеличкого привида з Васастаду - ніщо! Малий нервово кусав нігті. Він знав, що тепер десь там нагорі Карлсон теж чекає. Фрекен Бок сиділа в кухні й парила собі в мисці ноги. Вона щодня парила їх, і ще мала прийти віддати Малому на добраніч. Вона обіцяла, що прийде. Отоді й настане пора подзвонити Карлеонові. А потім... о господи, як каже фрекен Боко господи, як же буде цікаво!

- Якщо вона не прийде скоро, то я лусну з нетерплячки! - промурмотів Малий.

Та ось вона прийшла. Малий побачив у дверях її великі босі вимиті ноги і аж стріпнувся, як рибина, - так злякався, хоч він і чекав на неї, і знав, що вона має прийти.

Фрекен Бок невдоволено поглянула на нього.

- Ти чого стовбичиш біля відчиненого вікна в піжамах? Ану гайда в ліжко!

- Я... я просто дивлюся на зірки, - затнувся Малий. - А ви не хочете поглянути на них?

То Малий так хитро хотів заманити її до вікна. Водночас він непомітно просунув руку за завісу, де був мотузок, і щосили шарпонував за нього. Він почув, як на даху задзвонив дзвоник.

Фрекен Бок теж почула.

- Щось нагорі торохтить, - сказала вона. - Дивно.

- Авжеж, справді дивно, - погодився Малий.

І він затамував подих. Бо з їхнього даху знявся невеличкий, зовсім круглий привид і полинув перед вікном. І враз Малий почув мелодію - дуже тиху й дуже жалісливу, але він не сумнівався, що то «Жалобна привидова пісня» линула серед осінньої ночі.

- Ти глянь-но... он... о господи! - мовила фрекен Бок

Вона зблідла як смерть і сіла на стілець. А ще казала, що не боїться привидів!

Малий спробував заспокоїти її.

- Еге ж, тепер і я починаю вірити в привиди, - сказав він. - Але ж то такий

маленький привид, що нема чого лякатися.

Та фрекен Бок не слухала його. Вона втупилась у вікно, що за ним привид почав свій фантастичний виступ.

- Забери його геть! Забери його геть! - застогнала фрекен Бок.

Але привида з Васастаду не можна було забрати. Він літав собі взад і вперед, угору і вниз, і часом перекидався в повітрі. І навіть як він перекидався, жаліслива мелодія не стихала.

Малий вважав, що то було справді гарне й поетичне видовище. Білий невеличкий привид, темне, всіяне зірками небо й жаліслива музика. Та фрекен Бок була іншої думки. Вона схопила Малого за руку й сказала:

- Тікаймо до спальні й там сховаємось!

Їхнє помешкання складалося з п'яти кімнат, кухні, передпокою і ванної. Босеє, Бетан і Малий мали кожне по маленькій кімнаті, мама з татом - спальню, і ще була простора вітальня на всіх. Тепер, коли мами й тата не було, в спальні жила фрекен Бок. Вікна її виходили на подвір'я, а вікно Малого - на вулицю.

- Ходи! - схвильовано квапила його фрекен Бок- Ходи, сховаємось у спальні!

Малий опирався. Лишити таке видовище, коли воно тільки почалося! Але фрекен Бок була невблаганна.

- Швидше, бо я зараз зомлію!

І хоч як Малий не хотів, а все ж таки довелося йому піти до спальні. Там вікно було відчинене, але фрекен Бок одним махом зачинила його. Потім опустила жалюзі, добре розправила завісу й почала стягувати до дверей меблі. Видно, вона нізащо в світі не хотіла більше дивитися ні на яких привидів. Малий не міг її збагнути - адже досі фрекен Бок так прагнула побачити їх! Він сидів на татовому ліжку, спостерігав за Фрекен Бок і хитав головою.

- Мабуть, Фріда не така боягузлива, - сказав він.

Та саме тепер фрекен Бок не хотіла й чути про Фріду.

Вона перетягувала меблі - столи, стільці й невеличку книжкову шафу. Перед дверима вийшла справді гарна барикада.

- Ось так! - задоволено сказала фрекен Бок- Тепер, мабуть, ми можемо бути спокійні.

Проте з-під татового ліжка почувся глухий голос, ще задоволеніший.

- Ось так! Тепер, мабуть, можемо бути спокійні. Тепер ми зачинилися на ніч!

І звідти вилетів невеличкий привид, аж засвистіло за ним.

Рятуйте! - закричала фрекен Бок- Поможіть!

- Що помагати? - спитав привид. - Складати меблі? Але ж я не вантажник.

І привид зайшовся сміхом. Але фрекен Бок не було смішно. Вона кинулася до дверей і почала розкидати меблі, аж стільці мигтіли. Барикада вмить була розвалена, і, репетуючи на цілу хату, фрекен Бок вибігла до передпокою.

Привид подався за нею. Малий теж. А позаду мчав Бімбо і голосно гавкав. Він нюхом не відчував ніякого привида й гадав, що то якась весела забава. Привид, звичайно, теж так гадав.

- Гей-гей! - вигукував він, кружляючи біля самих вух фрекен Бок.

Але вряди-годи він давав їй трохи відбігти, щоб було ще цікавіше. Так вони гасали по всій квартирі: фрекен Бок попереду, а привид за нею - до кухні, а з кухні до вітальні, з вітальні до кімнати Малого, і так без кінця.

Фрекен Бок не переставала верещати, і врешті привидові довелося трохи заспокоїти її.

- Ну, ну, не репетуйте! Нам же так весело!

Та це не допомогло. Фрекен Бок аж завилала і знову помчала до кухні. Але там серед підлоги стояла миска, де фрекен Бок мила ноги. А привид летів у неї за плечима.

- Гей-гей! - кричав він їй над самим вухом.

І фрекен Бок гепнула просто в миску. Пролунав такий гучний зойк, ніби хтось засурмив у сурму.

- Цитьте, ви до смерті перелякаєте і мене, й сусідів. Прийде поліція, якщо ви не будете обережні, - сказав привид.

Усю підлогу залила вода, а серед калюжі, розставивши руки, сиділа фрекен Бок. Але вона на диво швидко схопилася й вибігла з кухні. Мокра сукня хляпала їй по литках.

Привид не міг утриматись, щоб кілька разів не стрибнути в миску, де ще за-

лишилось тротттки води на дні.

- Дуже гарно бризкає по стінках, - сказав привид Малому. - Всі ж люди люблять спотикатися об миски, то чого вона репетує?

Привид ще раз стрибнув у воду і хотів далі гнатися за фрекен Бок, та її не було. Тільки на паркеті в передпокої залишилися сліди від її мокрих ніг.

- Прудконога хатня мучителька, - мовив привид. - Ось є свіжий слід. А куди він веде, зараз побачимо. Вгадай, хто найкраще в світі читає сліди?

Слід вів до ванної. Фрекен Бок замкнулася там зсередини і переможно зареготала.

Привид затарабанив у двері. - Відчиніть, кажу вам!

З ванної почувся радісний сміх.

- Відчиніть... бо я не граюся! - закричав привид.

Фрекен Бок затихла, проте не відчинила. Тоді привид звернувся до Малого, що стояв і одсапувався після біганини.

- Скажи ще ти їй. Вона все робить, щоб стало зовсім не цікаво!

Малий обережно постукав у двері.

- Це я, - сказав він. - Ви довго думаєте сидіти у ванній?

- Цілу ніч, будь певний, - відповіла фрекен Бок- Я зараз постелю собі тут усі

рушники.

Тоді привид сердито сказав:

- Ну й стеліть, будь ласка! Тільки зіпсуєте все, щоб ми не могли веселитися. Але вгадайте, хто тоді полетить до Фріди?

У ванній довгу хвилину панувала тиша. Мабуть, фрекен Бок обмірковувала ці жахливі слова. Врешті вона жалібно озвалася:

- Ні, не лети туди, чуєш? Я не хотіла тебе розгнівати!

- Ну, тоді вилазьте! - сказав привид. - А то я вирушаю просто до Фріди! І вона напевне попаде до тієї телевізорної скриньки!

Чути було, як фрекен Бок кілька разів зітхнула. Потім вона покликала:

- Малий, притули-но вухо до шпарки, хай я тобі щось шепну!

Малий так і зробив.

Він притулив вухо до шпарки в дверях, і фрекен Бок зашепотіла йому:

- Розумієш, я гадала, що не боюся привидів, аж виявилось, що боюся. А ти такий відважний! Чи не міг би ти попросити, щоб те жахливе страховисько зникло й прилетіло іншим разом, коли я трохи звикну? Та нехай пообіцяє тим часом не літати до Фріди.

- Побачу, що можна вдіяти, - сказав Малий.

Він обернувся до привида. Та привида вже не було.

- Він полетів собі! - вигукнув Малий.

- Подався додому. Ходіть самі гляньте!

Та фрекен Бок не зважилася вийти, аж поки Малий обійшов усю квартиру й перевірів, чи немає десь привида.

Потім фрекен Бок довго сиділа в кімнаті Малого і тремтіла всім тілом. Та поволі заспокоїлась.

- О, як було страшно, коли він прилетів! - казала вона. - Але уяви собі, яка буде програма на телебаченні! Фріда нічого подібного не зазнала.

Вона тішилась, як дитина. Тільки часом здригалася, коли згадувала, як допіру за нею гнався привид.

- Щиро казати, з мене вже досить привидів, - мовила вона. - Не доведи господи ще раз побачити таку потвору!

Та не встигла вона докінчити, як у шафі хтось глухо замукав, і того було досить, щоб фрекен Бок знову заверещала.

- Слухай! Чуло моє серце, що привид у шафі! О, я зараз умру!

Малому було шкода фрекен Бок, та він не знав, як її заспокоїти.

- Та ні, - врешті мовив він. - То не привид... Мабуть, то невеличка корівка... так,

то напевне корівка.

Але з шафи почувся голос: - Корівка? Уяви собі, що ні!

Дверцята відчинились і з'явився привид із Васастаду в білому одязі, що його Малий сам пошив. Він глухо застогнав, знявся вгору й почав кружляти навколо лампи під стелею.

- Гей-гей, найстрашніший у світі привид, а не корівка!

Фрекен Бок верещала, а привид кружляв під стелею. Він літав дедалі швидше, а фрекен Бок верещала дедалі дужче.

Раптом сталося лихо. Привид занадто близько підлетів до лампи, і його одяг зачепився за гачок, що стирчав назовні.

Д-р-р-р - розпоролася старе блаженське простирадло й лишилось висіти на гачку, а навколо кружляв Карлсон у своїх звичайних синіх штанах, картатій сорочці і шкарпетках у червону смужку. Він так захопився, що не помітив лиха. Він літав, і стогнав, і зітхав ще страшніше, як досі. Та за четвертим разом він раптом зауважив, що на лампі щось висить і метляється, як він пролітає повз нього.

- Що то за плахта висить на лампі? - запитав він.

- Може, такий собі сачок ловити мухи?

Малий ледве спромігся видушити з себе: - Ні, Карлсоне, то не сачок.

Тоді Карлсон зиркнув униз на своє кругле тіло, побачив свої сині штани і збагнув, що він уже більше не привид із Васастаду, а просто Карлсон.

Він трохи незграбно і зніяковіло приземлився перед Малим.

- Ну, що ж, - сказав він, - лихо може статися з кожним, навіть з найкращим у світі. Ось вам приклад... Але це дурниця, не варто й згадувати.

Фрекен Бок сиділа бліда, як стіна й дивилася на нього. Вона хапала ротом повітря, як викинута на берег рибина. Та врешті вона спромоглася на кілька слів: - Хто... хто, о господи, хто ти такий?

І Малий відповів майже скрізь сльози: - Це Карлсон, що живе на даху.

- А хто... хто такий Карлсон, що живе на даху? - важко дихаючи, спитала фрекен Бок.

Карлсон уклонився:

- Вродливий, і розумний, і до міри затовстий чоловік у розквіті сил... уявіть собі, що це я і є! Карлсон не привид, а просто Карлсон.

Того вечора Малий ніколи не забуде. Фрекен Бок сиділа на стільці й плакала. Карлсон стояв трохи осторонь і був майже засоромлений. Ніхто нічого не казав, усі були прибиті горем.

«Ось від чого людина сивіє», - подумав Малий, бо так часто казала його мама. Тоді, як, наприклад, Босеє приносив за раз три двійки, або як Бетан скигдила, що хоче мати кожушок, саме коли татові треба платити за телевізор, або як Малий шпурляв камінням на шкільному подвір'ї й розбивав вікно - тоді мама зітхала й казала: «Ось від чого людина сивіє».

Отак Малий почувався тепер. Ох, яке все на світі погане! Фрекен Бок гірко

плакала. І чого! Тільки того, що Карлсон не привид.

- Пропала моя програма з привидами, - мовила вона й сердито зиркнула на Карлсона. - А я вже ходила і сказала Фріді, що...

Фрекен Бок затулила обличчя руками й так заридала, аж годі було вчути, що саме вона сказала Фріді.

- Але ж я вродливий, і розумний, і до міри затовстий чоловік у розквіті сил - пробував потішити її Карлсон. - Я можу піти й побути в тій скриньці... хоч би разом з малявкою, чи як!

Фрекен Бок відтулила обличчя, глянула на Карлсона й пирхнула:

- Вродливий, і розумний, і до міри затовстий! А що тут особливого? Таких повно на телестудії!

Вона сердито й неприязно роздивлялася на Карлсона. Маленький товстун, неначе хлопчисько, хоч скидається на дорослого...

- А хто це, власне, такий? - спитала вона Малого.

І Малий відповів їй правду: - Мій приятель. Я з ним граюся.

- Отож я й бачу, - сказала фрекен Бок і знов зайшлася слізьми.

Малий був здивований. Мама й тато видумали собі, що як хто-небудь побачить Карлсона, то почнеться жахливе життя, всі накинуться й захочуть показати його по телевізору. А ось людина, що справді побачила його, сидить і плаче, бо вважає, що Карлсон ні на що не потрібний, коли він не привид. Те, що він має моторчика й може літати, не справило на неї враження. Карлсон саме піднявся вгору зняти з лампи привидів одяг, але фрекен Бок глянула на нього ще сердитіше й сказала:

- Господи, ті діти все тепер мають - і моторчики, і всякі дурниці. Скоро вони літатимуть на місяць раніше, ніж підуть до школи.

Фрекен Бок лютувала дедалі дужче, бо тепер вона врешті збагнула, хто вкрав її булочки, і ревів за вікном, і писав на стіні в кухні попередження. Отак розбестили дітей! Дали їм мотори, щоб вони літали собі й збиткувалися з старих людей! Усе те, що вона писала до телебачення за привидів, - просто хлоп'ячі витівки! Вона не може більше бачити цього малого, товстого негідника.

- Гайда додому... ти, як тебе звати?

- Карлсон, - відповів Карлсон.

- Це я вже чула, - люто сказала фрекен Бок - Це прізвище, а як тебе на ім'я?

- Мене й на ім'я Карлсон, і на прізвище Карлсон, - мовив Карлсон.

- Не сердь мене, бо я вже й так сердита! - сказала фрекен Бок. - Я хочу знати, як тебе кличуть. Як тебе батько гукає?

- Шибеником, - задоволено сказав Карлсон.

Фрекен Бок кивнула головою.

- Знав твій батько, як тебе прозвати.

Карлсон погодився з нею.

- Еге ж, змалку я був страх який шибеник. Хоч то було дуже давно, а тепер я найчемніший у світі.

Проте фрекен Бок далі не слухала його. Вона сиділа тихо, задумано й починала трохи заспокоюватись.

- Так, так, - врешті озвалася вона, - принаймні одна людина зрадіє всьому цьому.

- Хто? - спитав Малий.

- Фріда, - гірко мовила фрекен Бок. Потім, зітхнувши, встала й подалася до кухні витерти воду та прибрати миску.

Карлсон і Малий раді були, що лишились самі.

- Як люди можуть побиватися через такі дурниці! - сказав Карлсон і здвигнув плечима. - Я ж їй нічого не зробив.

- Ні, тільки хіба що трошки подратував її. Але тепер ми будемо дуже чемні.

Карлсон одразу погодився.

- Звісно, ми будемо чемні. Я ж завжди найчемніший у світі. Але я хочу мати якусь приємність, а то я не граюся.

Малий замислився: яку б його приємність зробити Карлсонові? Але той сам придумав її. Він кинувся до шафи.

- Стривай, я бачив у шафі гарну річ, як там ховався.

Він вийшов звідти з пасткою на мишей. Малий узяв її в бабусі і привіз із села додому.

- Бо я так хотів би спіймати мишу і приручити її! - пояснив він мамі.

Але мама сказала, що, хвалити бога, в міських квартирах немає мишей, принаймні в них немає.

Малий розповів про це Карлсонові, але той заявив: - А раптом Звідкись та візьметься миша. А раптом, щоб потішити твою маму, сюди тихенько закрадеться несподівана мишка.

Він розповів Малому, як було б добре, коли б вони спіймали несподівану мишку. Тоді Карлсон забрав би її на дах до своєї хатки, миша наплоди- ла б мишенят, і поступово вони розвели б миша-чу ферму.

- І тоді я дам до газети оголошення, - заявив Карлсон: - «Якщо вам треба мишей, телефонуйте просто на Карлсонову мишачу ферму».

- Авжеж, і тоді миші будуть і в міських квартирах, - задоволено мовив Малий і показав Карлсонові, як наставляти пастку.

- Тепер, звісно, в пастку треба покласти шматочок сиру або шкірочку з сала, а то митна не прийде.

Карлсон засунув руку до кишені і витяг звідти клаптик шкірочки.

- Добре, що я приберіг її з обіду, хоч спочатку хотів викинути на смітник.

Він наштрикнув шкірочку на гачок і поставив пастку Малому під ліжку.

- Ось так! Тепер мишка може прийти, коли собі схоче.

Вони майже забули про фрекен Бок. Аж ось у кухні щось забряжчало.

- Начебто вона готує вечерю, - сказав Карлсон, - бо стукнула сковородою.

І справді, з кухні невдовзі запахло дуже смачними тюфтельками.

- Вона вминає тефтельки, що лишилися з обіду, - сказав Малий.

- О, як я хочу їсти!

Карлсон кинувся до дверей.

- Мчімо до кухні! - гукнув він.

І справді, Карлсон відважний, подумав Малий, коли насмілюється поткнутися туди, проте й сам не хотів пасти задніх. Тому обережно подався слідом за Карлсоном.

А той був уже в кухні.

- О, здається, ми якраз устигли на вечерю!

Фрекен Бок, що стояла біля плити й мішала тефтельки, лишила сковород у й рушила назустріч Карлсонові. Вигляд у неї був загрозливий.

- Геть! - закричала вона. - Геть звідси!

У Карлсона опустилися кутики рота, і він насупився.

- Я не граюся, коли ви будете такі сердиті. Я теж хочу тюфтельок. Хіба ви не розумієте, щоя зголоднів, цілий вечір удаючи привида?

Він підлетів до плити і схопив із сковороди тюфтельку. Та це вже було занадто. Фрекен Бок заревла й кинулась на Карлсона. Вона схопила його за комір і вишпурнула за двері на чорний хід.

- Геть! - крикнула вона. - Гайда додому і більше сюди не потикайся!

Малий був страх який розгніваний. «Як можна так ставитись до мого любого Карлсона?» - розпачливо думав він.

- Фе, які ви недобрі, - сказав він мало не крізь сльози. - Карлсон мій приятель і повинен бути зі мною.

Більше він нічого не сказав, бо відчинилися двері і з'явився Карлсон. Він теж був розгніваний.

- Я не граюся. Я не граюся, коли тут таке робиться. Викидати мене за двері на чорний хід...о!

Він підскочив до фрекен Бок і тупнув ногою.

- На чорний хід, фе... Я хочу, щоб мене викинули з сіней на сходи, як усіх порядних людей!

- Про мене! - мовила вона і, хоч Малий біг ззаду та плакав, поволокла Карлсона через усю квартиру до сінешніх дверей, щоб викинути його на сходи, як він і хотів.

- Ось тепер маєш! Тепер ти задоволений?

- Еге ж, задоволений, - відповів Карлсон, і фрекен Бок так хряснула дверима, що весь будинок здригнувся.

- Нарешті! - сказала вона й рушила назад до кухні.

Малий біг за нею і бурчав:

- Фе, які ви недобрі й несправедливі! Карлсон повинен бути на кухні!

І він справді був на кухні. Коли фрекен Бокі Малий зайшли туди, Карлсон стояв біля плити й наминав тефтельки .

- Звичайно, я хотів, щоб ви мене викинули з сіней на сходи, - заявив він, - аби я міг зайти з чорного ходу і взяти собі смачних тефтельок.

Тоді фрекен Бок схопила його за комір і викинула втретє - знову на чорний хід.

- Ох і влазливе ж! - сказала вона. - Як та муха... Але чекай, я ось замкну двері, то, може, хоч тоді матиму спокій.

- Побачимо, - сумирно сказав Карлсон.

Двері за ним хряснули, і фрекен Бок подбала, щоб вони вже були замкнені як слід.

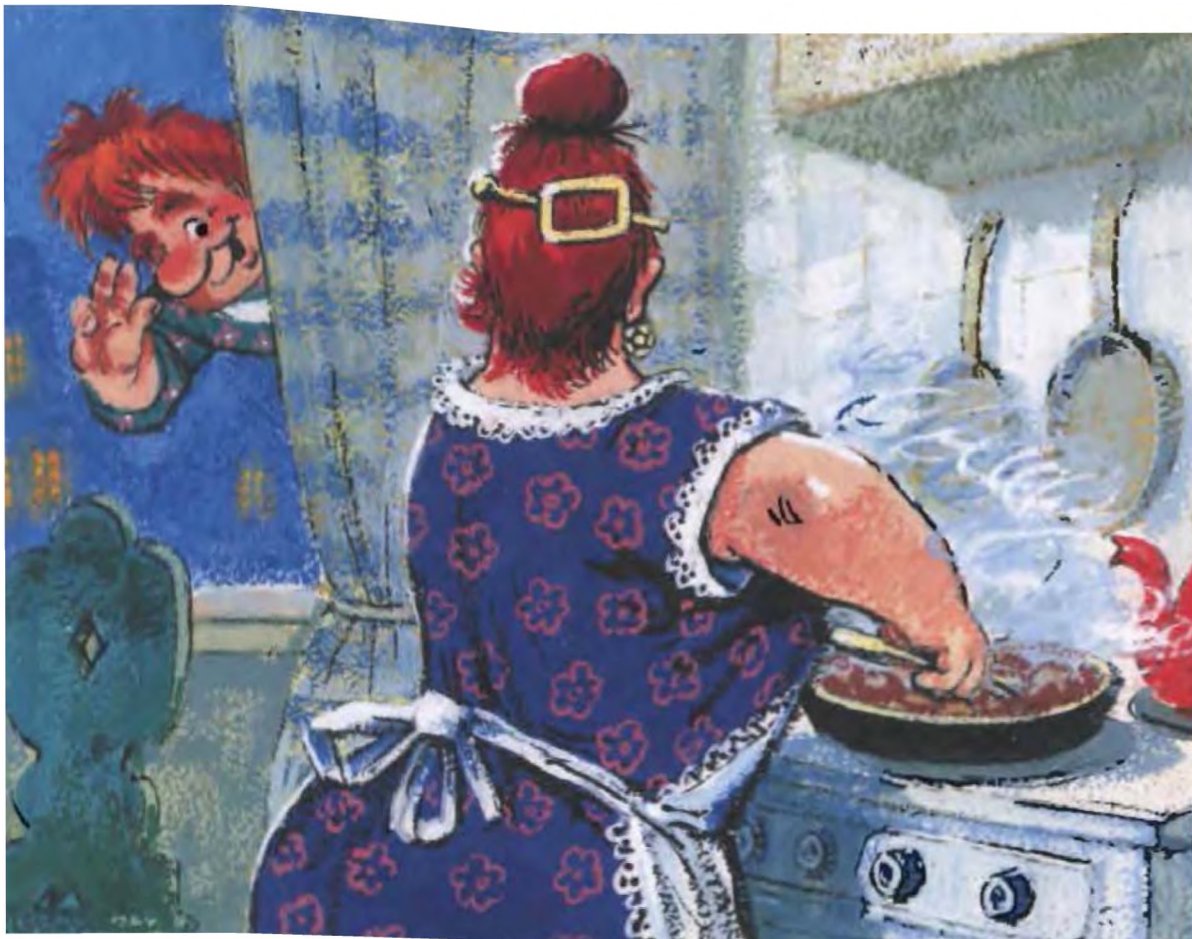
- Фе, які ви недобрі, - правив своєї Малий.

Та фрекен Бок не слухала його. Вона попростувала до плити, де на сковороді шкварчали такі гарні тефтельки .

- Може, врешті, і я з'їм якусь тефтельку після всього, що мені довелося витримати цього вечора, - сказала вона.

Тієї миті з відчиненого вікна почувся голос:

Добрий вечір! Є хто вдома? І чи лишилося ще хоч трохи тефтельок?

На підвіконні сидів Карлсон і задоволено всміхався.

Малий захихотів.

- Ти залетів через балкон з коридора?

Карлсон кивнув: - Саме так. І ось я знов з вами. Ви ж бо мені раді... особливо та, що біля плити.

Фрекен Бок стояла з тефтелькою в руці. Вона саме хотіла покласти її в рот, та, побачивши Карлсона, завмерла на місці і лише кліпала очима.

- Зроду не бачив такої ненажери, - сказав Карлсон і шугнув з вікна до фрекен Бок. Пролітаючи повз неї, він вихопив тефтельку, швиденько проковтнув її і піднявся під стелю.

Фрекен Бок отямилась. Вона стиха зойкнула, схопила вибиванку і погнала за Карлсоном.

- Ох ти ж, тварюко, ну, тепер я таки вижену тебе!

Карлсон радісно кружляв навколо лампи.

- Гей-гей! Будемо знову змагатися. Так весело мені було тільки в дитинстві, коли мій любий татко гнався за мною навколо цілого Меларену з ляпачкою. О, тоді нам була Забава! (*Меларен - озеро, що на ньому стоїть Стокгольм*)

Карлсон вилетів до передпокою, і почалася гонитва по всій квартирі. Попереду летів Карлсон - він сміявся і гейкав з радощів, - потім бігла фрекен Бок з вибиванкою, далі Малий, а ззаду стрибав Бімбо й голосно гавкав.

- Гей-гей! - вигукував Карлсон.

Коли фрекен Бок була зовсім близько, - от-от наздожене його, - Карлсон прискорював лет і підіймався під стелю. І хоч як замахувалась фрекен Бок вибиванкою, їй не щастило досягти Карлсона, хіба

що вона зачіпала по підшвах його черевиків.

- Еге-ге! - казав Карлсон. - Не лоскочіть мені підшов! Так не годиться, а то я не граюся!

Фрекен Бок бігала, аж сопіла, за Карлсоном, ляпаючи великими босими ногами по паркету. Вона, сердешна, не мала навіть часу одягти шкарпетки і взути капці через привида та через безперервну біганину. Вона вже притомилася, але їй гадки не мала здаватися.

- Стривай-но лишень! - гукала вона і мчала далі. Часом вона підскакувала, щоб досягти Карлсона вибиванкою, але той тільки сміявся і щоразу ухилявся. Малий теж сміявся, бо не міг утриматись. Він так реготав, що в нього аж живіт заболів, а коли фрекен Бок із Карлсоном утретє опинилися в його кімнаті, кинувся на ліжко, щоб трохи одпочити. Він лежав там зовсім знесилений, та все ж не міг стримати сміху, коли бачив, як фрекен Бок женеться за Карлсоном уздовж стін.

-Гей-гей! - вигукував Карлсон.

- Зараз я тобі покажу «гей-гей»! - сопіла фрекен Бок люто розмахуючи вибиванкою. І справді їй нарешті пощастило загнати Карлсона в кут коло ліжка

Малого.

- Ну, стривай! - закричала вона. - Зараз я тебе спіймаю!

І враз вона так зойкнула, що Малий оглух. Він перестав сміятися.

«Ой, тепер Карлсона спіймано» - подумав він.

Але то не Карлсона спіймано. То фрекен Бок спіймалася. Вона попала ногою - просто великим пальцем - у пастку.

- О-о-ох! - застогнала вона. - 0-о-ох!

Фрекен Бок шарпонула ногу і вражено витріщила очі на якусь дивину, що міцно вчепилася їй у палець.

- Ой-ой-ой! - схопився Малий. - Чекайте, я відчеплю її... О, пробачте, то я ненавмисне!

- О-о-ох! - застогнала фрекен Бок, коли Малий допоміг їй відчепити пастку і вона знов здобулась на слово. - Нащо тобі пастки під ліжком?

Малому справді було шкода фрекен Бок, і він, затиноючись, розпачливо сказав:

- Ми... ми хотіли спіймати в неї несподівану мишу.

- Хоч і не таку велику, - додав Карлсон. - А маленьку, гарну, з довгим хвостиком.

Фрекен Бок зиркнула на Карлсона й застогнала:

- О ти... ти... Щезнеш ти колись звідси?!

І знов погналася за ним з вибиванкою.

-Гей-гей! - вигукнув Карлсон.

Він вилетів до передпокою, далі до вітальні, а звідти до кухні, а з кухні до спальні...

- Гей-гей! - не вгавав він.

- Зараз я тобі покажу «гей-гей»! - погрозила фрекен Бок і цього разу підстрибнула ще вище, аби досягти його вибиванкою. Та вона забула про всі ті меблі, що їх сама понатягала під двері в спальні. І тепер, підскачівши вгору, фрекен Бок ударилась головою об книжкову шафу і гримнула на підлогу.

- Гей, отепер у Верхньому Норланді знов землетрус! - сказав Карлсон.

Та Малий злякано кинувся до фрекен Бок.

- Ой, ви не дуже забилися? - спитав він. - Бідна фрекен Бок.

- Ох, поможи мені добратися до ліжка, - простогнала фрекен Бок.

І Малий допоміг, принаймні спробував допомогти. Але фрекен Бок була така велика й огрядна, а Малий зовсім дитина. Йому було не до снаги. Тоді до них спустився Карлсон.

- Ет, і не силуйся, - сказав він Малому. - Давай і я підпряжуся, бо я найчемніший у світі, не те, що ти.

Вони налягли вдвох з усієї сили і врешті таки доправили фрекен Бок до ліжка.

- Бідна фрекен Бок, - знову сказав Малий. - Вам боляче?

Фрекен Бок трохи помовчала, немов прислухалася.

- У мене немає жодної цілої кісточки, - врешті відповіла вона. - Але мені не боляче... хіба що, як я засміюся!

І вона так зареготала, що аж ліжко задвигтіло.

Малий злякано витріщився на фрекен Бок. Що з нею сталося?

- Кажіть, що хочете, - мовила фрекен Бок, - але два таких марші за один вечір помагають. О господи, яка я стала моторна!

Вона жваво закивала головою.

- Постривайте лишень! Ми з Фрі дою робимо вранці руханку, і хай вона тепер начувається! Я покажу їй, як треба бігати!

- Гей! - вигукнув Карлсон. - Візьміть тільки з собою вибиванку, щоб поганяти Фріду по всій гімнастичній залі, нехай і вона стане моторна.

Фрекен Бок сердито глянула на нього.

- А ти мовчи, коли розмовляєш зі мною. Мовчи й біжи принеси мені трохи тефтельок.

Малий радісно засміявся.

- Атож, після такої гонитви хочеться їсти, - сказав він.

- А вгадай, хто найкращий у світі носій тефтельок? - спитав Карлсон.

Він уже рушив до кухні.

Потім Карлсон, Малий і фрекен Бок посідали собі на ліжко й любенько заходилися вечеряти. Карлсон-бо повернувся з кухні з повною тацею наїдків.

- Я побачив, що там є ще пиріг з яблуками у ванільній підливі, то взяв і його. І трохи вареної шинки, і сиру, і ковбаси, і солоний огірок, і дві сардини, і грудку паштету, але де ви до лиха ховаєте торт?

- Торту нема, - сказала фрекен Бок.

Карлсон опустив куточки губ.

- Отже, я маю наїстися кількома тефтельками, пирогом з яблуками у ванільній підливі, вареною шинкою, сиром, ковбасою, огірком і двома нещасними сардинами?

Фрекен Бок пильно глянула йому у вічі.

- Ні, - сказала вона з притиском, - є ще й паштет.

Малий не міг згадати, щоб йому коли так смакувала їжа.

Як приємно було сидіти втрьох і вечеряти! Та раптом фрекен Бок вигукнула:

- О господи, ти ж, Малий, ізольований, а ми затягли його сюди! - вона показала на Карлсона.

- Ні, ми його не тягли. Він сам прилетів, - сказав Малий.

Та все ж таки він стурбувався.

- А що, як ти, Карлсоне, захворієш тепер на скарлатину?

- Скар...скар... - муркотів Карлсон. Він напхав повен рот пирога і не міг і слова мовити, - скарлатину?.. Гей! До того, хто колись хворів на найважчу в світі булочкову гарячку й не вмер, ніщо більше не вчепиться.

- Не завжди, - сказала фрекен Бок і зітхнула. Карлсон ум'яв останню тюфтельку, облизав пальці й мовив: - Звичайно, в цьому домі трохи сутожно з їжею, але з усім іншим тут добре. То, може, я теж тут ізолююсь.

- О господи! - вигукнула фрекен Бок.

Вона сердито зиркнула на Карлсона, потім на тачу, що була вже зовсім порожня.

- Не багато лишилося на тачі після того, як ти приклався до їжі,- мовила вона.

Карлсон підвівся з ліжка і погладив себе по животі.

- Я вже наївся і встаю від столу. Але, бачу, крім мене, ніхто не встає.

Карлсон покрутив за гудзика на животі, моторчик загув, і він обважніло полетів до вікна.

- Привіт! - гукнув він. - Доведеться вам посидіти без мене, бо я поспішаю.

- Привіт, Карлсоне! - відповів Малий, - Тобі справді треба летіти?

- Нарешті, - буркнула фрекен Бок.

- Авжеж, мені треба поспішати! - гукнув Карлсон. -А то я спізнюся додому на вечерю. Гей-гей!

І він полетів.

Гордовита юна дівка відлітає далеко-далеко!

Наступного ранку Малий довго спав. Збудив його телефонний дзвінок. Він побіг до передпокою і зняв трубку. То була мама.

- Любий синку!.. Це такий жах...

- Який жах? - сонно спитав Малий.

- Та все те, що ти написав у листі. Я так хвилююся!

- Чого? - спитав Малий.

- Ти ж знаєш, - сказала мама. - Бідна дитино!.. Але завтра я вернуся додому.

Малий зрадів і миттю пробуркався. Хоч і досі не розумів, чого мама називає його «бідною дитиною».

Не встиг Малий покласти трубку, як телефон знову задзвонив. То нарешті з Лондона озвався тато.

- Як ся маєш, Малий? - спитав він. - А як Босеє й Бетан, чемні?

- Не думаю, - відповів Малий. - Та й не знаю, бо вони в лікарні.

Чути було, що тато схвилювався.

- В лікарні? Що це означає?

І коли Малий пояснив, що то означає, тато сказав так само, як і мама:

- Бідна дитино... Я завтра ж вернуся додому.

Розмова скінчилась, але одразу ж телефон задзвонив знову. То був уже Босеє.

- Передай хатній мучительці та її старому лікареві, що вони кепсько розуміються на хворобах. Це не скарлатина. Ми з Бетан завтра будемо вдома.

- Ви не хворі на скарлатину? - перепитав Малий.

- Уяви собі, що ні! Тутешній лікар сказав, що ми випили забагато шоколаду з булочками. Тоді на тілі буває висипка, якщо організм надто чутливий.

- Типовий випадок булочкової гарячки, - сказав Малий.

Але Босеє вже поклав трубку.

Коли Малий вбрався, він пішов до кухні сказати фрекен Бок, що тепер він більше не ізольований.

Вона якраз почала готувати другий сніданок. У кухні міцно запахло прянощами.

- От і добре, - мовила фрекен Бок, коли Малий розповів, що завтра всі мають вернутися додому. - А то мої нерви більше не витримують.

Вона завзято мішала кописткою в каструлі на плиті. Там у неї були якісь густі драглі, і фрекен Бок щедро посипала їх сіллю, перцем та іншими приправами.

- Ось так, - приказувала вона. - Треба ще посолити, та поперчити, та додати всякого коріння, і тоді буде смачно.

Потім фрекен Бок стурбовано глянула на Малого.

- Ти ж сьогодні не чекаєш того плюгавого Карлсона? Хоч би я останні свої години тут мала спокій.

Та не встиг Малий щось відповісти, як за вікном хтось заспівав радісним голосом:

*Прилинь, ясне сонечко,
у моє віконечко...*

І на підвіконні вродився Карлсон.

- Привіт! Ось прилинуло ваше ясне сонечко, тепер будемо бавитись. Привіт!

Та фрекен Бок благально звела до нього руки:

- Ні, ні!.. Все, що завгодно, тільки не бавитись!

- Ну звичайно, спочатку ми поснідаємо, - мовив Карлсон і злетів з під-віконня. Фрекен Бок уже накрила стіл собі й Малому. Карлсон сів на стілець і взяв ножа та виделку.

- Ну, починаймо! Давайте сніданок.

Він приязно кивнув фрекен Бок .

- Ви теж можете поснідати з нами. Візьміть собі тарілку й сідайте до столу.

Він прийняв.

- А що ви нам дасте?

- Доброї прочуханки, - сказала фрекен Бок і почала ще дужче мішати в каструлі.

- Принаймні тобі її треба було б дати. Але в мене так болить усе тіло, що, мабуть, я сьогодні не здужаю бігати.

Аж ось фрекен Бок висипала своє вариво в миску й поставила на стіл.

- їжте, - мовила вона. - Я поснідаю потім, бо лікар сказав, що мені треба їсти в тиші й спокої.

- Атож, - кивнув Карлсон, - там десь у коробці є сухарі, і ви погризете собі їх, коли ми поснідаємо. Візьмете скоринку і з'їсте в тиші й спокої.

Він спритно наклав собі на тарілку чималу купку пудингу. Зате Малий узяв тільки ложку. Він завжди боявся їжі, якої ще не пробував. А такого пудингу Малий ще зроду не бачив.

Карлсон почав мостити з пудингу вежку і вал навколо неї. Поки він споруджував свою фортецю, Малий обережно скуштував і... ох! Йому забило дух, на очах виступили сльози, а в роті запекло, немов вогнем. Але ж фрекен Бок стояла й очікувально дивилася на нього, тому Малий мовчки проковтнув той пудинг.

Карлсон глянув на нього з-за своєї вежі й запитав:

- Що з тобою? Чого ти плачеш?

- Я... я згадав щось дуже сумне, - загнунвся Малий.

- Ага, - мовив Карлсон і жадібно накинувся на свою вежу. Він засунув до рота першу ложку, та враз зойкнув і зайшовся слізьми.

- Що таке? - спитала фрекен Бок

- Мабуть, отрута... Але вам видніше, чого ви сюди намішали, - сказав Карлсон. - Мерщій несіть пожежну помпу, бо в мене горлянка горить!

Він витер сльози.

- А ти чого плачеш? - спитав Малий.

- Я також згадав щось дуже сумне, - відповів Карлсон.

- А що саме? - поцікавився Малий.

- Оцей пудинг, - відповів Карлсон.

Проте їхня розмова не сподобалась фрекен Бок .

- Майте сором! Тисячі дітей на світі хтозна-що дали б, аби скуштувати такого пудингу.

Карлсон засунув руку до кишені й витяг записника.

- Можна попросити адресу хоч двох таких дітей?

Але фрекен Бок тільки щось буркнула і не дала жодної адреси.

- То, мабуть, цілий рід якихось малих ковчачів вогню, які тільки те й роблять, що

ковтають полум'я та сірку.

Тієї миті в сінях пролунав дзвоник, і фрекен Бок пішла відчиняти.

- Ходімо подивимось, хто то, - сказав Карлсон. - Може, то хтось із тих ковтачів вогню прийшов сюди, аби хтозна-що віддати за вогненну кашу фрекен Бок? Тоді треба пильнувати, щоб вона не продешевилась... А то віддасть за безцінь так багато коштовної отрути.

Він побіг до сіней, і Малий за ним. Вони стояли позаду фрекен Бок, коли та відчинила, почули, як хтось сказав:

- Моє прізвище Пек. Я з Шведського радіо і телебачення.

Малий похолов. Він обережно виглянув з-за сукні фрекен Бок і побачив, що перед дверима стояв якийсь чоловік, мабуть, один із тих вродливих, розумних і до міри затовстих чоловіків у розквіті сил, яких, за словами фрекен Бок, повно на телестудії.

- Чи можу, я бачити Гільдур Бок? - спитав пан Пек.

- Це я, - відповіла фрекен Бок. - Але я заплатила за радіо, і за телевізор, тож ви дарма прийшли.

Пан Пек приязно всміхнувся.

- Я не по гроші. Ні, я з нагоди тих привидів, що ви писали... Ми залюбки передамо ваш виступ.

Фрекен Бок почервоніла. Вона не могла й слова вимовити.

- Вам погано? - врешті спитав пан Пек.

- Ні, - мовила фрекен Бок- Мало сказати погано. Це найгірші хвилини в моєму житті.

Малий стояв позад неї і відчував приблизно те саме.

О господи, тепер почнеться жах. Кожної миті пан Пек може побачити Карлсона, і коли завтра мама, тато. Босее й Бетан повернуться дод ому, тут буде повно дротів, і телекамер, і до міри затовстих дядьків, і не мати їм більше спокою. О господи, куди ж йому діти Карлсона!

І враз Малому впала в око стара скриня, що стояла в сінях. Там Бетан тримала свої театральні костюми. Вона та ще дівчата з їхнього класу створили собі якийсь безглуздий гурток. Вони часом збиралися в Бетан, перевдягались і бігали по всій квартирі, вдаючи з себе бозна-кого. Дівчата називали те кривляння театром - ото дурні! - думав Малий. Але як добре, що ця скриня тепер стоїть тут!

Малий відчинив віко скрині і схвильовано шепнув Карлсонові:

- Мерщій ховайся сюди!

І хоч Карлсон не розумів, навіщо йому ховатися, він був не з тих, хто відмовляється втрутити якусь штуку, коли того треба. Він хитро підморгнув Малому і вскочив до скрині. Малий миттю зачинив віко. Потім занепокоєно зиркнув на фрекен Бок і пана Пека: чи, бува, не помітили вони чогось?

Ні, не помітили, бо саме забалакали про те, чого фрекен Бок так погано.

- Тут нема ніяких привидів, - сказала фрекен Бок мало не крізь сльози.

- То все тільки негідні хлоп'ячі витівки.

- Отже, привидів немає, - мовив пан Пек.

І тоді фрекен Бок зовсім розплакалась.

- Ні, нема... і я ніколи не попаду в телебачення... лити Фріда!

Пан Пек ласкаво поплескав її по плечу.

- Не переймайтесь цим, фрекен. Може, випаде якась інша нагода.

- Ні, не випаде, - хлипала фрекен Бок.

Вона опустила на скриню, затулила руками обличчя й гірко заридала. Малому стало шкода її. Він був присоромлений і почувався так, неначе то він винен у всьому.

Раптом у скрині щось тихенько забурчало.

- О, пробачте, - мовила фрекен Бок. - Це тому, що я ще не снідала.

- Нічого, хай собі бурчить, - приязно сказав пан Пек. - Але сніданок, напевне, готовий, бо з кухні дуже смачно пахне. Що ви там приготували?

- Та трохи пудингу, - хлипала фрекен Бок. - Свого власного винаходу.

Називається «Лагоминка Гільдур Бок».

- Пахне він неймовірно смачно, - сказав пан Пек. - І неголодному хочеться покуштувати.

Фрекен Бок підвелася зі скрині.

- Еге ж, він смачний, хоч дітлахи не захотіли його їсти. Може, покуштуєте?

Пан Пек трохи поманіжився, заявив, що йому не зручно, та врешті скінчилося тим, що вони обоє подалися до кухні.

Малий підняв віко й зазирнув до Карлсона, що лежав собі й тихенько буркотів.

- Прошу тебе, полеж, доки він піде, - сказав Малий, - а то попадеш у телевізор.

- Аякже, - сказав Карлсон. - Ти думаєш, що в цій скриньці не так тісно, як у телевізорі, га?

Малий прочинив трохи віко, щоб Карлсонові було чим дихати, а тоді побіг до кухні. Йому дуже кортіло поглянути на пана Пека, коли той куштуватиме лагоминку фрекен Бок .

І уявіть собі, пан Пек сидів за столом, їв пудинг і мав такий вигляд, наче зроду не куштував нічого смачнішого! З очей йому зовсім не котилися сльози. Зате в фрекен Бок котилися. Але, звісно, не від пудингу, ні. Вона й далі плакала, що з її виступу в телебаченні нічого не вийшло. Не помагало й те, що панові Пеку сподобалось її вогненне вариво. Фрекен Бок була невтішна.

Та враз сталося щось неймовірне. Несподівано пан Пек сказав, ніби сам до себе:

- Так і зробимо! Будете завтра ввечері!

Заплакана фрекен Бок зиркнула на нього.

- Де я маю бути завтра ввечері? - понуро спитала вона.

- Звичайно, в телебаченні, - відповів пан Пек. - У телевізійній програмі «Мої найкращі рецепти». Ви покажете всій шведській людинності, як готувати «Лагоминку Гільдур Бок».

На підлогу гупнуло щось важке. То фрекен Бок зомліла.

Але вона швидко опритомніла й підвелася. Очі в неї блищали.

- Завтра ввечері... в телевізійній програмі... Мій пудинг... Я маю приготувати його на телестудії для всієї шведської людинності? О господи... І уявіть собі, Фріда - а вона нічого не тямить у куховарстві - називає мій пудинг курячою замішкою!

Малий аж подих затамував - так слухав. От цікаво!. Він майже забув про Карлсона в скрині. Та ось, на свій переляк, він почув, що хтось іде передпокоюм. І то справді був Карлсон! Двері на кухню стояли одчинені, і Малий побачив його, ще як фрекен Бокта пан Пек ні про що й гадки не мали.

Так, то був Карлсон! І все-таки не Карлсон. О господи, на кого він був схожий у театральному костюмі Бетан - довгій оксамитовій сукні, що тяглася по підлозі, і з мереживним шарфом, що теліпався од ним кінцем спереду, а другим ззаду? Він більше скидався на веселу молодичку. І та молодичка неухильно наближалась до

кухні. Дарма Малий одчайдушно махав йому, щоб він вернувся. Ні, Карлсон, здавалось, не розумів Малого, він тільки махнув йому на відповідь... і зайшов до кухні.

- До пишної зали вступає горда значна дама, - заявив Карлсон.

Він зупинився в дверях у своєму костюмі з шарфом. То було таке видовище, що пан Пек аж очі витріщив.

- Хто це! Що це за така смішна дівчинка? - вигукнув він.

Але фрекен Бок тим часом отямилась.

- Смішна дівчинка? Ні, це препоганий хлопчисько! Гіршого я не бачила на своєму віку. Геть звідси, шибенику!

Та Карлсон не зважав на неї.

- Горда значна дама, що танцює й розважається, - сказав він далі й пішов у танець.

Такого танцю Малий зроду не бачив, і пан Пек, мабуть, теж.

Карлсон човгав по кухні ногами, зігнувши коліна, і час од часу підстрибував та махав шарфом.

«Не дуже мудра витівка, - подумав Малий, - але хай робить що завгодно, аби тільки не знявся в повітря, о, аби тільки він не почав літати!»

Карлсон нап'яв на себе стільки одежі, що пропелера не було видно. І Малий був радий тому. Бо що б сталося, якби Карлсон раптом знявся в повітря! Звісно, пан Пек спочатку був би ошелешений, але як тільки трохи отямився б, то одразу пустив би свою телекамеру.

Пан Пек дивився на той незвичайний танок і сміявся. Сміявся дужче й дужче.

Тоді Карлсон і собі почав усміхатися, підморгувати й махати шарфом панові Пеку, коли човгав ногами повз нього.

- Дуже смішний хлопець, - мовив пан Пек. - Треба буде використати його в якійсь дитячій програмі.

Гіршого він не міг нічого сказати фрекен Бок.

- Він на телестудії? Тоді бережіться! Хіба як хочете, щоб хтось перевернув вам

усю студію, тоді кращого за нього вам не знайти.

Малий притакнув.

- Атож. А як він переверне всю студію, то скаже, що то дурниці, не варто й згадувати. Краще бережіться його!

Пан Пек не наполягав.

- Як хочете... Я лише запропонував вам. У нас є й інші діти.

До того ж пан Пек поспішав, бо мав ставити якусь п'єсу. Йому треба було йти. І враз Малий побачив, як Карлсон почав намацувати гудзика на животі. Він страх як перелякався: невже в останню мить усе пропаде?

- Не треба, Карлсоне, не треба! - схвильовано шепотів Малий.

Але Карлсон далі намацував гудзика. Йому було важко знайти його через усю ту одежу, що він натягнув на себе.

Пан Пек стояв уже в дверях... коли Карлеонів моторчик загудів.

- Я не знав, що над Васастадом пролягає повітряна траса, - здивувався він. - Наче не повинна б. Бувайте здорові, фрекен Бок, завтра побачимось.

І він пішов. А під стелю знявся Карлсон. Він закружляв навколо лампи й замахав фрекен Бок шарфом.

- Гордовита юна дівиця, що ходить і літає, гей-гей! - вигукував він.

Вродливий і розумний і до міри затовстий

Від полудня до самого вечора Малий був у Карлсоновій хатці на даху. Він пояснив Карлсонові, чого їм треба дати фрекен Бок спокій.

- Вона робитиме торт із кремом, розумієш, бо завтра повернуться додому і мама, і тато, і Босеє, і Бетан.

Карлсон таке розумів.

- Якщо вона робитиме торт із кремом, то справді їй потрібен спокій. Небезпечно дратувати хатніх мучительок, коли вони роблять торт. Бо тоді може скиснути і крем, і хатня мучителька .

Тому фрекен Бок останні свої години в господі Свантесонів мала цілковитий спокій, так, як і бажала.

А Малий і Карлсон теж спокійно й приємно бавили час перед коминком у Карлсоновій хатці. Карлсон побував на ринку й купив яблук.

- За них чесно заплачено п'ять ере, - сказав він. - Я не хочу, щоб якась перекупка мала через мене збитки, я ж бо найчесніший у світі.

- І перекупка правила за яблука п'ять ере? - здивувався Малий.

- А я не питав її, - відповів Карлсон. - Бо її не було, якраз пішла випити кави.

Карлсон нанизав яблука на дротину й повісив над полум'ям.

- Угадай, хто найкращий у світі печій яблук? - спитав він.

- Ти, Карлсоне, - відповів Малий.

Так вони сиділи біля каміна, посипали цукром яблука і їли, а надворі тим часом смеркало.

«Гарно сидіти біля вогню», - думав Малий, бо вже починало холоднішати.

Відчувалося, що надійшла осінь.

- Треба буде скоро вибратись за місто й купити трохи дров у якогось селянина, - сказав Карлсон. - Хоч вони, хитруни, обачні і хтозна, коли п'ють каву.

Він підклав у вогонь дві березові поліняки.

- Але взимку я хочу, щоб мені було тепло, а то я не граюся. Це принаймні селяни повинні знати.

Коли дрова догоріли, в Карлсоновій хатці стало темно. Тоді він засвітив газову лампу, що висіла під стелею над столярним верстатом. Лампа так затишно освітлювала кімнату і весь той мотлох, що Карлсон наскладав на верстаті!

Малий спитав, чи не погратися їм мотлохом, і Карлсон погодився.

- Але ти повинен спитати, чи я тобі щось позичу. Часом я кажу «так», а часом

«ні»... здебільшого кажу «ні», бо це ж мій мотлох, і я хочу його мати, а то я не граюся!

І аж після того, як Малий спитав не один раз, він дістав нарешті в позику старого, поламаного будильника, якого він порозкручував і знову склав докупі. Скласти будильника було приємно, крашу розвагу годі було й уявити.

Але потім Карлсон захотів, щоб вони трохи постолярували.

- Це все-таки найкраща забава, і можна зробити стільки гарних речей, - сказав він. - Принаймні я можу зробити.

Він згорнув з верстата весь мотлох і витяг дошки та оцупки, що лежали під канапою. І вони з Малим стругали й прибивали, аж доки потопилися.

Малий збив докупі дві дощечки і змайстрував пароплав. З палички він вистругав димар, і вийшов справді гарний пароплав.

Карлсон заявив, що зробить шпаківню і приб'є на розі своєї хатки, щоб у ній селилися пташки. Але вийшла в нього не шпаківня, а якась дивина.

- Що це таке? - спитав Малий.

Карлсон схилив набік голову й подивився на свою роботу.

- Це... це така собі річ, - мовив він. - Звичайнісінька гарна річ. Угадай, хто найкращий у світі майстер робити речі?

- Ти, Карлсоне, - сказав Малий.

Але був уже вечір, і Малий мав іти спати. Довелося йому покинути Карлсона та його невеличку, таку затишну кімнатку з усім мотлохом, і столярним верстатом, і закуреною лампою, і рубанком, і каміном, де ще жевріли жаринки, що випроміню-вали тепло й світло. Важко було залишати все це, але ж Малий знав, що може прийти сюда знов. О, як він радів, що Карлсонова хатка стояла на їхньому даху, а не на якомусь іншому!

Карлсон і Малий вийшли на ганочок. Над ними простяглося зоряне

небо. Малий ще ніколи не бачив зірок таких великих, так багато і так близько. Ні, звісно, не близько, вони ж віддалені на тисячі миль, це він знав, а все-таки... о, який зоряний дах має Карлсон над своєю хаткою, близький і водночас далекий!

- На що ти там витріщився? - спитав Карлсон. - Мені холодно... Будеш ти летіти чи ні?

- Буду, - сказав Малій.

А наступного дня... о, що то був за день! Спершу повернулися Босеє й Бетан, потім тато і нарешті мама. Її Малій найдужче чекав. Він кинувся назустріч мамі, пригорнувся до неї. Хай вона більше ніколи нікуди не їде від нього! Круг мами зібралися всі - і тато, і Босеє, і Бетан, і Малій, і фрекен Бокі Бімбо.

- У вас уже нема перевтоми? - спитав Малій. - А коли вона зникла?

- Зникла тоді, коли я одержала твого листа, - сказала мама. - Коли я дізналася, які ви всі «слабі» та «ізолювані», то відчула, що й я стану справді «слаба», якщо не повернуся додому.

Фрекен Бок похитала головою.

- Зробили ви не дуже мудро. Хоч я зможу часом приходити й помагати вам, якщо буде треба. А тепер, - додала вона, - я мушу негайно йти, бо ввечері виступатиму по телебаченню.

Мама, тато. Босеє і Бетан були вражені.

- Справді? - сказав тато. - Тоді ми неодмінно подивимося!

Фрекен Бок гордо стріпнула головою.

- Атож, думаю, що ви подивитесь. Думаю, що вся шведська людність подивиться!

Вона заквапилася.

- Бо я мушу вкласти зачіску, і скупатися, і зробити масаж обличчя, і манікюр, і приміряти нові черевики. Бо як виступаєш по телебаченню, то треба мати ошатний вигляд.

Бетан засміялася.

- Адже черевиків не видно в телевізорі!

Фрекен Бок осудливо глянула на неї.

- А хіба я сказала, що видно? Мені треба нових... і взагалі, певніше себе почуваєш, коли знаєш, що в тебе все гаразд. Хоч, може, звичайні люди цього не розуміють. Але хто виступає на телебаченні, той це добре знає.

Вона попрощалась і швидко пішла.

- От і немає більше хатньої мучительки, - сказав Босеє, коли за фрекен Бок зачинилися двері.

Малій задумливо кивнув головою.

- Я її таки трохи люблю, - сказав він.

До того ж фрекен Бок залишила по собі смачний торт - великий, пухкий, прикрашений шматочками ананаса.

- Ми їстимемо його з кавою ввечері, як будемо дивитися по телевізору на фрекен

Бок, - сказала мама.

Так воно й було. Коли мала настати та очікувана хвилина. Малий подзвонив Карлеонові. Він смикнув за мотузку, сховану за завісою, один-однісінький раз, що означало: «Приходь негайно!»

І Карлсон прийшов. Усі вже сиділи біля телевізора, а на столі стояла таця з кавою і торт.

- Ось і ми з Карлсоном, - сказав Малий, коли вони зайшли до вітальні.

- Ось і я, - сказав Карлсон і всівся в найкраще крісло. - Ну, нарешті в цій хаті з'явилася крихта торта. Давно пора! Можна мені зразу ж покуштувати трошки... чи, швидше, багато?

- Діти одержують свою пайку останні, - сказала мама. - До того ж то моє місце. Ви з Малим можете вмотитися на підлозі перед телевізором. Я вам дам торта туди.

Карлсон обернувся до Малого.

- Ти чув? Вона проганяє тебе, бідна дитино!

Потім він задоволено всміхнувся.

- Добре, що вона проганяє й мене, а то я не граюся. Я люблю справедливість.

І Карлсон з Малим посідали на підлозі перед телевізором, їли торт і чекали, поки з'явиться фрекен Бок.

- Зараз ми її побачимо, - мовив тато.

І справді, скоро з'явилася фрекен Бок. Пан Пек також - він вів програму.

- Жива-живісінька хатня мучителька, - сказав Карлсон, - гей-гей, зараз нам буде весело!

Фрекен Бок здригнулася - так, начебто почула Карлсона. Чи, може, вона все-таки хвилювалася, що стояла перед усією шведською людністю і мала показувати, як треба готувати «Лагомінку Гільдур Бок»?

«Скажіть, будь ласка, фрекен Бок, - звернувся до неї пан Пек, - як вам спало на думку зробити саме такий пудинг?»

«Будь ласка, - люб'язно відповіла фрекен Бок. - Коли маєш сестру, що нітрохи не розуміється на куховарстві...»

Далі їй не вдалося нічого сказати, бо Карлсон простяг пухку ручку й вимкнув телевізор.

- Хатній мучителька приходить і йде собі тоді, коли я хочу, - заявив він.

Але мама звеліла:

- Негайно ввімкни! І більше не роби такого, бо вижену!

Карлсон штовхнув ліктем Малого в бік і пошепки спитав:

- Виходить, у цій хаті вже нічого цікавого не можна робити?

- Цить, ми ж хочемо бачити фрекен Бок, - відповів Малий.

«Треба добре посолити, і поперчити, і додати різного коріння, щоб він був смачний», - саме говорила фрекен Бок.

І вона солила, і перчила, і додавала різного коріння, аж гай шумів, а коли пудинг був готовий, грайливо глянула з екрана і спитала: «Може, скуштуєте?»

- Дякую, я ні, - сказав Карлсон. - Та якщо ви дасте мені, адресу, я приведу кількох маленьких ковтачів вогню.

Потім пан Пек подякував фрекен Бок за те, що вона прийшла й показала, як готувати смачний пудинг. Мабуть, на цьому передача мала скінчитися, але фрекен Бок спитала:

«Скажіть, будь ласка, можна мені передати вітання своїй сестрі?»

Пан Пек завагався.

«Ну... прошу, тільки швидко».

І тоді фрекен Бок підморгнула з екрана й сказала:

«Гей, Фрідо, як ся маєш? Сподіваюсь, ти не впала з стільця?»

- Я теж Сподіваюсь, - мовив Карлсон. - Бо у Верхньому Норланді був би землетрус.

- Що ти вигадуєш? - сказав Малий. - Ти ж не знаєш, чи Фріда така сама огрядна, як і фрекен Бок

- Уяви собі, що знаю. Я часом літав до неї і вдавав привида.

Потім Карлсон і Малий знов їли торт і дивилися по телевізору на жонглера, що підкидав у повітря п'ять тарілок і жодної не впустив додолу. Малому жонглер здався доволі нудним, але Карлсонові аж очі сяяли, і Малий був радий.

Йому було так приємно, так гарно бачити всіх разом: і маму, і тата, і Босес, і Бетан, і Бімбо... і, звичайно, Карлеона.

Коли вони з'їли торт, Карлсон узяв у руки вазу, ретельно вилизав її, а тоді підкинув у повітря, так, як жонглер підкидав тарілки.

- Ось тобі й маєш! - сказав він. - Бачу, той дядько в скриньці не такий уже й великий штукар. Угадай, хто найкращий у світі майстер підкидати вази?

Він метнув вазу так, що вона мало не досягла стелі, і Малий злякався.

- Ні, Карлсоне, не треба!

Мама та всі решта дивилася по телевізору на балерину й не бачили, що робить Карлсон. А попередження Малого не допомогло. Карлсон спокійно підкидав собі вазу далі.

- А гарну ви маєте вазу, - мовив він і підкинув її до стелі. - Тобто мали, - додав Карлсон і нахилився позбирати скалки. - Ну, та це дрібниці, не...

Але мама вчула, як ваза впала й розбилася. Вона ляпнула Карлеона по спині й сказала:

- Це моя найкраща ваза, а не дурниці!

Малому не сподобалось, що так ставляться до найкращого в світі майстра підкидати вази.

Проте він розумів, що мамі шкода вази, й поспішив утішити її.

- Я візьму гроші зі своєї скарбнички й куплю вам іншу вазу.

І тоді Карлсон гордо засунув руку в кишеню, витяг п'ять ере і дав мамі.

- Я сам заплачу за те, що розбив. Ось, прошу! Купіть нову вазу, а решту залиште собі.

- Дякую, любий Карлсоне, - сказала мама.

Карлсон задоволено кивнув головою.

- Або купіть на решту кілька дешевих вазочок, щоб могли шпурляти в мене, коли ви будете сердиті, а я випадково прилечу.

Малий пригорнувся до мами.

- Ви ж, мамо, зовсім не сердитесь на Карлеона, правда?

Мама погладила і Карлеона, і Малого й сказала, що не сердиться.

Та ось Карлсон став прощатися.

- Бувайте здорові, я вже мушу йти додому, а то спізнюся на вечерю.

- А що ти будеш вечеряти? - спитав Малий.

- Лагоминку Карлсона, що живе на даху, - відповів Карлсон. - І будь певен, що не таку отруту, як у хатньої мучительки. Одгадай, хто найкращий у світі майстер готувати пудинг?

- Ти, Карлсоне, - сказав Малий.

А за якусь хвилину Малий лежав уже в ліжку, а Бімбо на підлозі біля нього в кошику. Всі - і мама, і тато, і Босес, і Бетан - прийшли віддати йому надобраніч. Малого вже починав долати сон, але він ще подумав про те, що тепер робить Карлсон. Може, майструє шпаківню абощо?

«Завтра, як повернуся зі школи, то подзвоню Карлсонові і спитаю, чи не можна мені піднятися на дах і ще трохи помайструвати з ним».

Як добре, що Карлсон провів дзвоник!

«Але ж я можу й зараз подзвонити до нього, як захочу!» - подумав Малий і відчув, що це було б просто чудово.

Він схопився з ліжка, босоніж побіг до вікна і смикнув за мотузку. Тричі. Це означало: «Уяви собі, що на світі нема такого вродливого, і розумного, і до міри затовстого, і одважного, і в усьому найкращого, як ти, Карлсоне».

Малий ще трохи постояв біля вікна, але не тому, що чекав на відповідь.

Ні, він просто стояв собі та й годі. Проте Карлсон прилетів.

- Атож, уяви собі, - сказав він. І більше нічого, потім розвернувся і подався назад до своєї зеленої хатки на даху.

іпр Б.С

КНИГА третя

^Карлсон',

Який

живе на даху

ЗНОВУ

бешкетує ,

Кожен має право бути Карлсоном

Одного ранку Малий, найменший Свантесонів син, прокинувся й почув, як тато з мамою розмовляють на кухні. В їхньому голосі бриніло чи то обурення, чи смуток.

- Ну, тепер кінець, - озвався тато.

- Глянь, що написано в газеті! Прочитай сама.

- Ой леле - забідкалася мама. - Який жах!

Малий швиденько схопився з ліжка. Він теж хотів знати, що там за жах.

І довідався, ще б пак! На першій сторінці в газеті красувався великий заголовок:

ЛЕТЮЧЕ БАРИЛЬЦЕ ЧИ ЯКАСЬ ІНША ПРОЯВА?

А далі писалося:

«Що це за таємнича й дивна річ літає над Стокгольмом? Ті, кому траплялося бачити, як вона кружляла над дахами Васастаду і гула мотором, кажуть, ніби то невеличке барильце або щось подібне до нього. Авіаційна промисловість не знає таких чудних літальних апаратів. Може, це якийсь невідомий іноземний шпигун розвідує наші таємниці? Треба поставити цьому край: спіймати загадкового літуна. А коли виявиться, що то справді якийсь шпигун, його слід негайно спроводити до поліції.

Хто відгадає цю загадку Васастаду? Той, кому пощастить спіймати летючу химеру з мотором, хоч що б то було, одержить десять тисяч крон. Принесіть ту

прояву до нашої редакції, і ви одразу одержите гроші».

- Бідний Карлсон, - сказала мама, - тепер люди не дадуть йому спокою.

Малий схвилювався. Він був і наляканий, і розгніваний, і зажурений заразом.

- Чому Карлсонові не дадуть спокою? Він же нікому нічого не робить лихого. Живе собі в хатці на даху і потроху літає навкруги. В цьому ж немає нічого поганого?

- Ні, - мовив тато, - в Карлсонові нема нічого поганого. Хіба що він трохи... гм... незвичайний.

Авжеж, навіть Малий визнавав, що Карлсон трохи незвичайний. Бо й справді, уявіть собі такого товстенького моторизованого дядечка зі складаним пропелером на спині і пусковим гудзиком на животі, що живе в окремій хатці на даху. І дуже приятелює з Малим. А Малому Карлсон був навіть кращий за Крістера й Гунілла, хоч він їх усе-таки дуже любив і грався з ними, як Карлсон, бувало, щезав кудись або не мав часу.

Карлсон вважав, що Крістер і Гунілла - просто нікчеми, і щоразу пирхав, коли Малий заводив про них мову.

- Не згадуй про це казна-що того самого дня, як згадуєш про мене, - казав він. - Я вродливий, розумний і до міри затовстий чоловік у розквіті сил. Думаєш, багато дурних хлопчаків мають такого товариша, га?

- Ніхто не має, крім мене, - відповідав Малий, і щоразу серце йому заливала тепла хвиля радості. Як добре, що Карлсон оселився саме на їхньому даху! Адже весь Васастад був забудований чотириповерховими будинками, такими самими, як той, що в ньому мешкали Свантесони. Яке щастя, що Карлсон трапив на їхній дах, а не на чийсь інший!

Хоч спершу тато й мама не дуже раділи Карлсонові. І сестра з братом також. Ні Босеє, ні Бетан Карлсон не сподобався. Вся родина, - звісно, за винятком Малого, - вважала, що жахливішого, безсоромнішого, нахабнішого й шкідливішого бешкетника, як Карлсон, взагалі годі собі уявити. Та потім вони почали трохи до нього звикати. І врешті майже змирилися з ним, а надто як зрозуміли, що Малому Карлсон потрібний. Адже Босеє і Бетан були набагато старші за нього. То з ким же Малому

приятелювати, коли немає брата чи сестри десь такого віку, як він? Звісно, він мав

собаку, чудового Бімбо, але навіть цього не вистачало, - Карлсон Малому був таки потрібний.

- І я гадаю, що Малий так само потрібний Карлсонові, - зауважила мама.

Але тато й мама від самого початку воліли якомога довше тримати Карлсона в таємниці. Вони розуміли, який зчиниться галас, коли, наприклад, про нього довідаються в телебаченні або занадяться репортери й почнуть писати в газеті про Карлсона та його хатку.

- Ха-ха-ха, ото було б весело побачити колись у газеті Карлсона, що нюхає в своїй вітальні букет чудових троянд абоощо! - пожартував якимось Боссе.

Бетан

- Ти дурний, - відповів йому Малий. - У Карлсона нема ні вітальні, ні троянд, тільки невеличка кімнатка, повна мотлоху.

Врешті, Боссе й сам знав це. Адже він з Бетан і тато з мамою раз були на даху - один-од нісінький раз - і бачили Карлсонову хатку. Вони вибралися туди крізь отвір у даху по драбині, що нею лазить сажотрус, і Малий показав їм, як хитро Карлсонова хатка схована за димарем біля самісінької глухої стіни сусіднього будинку.

Мама трохи злякалася, коли, вибравшись на дах, побачила далеко внизу вулицю. В голові їй запаморочилось, і вона схопилася за димар.

- Обіцяй, Малий, що ти ніколи не полізеш сюди сам, - мовила вона.

Малий спершу обміркував свою відповідь.

- Обіцяю, що ніколи не полізу сюди сам, - нарешті сказав він і тихенько додав: - Хоч, може, часом полечу з Карлсоном.

Якщо мама не почула останніх його слів, то ніхто їй не винен. Бо як можна вимагати, щоб Малий ніколи не навідувався до Карлсона? Вона й гадки не мала, як приємно сидіти в Карлсоновій хатці, повній-повнісінькій мотлоху.

Боссе

«Але тепер усьому буде кінець, - подумав Малий скрушно, - а все через дурних газетярів».

- Скажи Карлсонові, щоб був обережний, - порадив тато. - Ще встигне потім

налітатися. Ви могли б сидіти в твоїй кімнаті, і ніхто б його не побачив.

- Та я вижену його, якщо він бешкетуватиме, - додала мама.

Вона поставила на столі перед Малим тарілку каші і Бімбо теж насипала трохи в мисочку.

Тато попрощався й пішов на роботу. Тоді виявилося, що й мамі треба до міста.

- Я тільки загляну в бюро подорожей і побачу, чи вони можуть запропонувати нам щось цікаве на час татової відпустки, - мовила вона й поцілувала Малиго.

- Я скоро повернуся.

І Малий лишився сам. Сам із Бімбо, з кашею та своїми думками. І з газетою. Газета лежала коло тарілки, і він подеколи кидав на неї оком. Під заміткою про Карлсона вміщено зображення гарного білого пароплава, що приплив до Стокгольма й тепер став на рейді в Стремені. Малий глянув на нього уважніше.

Ох, який гарний! Малий залюбки подивився б на нього насправді й поплавав би на ньому!

Він намагався дивитись тільки на пароплав, та його погляд уперто вертався до того осоружного заголовка:

«ЛЕТЮЧЕ БАРИЛЬЦЕ ЧИ ЯКАСЬ ІНША ПРОЯВА?»

Малий не на жарт зажурився. Треба якнайшвидше побалакати з Карлсоном, але не дуже наполохати його, о ні. Бо хтозна, чи Карлсон не злякається так, що полетить світ за очі й більше ніколи не вернеться!

Малий зітхнув. Потім знехотя підніс до рота ложку каші, проте не проковтнув її, а тримав на язиці, ніби куштував. Бо Малий був худенький, щуплий хлопчик, що погано їв. Таких тепер багато водиться. Він завжди так довго длубався ложкою в тарілці, що

всім терпець уривався.

«Щоб оця каша була надто смачна, то ні», - міркував Малий. Може, вона стане краща, як усипати більше цукру? Він сягнув рукою по цукорницю, але ту мить за вікном загув мотор і до кухні влетів Карлсон.

- Привіт, Малий! - гукнув він. - Угадай, хто в світі найкращий із найкращих, і вгадай, чого я прилетів саме тепер?

Малий швиденько проковтнув кашу.

- Звісно, найкращий із найкращих - це ти, Карлсоне, а от чого ти прилетів саме тепер...

- Вгадай одне з трьох, - мовив Карлсон. - Чи тому, що я знудився за тобою, дурне хлоп'я, чи що просто не туди потрапив, а насправді мав облетіти Королівський парк, чи тому, що мені вчулося, ніби тут запахло кашею? Ану відгадай!

У Малого обличчя засяяло з радощів.

- Тому, що ти знудився за мною, - скромно сказав він.

- Ні, - відповів Карлсон. - І в Королівський парк я теж не збирався летіти, цього можеш не вгадувати.

«Королівський парк! О, туди Карлсонові нізащо не можна літати, - подумав Малий. - І ні в яке інше місце, де повно-повнісінько людей. Його можуть побачити. Треба нарешті йому пояснити це».

- Слухай, Карлсоне, - почав Малий, але одразу ж затнувся, раптом зауваживши, що Карлсон чимось невдоволений. Він надув губи й позирав на Малого спідлоба.

- Тут ходиш голодний, як пес, - сказав він, - а дехто, напнувши нагрудника, сидить коло повної тарілки каші і примовляє собі, що треба з'їсти ложку за маму, ложку за тата, ложку за тітку Августу...

- А хто це - тітка Августа? - зацікавлено спитав Малий.

- Звідки я знаю?

- Ну, то й не треба за неї їсти, - засміявся Малий.

Проте Карлсонові не було смішно.

- Еге ж, це тобі так здається! Еге ж, як на чиюсь думку, то ти собі вмири з голоду тільки тому, що не знаєш усіх тіток на світі, які сидять і плещуть язиками десь у Синьоморії, чи Синьогорії, чи ще бозна-де.

Малий поспішився дістати тарілку й запросив Карлсона насипати собі з горщика каші. Карлсон, іще трохи насуплений, заходився насипати кашу, аж поки висипав усю, та ще й пальцем витер у горщику вінця.

- Твоя мама золотко, - сказав Карлсон. - Шкода тільки, що безнадійно скупа. Зроду я ще не бачив так мало каші, хоч уже стільки разів у своєму житті їв її.

Він спорожнив цукорницю в свою тарілку і взявся їсти. Якийсь час у кухні чутно було тільки плямкання, як зйвжди, коли хтось швидко вминає кашу.

- На жаль, не вистачило ложки за тітку Августу, - врешті сказав Карлсон і витер губи. - Але я бачу, що тут є булочки. Спокійно, тільки спокійно, люба тітонько Августо, сидіть собі цілком спокійно в Синьоморії, я замість каші можу вм'яти дві булочки. Або й три... або чотири чи п'ять!

Поки він їв булочки. Малий міркував, як би найкраще його попередити. «Мабуть, хай сам прочитає замітку та й годі», - подумав він і нерішуче підсунув Карлсонові газету.

- Глянь на першу сторінку, - сумно сказав Малий.

І Карлсон глянув, навіть дуже зацікавився. Потім коротеньким пухким пальчиком тицьнув на білий пароплав:

- Ой-ой-ой, корабель перевернувся! Нещастя за нещастям!

- Та ти тримаєш газету догори ногами, - сказав Малий.

Він уже давно мав підозру, що Карлсон не дуже вміє читати. Але був чемний хлопчик і нікому не хотів робити прикрості, а надто Карлсонові, то не вигукнув: «Ха-ха-ха, отже ти не вмієш читати!», а тільки поклав газету з малюнком як слід, аби Карлсон побачив, що пароплав не перевернувся.

- Але тут пишеться про інші нещастя, - сказав Малий. - Ось послухай-но!

І він уголос прочитав Карлсонові про летюче барильце, про невеличкого таємничого шпигуна, що його хотіли спіймати, про винагороду та про все інше.

- «Принесіть ту прояву до нашої редакції, і ви одразу одержите гроші», - закінчив Малий і зітхнув.

Зате Карлсон не зітхнув, а втішився.

- Гей-гей! - загукав він, аж підстрибуючи з радощів. - Гей-гей! Вважай, що того невеличкого таємничого шпигуна вже майже спіймано. Мерщій зателефонуй до редакції і скажи, що я здам ту прояву нині ж таки після обіду.

- Що ти задумав? - злякано спитав Малий.

- Відгадай, хто найкращий у світі ловець шпигунів? - мовив Карлсон і гордовито показав на себе. - Нижчепідписаний Карлсон. Хай тільки я візьму свого сачка ловити комах. І якщо той таємничий шпигун літає тут, над Васастадом, то він ще до вечора втрапить у сачок, будь певен... до речі, в тебе є така торбина, щоб у неї вмістилося десять тисяч крон?

Малий знову зітхнув. Отже, Карлсонові ще важче пояснити все, ніж він собі уявляв. Бо той нічого не второпав.

- Любий Карлсоне, невже ти не розумієш, що це ти летюче барильце й що це тебе вони хочуть спіймати? Збагнув?

Карлсон так і завмер на місці. В горлі йому забулькало, ніби він чимось вдавився. Він люто витріщився на Малого й крикнув:

- Летюче барильце? Ти звеш мене летючим барильцем? І щоб я був до тебе ласкавий, фе!

Він випростався, щоб стати якомога вищим, і чимдуж ввібрав живота.

- Ти, здається, не помітив, - пихато сказав він, - що я вродливий, розумний і до міри затовстий чоловік в розквіті сил. Цього ти, здається, не помітив, га?

- Помітив, Карлсоне, помітив, - затинаючись, запевнив його Малий.

- Але я не винен, що вони таке написали в газеті. Вони мали на думці тебе, це вже що є, те є.

Карлсон ще дужче розсердився.

- «Принесіть ту прояву до нашої газети!»! - обурено вигукнув він. - Проява! Торохнути б межі очі того, хто назвав мене проявою, щоб аж ніс одскочив!

Карлсон грізно підступив до Малого, але тепер втрутився Бімбо. Цього вже він не міг дозволити. Щоб хтось отак кричав на його господаря!

- Цить, Бімбо, цить! - гукнув Малий, і пес знову ліг. Він тільки стиха гарчав,

аби Карлсон зрозумів, що він має на думці.

Карлсон сів на ослінчик, такий набурмосений і лютий, аж іскри сипалися.

- Я не граюся! Я не граюся, коли ти такий поганий, звеш мене проявою і цькуєш своїми собацюрками.

Малий був у розпачі. Він не знав, що йому робити.

- Я ж не винен, що в газеті таке написано, - промурмотів він і замовк.

Карлсон також мовчав. Він сидів на ослінчику, понурий, як ніч. У кухні запала прикра тиша.

Раптом Карлсон голосно зареготав. Він схопився з ослінчика і грайливо штовхнув Малиго в живіт.

- Хоч я й проява, - заявив він, - зате принаймні найкраща в світі проява, що коштує десять тисяч крон. Ти уявляєш собі?

Малий теж почав реготати: о, як добре, що Карлсон знов повеселішав!

- Авжеж! - захоплено вигукнув він. - Ти вартий десяти тисяч крон! Таких, як ти, небагато знайдеться!

- Жодного в цілому світі, - запевнив Карлсон. - Наприклад, взяти б таку мізерну прояву, як ти. Я б оцінив тебе щонайбільше на двадцять п'ять крон.

Карлсон натиснув гудзика на животі, піднявся вгору і радісно закружляв під

стелею навколо лампи.

-Гей-гей! - весело вигукнув він.

- Ось летить Карлсон на десять тисяч крон, гей-гей!

Малий вирішив махнути на все рукою. Адже Карлсон не шпигун, поліція не може схопити його тільки за те, що він Карлсон. Певне, тато й мама не цього боялися, аж тепер Малий збагнув. Звісно, вони боялися, що не можна буде довше тримати Карлсона в таємниці, якщо його почнуть ловити. Але чогось поганого з Карлсоном не станеться. Малий був того певний.

- Не бійся, Карлсоне, - сказав Малий. - Ніхто тобі нічого не зробить тільки через те, що ти - це ти.

- Авжеж, кожен має право бути Карлсоном, - запевнив Карлсон, - хоч досі є лише од ним один гарненький і до міри затовстий екземпляр.

Вони перебралися до кімнати Малого, і Карлсон з надією роззирнувся навколо.

- У тебе нема більше парової машини, щоб зробити вибух, або якоїсь іншої речі, що гарно лускає? Треба чимось луснути й потішити мене, а то я не граюся, - сказав він.

Та враз він побачив на столі паперову торбинку і накинувся на неї, мов шуліка. Вчора ввечері мама поклала в неї Малому великого смачного персика, і тепер персик опинився в пухкій Карлсоновій жмені.

- Будемо ділитися, - швидко запропонував Малий.

Він якраз дуже любив персики й збагнув, що треба поспішати, коли хочеш, аби тобі хоч щось дісталось.

- Залюбки, - погодився Карлсон, - я візьму персик, а ти торбинку, ти виграєш, бо торбинкою можна хтозна-як натішитися.

- Е ні, дякую, - заперечив Малий, - поділимо персик, а тоді бери собі й торбинку.

Карлсон докірливо похилив голову,

- Я ще не бачив такого ненажерливого хлопчика, - сказав він.

- Ну, та як хочеш.

Малий кинувся до кухні по ножа, щоб перерізати персика. А коли вернувся, то не побачив Карлсона. Нарешті він знайшов його під столом, Звідки чутно було швидке прицмокування, як завжди, коли хтось їсть соковитий персик.

- Слухай, що ти там робиш? - стурбовано спитав Малий.

- Ділю, - відповів Карлсон.

Карлсон проковтнув останній, шматочок, тоді виліз з патьоками соку на бороді. Він простяг Малому пухкеньку долоню, де лежала зморшкувата брунатна кісточка.

- Я завжди хочу, щоб тобі діставалося найкраще, - сказав він. - Якщо ти посадиш оцю кісточку, то матимеш ціле дерево, геть обвішане персиками. Визнай, що я найдобріший у світі, хоч сам дістав лиш од ного мізерного персика.

Поки Малий устиг щось визнати, Карлсон кинувся до вікна, де в горщику росла гарна пеларгонія.

- Щоб ти знав мою добрість, я допоможу тобі посадити кісточку, - дод ав він.

- Не чіпай! - крикнув Малий.

Та було вже пізно. Карлсон устиг витягти пеларгонію з горщика і, поки Малий спинив його, викинув її у вікно.

- Хіба так можна... - почав Малий, проте Карлсон не слухав його.

- Ціле велике дерево! Ти уявляєш! На день свого п'ятдесятиріччя ти зможеш пригостити кожного гостя персиком! правда, цікаво?

- Авжеж, тільки мамі буде не так цікаво, як вона побачить, що ти висмикнув її пеларгонію, - відповів Малий. - А коли б квітка втрапила на голову якомусь дідові? Як ти гадаєш, що б він сказав?

- Сказав би: «Дякую, любий Карлсоне!» - запевнив Карлсон. - Дякую, любий, що ти висмикнув пеларгонію, а не кинув її з горщиком... що чудній матері Малого найдужче сподобалося б!»

- Ні, не сподобалося б! - заперечив Малий. - Що ти верзеш?

Карлсон запхнув кісточку в горщик і заходився спритно втоптувати землю.

- Авжеж, сподобалося б, - наполягав він. - Аби тільки пеларгонія гарненько трималася в горщику, тоді твоя мама вдоволена. А що це небезпечно для дідусів унизу на вулиці, їй байдуже. Одним дідом більше, одним менше, то дурниця, сказала б вона, аби тільки ніхто не висмикував її пеларгонії.

Він утупився очима в Малого.

- Та якби я тепер викинув ще й горщик, то тоді в чому б ми посадили кісточку, га? Ти подумав про це?

Малий про це не подумав і не знав, що відповісти. З Карлсоном важко сперечатися, коли він у такому гуморі, як тепер. Та, на щастя, гумор у нього мінявся приблизно кожні чверть години. Ось і тепер він зненацька вдоволено засміявся й сказав:

- Ми ще маємо торбинку. А нею можна хтозна - як натішитись.

Такого Малий не сподівався.

- Як? - запитав він. - Що можна зробити з торбинки?

Очі Карлсонові засяяли.

- Найколосальніший у світі луск, - відповів він. - Гей-гей, який буде луск! Ось зараз побачиш.

Він схопив торбинку і метнувся до ванної кімнати. Малий зацікавлено побіг за ним. Йому кортіло довідатись, як робити найколосальніший у світі луск.

Карлсон схилився над ванною і набирав із крана води в торбинку.

- Що ти робиш? - сказав Малий. - У паперовій торбинці вода не триматиметься, сам знаєш.

- Чому це? - запитав Карлсон і тицьнув Малому під ніс торбинку, з якої капала вода.

Хвилинку він потримав її, щоб Малий побачив, як у паперовій торбинці може триматися вода, тоді помчав із нею назад до кімнати.

Малий кинувся слідом, сповнений недоброго передчуття. І справді... Карлсон вихилився у вікно, тільки видно було його кругленький зад і кругленькі короткі ноги.

- Гей-гей! - вигукнув він. - Глянь униз, бо зараз буде найколосальніший у світі луск!

- Не кидай! - злякано гукнув Малий, і собі вихиляючись з вікна. - Не кидай, Карлсоне!

Та було пізно. Торбинка вже летіла вниз. Малий побачив, як вона, мов бомба, впала перед самісінькими ногами якоїсь сердитої тітоньки, що простувала до молочної крамниці в сусідньому будинку. Видно було, що їй не дуже сподобався

найколюсальніший у світі луск.

- Вона верескнула, ніби то горщик з пеларгонією, - завважив Карлсон.

- А то просто невинна водичка.

Малий хряснув вікном. Він боявся, що Карлсон ще щось викине вниз.

- По-моєму, так не слід робити, - суворо сказав він.

Та Карлсон засміявся, тоді покружляв навколо лампи під стелею, хихочучи та поглядаючи згори вниз на Малеого. .

- «По-моєму, так не слід робити», - перекривив він Малеого. - А як, по-твоєму, слід? Шпурнути торбинку, повну тухлих яєць, га? Це теж чудна звичка твоєї матері?

Він шугнув униз і спинився коло Малеого.

- Ви найчудніші в світі, ти і твоя мама, - сказав він і поплескав Малеого по щоці.

- Але я все-таки люблю вас, хоч як дивно.

Малий аж почервонів з утіхи. В кожному разі дуже приємно, що Карлсон його любить і що насправді шанує маму, хоч не завжди це видно.

- Еге ж, мені самому дивно, - провадив Карлсон, і далі поплескуючи Малеого по щоці.

Він плескав його все дужче, аж нарешті так ляснув, ніби дав поличника.

- О, який я милий! Наймиліший у світі! Тому я пропоную гратися в якусь милу гру. Ти згоден?

Звісно, Малий був згоден і одразу почав міркувати, в яку б то милу гру можна було

погратися з Карлсоном.

- Наприклад, - вів своєї Карлсон, - ми можемо уявити собі, що стіл - це наш пліт і ми рятуємося на ньому від великої повені... А ось вона й надходить!

Він показав на калюжку, що повільно випливала з-під дверей.

Малому аж дух забило.

- Ти не закрутив крана у ванній? - злякано спитав він.

Карлсон схилив набік голову й лагідно глянув на Малого.

- Відгадай одне з трьох, чи закрутив я крана, чи ні?

Малий відчинив двері до передпокою: авжеж, не закрутив! Справді надійшла велика повінь. Ванну й передпокій геть залило водою. Якби хто захотів, то навіть міг би похлюпатися в ній.

Карлсон захотів похлюпатися. Він обома ногами стрибнув у воду, вигукуючи:

- Гей-гей! Бувають дні, коли випадають самі тільки приємні події!

Та Малий, закрутивши кран і спорожнивши ванну, сів на стілець, розпачливо озирнувся на море води й застогнав:

- Ох, що тепер скаже мама?

Карлсон спинився як стій і обурено глянув на Малого.

- Ну, знаєш! Завжди твоя мама чимось невдоволена. Це ж невинна собі водичка.

Він знов підстрибнув так, що аж забризкав Малого.

- Навіть дуже приємна вода, - додав він. - Можна без клопоту вимити ноги. Чи твоя мама не любить мити ніг?

Карлсон знов підстрибнув і ще дужче забризкав Малого.

- Вона ніколи не миє ніг? Може, цілими днями тільки те й робить, що шпурляє вазони разом з горщиками?

Малий не відповідав. Він і так мав про що думати. Нарешті він отямився: ох, треба витерти воду скільки вдасться, поки вернеться мама.

- Карлсоне, мерщій берімося до роботи! - сказав Малий.

Він схопився з стільця, помчав до кухні і за мить виніс звідти дві ганчірки.

- Допоможи мені... - почав він.

Але Карлсона не було. Ні у ванній кімнаті, ні в передпокої, ні в кімнаті Малого. Зате Малий чув надворі гудіння моторчика. Він кинувся до вікна й ще встиг помітити, як у повітрі майнуло щось схоже на кругленький кошик.

- Летюче барильце, чи що? - промурмотів Малий.

Ні, не барильце! Просто Карлсон полетів до дому, до своєї зеленої хатки на даху.

Карлсон побачив Малого. Він рвучко знизився й пролетів повз вікно, аж за ним засвистіло. Малий жваво замахав йому ганчіркою, і Карлсон на відповідь теж замахав своєю пухкою ручкою.

- Гей-гей! - вигукнув він. - Ось Карлсон на десять тисяч крон, гей-гей!

І він полетів геть. А Малий, тримаючи в кожній руці по ганчірці, вернувся до передпокою витирати воду.

Карлсон згадує, що він іменинник

Карлсонові пощастило, що він зник, перш ніж мама вернулася з бюро йод орожей, бо вона справді розсердилася і за пеларгонію, і за розливу воду, хоч Малому сьак-так уже вдалося її витерти.

Мама одразу здогадалася, хто тут доклав своїх рук, і розповіла про все татові, коли той прийшов на обід.

- Я знаю, що це негарно, - сказала мама, - бо я вже більш-менш звикла до Карлсона. Проте часом, здається, я й сама заплатила б десять тисяч крон, аби тільки його здихатися.

- Фе, - сказав Малий.

- Ну, та годі про це, - мовила мама. - Обідати треба в затишку.

Вона часто казала так: «Обідати треба в затишку». Малий теж був такої думки. А затишок панує тоді, як усі спокійно сидять біля столу, їдять і мирно між собою розмовляють. Малий більше говорив, аніж їв, принаймні коли на обід була варена тріска, юшка з городини або рибні котлети. Але нині були телячі битки і ягоди, тільки тому, що почалися канікули і Босеє та Бетан збиралися їхати з дому: Босеє до табору мореплавної школи, а Бетан на ферму, де є коні. Треба ж було відбути прощальний бенкет. Мама часом любила влаштовувати невеличкі бенкети.

- Але ти, Малий, не журися, - сказав тато. - Ми також поїдемо: мама, ти і я.

І він розповів новину. Мама ходила в бюро подорожей і замовила квитки саме на такий пароплав, як Малий бачив у газеті.

За тиждень пароплав вирушить у дорогу, і протягом чотирнадцяти днів вони вівідуватимуть різні порти й міста.

- Чудово, правда ж, Малий? - спитала мама.

І тато спитав. І Босеє з Бетан спитали...

- От чудово, правда ж, Малий?

- Авжеж, - відповів Малий, відчуваючи, що подорож, мабуть, таки річ чудова.

Але щось його муляло, і він знав що: Карлсон! Як можна лишати Карлсона саме тепер, коли той справді його потребує? Малий уже думав про це, як витирив воду. Навіть якщо Карлсон не шпигун, а просто Карлсон, од наково можуть статися неприємні речі, коли почнуть ганятися за ним, щоб заробити десять тисяч крон.

Хтозна, як вони поведуться з Карлсоном, може, замкнуть його до клітки в СкансенЦ® музей просто неба в Стокгольмі), або вигадують якийсь інших жак. У кожному разі, не дадуть Карлсонові жити в маленькій хатці на даху, це вже напевне.

Отож Малий вирішив лишитися вдома й пильнувати Карлсона. І він докладно пояснив це всім, сидячи коло столу й жуячи битка.

Босеє зареготав.

- Карлсон у клітці в Скансені... Ой! Уяви собі. Малий, що ти з своїм класом приходиш у Скансен, дивишся на звірів і читаєш таблички, наприклад: «Білий ведмідь», «Лось», «Вовк», «Бобер», «Карлсон»...

-Цить! - сказав Малий.

Босеє пирхнув.

- «Карлсон. Годувати цього звіра заборонено». Уяви собі такий напис. Ото Карлсон буде сердитий!

- Ти дурний, - сказав Малий.

- Дурний як пень!

- Але ж ти добре знаєш, Малий, що без тебе ми не можемо поїхати, - сказала мама.

- Можете, - заперечив Малий. - Ми з Карлсоном будемо вдвох господарювати.

- Ха-ха-ха! - засміялася Бетан. - І за-топите цілий будинок, еге ж? Та повикидаєте у вікно всі меблі.

- Ти дурна, - сказав Малий.

Цього разу затишку не вийшло. Хоч Малий був дуже чемний і лагідний хлопчик, та часом робився впертий. Ось і тепер він зтявся, як камінь, і не здавався ні на які вмовляння.

- Послухай, синку... - почав тато.

Далі він не доказав, бо саме клацнуло вічко в дверях, що крізь нього вкидали пошту. Бетан

метнулася від столу, навіть не попросивши дозволу: вона ж бо сподівалася листа від котрогось із своїх патлатих хлопців. Тому вона й поспішила перша до сіней. І справді, на килимку перед дверима лежав лист, але не до Бетан і не від патлатого хлопця... Навпаки. Лист був до тата від дядька Юліуса, що взагалі не мав на голові

жодної чубини.

- Обідати треба в затишку, - сказав Босеє. - Отже, хай тоді не приходять листи од дядька Юліуса.

Дядько Юліус був татів далекий родич і раз на рік приїздив у Стокгольм до свого лікаря та відвідати Свантесонів. Дядько Юліус не хотів мешкати в готелі, вважав, що це надто дорого. Хоч, грошей він мав, як полови, а проте завжди трусився над ними.

У Свантесонів не дуже раділи, коли приїздив дядько Юліус. А найменше радів тато. Але мама щоразу казала:

- Ти в нього, властиво, єдиний родич, і мені його шкода. Треба бути ласкавим до сердешного дядька Юліуса.

Та по кількох днях гостини сердешного дядька Юліуса, коли він то ганив її дітей, то вередував їжею, то нарікав геть на все, в мамі з'являлася між бровами зморшка, і вона ставала дивно тиха, так само, як і тато, відколи дядько Юліус переступав їхній поріг. Босеє і Бетан майже ніколи не сиділи дома, поки в них жив дядько Юліус.

- Тільки Малий трохи ласкавіший до нього, - часто казала мама.

Але навіть Малому ввірвався терпець. І останнього разу, коли дядько Юліус гостював у них. Малий намалював його в альбомі і підписав малюнок: «Він дурний».

Дядько Юліус випадково побачив альбом і сказав:

- Кінь у тебе вийшов не дуже гарний!

Авжеж, йому все було не дуже гарне. З дядька Юліуса гість був нелегкий, що правда, то правда, і коли він нарешті пакував свою валізку й вирушав назад у Вестергетланд, Малому здавалося, ніби весь дім раптом розквітає і лунає веселою мелодією. Всі робилися дотепні й жартівливі, ніби сталося щось справді приємне, і тільки тому, що сердешний дядько Юліус покидав їх.

І ось тепер, як виходило з листа, він мав знову приїхати й намірявся побути тижнів зо два. Це буде з усіх боків приємна гостина, писав він, а крім того, лікар порадив йому лікуватися й робити масаж, бо вранці в нього терпне тіло.

- От тобі й мандрівка, - зітхнула мама. - Малий не хоче їхати з нами, та ще й дядько Юліус прибуває.

Тоді тато вдарив кулаком по столу і сказав, що особисто він таки не відмовиться від подорожі і візьме з собою маму, навіть якщо доведеться тягти її спершу силоміць. Малий хай чи їде з ними, чи лишається, як сам знає, його воля, а дядько Юліус може приїздити й зупинятися в них, ходити скільки завгодно до лікаря або

сидіти в Вестергетланді, як йому заманеться, але особисто він твердо наміряється вирушити в подорож, хай би з'явилося й десять дядьків Юліусів!

- Ну гаразд, - озвалася мама, - треба поміркувати про це.

А поміркувавши, мама заявила, що питає фрекен Бок, яка допомагала вже їм, коли мама восени захворіла, чи не прийшла б вона й не доглянула... двох упертих парубків - Малого і дядька Юліуса,

- І третього впертого парубка, що зветься Карлсон, - додав тато. - Бо він товктиметься тут цілими днями.

Босеє так зареготав, що мало не впав зі стільця.

- Хатня мучителька і дядько Юліус, та ще й Карлсон, що живе на даху, - ото буде приємне товариство!

- А Малого ти що, забув? - додала Бетан.

Вона обняла Малого, задумливо глянула йому у вічі й промовила:

- Аж не віриться, що є такі, як мій братик. Воліє лишитись дома з хатньою мучителькою, дядьком Юліусом і Карлсоном замість поїхати в таку пречудову подорож із мамою і татом.

Малий випручався.

- Коли товаришуєш з тим, хто найкращий від усіх, то мусиш його пильнувати, - похмуро буркнув він.

Не думайте, що він не розумів, яка йому буде морока, Страшенна морока, - адже Карлсон крутитиметься перед очима в дядька Юліуса і фрекен Бок! Певне, що треба комусь лишитися вдома й запобігти неприємностям.

- І це повинен бути я, розумієш, Бімбо? - сказав Малий.

Це вже було тоді, як він ліг спати і Бімбо теж засопів у своєму кошику коло ліжка. Малий вистромив пальця й почухав Бімбо під нашийником.

- Тепер краще спімо, - сказав він. - Яюсь уже впораємось.

Та несподівано загув мотор, і до кімнати влетів Карлсон.

- Гарна мені історія, - сказав він. - Про все треба самому пам'ятати! Далебі, нема нікого, хто б мені нагадав.

Малий сів на ліжку.

- Про що нагадав?

- Що нині мій день народження. Цілий довгий день були мої іменини, і я не згадав, бо ніхто не сказав бодай: «Вітаю тебе».

- Та стривай, - здивувався Малий, - як можуть бути твої іменини восьмого червня? Адже ти їх святкував одразу після великодня?

- Е, то було тоді, - відповів Карлсон. - Хіба конче дотримуватися того самого дня, коли є на вибір стільки інших? Восьме червня - теж чудовий день для іменин. Невже він тобі не подобається?

Малий засміявся.

- Про мене, справляй собі іменини, коли хочеш.

- Тоді, - мовив Карлсон і зворушливо схилив набік голову, - тоді я просив би дати мені подарунки.

Малий нерішуче вибрався з ліжка. Нелегко так одразу знайти подарунок, що задовольнив би Карлсона. Але він спробує.

- Я подивлюся в своїх шухлядах, - сказав він.

- Авжеж, подивися, - сказав Карлсон і налаштувався чекати.

Та ось він помітив горщика, де був посадив персик, мерщій кинувся до нього, запхнув пальця в землю й видлубав кісточку.

- Хочу подивитися, скільки вона виросла, - заявив Карлсон. - Ого, мені здається, що вона дуже виросла!

Потім він знову спритно запхнув кісточку назад і витер брудні пальці об піжаму Малого.

- За десять чи двадцять років у тебе буде рай! - сказав він.

- Чому це?

- Зможеш лягти собі відпочити після обіду в затінку персикового дерева. Правда, тобі пощастило? Бо ліжко напевне доведеться викинути. Не годиться тримати так багато меблів разом з персиковим деревом. Ну, знайшов подарунок?

Малий простяг йому свою іграшкову машину, та Карлсон похитав головою: ні, не те. Тоді Малий запропонував мальовані загадки, кубики, торбинку зі скляними кулями, але Карлсон щоразу хитав головою. Нарешті Малий здогадався, чого той хоче - пістолета! Він був схований у правій шухляді його столика в коробочці з-під сірників. То був маленький і дуже гарний пістолет. Тато колись привіз його Малому, як вернувся з-за кордону, і Крістер з Гуніллою довго заздрили йому, бо такого пістолета ні в кого не було. Він скидався на справжній пістолет, хоч був дуже маленький, і стріляв так гучно, як справжній.

- Ніяк не збагну, - сказав тоді тато, - як він може так гучно стріляти. Будь обережний, - застеріг він, даючи Малому пістолета, - не бігай з ним, де не треба, і не лякай пострілами людей.

З певних причин Малий не показав Карлсонові пістолета. Він і сам знав, що це не дуже чемно, та врешті нічого цим і не домігся, бо якраз учора Карлсон однаково його знайшов, коли своїм звиваєм порпався в шухлядах Малого.

Карлсонові пістолет також дуже сподобався. Може, саме тому він і зробив собі нині день народження, подумав Малий і, зітхнувши, витяг коробочку з пістолетом.

- Вітаю тебе з днем народження! - сказав він.

Карлсон охнув, кинувся до Малого й палко поцілував його в обидві щоки. Тоді відчинив коробочку й витяг пістолета, примовляючи:

- Найкращий з найкращих у світі - це ти, Малий.

Малому стало так тепло на серці, ніби від ста пістолетів, а він пожалкував був Карлсонові одного-однісінького.

- Розумієш, - повів далі Карлсон, - мені його справді треба. Вечорами.

- Навіщо? - занепокоєно спитав Малий.

- Коли я лежу й рахую овець, - відповів Карлсон.

Карлсон мав звичку жалітися, що не може спати.

- Вночі я сплю як убитий, - бувало, казав він, - і до обіду також. А от після обіду тільки лежу й перевертаюся, та й вечорами іноді не можу заснути.

Тож Малий навчив його однієї штуки. Якщо хтось не може заснути, то нехай заплющить очі і уявить собі повноповнісінько овець, що перескакують через тин. Треба всіх їх порахувати за чергою, і тоді так тебе зморить сон, що й незчуєшся, як заснеш.

- Бачиш, нині ввечері я не міг заснути, - сказав Карлсон. - От я лежав і рахував овець. І трапилась поганенька вперта овечка, що не захотіла стрибати. Не захотіла, хоч плач.

Малий засміявся.

- Чому не захотіла стрибати?

- Просто щоб мене роззлостити, - відповів Карлсон. - Стала перед тином, опинається і не скаче. А я подумав, що якби в мене був пістолет, то я б її навчив послуху. І згадав, що ти, Малий, маєш пістолета в шухляді, а тоді згадав, що нині мої іменини, - докінчив Карлсон і погладив пістолета.

Потім він захотів випробувати свій подарунок.

- Я мушу стрільнути, щоб мені стало весело, а то я не граюся.

Однак Малий твердо сказав:

- Нізачо в світі! Ти всіх у будинку побудиш.

Карлсон знизав плечима.

- Ну то й що? Дурниці, не варто й згадувати. Вони собі знов поснуть! А як не мають власних овець, щоб рахувати, то хай позичать у мене.

А все ж Малий не дозволив пробувати пістолета, і Карлсонові сяйнула інша думка.

- Летімо до мене, - запропонував він. - Зрештою, треба ж улаштувати іменинний бенкет... У вас нема торта?

Малий признався, що торта нема, а як Карлсон невдоволено забурчав, він почав заспокоювати його - мовляв, це дурниці, не варто й згадувати.

- Торт не дурниця, - суворо сказав Карлсон. - Та спробуємо обійтися булочками. Піди-но принеси їх усі, які є!

Малий прошмигнув до кухні й повернувся з важким пакуночком булочок. Мама раз назавжди дозволила йому давати Карлсонові булочки, як треба. А тепер справді було треба.

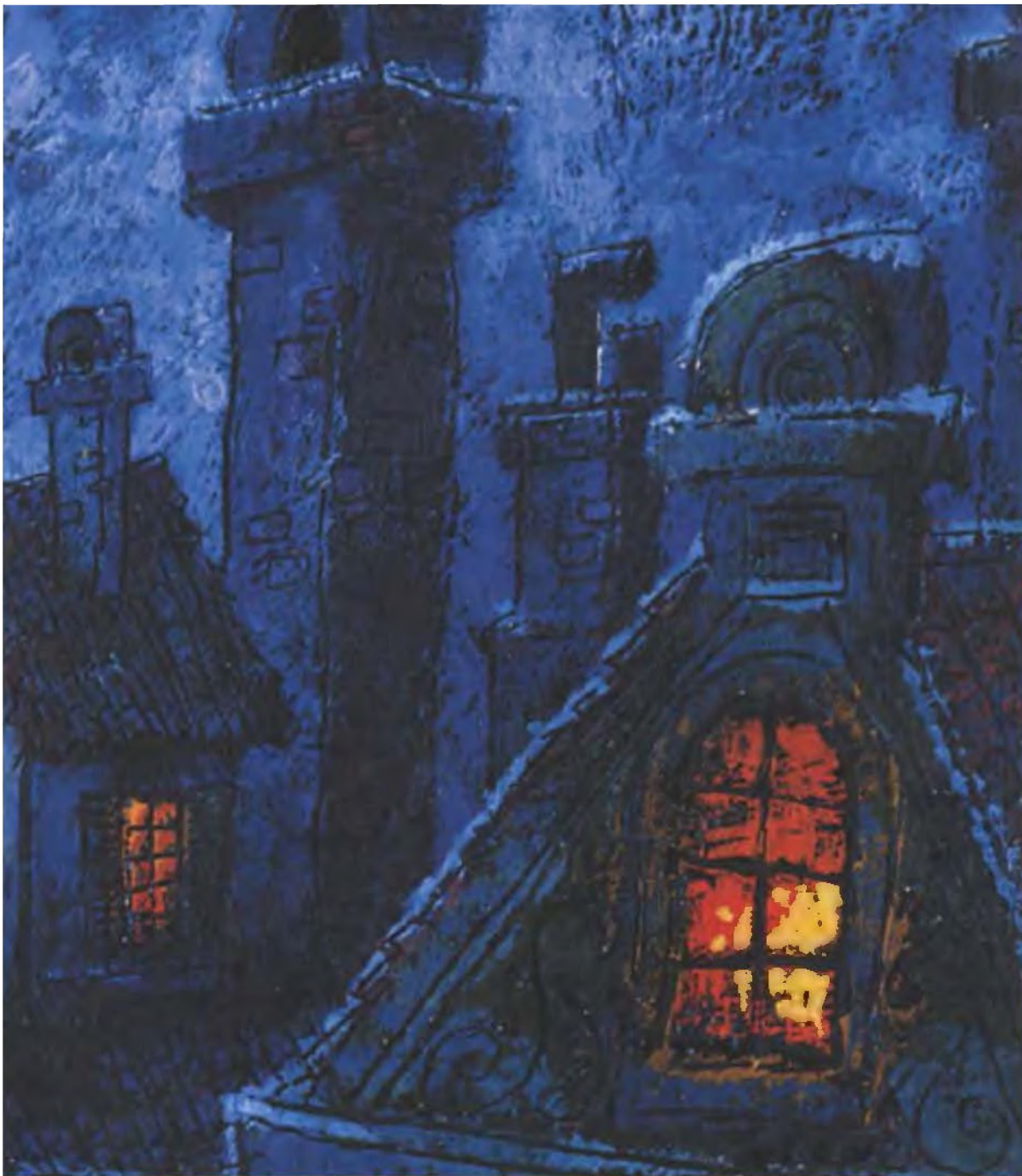
Зате мама ніколи не дозволяла йому літати з Карлсоном на дах, однак Малий геть забув про це і здивувався б, якби хтось йому нагадав. Малий так при звичаївся літати з Карлсоном, почувався так спокійно й безпечно, що йому навіть не лоскотало в животі, коли він, тримаючись за Карлсона, вилітав крізь вікно й піднімався до хатки на даху.

Червневі вечори в Стокгольмі не схожі на жодні інші в цілому світі. Ніде небо не світиться таким дивним сяйвом, ніде смерк не буває такий чарівний, ясний, аж

блакитний. І в тому блакитному смерку місто спочиває на своїй блідавій воді, ніби воно виринуло з давньої казки, а не існує насправді.

Такі вечори ніби навмисне створені, щоб улаштовувати бенкети з булочками на Карлсоновому ганочку. Здебільшого Малий не помічав ані ясного неба, ні чарівного смерку, а Карлсон - той ними й зовсім не цікавився. Але тепер, коли вони сиділи разом і пили сік з булочками, то принаймні Малий відчув, що цей вечір не схожий на інші вечори. А Карлсон відчув, що мамині булочки не схожі

на інші булочки.

Маленька Карлсонова хатка теж не схожа на інші хати, вважав Малий. Ніде в світі не було такої затишної кімнатки, в такому гарному місці і з таким приємним краєвидом. І ніде не зібрано разом стільки непотребу й мотлоху. Карлсон, наче білка, понаносив повну хатку всякого добра. Малий не знав, звідки він усе те бере, бо мало не щодня з'являлося щось нове. Більшість речей Карлсон порозвішував на стінах, щоб мати їх під рукою, як знадобляться.

- Непотріб у мене праворуч, а мотлох - ліворуч, - пояснив він Малому.

Серед того непотребу й мотлоху висіло ще й два чудові малюнки, які Малий любив роздивлятися. їх намалював Карлсон. На одному зображено півня, і звався він «Портрет дуже самотнього півника», а на другому - лисицю, і звався він «Портрет моїх кроликів». Хоч кроликів на малюнку не видно було, і доводилось, як пояснював Карлсон, уявляти, що вони всередині в лисиці.

- Коли я матиму час, то намалюю ще й «Портрет упертої овечки, що не хоче стрибати», - пообіцяв Карлсон, набивши рот булочками.

Та Малий майже не слухав його. Запахи й звуки ясного літнього вечора так запаморочили його, що аж голова йшла обертом. З вулиці здіймався дух розквітливих лип, і чутно було, як на пішоход і вистукували підборами люди, що повиходили на прогулянку, і той стукіт здавався Малому таким літнім! З будинків навколо долинали голоси, бо вечір видався напрочуд тихий і все було чутно дуже виразно - хто розмовляв, хто співав, хто лаявся й кричав, хто сміявся чи плакав, усе вперемішку, - і жодне з них не знало, що на даху сидів хлопчик і слухав ті голоси, ніби якусь музику.

З вікна в одній мансарді почувся галас і рев.

- Послухай моїх злодіїв, - сказав Карлсон.

- Яких?.. Філлі й Рулле? - запитав Малий.

- Еге, інших злодіїв, наскільки мені відомо, я не маю.

Малий також знав Філлі й Рулле. Вони були найгірші волоцюги у Васастаді і такі злодійкуваті, як сороки. Тому Карлсон і звав їх злодіями. Од ного вечора торік вони закралися до квартири Свантесонів, але тоді Карлсон грався в приви́дів і так їх налякав, що вони, напевне, ще й досі того не забули. їм не вдалося вкрасти жодної срібної ложки.

Тепер, чуючи, як Філлі й Рулле виють у мансарді, Карлсон підвівся, обтрисив крихти й сказав:

- Мені здається, що їм час від часу треба трохи наганяти страху. А то вони

цупитимуть чужі речі.

І він прудко кинувся по даху до вікна в мансарді. Малий ще зроду не бачив, щоб такими коротенькими товстими ніжками хтось так швидко ходив. Хоч би кому важко було б устигнути за Карлсоном, а Малий ще й не звик лазити по дахах. Але він щодуху побіг за ним.

- Злодії - страшні шахраї, - казав Карлсон на ходу. - Коли я щось десь поцуплю, то одразу платю п'ять ере, бо я найчесніший у світі. Та скоро мої п'ятаки скінчаться, і я ніяк не придумаю, де мені роздобути трохи нових.

Вікно у Філлі й Рулле було відчинене, але заслонене завісками, а з кімнати долинав гучний регіт і крик.

- Зараз побачимо, чого їм так весело, - сказав Карлсон і трохи відслонив завіси, щоб можна було заглянути досередини.

Малий теж зазирнув і побачив Філлі й Рулле в їхній неприбраній кімнаті. Вони лежали долілиць на підлозі, розгорнувши перед собою газету, і те, що вони читали, дуже їх тішило.

- Десять тисяч все одно, що в нашій кишені! - кричав Рулле.

- І він літає тут, у Васастаді! Щоб я так здоров був! - кричав Філлі, аж булькаючи сміхом.

- Бачиш, Філле, - казав Рулле, - я знаю такого, що думає негайно заробити десять тисяч, га-га-га!

- Ти диви, Рулле, - й собі кричав Філле, - я теж знаю такого, що думає негайно спіймати таємничого шпигуна, го-го-гой.

Малий аж побілів з жаху, коли почув їхню мову, а Карлсон тільки зневажливо пирхнув.

- А я знаю такого, що думає негайно трохи пожартувати, - сказав він і бабахнув з пістолета. Понад дахами покотилася луна, а Карлсон гукнув:

- Відчиняйте, поліція!

Рулле й Філле зірвалися з підлоги, ніби їм сипнули жару в штани.

- Струлле, рибай! - крикнув Філле.

Він хотів сказати «Рулле, стрибай», але з ляку не міг говорити як слід.

- Мерщій до шафи! - гукнув він.

Удвох вони кинулись до шафи, зачинили за собою дверці й припинили. Тоді зсередини почувся наляканий голос Філлі:

- Мене просили сказати, що Ріллі і Фулле нема вдома. Так, їх нема кудись пішли!

Потім, коли Карлсон з Малим вернулися на ганочок. Малий сів, схилив голову й посумнішав. Він уявив собі, як йому буде важко охороняти Карлсона, такого необережного, та ще й не від будь-кого, а від Рулле й Філлі. А тут ще фрекен Бок і дядько Юліус... ой, та він забув сказати про дядька!

- Слухай, Карлсоне... - почав Малий.

Та Карлсон не слухав. Він знов узявся бенкетувати і саме тепер пив сік з голубого кухлика, що колись належав Малому і що його Малий подарував Карлсонові на попередні іменини три місяці тому.

Він міцно тримав кухлика обома руками, достоту як малі діти, а все ж таки впустив його, так само, як упускають малі діти.

- Ой! - злякався Малий, бо то був такий гарний голубий кухлик, що шкода, якби він розбився.

Та кухлик не розбився. Як він котився повз Карлсонові ноги, той спритно спіймав його великими пальцями. Карлсон був без черевиків, і великі пальці витикалися з дірок у червоних смугастих шкарпетках, немов дві чорні ковбаски.

- Відгадай, у кого найкращі великі пальці? - сказав Карлсон.

Він замилювано дивився на свої чорні ковбаски і якусь хвилину розважався тим, що ховав їх, втягаючи в шкарпетки, а тоді знов випростував.

- Слухай, Карлсоне... - ще раз спробував Малий, та Карлсон перебив його:

- От ти вмієш рахувати. Коли я весь вартий десять тисяч крон, то скільки п'ятиєрових монет я міг би, по-твоєму, дістати за свої великі пальці?

Малий засміявся.

- Не знаю. А ти хочеш їх продати?

- Авжеж, - відповів Карлсон. - Тобі. Ти дістанеш їх дешево, оскільки вони вже не нові і... - трохи подумавши, він додав: - Не дуже чисті.

- Що ти верзеш! - сказав Малий. - Як же ти обійдешся без великих пальців?

- А хіба я сказав, що обійдуся? - спитав Карлсон. - Вони залишаться в мене, але взагалі будуть твої. Я їх просто позичу в тебе.

Він поклав ноги Малому на коліна, аби той переконався, що великі пальці вже однаково, що його власні.

- Уяви собі, що кожного разу, побачивши їх, ти міг би сказати: «Оті великі пальці належать мені». Хіба це не вигідно? - переконував він Малого.

Та Малий не хотів торгувати пальцями. Він пообіцяв і так віддати Карлсонові всі п'ятаки, які в нього є в скарбничці.

А тоді нарешті сказав те, що давно вже поривався сказати:

- Слухай, Карлсоне, ти міг би вгадати, хто мене доглядатиме, коли мама з татом будуть у відпустці?

- Найкращий у світі доглядач, - відповів Карлсон.

- Ти маєш на думці себе? - запитав Малий, хоч і сам добре знав, що Карлсон

мав на думці якраз себе.

Карлсон кивнув головою:

- Авжеж. А як ти знаєш ще кращого доглядача, то я дам тобі п'ять ере.

- Фрекен Бок, - сказав Малий.

Він боявся, що Карлсон розсердиться на маму: нащо вона закликала фрекен Бок коли на їхньому даху живе найкращий у світі доглядач? Та, на диво, Карлсон утішився і навіть пожвавішав.

- Гей-гей! - тільки й вигукнув він.

- Що означає «гей-гей»? - занепокоєно спитав Малий.

- Коли я кажу «гей-гей», то воно й означає «гей-гей», - відповів Карлсон. Очі йому аж світилися.

- І дядько Юліус приїде, - сказав Малий. - Він хоче полікуватися, бо йому щоранку терпне тіло.

І Малий розповів, що дядько Юліус дуже важкий гість і що він мешкатиме в них весь час, поки мама з татом подорожуватимуть на білому пароплаві. Босеє і Бетан теж поїдуть кожне в свій бік.

- Не знаю, як воно все складеться, - стурбовано закінчив Малий.

- Гей! - вигукнув Карлсон. - їм випадуть такі два тижні, що вони їх довіку не забудуть!

- Кому, мамі з татом чи Босеє і Бетан? - запитав Малий.

- Хатній мучительці і дядькові Юліусові, - відповів Карлсон.

Малий ще дужче стурбувався. Але Карлсон ласкаво поплескав його по щоці:

- Спокійно, тільки спокійно! Ми будемо чемно гратися з ними, бо ми найчемніші в світі... принаймні я.

СпрЕКЕН
look-

І Карлсон стрельнув над самим вухом Малого, аж той підскаочив з переляку.

- Та й не треба сердешному дядькові Юліусу йти до лікаря, - додав Карлсон. - Я його сам полікую.

- Як? - запитав Малий. - Ти ж не знаєш, як треба лікувати людину, коли в неї щоранку терпне тіло.

- Я не знаю? - здивувався Карлсон. - Ось побачиш, що я зроблю дядька Юліуса таким спритним і метким, як гончак... На це є три способи.

- Які саме? - недовіжливо запитав Малий.

- Дратувати, жартувати й виступати, - відповів

Карлсон. - Іншого лікування йому не треба.

Малий стурбовано оглянувся довкола, бо з вікон почали визирати люди, шукаючи, хто це стріляє. До того ж він побачив, що Карлсон знов лаштує пістолета.

- Не треба, Карлсоне, - спинив він його. - Не стрілай більше!

- Спокійно, тільки спокійно, - сказав Карлсон. - Бачиш, - по хвилі додав він,

- я от що собі думаю. Як ти вважаєш, чи хатній мучительці не терпне, бува, тіло щоранку?

Не встиг Малий щось відповісти, як Карлсон у захваті звів пістолета й стрельнув, аж луна покотилася над дахами. Тепер із будинків почулися злякані й сердиті голоси; хтось кричав щось про радіополіцію. Малий не міг знайти собі місця. А Карлсон сидів і спокійно дожовував булочку, вже останню.

- Чого вони ремствують? - сказав він. - Не знають, що в мене сьогодні день народження?

Він проковтнув останній шматок. Тоді заспівав пісеньку, приємну пісеньку, що так гарно звучала літнього вечора:

Хочу я стріляти, хочу я гуляти,

Босе, бісе, босе, бісе, бом!

І щоб ня я хочу з кимось жартувати,

Босе, бісе, бом.

Хай буде гей, хай буде гоп, і бом, і па!

Мене всі люблять, бо я найкращий, бо я - це я.

Бо гой-гой-гой,

Бо ой-ой-ой!

І босе, бісе, босе, бісе, бом!

Карлсон - найкращий у класі

Того вечора, як мама з татом вирушали в морську подорож, надворі лив такий дощ, що краплі тарабанили по шибках, а в ринвах аж гуло. Хвилини за десять перед їхнім від'їздом - не раніше - в двері ввірвалася фрекен Бок, мокра, як утоплена кицька, і злюща, як старий пірат.

-Нарешті! - зраділа мама. - Нарешті!

Мама ждала й виглядала її цілий день і була дуже знервована, але фрекен Бок того не розуміла. Тільки неприязно буркнула:

- Я швидше не могла прийти. Через Фріду.

Мама хотіла багато про що поговорити з фрекен Бок. Але тепер не було часу, бо на вулиці вже чекало таксі.

- Найдужче пильнуйте хлопчика, - сказала мама, й на очах у неї виступили сльози. - Ох, аби тільки з ним нічого не сталося, поки нас не буде!

- Там, де я, нічого не станеться, - запевнила фрекен Бок

Тато був теж такої думки - мовляв, він певен, що все буде гаразд. Потім вони з мамою обняли Малого, попрощалися й поспішили до ліфта... І Малий залишився сам із фрекен Бок.

Вона сиділа біля кухонного столу, велика, товста, злюща, і пригладжувала мокрі коси широкими, згрубілими долонями. Малий несміливо глянув на неї і ледь усміхнувся, щоб показати свою приязнь. Він пригадав, як боявся фрекен Бок, коли вона вперше прийшла до них: тоді вона дуже йому не сподобалась. Але тепер зовсім інше, тепер Малому було майже приємно, що вона тут сидить. І навіть якщо йому з нею та Карлсоном доведеться тяжко, він був усе-таки вдячний, що фрекен Бок прийшла до них. А то б мама нізащо не лишила Малого вдома і він не міг би пильнувати Карлсона. Це вже напевне. Малий хотів од самого початку бути ласкавий до фрекен Бок, тому запитав:

- Як там Фріда?

Фрекен Бок не відповіла, тільки зневажливо пирхнула. Малий ні разу не бачив Фріди, тільки чув про неї. Од фрекен Бок. Вони вдвох з Фрідою мали спільну квартиру на Фрейгатан, але, мабуть, не дуже ладнали між собою. Як Малий зрозумів, фрекен Бок мала зуб на сестру, бо вважала, що та дере кирпичу й пишається. Почалося з того, що Фріда виступила в одній телевізійній програмі про духів, чому фрекен Бок дуже позаздрила. Звичайно, потім вона сама виступила в іншій телевізійній програмі - показала всій шведській людинності, як готувати смачний пудинг Гільдур Бок, але, певне, цього було замало, щоб принизити сестру. Мабуть,

Фріда й далі дерла кирпу й пишалася, бо фрекен Бок тільки пирхнула, коли Малий запитав:

- Як там Фріда?

- Дякую, добре, - відповіла фрекен Бок скінчивши пирхати. - Сидить, бідолаха, зі своїм нареченим.

Малий не знав гаразд, що йому на це сказати, але ж мовчати не випадало, він-бо так хотів бути чемним, отож запитав:

- Ви теж маєте нареченого?

Либонь, цього йому не слід було питати, бо фрекен Бок швидко підвелася й почала мити посуд, брязкаючи тарілками.

- Хвалити бога, не маю! - відповіла вона. - І не хочу мати. Не всі ж такі пришелепкуваті, як Фріда.

Хвилинку вона сердито мила посуд, потім, мабуть, щось згадала й занепокоєно обернулася до Малого.

- Слухай, а де той огидний товстий хлопчисько, що торік з тобою грався? Думаю, він тепер не прийде.

Фрекен Бок так і не збагнула, що Карлсон - вродливий, розумний і до міри затовстий чоловік у розквіті сил. Вона гадала, що то звичайний собі шибеник, од-ноліток і шкільний товариш Малого. А над тим, що той шибеник літає, вона не замислювалася, вважаючи, що такого моторчика можна купити в будь-якій крамниці іграшок. Аби тільки гроші. Обурювало її лиш те, що тепер дітям дарують такі дорогі іграшки. «Скоро дійде до того, що вони літатимуть на Місяць, ще до школи не ходячи», - казала вона. А тепер ще й назвала Карлсона «огидним, товстим хлопчиськом». Як на Малого, то це не дуже чемно.

- Карлсон не огидний... - почав він, але ту мить хтось подзвонив у двері.

- Ой, дядько Юліус уже приїхав! - сказав Малий і побіг одчиняти.

Однак то був не дядько Юліус, а Карлсон. Мокрий-мокрісінький Карлсон, що стояв у калюжі води й докірливо дивився на Малого.

- Як по-твоєму, доки можна літати по дощі й лаятися тільки тому, що ти не залишив відчиненого вікна? - запитав він.

- Але ж ти казав, що ляжеш спати, - виправдувався Малий, бо Карлсон справді

так казав. - Я не знав, що ти прилетиш нині ввечері.

- Ти повинен був сподіватися, - сказав Карлсон. - Повинен був думати: а може, він усе-таки прилетить, мій любий Карлсон, о, як би то було гарно, так, може, він прилетить! Повинен був думати, що він захоче побачити хатню мучительку.

- А ти хочеш її побачити? - злякався Малий.

- Гей-гоп! - вигукнув Карлсон, і очі йому засяяли. - Гей-гей, а ти як гадаєш?

Малий чудово розумів, що довго не втримав би Карлсона віддалік від фрекен Бок, але не сподівався, що вони зітнуться першого ж таки вечора. Він знав, що мусить побалакати з Карлсоном, але той уже побіг до кухні, впевнено, як пес по сліду. Малий кинувся за ним і схопив його обома руками.

- Слухай, Карлсоне, - благально почав він, - фрекен Бок думає, що ти мій шкільний товариш, то, може, хай би так і думала...,

Карлсон раптом спинився, захихотів, як завжди, коли був чимось дуже вдоволений.

- Вона справді гадає, що я ходжу до школи? - втішився він.

Тоді знов кинувся до кухні.

Фрекен Бок почула тупіт. Вона сподівалася дядька Юліуса і була вражена, що літній чоловік так моторно бігає. Вона звела очі на двері, очікуючи того бігуна. Та коли двері відчинились і з'явився Карлсон, фрекен Бок стрепенулась, немов побачила гадюку. Гадюку, якої вона нізащо не хотіла впустити до кухні.

Та Карлсон того не розумів. Він підскочив до фрекен Бок і зацікавлено зазирнув у її невдоволене обличчя.

- І як ви думаєте, хто найкращий у класі? - запитав він. - Відгадайте, хто найкраще рахує, читає, пише і... все інше?

- Треба вітатися, як заходиш до хати, - сказала фрекен Бок. - І мене зовсім не цікавить, хто найкращий у класі. В кожному разі, не ти.

- Ні, уявіть собі, що я, - заперечив Карлсон. Тоді захопився й ніби над чимось задумався. - Принаймні я найкраще рахую, - понуро додав він по хвилі і здвигнув плечима: - Та це дурниці, не варто й згадувати.

Він почав жваво підстрибувати, кружляючи навколо панни Мучителька і наспівуючи своєї веселої пісеньки:

Хочу я стріляти, хочу я гуляти...

- Не треба, Карлсоне, не треба! - благав його Малий. Та все дарма.

Босе, бісе, босе... - співав далі Карлсон.

А як дійшов до слова «бом», враз почувся постріл, а тоді зойк. Стрельнув Карлсон, а зойкнула фрекен Бок. Спершу Малий думав, що фрекен Бок зомліла, бо вона опустила на стілець і сиділа мовчки, з заплющеними очима. А Карлсон і далі співав своє: «Босе, бісе, босе, бом».

Та враз фрекен Бок розплющила очі й сердито сказала:

- Як тобі зараз не заціпить, шибенику, то я тебе так набосаю і набасаю, що довіку пам'ятатимеш!

Карлсон не відповів. Він тільки тицьнув коротеньким пальчиком на шпильку під бородою в фрекен Бок:

- Гарна шпилька. Де ви її поцупили?

- Ну, Карлсоне! - злякано сказав Малий, побачивши, як розгнівалася фрекен Бок.

- Це... це нечуване нахабство, - простогнала вона, насилу вимовляючи слова:

Тоді верескнула: - Забирайся геть! Геть, кажу!

Карлсон вражено подивився на неї:

- Чого ви кричите? Я ж лишень спитав. А по-моєму, як хто чемно питає, то й відповідати теж треба чемно.

- Геть! - не вгавала фрекен Бок

- Про мене, - сказав Карлсон. - Тільки ще одне мушу спитати. Може, й у вас щоранку терпне тіло? І коли ми почнемо виступати з вами?

Фрекен Бок дико озирнулася по кухні, шукаючи чогось замашного, і Карлсон послужливо кинувся до шафи з хатнім начинням, дістав вибиванку й простягнув її фрекен Бок .

- Гей-гей! - вигукнув він, хвацько крокуючи по кухні. - Гей-гей, ось зараз знов почнеться.

Та фрекен Бок пошпурила геть вибиванку. Вона згадала, як першого разу гналася за Карлсоном з вибиванкою, і більше не хотіла такої гонитви.

Малий не вважав, що це гарний початок, але йому було цікаво, чи довго фрекен Бок така розлючена, терпітиме Карлсона, що крокував по кухні і гейкав. Мабуть, недовго. Треба якомога швидше забрати Карлсона з кухні. І як Карлсон водинадцять проходив повз Малого, той схопив його за комір і попросив:

- Карлсоне, ходімо краще до моєї кімнати!

І Карлсон пішов за ним, але дуже неохоче.

- Це ж безглуздя: я тільки почав її розворушувати, і вже мене спинили! - обурювався він. - Ще трохи, і я певен, вона б засопіла так радісно й грайливо, як морський котик.

Він, як завжди, підійшов до горщика й витяг персикову кісточку - подивитися, чи вона виросла. Малий і собі хотів глянути. Стоячи поруч з Карлсоном, він поклав йому руку на плече й помітив, що Карлсон геть мокрий. Сердешний, мабуть, літав довго по дощі.

- Ти не змерз, що такий мокрий? - запитав його Малий.

Досі Карлсонові наче було байдуже, що він мокрий, але тепер він почав мерзнути.

- Певне, що змерз, - сказав він. - Та хіба це когось турбує? Хіба комусь прикро, що його найкращий приятель змок до нитки й тремтить з холоду? Хіба цей хтось квапиться скинути з нього одяг та повісити сушити, і загорнути його в гарний м'який халат, і зварити йому теплого шоколаду, і принести цілу купу булочок, і покласти його до ліжка, і заспівати йому гарної, сумної пісеньки, щоб його приятель спокійно заснув, га? - Він докірливо подивився на Малого. - Ні, не квапиться, - додав Карлсон, і голос йому затремтів, наче він збирався плакати.

Малий поспішив виконати все те, що, на Карлсонову думку, повинен був зробити для найкращого приятеля. Найважче було дістати в фрекен Бок теплого шоколаду й булочок; вона не мала часу, ні про що не хотіла й слухати, бо саме взялася пекти курча дядькові Юліусові, що от-от мав з'явитися.

- Сам любенько міг би зварити, - сказала вона.

І Малий зварив шоколаду сам. А потім Карлсон, кругленький та рожевий, сидів на ліжку Малиго в його ж білому купальному халаті і ласував шоколадом з булочками, а у ванній сохла Карлсонова сорочка, штани, спідня білизна, черевики й шкарпетки.

- Сумної пісеньки можна вже не співати, - сказав Карлсон. - Але ти зробиш мені послугу, як залишиш у себе на ніч.

- А ти хочеш? - спитав Малий.

Карлсон саме запхнув у рот цілу булочку, тож не міг відповісти, тільки

промовисто кивнув головою. Бімбо загарчав. Йому не сподобалося, що Карлсон улігся на ліжку Малиго. Та Малий узяв Бімбо й шепнув йому на вухо:

- Я ляжу на канапі й перетягну туди твого кошика.

Фрекен Бок чимось забряжчала в кухні, і Карлсон ображено сказав:

- Вона не вірить, що я найкращий у класі.

- Що тут дивного? - відповів Малий.

Він-бо знав, що Карлсон не вміє добре ні читати, ні писати, а найгірше рахує, хоч фрекен Бок він казав навпаки.

- Тобі треба вправлятися, - порадив Малий. - Хочеш, я навчу тебе додавання?

Карлсон пирхнув, аж шоколад бризнув по стіні.

- А може, я навчу тебе трохи скромності? Ти гадаєш, що я не вмію до да... ну, оте, що ти казав?

Зрештою, не було коли вчитися додавання, бо саме з сіней почувся гучний дзвінок. Малий знав, що це вже напевне дядько Юліус, і кинувся відчиняти. Він волів сам зустріти дядька Юліуса і думав, що Карлсон залишиться в ліжку. Та Карлсон думав інакше. Він спішив за Малим, аж халат плутався йому під ногами.

Малий відчинив двері. На порозі справді стояв дядько Юліус, тримаючи в руках

валізки.

- Просимо, дядьку Юлі... - почав Малий.

Далі він не доказав, бо тієї миті гримнув гучний постріл, а наступної зомлілий дядько Юліус упав на підлогу.

- Ну, Карлсоне! - в розпачі крикнув Малий. О, як він жалкував, що дав Карлсонові пістолета! - Що тепер буде, навіщо ти стріляв?

- Салютував, - боронився Карлсон. - Бо завжди салютують, коли приїздять значні особи чи високі гості.

Малий ладен був заплакати з горя, Бімбо шалено гавкав. Зачувши постріл, примчала фрекен Бок і почала вимахувати руками та охкати над сердешним дядьком Юліусом, що лежав на килимку перед дверима, наче перевернена підвода з дровами. Лише Карлсон не розгубився.

- Спокійно, тільки спокійно, - сказав він.

Тоді схопив великого кухля, що ним мама поливала вазони, і щедро линув води на дядька Юліуса. І це справді допомогло - дядько Юліус розплющив очі й промурмотів:

- Коли той дощ припиниться!

Потім він, побачивши стурбовані обличчя коло себе, зовсім прийшов до тями й запитав кволим голосом:

- Що... що сталося?

- Стався салют, - відповів Карлсон. - Хоч для декого й дарма старатися, як він отак умліває.

Тепер фрекен Бок почала впадати коло дядька Юліуса. Вона обтерла його й повела до спальні, де він мав мешкати. Чутно було, як вона пояснювала дядькові, що то винен плюгавий, товстий хлопчисько, один із шкільних товаришів Малого, і

що його треба гнати геть, тільки-но він з'явиться.

- Чуєш? - запитав Малий Карлсона. - Обіцяй, що ніколи більше не даватимеш салютів.

- Будь ласка, - ображено мовив Карлсон. - Отак приходить і влаштовуй гостям свято! Хіба знайдеться хто, щоб поцілував тебе в обидві щоки й сказав, що ти найкращий у світі влаштовувач свят, - де там! Всі або лають тебе, або вмливають!

Та Малий не чув, що Карлсон казав. Він дослухався, як дядько Юліус нарікав на все в спальні. І матрац надто твердий, і ліжко закоротке, і ковдри затонкі. О, тепер уже знати було, що приїхав дядько Юліус!

- Йому ніколи ніщо не подобається, - пояснив Малий Карлсонові. - Думаю, що він задоволений тільки собою.

- Я швидко відучу його від цього, якщо ти мене гарненько попросиш, - сказав Карлсон.

Та Малий гарненько попросив Карлсона лишити все так, як є.

Карлсон ночує в Малого

За годину дядько Юліус сидів біля столу у вітальні і їв курча, а фрекен Бок Малий, Карлсон і Бімбо стояли і дивилися. «Наче тобі король», - думав Малий. Учителька в школі розподала їм про давніх королів: вони тримали коло себе людей, щоб ті дивились, як вони їдять.

Дядько Юліус був товстий, на обличчі в нього малювалася пиха й само-вдоволення. Але саме такі були й давні королі, згадав Малий.

- Забери пса, - сказав він. - Ти ж знаєш, Малий, що я не люблю собак.

- Бімбо нічого не робить, - заперечив Малий. - Він такий тихий і чемний.

Дядько Юліус прибрав глузливої міни, як завжди, коли хотів сказати щось неприємне.

- Авжеж, тепер так повелося. Діти не слухають, як їм щось загадуй. Авжеж, тепер усі мудрі... Не сказав би я, що це мені дуже подобається.

Карлсон, що досі не зводив очей з курчати, перевів погляд на дядька Юліуса. Хвилину він задумливо дивився на нього, тоді спитав:

- Дядьку Юліусе, вам ніхто не казав, що ви вродливий, розумний і до міри затовстий чоловік у розквіті сил?

Такого гарного компліменти дядько не сподівався. Видно було по ньому, що він справді зрадів, хоч не хотів цього показати. Лише тихенько засміявся й мовив:

- Ні, мені такого ніхто не казав.

- Певне ж. Хіба таке безглуздя спало б комусь на думку.

- Ну, Карлсоне... - докірливо озвався Малий.

Він таки перебирає міру! Та Карлсон розсердився:

- Тільки й чуєш: «Ну, Карлсоне!» та «Ну, Карлсоне!» Чого ти мене весь час спиняєш? Я ж нічого не роблю!

Дядько Юліус суворо глянув на Карлсона, але потім вирішив зовсім не звертати на нього уваги. Він знов узявся до курчати, а фрекен Бокусе припрошувала його з'їсти ще шматочок.

- Смакує вам? - спитала вона.

Дядько Юліус уп'явся зубами в курячу лапку, аж вона захрустіла, і, за своїм звичаєм, глузливо сказав:

- Дякую! Хоч цьому курчаті напевне десь років чотири або п'ять. По зубах знати. Фрекен Бок одразу спалахнула й наморщила чоло.

- Курча ж не має зубів, - гостро сказала вона.

Дядько Юліус зробив ще глузливішу міну:

- Зате я маю.

- Хоч, як мені відомо, не вночі, - зауважив Карлсон.

Малий почервонів, мов буряк, бо то він розповів Карлсонові, що дядько Юліус кладе на ніч зуби коло себе в склянку з водою.

На щастя, фрекен Бок почала ревти. Як, дядько Юліус каже, ніби курча жилаве? Фрекен Бок якщо й могло доконати, то тільки одне: догана її кухарському хистові. Тому вона гірко заплакала.

Дядько Юліус не сподівався, що вона візьме його слова так близько до серця. Він квапливо подякував за вечерю і, майже засоромлений, сів у крісло-гойдалку, де можна було сховати обличчя за газетою.

Карлсон сердито подивився на нього.

- Фе, який дехто буває поганий, - сказав він, тоді підійшов до фрекен Бок і погладив її: - Цитьте, цитьте, золотко, жилаві курчата - це, далебі, дурниця, не варто й згадувати. Ви ж не винні, що ніколи не здатні приготувати доброї страви.

Та фрекен Бок верескнула й так штовхнула Карлсона, що він задки перелетів через усю кімнату і влучив просто на коліна дядькові Юліусові, який сидів у кріслі-гойдалці.

-Гей-гей! - весело вигукнув Карлсон.

Не встиг дядько Юліус струсити його додолу, як він зручно вмовився в нього на колінах, підігнув ноги під халат, ніби щечений хлопчик, і вдоволено замуркотів:

- Будемо гратися, що ви моя бабуся. Розкажіть мені казку, але не страшну, а то я боятимусь.

Дядько Юліус не збирався бути Карлсоною бабусяю, до того ж він побачив у газеті щось цікаве. Безцеремонно зіпхнувши Карлсона на підлогу, він звернувся до фрекен Бок:

- Що це тут пишуть у газеті? Ніби у Васастаді літають якісь шпигуни?

Малий аж похолов, як почув дядькові слова: ото халепа! І треба ж було, щоб дядько Юліус трапив саме на цю осоружну газету ще з минулого тижня! І чого він її не викинув!

Та, на щастя, дядько Юліус узяв на глузи те, що писалося в газеті.

- Вони гадають, що можуть морочити людей усякими дурницями, - сказав він. - Пишуть, що тільки на думку спаде, щоб люди розкупували газету.

Шпигун! Яке безглуздя! Фрекен Бок, ви не бачили ніякого шпигуна чи летючого барильця десь тут поблизу?

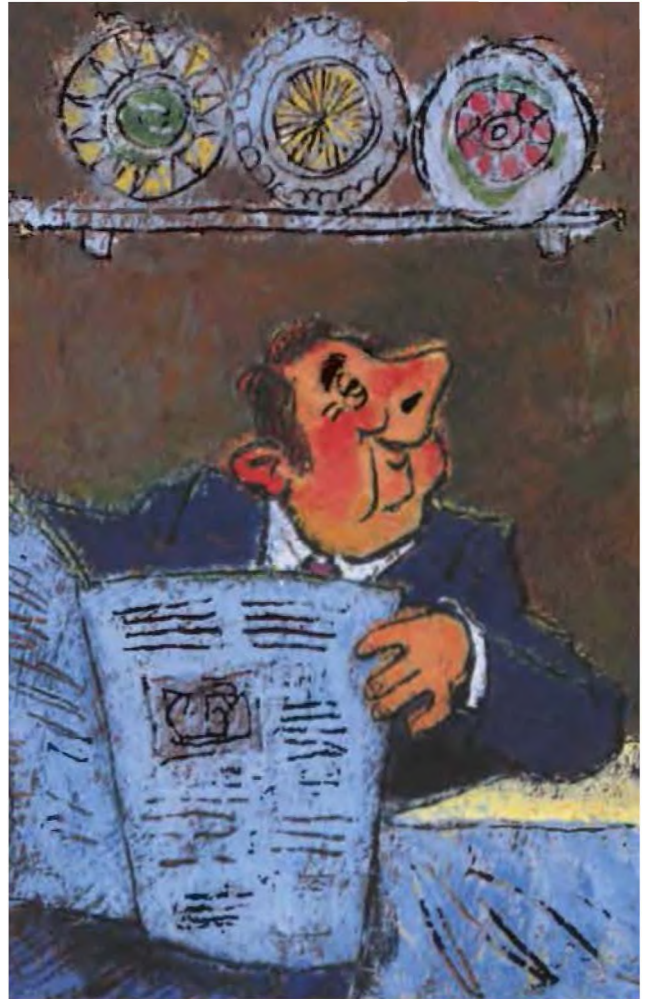
Малий затамував дух. Як фрекен Бок скаже, що Карлсон, цей плюгавий, товстий хлопчисько, має звичку часом літати, то всьому край, міркував він, бо дядько Юліус тоді принаймні почне приглядатися до нього.

Але фрекен Бок мабуть, і на думку не поклала, що Карлсон та його моторчик - щось незвичайне, тому, й далі хлипаючи і давлечись слізьми, вона через силу вимовила:

- Ні, про шпигуна я не знаю. По-моєму, ті газети пишуть дурне.

Малий полегшено одіхнув. Якби тепер ще вмовити Карлсона, щоб він ніколи, ніколи не літав при дядькові Юліусові, то, може, все б якось уладналося.

Малий озирнувся на Карлсона, але не побачив його. Він занепокоївся й хотів негайно йти на пошуки, та дядько Юліус не пускав його від себе. Йому забаглося почути, як Малому ведеться в школі, перевірити, як він рахує в голові, хоч тепер

були канікули, і взагалі...

Та врешті Малий випручався від дядька й помчав до своєї кімнати подивитися, чи є там Карлсон.

- Карлсоне! - гукнув він з порога. - Карлсоне, де ти?

- У твоїх піжамних штанях, - відповів той, - якщоці вузьенькі шкірочки з ковбаси можна назвати піжамними штаньми!

Він сидів на краю ліжка й пробував натягти на себе штани, та хоч як мучився, а все дарма.

- Я дам тобі піжаму Босеє, - сказав Малий.

Він побіг до кімнати Босеє й приніс піжаму - саме на такого, як Карлсон, до міри затовстого. Штани й рукави, звісно, були задовгі, та Карлсон швидко дав собі раду, підрізавши їх. Малий помітив, що він робить, як було вже пізно, та й не дуже тим журився. Дурниці, не варто й згадувати. Піжама не затьмарить йому такої радості - що Карлсон у нього лишається на ніч.

Малий переніс на канапу постіль Босеє і присунув кошика Бімбо. Песик ліг і намагався спати, але час од часу розплющував од не око й недовірливо позирав на Карлсона.

Карлсон, щоб було зручніше, підбивав навколо себе постіль.

- Я хочу зробити собі тепле гніздечко, - сказав він.

Карлсонові таки личила блакитна смугаста піжама Босеє, і якби ще Малий добре попідтикав покривало, то йому справді було б затишно, як у гніздечку.

Та Карлсон не хотів, щоб його підтакували.

- Не треба, - сказав він. - Скільки можна зробити приємного, як у когось ночуєш! Можна їсти бутерброди з ковбасою в ліжку, стелити постіль і воювати подушками. Почнімо з бутербродів.

- Але ж ти допіру з'їв цілу купу булочок, - здивувався Малий.

- Якщо ми не робитимемо все те, що треба, то я не граюся, - відповів Карлсон. - Неси бутерброди!

І Малий прошмигнув до кухні й наготував бутербродів. Ніхто йому не заважав. Фрекен Бок розмовляла у вітальні з дядьком Юліусом. Вона вже вибачила йому те, що він сказав про курча.

За хвилину Малий вернувся з кухні. Він сидів на краєчку ліжка, дивився, як Карлсон їсть бутерброд и, й радів - дуже ж бо приємно мати в гостях найкращого приятеля. І Карлсон цього разу теж був задоволений.

- Бутерброди добрі, і ти добрий, і хатня мучителька також добра, - сказав він. - Хоч і не вірять, що я найкращий у класі, - додав він і спохмурнів. Видно, це й досі його журило.

- Ет, не переймайся цим, - сказав Малий. - Он дядько Юліус хоче, щоб я був перший у класі, а я не перший.

- Не перший, дякувати богу, - погодився Карлсон. - Але я навчу тебе трохи дода... ну, отого, що ти казав.

- Додавання, - мовив Малий. - Ти навчиш мене!

- Авжеж, бо я найкращий у світі до давальник.

Малий засміявся. - Зараз ми перевіримо, - сказав він. - Хочеш?

Карлсон кивнув: - Ну, шквар!

І Малий почав:

- Якщо ти, наприклад, одержиш троє яблук від мами...

- Дякую, неси їх сюди, - сказав Карлсон.

- Не перепиняй мене, - сказав Малий. - Якщо ти одержиш троє яблук від мами, і двоє від тата, і двоє від Босеє, і троє від Бетан, і одне від мене...

Малий не закінчив, бо Карлсон підняв пальця й дорікнув:

- Я так і знав! Так і знав, що ти з усіх вас найскупіший, а це вже багато про що каже.

- Цить, зараз не про це йдеться, - сказав Малий.

Та Карлсон уперто правив своє:

- Гарно було б, якби ти дав мені повний пакуночок яблук, і ще дві груші, і хоч би стільки ж жовтих смачних слив!

- Не кричи, Карлсоне! - сказав Малий. - Це ж просто додавання... Отже, ти одержав одне яблуко від мами...

- Стривай! - люто вигукнув Карлсон. - Так не вийде. А де ті решта двоє, що я допіру одержав від неї?

Малий зітхнув. - Любий Карлсоне, таж однаково, скільки яблук. Вони потрібні лише на те, щоб ти зрозумів, про що йдеться.

Карлсон пирхнув.

- Я добре розумію, про що йдеться, йдеться про те, що твоя мама бере та їсть мої яблука, тільки-но я кудись відвернуся.

- Не кричи, Карлсоне, - знов сказав Малий. - Якщо ти одержиш троє яблук од мами...

Карлсон задоволено кивнув.

- От бачиш! Помагає, як скажеш навпростець! Я це добре знаю. А тепер кажи до ладу. Я маю одержати троє яблук від твоєї мами, і двоє від твого тата, і двоє від Босеє, і троє від Бетан, і од не від тебе, бо ти найскупіший.

- Авжеж, то скільки ти маєш яблук? - запитав Малий.

- А як ти гадаєш? - замість відповіді спитав Карлсон.

- Нащо мені гадати, я знаю, - мовив Малий.

- То скажи.

- Ні, це ти повинен сказати, розумієш?

- Еге ж, тобі лиш так здається. Скажи скільки, а я закладаюся, що ти помилишся.

- Уяви собі, що не помилюся, - сказав Малий. - Ти маєш одинадцятєро яблук.

- Аякже, попав пальцем у небо, - зрадів Карлсон. - Я позавчора ввечері назбивав собі двадцять шестєро в одному садку на Лідінге, з них у мене лишилося ще троє цілих і одне тільки лєдь надкушене. Що ти тепер скажеш?

Малий трохи помовчав, не знаючи, що сказати. Врешті надумався.

- Ха-ха-ха, ти все вигдавав! - засміявся він. - Бо в червні ще нема на деревах яблук.

- Еге ж, - сказав Карлсон. - А де ви їх набрали - ти й інші злодії з цієї хати?

Малий не хотів більше вчити Карлсона рахувати.

- Принаймні ти тепер знаєш, що таке додавання, - сказав він.

- А хіба я не знав? Це те саме, що збивати яблука, - сказав Карлсон. - Та й нічого мене вчити, бо я вже вмію додавати. Я найкращий у світі додавальник яблук

і як тільки матиму час, то візьму тебе з собою на Лідінге й покажу, як воно робиться.

Карлсон запхнув до рота останній шматок бутерброда, тоді почав війну подушками. Але гарної війни не вийшло, тому що Бімбо голосно загавкав, як Карлсон шпурнув подушкою Малому в голову.

-Гав! - озвався Бімбо і вчепився зубами в подушку.

Вони змагалися за подушку, аж поки роздерли її. Тоді Карлсон підкинув подушку до стелі, пух порозлітався й почав опадати вниз так гарно, що Малий лежав на канапі й тільки сміявся.

- Наче сніг іде, - сказав Карлсон. - І все густіший та густіший, - додав він, знов підкидаючи под у піку.

Та Малий сказав, що треба кінчати війну подушками, бо пора спати. Година була пізня, і вони почули, як у передпокої дядько Юліус побажав фрекен Бок на добраніч,

- Піду й ляжу в те коротке ліжко, - зітхнув він.

Раптом Карлсон чомусь дуже зрадив.

- Гей-гей! - вигукнув він. - Я сиджу собі, і мені спала на думку одна весела штука.

- Яка весела штука? - поцікавився Малий.

- Весела штука, що її можна зробити, якщо в когось ночуєш, - відповів Карлсон.

- Себто постелити ліжко? Але ж уже пізно, як ти його тепер стелитимеш?

- Так, уже пізно, - погодився Карлсон.

- Отож-бо, - вдоволено сказав Малий.

- То я не буду стелити, - мовив Карлсон.

- Чудово, - втішився Малий.

- Бо я вже постелив, - додав Карлсон.

Малий вражено сів на канапі.

- Кому?... Чи не дядькові Юліусові?

Карлсон засміявся. - От шибеник! Як ти вгадав?

Малий іще не пересміявся після війни подушками і знову захихотів, хоч знав, що так не можна.

- Ох, як дядько Юліус розсердиться! - сказав він.

- Еге ж, саме це я й хочу перевірити, - мовив Карлсон. - Я зараз облечу навколо будинку й загляну у вікно до спальні.

Малий перестав хихотіти.

- Нізащо в світі! Уяви, як дядько Юліус тебе побачить! Він подумає, що то шпигун, а ти сам знаєш, що тоді може бути.

Та Карлсон стояв на своєму. Якщо вже комусь постелив ліжко, то треба й подивитися, як йому те стеління сподобалося, бо інакше нема ніякого глузду стелити.

- Зрештою, я можу сховатися під парасольку.

Карлсон приніс із сіней мамину червону парасольку, бо надворі й далі лило як із відра.

- Та й піжами Босеє я не хочу намочити, - сказав він.

Карлсон був уже на вікні, з розкритою парасолькою, готовий летіти. Малий дуже боявся і благав Карлсона:

- Прошу тебе, будь обережний. Гляди, щоб дядько Юліус тебе не побачив, бо тоді ми пропали.

- Спокійно, тільки спокійно, - сказав Карлсон і вилетів на дощ.

Малий залишився в кімнаті не спокійний, а навпаки, такий знервований, що аж кусав собі пальці.

Хвилини спливали, дощ надворі тарабанив, а Малий чекав. Раптом дядько Юліус розпачливо закричав пробі. І одразу по тому Карлсон залетів до кімнати. Вдоволено сміючись, він вимкнув мотор і поставив на килимок парасольку, щоб стікала вода.

- Він тебе побачив? - злякано спитав Малий. - Він уже був ліг спати?

- Він, мабуть, хотів лягти й навіть пробував, - відповів Карлсон.

Дядько Юліус голосно закричав.

- Я мушу глянути, що з ним скоїлося, - сказав Малий і кинувся до спальні.

Дядько Юліус сидів, загорнутий у простирadlo, білий як стіна, витріщивши з ляку очі, а перед ним на підлозі безладною купою лежали подушки і покривала.

- Я не тебе кликав, - сказав він, побачивши Малого. - Приведи сюди фрекен Бок!

Та фрекен Бок сама почула крик і вже тупотіла з кухні. Тоді спинилася на порозі Спальні й немов закам'яніла.

- О господи! - вигукнула нарешті вона. - Ви перестеляєте собі ліжко?

- Та ні, - відповів дядько Юліус. - Хоч мені й не подобається нова мода стелити ліжко, яку тут заведено... Але тепер мені не до цього.

Він замовк і тільки тихенько застогнав. Фрекен Бок підбігла до дядька Юліуса й приклала руку йому до чола:

- Що, може, ви захворіли?

- Еге ж, я захворів, - насилу вимовив дядько Юліус. - Напевне захворів.

Ану, гайда звідси! - гримнув він на Малого.

І Малий зник. Але він причаївся за дверима, бо дуже хотів почути, що буде далі.

- Я не божевільний і не п'яний, - повів дядько Юліус. - Ані газети, ані щось

інше не можуть мені нав'ясти ніяких дурниць... Отже, я напевне захворів.

- На що захворіли? - спитала фрекен Бок

- Я марив... марив, як у гарячці, - сказав дядько Юліус. Тоді стишив голос так, що Малий ледве чув шепіт: - Я не хочу, щоб ви комусь розповідали про це. Але я на власні очі побачив літаючого гнома з червоною парасолькою.

Карлсон «дратурує» булочками и оладками.

Коли Малий прокинувся другого ранку, Карлсона не було. Піжама Босеє лежала купкою на підлозі, вікно стояло відчинене, тож Малий зрозумів, що Карлсон полетів собі додому. Без нього в кімнаті здавалося порожньо, але, з іншого боку, так було краще. Фрекен Бок не матиме за що лаятись. Їй навіть не треба знати, що Карлсон ночував у Малиго. Та все ж дивно, що без Карлсона життя стає тихе, смутне, ніби сіре. Хоч із Карлсоном була добра морока, та Малий нудьгував, коли той не з'являвся. Тому він відчув, що мусить послати Карлсонові коротеньке вітання. Отже, він підійшов до вікна й тричі смикнув за мотузку від дзвоника, хитро сховану за фіранкою. Той дзвоник провів Карлсон, щоб Малий міг йому сигналізувати. Як смикнути за мотузку, в Карлсона на даху озивається дзвоник. Карлсон сам визначив, як коли дзвонити.

- Коли ти смикнеш один раз - це означатиме «Приходь», - сказав він.

- Як двічі, то «Будь ласка, не приходь», а як тричі, то «Уяви собі, що на світі нема такого вродливого, розумного, і до міри товстого, і одважного, і в усьому найкращого, як ти, Карлсоне».

Саме так і намірявся Малий зараз подзвонити. Тому він смикнув тричі за мотузку від дзвоника й почув, як на даху заторохтіло. Відповідь не забарилася. Нагорі бабахнув постріл, і здалеку невиразно долинула Карлсонова пісня: «Босе, бісе, босе, бісе, бом».

- Тихо, Карлсоне, тихо! - прошепотів Малий.

От дурний Карлсон, вештається по даху, стріляє і галасує! Таж Філлі й Рулле або хтось інший можуть його почути, і побачити, і спіймати, і продати газеті за десять тисяч крон.

- Але якщо так, то нехай сам себе пильнує, - звернувся Малий до Бімбо, що лежав у кошику з таким виразом, наче все розумів.

Малий одягнув сорочку й штанці, тоді трохи погрався з Бімбо, чекаючи, поки всі повстають.

Дядько Юліус, напевне, ще не прокинувся, принаймні з його кімнати нічого не

було чутно, зате з кухні поволі розходився міцний дух свіжої кави, і Малий подався глянути, що там робиться.

Фрекен Бок, велика й огрядна, сиділа біля столу, смакувала першою чашечкою кави і - диво дивне! - не боронила Малому теж підсісти до неї. Каші на кухні не видно було, навпаки, фрекен Бок встала дуже рано й напекла булочок. Дві таці з свіжими пахучими булочками стояли на посудному столику, і ще ціла купа їх лежала в хлібниці на столі. Малий узяв собі булочку та склянку молока, і вони з панною Мучителька стали мовчки снідати. Нарешті фрекен Бок озвалася:

- Цікаво, що поробляє Фріда.

Малий вражено звів очі над склянкою. Невже фрекен Бок так само тужить за Фрідою, як він за Карлсоном, коли його немає?

- Ви скучили за Фрідою? - чемно спитав він.

Фрекен Бок похмуро засміялася:

- Еге, ти не знаєш Фріди.

Власне, Малого Фріда не цікавила. Та фрекен Бок кортіло поговорити про неї, тому він запитав:

- А хто Фрідин наречений?

- Якийсь шалапут, - з серцем сказала фрекен Бок. - Авжеж, шалапут, я певна, що він чигає на її гроші.

На саму цю думку вона аж зубами заскреготіла. І тепер слова з неї посипалися, як з мішка. Сердешна, думав Малий, не має з ким побалакати, якщо навіть з ним рада поговорити за Фріду.

А вона справді рада була поговорити. Отож Малий сидів і слухав про Фріду та її Філіпа: як вона з глузду з'їхала, одколи Філіп набалакав їй, що в неї прегарні очі й делікатний чарівний носик, такий, що на нього за всякої години можна здатися.

- Чарівний носик, - захихотіла фрекен Бок- Авжеж, якщо можна уявити собі делікатну середньої величини картоплину посеред обличчя.

- А Філіп гарний? - запитав Малий, аби показати, що йому теж цікаво.

- Не знаю, дякувати богу, - відповіла фрекен Бок- Думаєш, Фріда показує мені його?

Що Філіп робить, фрекен Бок також не знала. Але Фріда казала їй, що він має помічника Рудольфа.

- І він якраз підійшов би мені, каже Фріда, тільки, мовляв, не захоче мене взяти, бо я не маю ні прегарних очей, ні делікатного носика, - закінчила фрекен Бок і знов захихотіла.

Раптом вона підвелася й вийшла по щось до сіней. І тільки-но вона зникла з

кухні, у вікно залетів Карлсон.

Малий справді розсердився.

- Ну, Карлсоне, я ж просив те, щоб ти не літав на очах у фрекен Бок чи дядька Юліуса.

- Тому я й не літаю на очах у Мучительки чи дядька Юліуса, - відповів Карлсон. - І я таки їм зовсім не покажуся на очі, - додав він, залізаючи під стіл.

Коли фрекен Бок принесла з сіней вовняну кофту, він уже сидів собі добре схований за скатертиною, що звисала донизу.

Фрекен Бок долила собі кави, взяла ще одну булочку і знову вернулася до Фріди:

- Отож... таким делікатним носом, як картоплина, я не можу похвалитися...

Тієї миті почувся голос, дивний, як у черевомовця, і той голос сказав:

- Ні, у вас він швидше схожий на огірок.

Фрекен Бок скинулась, аж розхлюпала каву, і підозріливо глянула на Малого.

- Це ти пащекуєш?

Малий почервонів, не знаючи, що відповісти.

- Ні-ні, - пробелькотів він. - Це, певне, радіо рекламує городину - помідори, огірки тощо.

Малий хитро викрутився, бо з їхньої кухні справді часом було чути сусідське радіо: фрекен Боксама це помітила й недавно жалілася, що воно їй заважає.

Фрекен Бок трохи побурчала, та скоро думки її звернули на інше, бо до кухні зайшов дядько Юліус теж захотів кави. Він кілька разів обійшов круг столу, шкутильгаючи й стогнучи за кожним кроком.

- Така ніч! - приказував він. - Ой лишенько тяженьке, яка ніч. Мені досі терпло тіло, а тут ще переспати на такому ліжку й так постеленому, ох!

Дядько Юліус важко сів до столу і втупив перед себе очі, ніби думав про щось особливе. «Він якийсь не схожий на себе», - міркував Малий.

- А все ж я радий і вдячний за таку ніч, - нарешті сказав дядько Юліус. - Вона зробила з мене іншу людину.

- Ну й добре, бо ту давню справді треба було замінити.

То знов озвався дивний голос, і знов фрекен Бок скинулась і підозріло глянула на Малого.

- Т-то Ліндбергове радіо... п-певне, передають програму про старі автомобілі, -

затиноючись пояснив Малий.

Дядько Юліус нічого не завважив. Він сидів такий заглиблений у свої думки, що нічого ані чув, ані бачив. Фрекен Бок подала йому каву, і він машинально простяг руку по булочку. Та не встиг узяти її, як з-під скатертини висунулась інша рука, мала й пухкенька, і перехопила булочку. А дядько Юліус нічого не помітив. Він думав собі щось своє і аж тоді, як умочив пальці в гарячу каву, отямився й збагнув, що нема булочки, яку він хотів умочити. Він хукнув на пальці, трішки посердився, але скоро знову поринув у свої думки.

- Між небом і землею є набагато більше всякого дива, ніж ми собі уявляємо. Я збагнув це нинішньої ночі, - поважно сказав він.

А тим часом простяг руку по другу булочку. Але й цього разу з'явилася

пухкенька ручка й перехопила булочку. Та дядько Юліус не помітив того, він усе думав та думав, і аж як устромив пальці до рота і вкусився, він прийшов до тями і збагнув, що не має в руці булочки, яку намірявся вкусити. Він знов трохи посердився, та, очевидно, це вже був новий дядько Юліус - лагідніший за колишнього, бо скоро заспокоївся. Він не пробував більше брати булочки, а просто

в глибокій задумі випив каву без нічого.

Та хоч там як, а булочки були з'їдені. Одна за одною, вони зникали з хлібниці, і тільки Малий бачив, куди-вони діваються. Він тихенько захихотів і нишком засунув під стіл склянку молока, щоб Карлсон не вдавився сухими булочками.

Оце й було те, що Карлсон звав «дратурувати булочками»! Фрекен Бок ще торік спізнала на собі, що це таке. «Можна пречудово по дратурувати когось тільки тим, що з'їси його булочки», - казав тоді Карлсон. Звісно, він знав, що треба казати «подратувати», але «подратурувати», на його думку, було набагато страшніше.

І ось тепер Карлсон знову почав страшно «дратурувати» булочками, але фрекен Бок цього не розуміла. А дядько Юліус тим паче. Він не помітив ніякого «дратурування» булочками, хоч яке воно було страшне, а все думав і думав. Та враз він схопив фрекен Бок за руку й стиснув, ніби просив у неї допомоги.

- Я мушу з кимось про це поговорити, - сказав він. - Тепер я знаю, що то було не марення з гарячки, я справді бачив гнома.

Фрекен Бок витріщилася на нього.

- Хіба таке може бути?

- Авжеж, - сказав дядько Юліус. - Тому я став іншою людиною в новому світі. Розумієте, цієї ночі мені навстіж відслонився казковий світ. Бо якщо справді є гном Йон Блунд, то чому б не могло бути також відьом, тролів, духів, ельфів, гномів і всіх інших дивовижних істот, що про них пишуть у казках?

- А може, й летючі шпигуни є, га? - спробувала фрекен Бок докинути й своє слово, але дядькові це не сподобалося.

- Дурниці! - заперечив він. - Хто хоче, то хай собі вірить на здоров'я у ту нісенітницю, що пишуть у газетах, але не я.

Він нахилився до фрекен Бок і заглянув їй глибоко у вічі.

- Не забувайте однієї речі. Наші предки вірили в тролів, гномів, відьом і в усе інше. Як можна твердити, що тих дивовижних істот немає? Невже ми краще розуміємо все за своїх предків? Таку дурницю можуть твердити тільки тупоголові люди.

Фрекен Бок не хотіла виявитись тупоголовою, тому поспішила запевнити, що відьом справді є куди більше, ніж люди собі уявляють, та й тролі, мабуть, є і, звісно, інших дивовижних істот теж можна знайти чимало, якщо добре пошукати і як слід порахувати їх.

Але дядько Юліус мусив кінчати свої роздуми, бо лі кар призначив йому годину і пора було вже йти. Малий чемно провів його до сіней, і фрекен Бок також. Малий подав дядькові Юліусові капелюха, а фрекен Бок допомогла вдягти плаща.

Бідолашний дядько Юліус справді якийсь сам не свій, тож навіть добре, що він іде до лікаря, подумав Малий і несміливо погладив його по руці. Фрекен Бок була, мабуть, також неабияк стурбована, бо занепокоєно спитала:

— Як же ви себе почуваєте, пане Янсоне?

- А звідки я знаю, коли я ще не був у лікаря? - глузливо відповів дядько Юліус.

Авжеж, дещо таки лишилося від колишнього дядька Юліуса, подумав Малий, дарма що йому тепер відслонився навстіж казковий світ.

Коли дядько Юліус пішов. Малий і фрекен Бок вернулися до кухні.

- Тепер я хочу ще випити кави з булочками та хоч трохи посидіти спокійно, - заявила фрекен Бок.

Проте за хвилю вона закричала не своїм голосом: на тацях не було жодної булочки. Лежала тільки паперова торбинка, а на ній неоновирними кривими літерами було написано;

«В МИРІ КАЗОК ТЕЖ ЛЮБЛЯТ БУЛОЧКИ. ГНУМ»

Прочитавши напис, фрекен Бок суворо насупила брови.

- Ніхто мене не переконає, що це Йон Блунд украв булочки, якщо він справді є. Надто він шляхетний і чемний, щоб таке вступити. Я знаю, хто це зробив.

- А хто? - запитав Малий.

- Звісно, той осоружний товстий хлопчисько, Карлсон чи як там він зветься. Дивись, двері на чорний хід відчинені. Він стояв за ними й підслухував, а тоді заліз сюди, як ми були в снігах.

Вона сердито похитала головою.

- Йон Блунд! Гарно, нічого не скажеш. Скидає вину на інших, а сам навіть не вміє написати двох слів без помилок!

Малий не хотів підтримувати розмови про Карлсона і тільки промимрив:

- А все ж я думаю, що це Йон Блунд. Ходімо, Бімбо!

Малий щоранку гуляв з Бімбо в парку, і для Бімбо то була найкраща подія за цілий день. Адже там є стільки собак, з якими можна обнюхатись і поговорити.

Малий тоді звичайно грався з Крістером і Гуніллою, але нині їх не було. «Певне, поїхали в село», - подумав Малий, та, власне, йому байдуже, поки з ним буде Карлсон... і, звісно, Бімбо.

Надбїг якийсь великий пес і захотів позмагатися з Бімбо. Той і собі наструнчився: мовляв, зараз він покаже цьому дурневі, що він про нього думає. Та Малий не дозволив.

- І не пробуй, - сказав він. - Ти надто малий, щоб змагатися з таким великим псом.

Він узяв Бімбо на руки й озирнувся, шукаючи вільної лавки, де можна посидіти, поки Бімбо заспокоїться. Але скрізь було повно людей, що засмагали на теплом сонці, і аж у далекому кутку парку Малий натрапив на вільне місце, де зміг сісти. Хоч і на тій лавці сиділо двоє чоловіків, кожен з пляшкою пива в руці. Двоє, що їх Малий сразу впізнав. Бо то були Філлі й Рулле власною особою.

Спершу Малий злякався й хотів утекти. Але водночас щось тягло його до цієї лавки. Йому страх кортіло дізнатися, чи Філлі й Рулле й далі чигають на Карлсона. А тут, мабуть, якраз буде така нагода. Та й чого йому, властиво, боятись? Адже Філлі й Рулле ніколи його не бачили і не можуть упізнати. Як усе добре складається, краще й не треба! Він може сидіти собі тут скільки завгодно. Саме так роблять у пригодницьких повістях ті, хто хоче щось винюхати: просто тихенько сидять і слухають досхочу.

Отож Малий примостився на лавці й нашорошив вуха, але весь час щось приговорював стиха до Бімбо, аби Філлі й Рулле не помітили, що він підслухує.

Спочатку наче не показувало, що Малий страшенно багато дізнається. Філлі й Рулле тільки пили пиво й мовчали. Довго мовчали. Аж ось Філлі голосно, всмак гикнув, а тоді сказав:

- Так, ми справді можемо його спіймати, бо знаємо, де він живе. Я стільки разів бачив, як він туди залітав.

Малому аж дух забило з ляку й розпачу. Тепер Карлсон пропав навіки! Філлі й Рулле знайшли його хатку на даху, авжеж, тепер усьому кінець!

Малий кусав себе за пальці, силкуючись не заплакати, і саме як він найдужче

силкувався, Рулле сказав:

- Еге ж, і я не раз бачив, як він залітав... До того самого помешкання, куди ми влітку навідувались. Четвертий поверх, на дверях стоїть прізвище «Свантесон».

Малому з подиву аж очі покруглишали: може, йому вчулося? Невже Філле й Рулле справді думають, що Карлсон мешкає у Свантесонів? Ото добре! Це ж бо означає, що Карлсон усе-таки може більш-менш безпечно сховатися вдома, у своїй хатці. Яке щастя, що Філле й Рулле не знайшли її! Та, зрештою, це й не дивина. Ні Філле, ні Рулле, ні будь-хто інший, крім сажотруса, не заглядають на дах.

Та хоч Філле й Рулле і не знали нічого про хатку. Малий однаково потерпав. Бідний буде Карлсон, якщо вони справді почнуть ганятися за ним - він-бо, дурненький, не розуміє, щотреба ховатися!

Філле й Рулле знов замовкли. Та ось Рулле сказав так тихо, що Малий насилу вчув:

-Мабуть, цієї ночі.

Аж тепер Філлі наче зауважив, щона лавці хтось сидить. Він лупнув очима на Малого і голосно кашлянув.

- Атож, мабуть, цієї ночі треба вийти й назбирати дощових черв'яків, - сказав він.

Та Малого не так легко було обдурити. Він збагнув, що Філлі й Рулле хочуть зробити цієї ночі. Наміряються спіймати Карлсона в ліжку, коли він спатиме, і гадають, що він спить у Свантесонів.

Треба побалакати про це з Карлсоном, вирішив Малий. І побалакати якомога швидше!

Та Карлсон з'явився аж десь перед другим сніданком. Цього разу він не прилетів, а добре подзвонив у двері. Малий відчинив йому.

- О, чудово, що ти прийшов! - почав Малий.

Та Карлсон не слухав його. Він зразу кинувся в кухню до фрекен Бок .

- Що ви сьогодні приготували? - запитав він. - Щось жилаве, як завжди, чи таке, що можна їсти нормальними зубами?

Фрекен Бок стояла біля плити й пекла оладки, щоб пригостити дядька Юліуса чимось м'якшим, ніж курча. Та, почувши Карлсонів голос, стрепенулась і вилила на плиту цілу ложку тіста. Вона люто обернулася до Карлсона й верескнула:

- Ти... ти... сорому не маєш! Покрав булочки і після цього можеш прийти й дивитися на мене?

Карлсон затулив пухкими ручками очі, грайливо позираючи на фрекен Бок крізь шпарки між пальцями.

- А чого ж, можу, тільки як буду трохи обережніший, - сказав він. - Ви не найвродливіші в світі, але, виявляється, до всього можна звикнути. Головне, що ви ласкаві... Дайте мені оладок!

Фрекен Бок люто витріщилась на нього, потім обернулася до Малого.

- Слухай, хіба твоя мама казала, що ми маємо годувати цього осоружного хлопчиська? Невже він справді має в нас їсти?

Малий, як завжди, почав затинатися.

- Принаймні мама думала... що Карлсон...

- Так чи ні? - перебила його фрекен Бок- Казала твоя мама, що Карлсон має в нас їсти?

- Принаймні вона хотіла, щоб він... - знов озвався Малий, та фрекен Бок рішуче одрубала:

- Відповідай, так чи ні! Невже важко відповісти так чи ні на таке просте питання?

- Кажи «так»! - втрутився Карлсон, тоді обернувся до фрекен Бок. - Ось я завдам вам просте питання, і ви самі побачите, чи легко на нього відповісти. Слухайте! Ви вже перестали пити вранці коньяк, так чи ні?

Фрекен Бок засопла, мало не задихнувшись. Вона хотіла щось сказати, проте не змогла.

- Ну, то як? - вів своєї Карлсон. - Ви перестали пити вранці коньяк?

- Авжеж, перестала, - швидко сказав Малий.

Він щиро хотів допомогти фрекен Бок, та вона ще дужче розсердилась.

- Певне, що ні! - люто крикнула вона. Малий злякався.

- Ні, ні, не перестала, - поправився він.

- Мені прикро таке чути, - сказав Карлсон, - бо пияцтво завдає багато лиха.

У фрекен Бок забулькало в горлі, і вона

опустилася на стілець.

Та нарешті Малий знайшов, що відповісти:

- Вона не перестала, бо ніколи не починала, розумієш? - докірливо сказав він Карлсонові.

- А хіба я казав, що починала? - відповів Карлсон, тоді обернувся до фрекен Бок:

- Тепер ви самі бачите, що не легко відповісти так чи ні... Дайте мені оладок!

Та коли й було щось на світі, чого фрекен Бок не хотіла робити, то це давати Карлсонові оладок. Люто бурмочучи, вона підбігла до дверей, відчинила їх навстіж і крикнула:

- Геть звідси! Геть!

І Карлсон пішов собі. Пішов гордо й велично.

- Я йду, - сказав він. - Залюбки. Не тільки ви вмієте пекти оладки!

Коли він зник, фрекен Бок довго мовчки сиділа, просто відпочиваючи. Потім занепокоєно позирнула на годинника:

- Чогось довго нема твого дядька Юліуса. А що, як він заблукав? Адже він не

знає добре Стокгольм.

Малий також занепокоївся. - Ай справді, що, як він не може втрапити додому? Тієї миті в передпокої задзвонив телефон.

- Це, мабуть, дядько Юліус хоче сказати нам, що він заблукав, - мовив Малий. Фрекен Бок пішла до телефону, а Малий і собі з нею.

Од наче то був не дядько Юліус. Малий зрозумів це, як фрекен Бок сказала дуже неприязним голосом:

- Ага, це ти, Фрідо? Як ся маєш? Ніс у тебе ще є?

Малий не хотів дослухатися до чужих телефонних розмов, тому пішов до своєї кімнати і сів читати книжку. Але все одно чув бурмотіння з передпокою. І те бурмотіння тривало щонайменше хвилин десять.

Малий зголоднів. Він хотів, щоб фрекен Бок скінчила бурмотіти і щоб вернувся дядько Юліус, аби можна було сісти до столу. Йому вже кортіло щось попоїсти. І тільки-но фрекен Бок поклала трубку. Малий вибіг у передпокій сказати їй про це.

- Ну добре, ходімо, - зласкавилась фрекен Бок і рушила перша до кухні. Але в дверях раптом спинилася. Її огрядна постать заслоняла весь отвір, тож Малий нічого не бачив. Тільки почув її сердитий крик. І як зацікавлено висунув голову з-за сукні, щоб дізнатися, чого вона кричить, то побачив Карлсона.

Той сидів собі коло столу і спокійнісінько їв оладки.

Малий злякався, що фрекен Бок уб'є Карлсона, бо на таке скидалося. Але вона тільки підбігла до нього й схопила тарілку з оладками.

- Ти... ти... шибенику! - крикнула вона.

Карлсон легенько вдарив її по руці.

- Лишіть мої оладки! - закричав він. - Я чесно купив їх у Ліндбергів за п'ять ере. Він роззявив рота і запхнув у нього цілу купу оладок.

- Як я вже сказав... не тільки ви вмієте пекти оладки. Треба лиш непомітно пошукати - і десть та знайдеш їх.

Малому аж шкода стало фрекен Бок, так вона розгубилася.

- А де ж... де ж тоді мої оладки? - простогнала вона, озираючись по кухні.

Ось стоїть тарілка з-під оладок, але порожня-порожнісінька. І це знов розлютило фрекен Бок.

- Клятений хлопчиську! - крикнула вона. - Ти їх теж поїв!

- Уявіть собі, що ні, - невинно відповів Карлсон. - Завжди все на мене звертають.

Ту мить на сходах почулася хода. Мабуть, аж тепер уже дядько Юліус. Малий зрадів з двох причин: і що сварка скінчиться, і що дядько Юліус не заблукав у

міській товкотнечі.

- Добре, що він таки втрапив додому, - сказав Малий.

- Хай дякує, що мав слід, куди йти! - озвався Карлсон. - А то б нізащо не втрапив.

- Який слід? - запитав Малий.

- Той, що я йому лишив, - відповів Карлсон. - Бо я найпослужливіший у світі.

Та дядько Юліус уже подзвонив у двері, фрекен Бок поспішила одчиняти, а Малий побіг і собі зустрічати дядька Юліуса.

- Прошу, заходьте, пане Янсоне! - сказала фрекен Бок.

- Ми думали, що ви десь заблукали, - додав Малий.

Проте дядько Юліус не відповів їм, натомість суворо запитав:

- Чого це в цілому будинку на кожній клямці висять оладки?

Він підозріло глянув на Малого, і той злякано промимрив:

- Може, то Йон Блунд...

Та враз він повернувся й побіг назад до кухні сказати Карлсонові кілька теплих слів.

Карлсона в кухні не було. Тільки стояли дві порожні тарілки з-під оладок і на скатертині з того боку, де він сидів, лишилася крапля варення.

Дядькові Юліусові, Малому й фрекен Бок довелося снідати кров'яною.

Але вона теж була смачна. Якраз Малий і побіг униз до молочної крамниці по кров'янку. Він не відмовлявся, коли фрекен Бок загадала йому йти, бо дуже хотів побачити клямки, прикрашені оладками.

Та оладок ніде не було. Малий оббігав усі поверхи й оглянув усі клямки, але хоч як придивлявся, а не знайшов жодної оладки, і вже почав думати, що дядько Юліус усе вигадав.

І аж як зійшов униз, то побачив Карлсона, що сидів на сходи́нці і їв оладки.

- Добрі оладки, - сказав той. - Наш Юлій Любиказка тепер обійдеться без сліду, бо вже знає дорогу.

Карлсон захихотів.

- А хатня мучителька несправедлива. Каже, що я з'їв оладки, хоч я невинний, як агнятко. А коли так, то я любісінько їх із'їм.

Малий засміявся. - Ти, Карлсоне, найкращий у світі поїдач оладок, - сказав він.

Потім він щось згадав і одразу споважнів.

Малий згадав ту жахливу розмову, що підслухав сьогодні в парку. Аж тепер він нарешті розкаже про все Карлсонові.

- Я гадаю, що Філлі й Рулле спробують тебе спіймати цієї ночі, - стурбовано

закінчив Малий. - Ти розумієш, що це означає?

Карлсон обливав масні пальці і вдоволено замуркотів:

- Це означає, що ми матимемо веселий вечір. Гей- гоп!

Карлсон - найкращий у світі дослідник хропіння.

Поволі настав вечір. Карлсона не було цілий день: він хотів, щоб хатня мучителька добре спочила після «дратування» оладками.

Малий ходив з дядьком Юліусом до залізничного музею. Такі речі дядькові Юліусові подобалися, і Малому також. З музею вони вернулися додому і пообідали з фрекен Бок. Ніхто їм не заважав, Карлсон ніде не з'являвся. Та коли після обіду Малий пішов до своєї кімнати, то застав там Карлсона.

Щиро казати. Малий не дуже зрадів.

- Ох, який ти необережний! - дорікнув він. - Чого ти оце прийшов?

- Як можна питати такі дурниці? - сказав Карлсон. - Сам добре знаєш, що я прийшов ночувати.

Малий зітхнув. Цілий день він нитиком тривожився і розмірковував, як урятувати Карлсона від Філлі й Рулли. Ох, йому вже голова тріскала від думок, може, зателефонувати в поліцію? Ні, бо довелося б пояснювати, чому Філлі й Рулли хочуть украсти Карлсона, а цього ж не можна робити. Чи не попросити допомоги в дядька Юліуса? Теж ні, бо він негайно зателефонує в поліцію і знову ж таки доведеться пояснювати, чому Філлі й Рулли хочуть украсти Карлсона. Отже, й це не годиться.

А Карлсон ані тривожився, ані міркував, та й тепер йому було байдуже. Він спокійнісінько стояв коло вікна й перевіряв, скільки виросла персикова кісточка. Зате Малий страх як хвилювався.

- Я просто не знаю, що нам робити, - сказав він.

- З Філлі й Рулли? - запитав Карлсон. - А я знаю. Я ж бо казав, що є три способи: дратувати, жартувати й виступати. І я думаю вдатися до всіх трьох.

Малому здавалося, що найкращий був би четвертий спосіб, а саме: щоб Карлсон якраз цієї ночі лишився вдома, в своїй хатці на даху, й лежав під ковдрою тихенько, як миша.

Та Карлсон заявив, що чогось безглуздішого за це він зроду не чув.

А все ж Малий не хотів здаватися. Дядько Юліус купив йому торбинку карамельок, і він сподівався, що, може, Карлсон спокуситься на цукерки. Він якнайзвабливіше помахав торбинкою біля самого Карлсоного носа й хитро сказав:

- Я дам тобі цілу торбинку, як ти полетиш додому й ляжеш спати.

Але Карлсон відіпхнув його руку.

- Фе, який ти поганий, - сказав він. - Їж сам свої паршиві карамельки. Нащо вони мені здалися!

Він сердито надув губи, взяв стільчика й сів собі в найдальшому кутку.

- Я не граюся, як ти такий поганий, - сказав він. - Я не граюсь, і годі!

Малого охопив розпач. Нема гірше, як Карлсон не грається! Малий швиденько почав перепрошувати Карлсона, всіма способами задобрювати його, але дарма. Карлсон і далі сердився.

- Ну, я вже не знаю, що мені робити, - врешті заявив Малий.

- Зате я знаю, - відповів Карлсон. - Я ще не певний, але, може, я знов гратимуся, як дістану якусь дрібничку... Ну, врешті, я, мабуть, вдовольнився б

цукерками.

Малий дав йому торбинку, і Карлсон знову почав гратися. І намірявся гратись цілу ніч.

- Гей-гей! - вигукнув він. - Ти собі не уявляєш, як я гратимуся!

А що Карлсонові конче заманулося ночувати, то Малий не мав іншої ради: мусив і сьогодні спати на канапі.

І він заходився стелити. Але Карлсон сказав, що не варто морочитись. Цієї ночі їм буде не до сну.

- Хоч я сподіваюся, що хатня мучителька і Юлій Любиказка от-от поснуть, щоб ми швидше взялися до роботи, - сказав Карлсон.

А дядько Юліус і справді рано ліг. Він почувався втомленим після тривожної вчорашньої ночі і цілоденного клопоту. Фрекен Бок теж треба було поспати після напруженого «дратування» булочками й оладками. Невдовзі вона зникла в своїй кімнаті - себто в кімнаті Бетан, куди її на цей час примістила мама.

І дядько Юліус, і фрекен Бок прийшли віддати Малому на добраніч, але Карлсон заховався в шафу. Він сам вважав, що так буде найкраще.

Дядько Юліус позіхнув.

- Думаю, що Йон Блунд не забариться прийти, і під його червоною парасолькою нас усіх обійме сон, - сказав він.

«Авжеж, вас обійме», - подумав Малий, проте вголос сказав інше:

- На добраніч, дядьку Юліусе, хай вам солодко спиться! На добраніч, фрекен Бок.

- А ти теж лягай, - звеліла фрекен Бок.

І вони пішли.

Малий перебрався в піжаму. Так буде краще. На той випадок, якби фрекен Бок чи дядько Юліус прокинулися серед ночі й побачили його.

Малий і Карлсон сіли грати в голодну лисицю, чекаючи, поки дядько Юліус і фрекен Бок поснуть. Але Карлсон страх як шахрував, хотів весь час вигравати, а то, мовляв, він не буде гратися. Малий давав йому вигравати скільки завгодно, та коли нарешті все-таки випало, що Карлсон програв, він швиденько змішав карти в купу й заявив:

- Нам більше нема коли гуляти, треба братися до роботи.

Тим часом дядько Юліус і фрекен Бок уже поснули, без допомоги Йона Блунда та його парасольки. Карлсон якусь хвилю розважався тим, що бігав від одних дверей до других і порівнював, хто як хропе.

- Відгадай, хто найкращий у світі досліджувач хропіння? - весело сказав він, тоді показав Малому, як дядько Юліус і фрекен Бок хропуть: «гар-р-р-пі-пі-пії» -

так хропе Юлій Любиказка, а в хатньої мучительки а виходить: «гар-р-р-аш, гар-р-р-аш!»

Потім Карлсон згадав про щось інше. В нього ще лишилося багато карамельок, хоч він однією пригостив Малого та сам з'їв із десятків, і треба було сховати десь торбинку. Він хотів мати вільні руки, беручись до роботи. Але ж де знайти абсолютно безпечне місце?

- Бо ж прийдуть злодії, розумієш? - пояснив він Малому. - У вас вдома нема сейфа?

Малий відповів, що якби був сейф, то найперше він заховав би туди Карлсона, та, на жаль, сейфа нема.

Карлсон на хвилюку замислився.

- Я залишу торбинку в Юлія Любиказки, - заявив він. - Бо як злодії прийдуть та почують «гар-р-р-пі-пі- пі», то подумують, що це тигр, і не зважаться зайти.

Він тихенько відчинив двері до спальні, і «гар-р-р-пі- пі-пі» стало гучніше. Карлсон вдоволено захихотів і зник з торбинкою. А Малий лишився його чекати.

За хвилю Карлсон повернувся. Без торбинки. Але з дядьковими Юліусовими зубами в руці.

- Ну, Карлсоне! - здивувався Малий. - Навіщо ти їх узяв?

- А ти гадаєш, що я лишив би свої карамельки в того, хто має зуби? - сказав Карлсон. - От уяви, що Юлій Любиказка прокинеться вночі й побачить торбинку! І як матиме під рукою зуби, то один за одним схрумає всі цукерки. Але, на щастя, тепер у нього немає під рукою зубів.

- Дядько Юліус ніколи б так не зробив, - сказав Малий. - Він не взяв би чужої карамельки.

- Дурний ти та й годі. Він же подумає, що то прилинула якась фея з казкового світу і принесла йому торбинку, - сказав Карлсон.

- Не подумає, бо він сам їх купував, - заперечив Малий.

Та Карлсон не хотів нічого й слухати.

- Мені треба зубів, - сказав він.

Потім він заявив, що йому треба також міцного шнурка. Малий прошмигнув до кухні і знайшов у шафі з господарським начинням мотузку, на якій сушать білизну.

- А нащо тобі мотузка? - запитав він.

- Я зроблю пастку, - відповів Карлсон. - Страшну, жахливу, смертельну пастку на злодіїв.

І він показав, де саме її зробити, - там, де кінчалися вузькі сіни й починався передпокій.

- Саме тут, - сказав Карлсон.

При вході до передпокою стояло обабіч по важкому стільцеві, і тепер

Карлсон спорудив там просту, але хитру пастку на злодіїв: напнув упоперек майже над самою підлогою мотузку, міцно прив'язавши її кінцями за дебели ніжки стільців. Кожен, хто в темряві йтиме з сіней до передпокою, неодмінно перечепиться за мотузку.

Малий пам'ятав, як минулого року Філлі й Рулле приходили до них красти. Вони просунули довгу дротину у шпару для листів, відімкнули замок і влізли до хати. Цього разу вони, мабуть, теж сюдою лізтимуть, то хай перечепляться за мотузку, так їм і треба.

Малий тихенько засміявся, тоді згадав щось і ще дужче втішився.

- Я дарма сушив собі голову, - сказав він. - Адже Бімбо як загавкає, то збудить цілий будинок, і Філлі з Рулле тільки п'ятами наживають.

Карлсон витріщився на нього, ніби не вірив своїм вухам.

- А як так, - суворо сказав він, - як так, то я дарма зробив пастку на злодіїв. І ти гадаєш, що я на це пристану, га? Ні, собаку треба забрати, і то негайно!

Малий неабияк розсердився.

- Що ти вигдав? Куди ж я, по-твоєму, його діну?

І Карлсон сказав, що Бімбо міг би любісінько переспати в нього нагорі. Лежав би собі на канапі й сопів, скільки влізе, поки він жартуватиме зі злодіями. А як рановранці Бімбо вилізе з постелі, то опиниться по коліна в м'ясному фарші, пообіцяв Карлсон, аби тільки Малий був розважний.

Але цього разу Малий не хотів бути розважним. Йому здавалося, що нечесно відсилати собаку з дому. А крім того, справді добре було б, щоб пес загавкав, як надійдуть Філлі й Рулле.

- Еге ж, щоб тільки все зіпсувати, - гірко сказав Карлсон. - Ніколи ти не даєш мені повеселитися, весь час заважаєш, і я нітрохи не можу ані под ратурувати, ані пожартувати, ані повиступати. Де там! Аби лиш твоє цуценя могло ночами гавкати і зчиняти галас.

- Та розумієш... - почав Малий, проте Карлсон перебив йому:

- Я не граюся. Віднині сам собі жартуй, де можеш, а я просто не граюся.

Бімбо невдоволено загарчав, коли Малий підійшов і витяг його з кошика, де він уже був заснув. Останнє, що Малий побачив, як Карлсон вилетів з собакою у вікно, це великі здивовані очі Бімбо.

- Не бійся, Бімбо! Я скоро прийду й заберу тебе! - гукнув Малий якомога лагідніше.

За кілька хвилин Карлсон повернувся веселий і вдоволений.

- Бімбо тобі кланявся. Одгадай, що він сказав? «Як тут у тебе, Карлсоне, затишної А чи не міг би я стати твоїм псом?»

- Ха-ха-ха, оцього вже він не сказав!

Малий сміявся, він добре знав, чий пес Бімбо, і Бімбо також знав, чий він пес.

- Ну, та байдуже, тепер усе гаразд, - сказав Карлсон. - Сам знаєш, коли на світі є двоє таких добрих приятелів, як ми з тобою, то один повинен часом пристосовуватись до другого і робити так, як той хоче.

- Звісно, але тим, другим, завжди виявляєшся ти, - сердито відповів Малий.

Що собі цей Карлсон думає! Адже кожен сказав би, що такої ночі, як ця, Карлсонові найкраще лежати вдома на канапі, вкрившись з головою, а Бімбо лишитися тут і лякати Філлі й Рулле, так гавкаючи, щоб аж будинок здригався. Але Карлсон вважав якраз навпаки, і йому майже пощастило вмовити й Малого, що так буде найліпше. А Малий радий був повірити, бо в душі в нього все-таки жевріла жадова пригод, і йому кортіло побачити, як Карлсон жартуватиме цього разу.

Карлсон заквапився, бо вважав, що Філлі й Рулле от-от мають надійти.

- Я пожартую з ними чимось таким, що перелякає їх на смерть із самого початку, - сказав Карлсон. - І не треба нам дурного пса, будь певен.

Він кинувся до кухні й заходився порпатись у шафі з господарським начинням. Малий несміливо попросив, щоб він так не гуркотів, бо фрекен Бок спала в кімнаті Бетан, через стіну від кухні. Карлсон забув про це.

- Іди і стій коло дверей, - наказав він Малому. - І тільки-но перестанеш чути «гар-р-р-пі-пі-пі» або «гар- р-р-аш», відразу скажеш мені, бо тоді близько небезпека. - Він подумав хвилю й додав: - Або знаєш, що зроби? Почни тоді сам щосили хропти. Десять так: «гар-р-р- ахі гар-р-р-ах!»

- Навіщо? - здивувався Малий.

- Ну, бо як прокинеться Юлій Любиказка, то подумає, що то хропе хатня мучителька, а як прокинеться хатня мучителька, то подумає, що то Юлій Любиказка, а я знатиму, що «гар-р-р-ах» - це ти, і зрозумію, що хтось прокинувся й близько небезпека, і сховаюся в шафі. Гі-гі-гі! Відгадай, хто найкращий у світі жартун?

- А як прийдуть Філлі й Рулле, що тоді мені робити? - злякано запитав Малий.

Йому не дуже хотілось лишитися в передпокої самому без Карлсона, коли надійдуть злодії.

- Тоді ти також хропи, - порадив Карлсон. - Десь так: «гар-р-р-ге-ге-ге! гар-р-р-ге-ге-ге».

«Мабуть, запам'ятати всі ці «гар-р-р-пі-пі-пі», «гар-р-р-аш», «гар-р-р-ах» і «гар-р-р-ге-ге-ге» не легше, ніж таблицю множення», - подумав Малий, проте пообіцяв Кар Леонові виконати його доручення.

Карлсон підійшов до полиці й забрав усі кухонні рушники.

- Їх замало, - сказав він, - але ж є ще рушники й у ванній.

- Що ти хочеш робити? - запитав Малий.

- Мумію, - відповів Карлсон. - Страшну, жахливу, смертельну мумію.

Малий добре не уявляв собі, що таке мумія, але знав, що їх знаходять у могилах єгипетських фараонів. Напевне, то були просто мертві царі й цариці, що лежали закам'янілим згортком з витріщеними очима. Тато розповідав якось про них. Царів і цариць забальзамовували, казав він, щоб зберегти їх такими, як вони-були за життя, а тоді щільно замотували в стародавнє полотно. Проте Карлсон аж ніяк не забальзамований, подумав Малий і вражено спитав:

- Як же ти зробиш мумію?

- Обмотаю вибиванку. Але хай тебе це не турбує. Іди на чати і пильнуй себе, а я вже себе сам допильную.

І Малий пішов на чати. Він наслухав під дверима й чув спокійне хropіння: «гар-р-р-пі-пі-пі» і «гар-р-р-аш». Та потім дядькові Юліусові, мабуть, приснилося щось страшне, бо він почав хropти з якимось дивним стогоном: «гар-р-р-м-м-м», «гар-р-р-м-м-м» замість тихомирного «пі-пі-пі». Малий почав міркувати, чи не розважніше буде піти до кухні й сказати про це найкращому в світі досліджувачеві хropіння, та саме, як він міркував, почулася швидка, кваплива хода а, тоді страшний гуркіт і нарешті добірна лайка. Весь той шарварок зчинився коло пастки на злодіїв. Пробі! Це напевне Філлі й Руллі! На свій жах. Малий помітив, що «гар-р-р-аш» стихло зовсім. Ой лишенько, що йому робити? Він розпачливо спробував застосувати всі вказівки, що їх дістав від Карлсона, і врешті виловив із себе

жалісливе «гар-р-р-ах», але воно зовсім не скидалося на хропіння.

Малий спробував ще раз:

- Гар-р-р. ..

- Стули пельку! - зашипів хтось від пастки на злодіїв.

У темряві Малий побачив якийсь клунок, що лежачи борсався між перевернених стільців і надаремне силкувався встати. То був Карлсон.

Малий кинувся туди, попіднімав і порозсував стільці, щоб Карлсон міг підвестися. Та Карлсон навіть не подякував йому. Він був лютий, як оса.

- Це ти винен! - засичав він. - Хіба я не казав тобі, щоб ти приніс мені рушники з ванної?

Насправді Карлсон такого не казав. Він, бідолашний, забув, звичайно, що до ванної треба йти через пастку на злодіїв, але хіба Малий винен?

А втім, вони не мали часу дошукуватися, хто винен, бо фрекен Боку своїй кімнаті вже намацувала клямку. Не можна було гаяти ні хвилини.

- Тікай! - прошепотів Малий.

Карлсон чкурнув до кухні, а Малий, як навіжений, помчав до своєї кімнати й кинувся на ліжко.

І саме вчасно. Він натяг укривало на саму шию і спробував дихати так, щоб виходило «гар-р-р-ах», але дарма. Тож він замовк і тільки наслухав, як фрекен Бок зайшла до кімнати й наблизилась до його ліжка. Малий обережно глянув крізь примружені вії і побачив, що фрекен Бок стоїть у нічній сорочці, біла в сірому смерку, авжеж, стоїть і так пильно дивиться на Малого, що йому вся шкіра засвербіла.

- Не прикидайся, що ти спиш, - сказала фрекен Бок, але не сердитим голосом. - Тебе збудив грім?

І Малий видушив із себе:

- Так... здається, грім.

Фрекен Бок кивнула головою.

- Я відчувала, що буде буря. Цілий день парило й давило на груди. Але ти не бійся, - сказала вона й погладила Малого по голові. - Грім тільки гуркотить, проте ніколи не влучає тут, серед міста.

Нарешті вона пішла. Малий довго лежав у ліжку і боявся навіть поворухнутися. Та потім обережно, крок за кроком, пробрався до кухні, бо хвилювався за Карлсона.

Перше, що він побачив, була мумія. Лишенько тяженьке, як любив казати дядько Юліус, справжня мумія на посудному столику! Коло мумії стояв Карлсон, гордий, мов півень, і освітлював її кишеньковим ліхтариком, якого знайшов у шафі з господарським начинням.

- Правда ж, доладна?

Мумія була кругла і валькувата, бо Карлсон понамотував на вибиванку всі рушники з кухні та ванної, які лише міг знайти. Головка вибиванки правила за обличчя: Карлсон закутав її рушником і намалював двоє великих, чорних, витріщених очей. Мумія мала також зуби. Правдиві зуби. Дядькові Юліусові зуби. Вони були встромлені в рушник і, очевидно, міцно трималися між прутиками

вибивачки, однак задля безпеки Карлсон ще попрילіплював їх по боках пластирем. Хоч яка та мумія була страшна, жахлива й смертельна, а все ж Малий не міг стримати сміху.

- Навіщо ти заліпив їй пластиром? - запитав він.

- Бо вона порізалася, - відповів Карлсон і погладив мумію по щоці. - Гей-гей, вона так схожа на мою маму, що я думаю назвати її матінкою.

Він узяв мумію на руки й поніс до передпокою.

- Філлі й Рулле приємно буде зустріти матінку, - сказав він.

Карлсон найкраще жартує в темряві

Ось, нарешті, крізь шпарку для листів просунулася довга дротина. Її не видно було, бо в сінях стояла непроглядна темрява, але почулося неприємне шарудін-ня й скрип. Авжеж, то були вони: Філлі й Рулле.

Малий і Карлсон позалазили під круглий стіл у передпокої і чекали на злодіїв. Вони сиділи так уже майже годину. Малий навіть був задрімав. Але ві н миттю прокинувся, коли в шпарі зашурхотіло. Ох, вони все-таки прийшли! Малому сон як рукою зняло, він так боявся, що в нього аж мороз ішов поза спиною. Зате в темряві чутно було вдоволене Карлсонове муркотіння.

-Гей-гей! - прошепотів він.

- Гей-гей!

Чи ти ба, як легко можна відімкнути замок простою дротиною! Ось обережно одчинилися двері і хтось зайшов, був уже в сінях. Малий затамував йод их -

справді приємно! Почувся шепіт, тоді обережна ступа... а далі грюкіт, та ще й який грюкіт, і два приглушені зойки. Тоді Карлсон блимнув з-під столу ліхтариком і одразу ж погасив його, але поки він світив, пучок проміння падав на страшну, смертельну мумію, що стояла, притулена до стіни, і жахливо щирилась дядьковими

Юліусовими зубами. І знову від пастки на злодіїв почулися зойки, трохи голосніші, ніж перше.

Далі все відбувалося впереміж. Малий не міг би навіть сказати, що за чим. Він чув, як відчинялися двері, - то прибігли дядько Юліус і фрекен Бок.

Чув, як хтось швидко протупотів сіньми і зашурхотіла «матінка», коли Карлсон потяг її до себе за ремінець Бімбо, причеплений їй до шиї. Чув він також, як фрекен Бок кілька разів натискала на вимикач, щоб засвітити, але Карлсон повикручував усі запобіжники в лічильнику на кухні. Адже найкраще жартувати в темряві, сказав він. Тому фрекен Бок і дядько Юліус розгублено стояли, як сліпі, й не могли засвітити.

- Ото страшний грім, - сказала фрекен Бок- Як луснув, га? Не диво, що вони вимкнули електрику!

- А то справді був грім? - запитав дядько Юліус. - Бо я думав, що то щось зовсім інше.

Та фрекен Бок запевнила, що завжди впізнає грім, як його почує.

- Бо що б то могло бути?

- Я думаю, що то, мабуть, якісь нові таємничі прибульці з казкового світу призначили собі тут побачення, - відповів дядько Юліус.

Власне, він сказав «шаємничі пшибульчі», бо страшенно шепеляв. Це тому, що він не надів своїх зубів, здогадався Малий, але одразу ж забув про це. Бо не мав часу думати про щось інше,, крім Філлі й Рулли. Де вони ділися? Може, втекли? Наче не чути було, щоб за ними клацнули двері. Отже, вони десь тут, у темних сінях, причаїлися, мабуть, за одягом на вішалці. Ох, як страшно! Малий присунувся ще ближче до Карлсона.

- Спокійно, тільки спокійно, - прошепотів той. - Скоро вони знов будуть тут.

- Еге ж, як не одне, то інше, - нарікав дядько Юліус. - у цьому домі ніколи не поспиш спокійно.

Нарешті вони вернулися кожне до своєї кімнати, і знов запала тиша. Карлсон і Малий чекали далі під столом. Малому здавалося, що вони сидять там уже цілу вічність. Знов стало чути «гар-р-р-пі-пі-пі» і «гар-р-р-аш», звичайно, слабеньке, приглушене, але все-таки воно ясно содчило, що дядько Юліус і фрекен Бок уже поснули.

І тоді Філлі й Рулле справді тихенько заворушилися. Вони ступали обережно, а перед пасткою спинилися. Чути було їхній одних у темряві. Як страшно! Ось вони блиснули своїми ліхтариками - о, то вони також мають ліхтарики! - й заходилися освітлювати передпокій. Малий зажмурився, ніби в такий спосіб міг стати

невидимі ший. На щастя, скатертина звисала дуже низько, але все ж таки Філле й Рулле могли поткнутися й сюди, де сиділи він, Карлсон і «матінка». Малий зажмурився й затамував одних. І почув, як Філле й Рулле коло самого столу зашепотіли один на одного.

- Ти також бачив привида? - запитав Філле.
- Ще б пак! - відповів Рулле. - Стояв тут коло стіни, а тепер зник.
- Я вже давно переконався, що в цій квартирі на цілий Стокгольм найбільше привидів, - сказав Філле.
- Б-р-р, ушиваймося звідси.

Та Філлі не збирався вшиватися.

- Нізачо в світі! Затям собі, що за десять тисяч я витримаю й кілька десятків привидів.

Він тихенько підняв стільці з пасткою і одставив їх убік. Нехай краще не заважають, як доведеться тікати звідси.

- Які ж тут, мабуть, живуть шибеники, що знайшли собі розвагу - перечіпляти мотузкою гостей! - сердито бурмотів він. - я полетів сторч головою. Ото буде синець під оком. Проклятуці розбишаки!

Він знову ввімкнув ліхтарика й освітив усі закутки.

- Подивимось, куди які двері ведуть і звідки почнемо шукати.

Світло блимало то тут, то там, і щоразу, коли воно зупинялося біля столу. Малий заплющував очі, зіщулювався як тільки міг і розпачливо підкорчував ноги. Вони здавалися йому неймовірно довгими й не вміщалися під столом, весь час висувалися якраз стільки, щоб Філлі й Рулле могли їх побачити.

До всього Малий помітив, що Карлсон знову вовтузиться з «матінкою». Світло саме згасло, запала темрява, але Малий усе ж таки розгледів, як Карлсон висунув «матінку» з-під скатертини й прихилив спиною до столу, як Філлі ще раз блимнув ліхтариком, світло потрапило просто у моторошно вишкірені зуби. Знов почувся два приглушені зойки, а тоді швидкий тупіт у напрямку сіней.

Тепер Карлсон заворушився.

- Ходімо, - шепнув він Малому в саме вухо.

Тоді, тягнучи за собою «матінку» на собачому ремінці, жваво, наче їжак, под ріботів рачки до кімнати Малого. Малий і собі порачкував за ним.

- Які невчені люди! - сказав Карлсон, зачиняючи двері. - Щоб ото не одрізнити привида од мумії! Це ж так просто!

Він обережно прочинив двері й прислухався до темряви в передпокої. Малий і собі слухав, сподіваючись, що за Філлі й Рулле клацне замок у сінешніх дверях. Та дарма. Вони не втекли, бо чутно було віддалік їхню тиху розмову.

- Не забувай про десять тисяч крон, - сказав Філлі. - І знай, що я не дам себе залякати жодному привидові!

Минула якась хвилина. Карлсон і далі прислухався.

- Тепер вони в Юлія Любиказки, - сказав нарешті він. - Гей-гей, треба трошки попоратись!

Він зняв з «матінки» ремінь і обережно поклав її в ліжку.

- Привіт, матінко, аж тепер ти нарешті поспиш! - сказав Карлсон, вкриваючи її та підтакуючи, як мати підтакує дитину. Тоді поманив до себе Малого. - Глянь, правда ж, вона золотко? - сказав він, присвічуючи на мумію ліхтариком.

Малий здригнувся. «Матінка» хоч кого могла перелякати до смерті чорними витріщеними очима, що втупились у стелю, і моторошною посмішкою, проте Карлсон задоволено поплескав її, тоді натягнув їй простирадло й ковдру аж на голову. Потім узяв ще й покривало, що його фрекен Бок згорнула й поклала на стілець, як приходила віддати Малому на добраніч, і старанно розстелив зверху. «Мабуть, щоб матінка не змерзла», - хихочучи, подумав Малий. Тепер «матінки» не видно було, тільки вимальовувався під покривалом невеликий, довгастий горбик.

- Привіт, Малий, - сказав Карлсон, - тепер, я вважаю, і тобі треба трохи поспати.

- Де? - занепокоївся Малий, бо нізащо не хотів спати поряд з «матінкою». - Як же я ляжу на ліжко, коли там...

- Авжеж, зате ляжеш під ліжко, - відповів Карлсон і спритно, мов їжак,

пораджував під ліжку.

Малий і собі чимдуж поліз за ним.

- Зараз ти почуєш типове хропіння шпигунів, - сказав Карлсон.

- А шпигуни хропуть якось особливо? - вражено запитав Малий.

- Авжеж, вони хропуть так підступно й небезпечно, що можна збожеволіти. Ось як: «Е-е-е-г! Е-е-е-ег!

Шпигунське хропіння грізно гуло, здіймалося вгору, спадало вниз, переходило в мурмотіння. Воно справді здавалося підступним і небезпечним. До того ж було дуже голосне. Малий захвилювався.

- Тихо! Бо прийдуть Філлі й Рулле.

- Еге ж, саме на це й треба шпигунського хропіння, - пояснив Карлсон.

Тієї миті Малий почув, як хтось узявся за клямку. Двері прочинилися, просмикнулося світло, а за ним навшпиньки зайшли Філлі й Рулле.

Карлсон і далі хропів підступно й небезпечно, і Малий у розпачі замружив очі. Хоч, властиво, міг не замружувати, бо його не видно було. Покривало звисало до самої підлоги, ховаючи і його, і Карлсона від настирливого світла й пильного ока. Карлсон саме на це й розраховував.

- Е-е-е-ег! - хропів він.

- Нарешті ми втрапили, - стиха сказав Філлі. - Так дитина не хропе, це, мабуть, він. Глянь на цей товстий вальок під укривалом! Це напевне він.

- Е-е-е-ег! - злісно захропів Карлсон.

Йому не сподобалося, що його назвали товстим вальком, видно було з хропіння.

- Ти наготував кайданки? - спитав Рулле. - Найкраще накласти їх, поки він прокинеться.

Ледь зашурхотіло покривало, тоді Філлі й Рулле важко засопіли. Малий здогадався, що вони зустріли моторошну посмішку страшної, смертельної мумії, яка лежала на подушці. Та, мабуть, вони вже звикли до неї, а може, й справді стали не такі лякливі, бо ні зойкнули, ні втекли, тільки важко засопіли.

- Тьху, та це просто лялька! - сказав Філлі трохи спантеличено. - І яка ж паскудна, хай їй грець! - додав він і, мабуть, знову наклав мумію, бо укривало зашурхотіло й лягло на своє місце.

- Тоді поясни мені, - сказав Рулле, - як вона тут опинилася? Адже допіру вона була в передпокої, хіба ні?

- Авжеж, була, - зачудовано відповів Філлі. - А потім: хто тут хропів?

Але їм не пощастило дізнатися, хто хропів, бо з передпокою хтось ішов до кімнати. Малий упізнав важку ходу фрекен Бок і схвилювано подумав, що зараз

буде гуркіт гірший, аніж грім.

Проте він помилився.

- Гайда в фашу! - просичав Філле, і не встиг Малий отямитись, як злодії зникли в його шафі.

Тепер заворушився Карлсон. Спритно, мов їжак, він подріботів до шафи й замкнув її на ключ. Тоді так само спритно подріботів назад під ліжко. Наступної миті до кімнати зайшла фрекен Бок, майже як свята Лучія, в білій сорочці і з свічкою в руці.

Малий збагнув, що вона коло ліжка, бо побачив коло себе її пальці і водночас почув десь над головою суворий голос:

- Це ти. Малий, був допіру в моїй кімнаті й світив ліхтариком?

- Ні, не я, - не подумавши, відповів Малий.

- То чому ти не спиш? - недовіжливо спитала фрекен Бока тоді додала:

- Скинь з голови укривало, бо я не второпаю, що ти кажеш.

Почувся шурхіт - то фрекен Бок стягала укривало з того, що вона вважала за голову Малий. Потім пролунав голосний зойк. Сердешна фрекен Бок, адже вона ще не звикла, як Філлі й Рулле, дивитися на страшних, смертельних мумій, подумав Малий.

Він збагнув, що тепер час вилазити з-під ліжка. Однаково його знайшли б, а крім того, треба ж щось робити з Філлі й Рулле. Доведеться їх випустити з шафи, навіть, якщо викриються всі світові таємниці.

Отож Малий виліз з-під ліжка.

- Не бійтеся, - боязко сказав він, - матінка зовсім не страшна, а от у шафі - ой! - сидять двоє злодіїв.

Фрекен Бок ще не отямилася після зустрічі з «матінкою». Вона трималася за серце й важко дихала, та як Малий сказав про злодіїв у шафі, вона майже розсердилася.

- Що тобі за дурниці спадають на думку! Злодії в шафі! Не верзи казна-чого! Та задля певності вона підійшла до шафи й гукнула:

- Тут є хтось?

Відповіді не було, і фрекен Бок ще дужче розсердилась.

- Кажіть! Тут є хтось? Якщо нема, то можна принаймні по-людському відповісти!

Одразу по тому вона почула раптом тихенький стукіт у шафі й переконалася, що Малий каже правду.

- Який ти відважний! - вихопилось у неї. - Щоб ото дитина замкнула в шафі двох великих, дужих злодіїв! Ну й відважний!

Раптом під ліжком загуркотіло, і звідти виліз Карлсон.

- Уявіть собі, що ні! - сказав він. - Уявіть собі, що це я їх замкнув!

Він злісно позирав то на фрекен Бок то на Малого.

- Уявіть собі, що це я одважний і найкращий у всьому, - сказав він. - І розумний, і вродливий, і до того ж ніякий не товстий вальок! Ото ж бо!

Фрекен Бок осатаніла, побачивши Карлсона.

-Ти... ти! - верескнула вона.

Та потім збагнула, що тепер не час і не місце сваритися з Карлеоном за оладки. На неї чекали важливіші справи. Вона обернулася до Малого.

- Мерщій збуди дядька Юліуса, тоді зателефонуємо в поліцію... Ой, та мені ж треба вдягти халат.

Фрекен Бок засоромлено скинула оком на свою сорочку й вибігла з кімнати. Малий також вибіг з кімнати, але спершу вийняв у матінки зуби. Він знав, що тепер вони потрібні дядькові Юліусові.

У спальні розлягалось «гар-р-р-пі-пі-пі»: дядько Юліус спав собі, як невинна дитина.

Тим часом почало благословлятися на світ. У сірому світанку Малий побачив склянку з водою, що, як завжди, стояла на нічному столику. Він опустив у неї зуби. Легенько хлюпнула вода. Коло склянки лежали дядькові окуляри, а також Карлсонова торбинка з цукерками. Малий узяв торбинку й засунув у кишеню піжами, щоб віддати Карлсонові. Адже зовсім не обов'язково, щоб дядько Юліус, прокинувшись; побачив торбинку й почав дивуватись, як вона тут опинилася.

Малому здалося, що на столику начебто мало ще щось лежати. АБЖЄЖ: ДЯДЬКІВ ГОДИННИК І ГАМАНЕЦЬ. їх не було. Але це вже Малого не обходило. Йому ж бо велено тільки збудити дядька Юліуса, і він його збудив.

Дядько Юліус схопився, як ошпарений:

- Що там знову сталося?

Він швидко виловив з склянки зуби, вставив їх у рот, а тоді сказав:

- Я таки скоро поїду додому у Вестергетланд, бо тут ночами нема спокою... А як приїду, то спатиму шістнадцять годин поспіль, далєбі!

«От добре, що я приніс йому зуби!» - подумав Малий і заходився пояснювати дядькові Юліусові, навіщо він потрібен і то негайно.

І дядько Юліус поспішився з усієї сили. Малий помчав за ним, фрекен Бок вибігла від себе, і всі вони одночасно вскочили до кімнати Малого.

- О, любий пане Янсоне, ви собі уявляєте? В хаті злодії! - забідкалась фрекен Бок
Малий найперше завважив, що Карлсона в кімнаті не було. Вікно стояло

відчинене. Мабуть, полетів до себе додому. От добре, краще й бути не може. Тепер Філлі й Рулле його не побачать, та й поліція теж. Так гарно все складається, що аж не схоже на правду.

- Вони в шафі, - сказала фрекен Бок разом злякано і вдоволено.

Але дядько Юліус показав на товстий вальок під уктивалом і сказав:

- А чи не краще спершу збудити хлопця? - Тоді вражено глянув на Малого, що стояв поряд. - Хоч він уже встав, як я бачу. Тоді хто ж то лежить на ліжку?

Фрекен Бок здригнулася. Вона добре знала, що лежало на ліжку. Там лежало щось навіть жахливіше за злодіїв.

- Нічого страшного, - відповіла вона. - Нема там нічого страшного. Очевидно, щось із казкового світу.

Очі дядькові Юліусові заблищали. Він нітрохи не злякався, ні! Він поплескав по валькові під покривалом.

- Щось товсте й страшне з казкового світу! Я його мушу побачити, поки візьмуся до злодіїв.

Дядько Юліус швидко стягнув уктивало.

- Гі-гі-гі, - засміявся Карлсон, підводячись з постелі. - Уявіть собі, що цього разу тут не щось із казкового світу, а тільки любий я. Правда, гарно я обдурих вас? Фрекен Бок люто витріщилася на Карлсона. Дядько Юліус теж був розчарований.

- Цей хлопець і вночі тут? - запитав він.

- Так, хоч я йому скручу в'язи, як матиму час, - відповіла фрекен Бок. Тоді злякано схопила дядька Юліуса за руку.

- Любий пане Янсоне, треба негайно зателефонувати в поліцію!

І раптом сталося щось неспод Іване. З шафи почувся суворий голос:

- Одчиніть, в ім'я закону! Ми з поліції!

Фрекен Бок, дядько Юліус і Малий дуже здивувалися, а Карлсон розсердився:

- Он як, з поліції!.. Могли б вигадати щось інше, волоцюги пришепелувати!

Та Філлі знову гукнув з шафи, що, мовляв, їх оштрафують за те, що вони замкнули поліцію, яка прийшла зловити небезпечного шпигуна.

«Ти глянь, хитро придумали!» - міркував собі Малий.

- Отже, будьте такі ласкаві й негайно одімкніть шафу! - крикнув Філлі.

І дядько Юліус слухняно одімкнув шафу. Звідти видобулися Філлі й Рулле, такі сердиті та впевнені, що дядько Юліус і фрекен Бок справді повірили, ніби вони з поліції.

- Кажете, поліція?.. - почав несміливо дядько Юліус. - Але ж без уніформи?

- Так, бо ми з таємної поліції, - пояснив Рулле.

-1 прийшли спіймати он того, - Філлі показав на Карлсона. - Він дуже небезпечний шпигун!

Фрекен Бок зареготала страшним сміхом.

- Шпигун? Оце? Ну, знаєте! Це ж один із шкільних товаришів Малого, плюгавий хлопчисько!

Карлсон зіскочив з ліжка.

-1 до того ж найкращий у класі! - палко сказав він. - Атож! Бо я вмію ворухити вухами... і, звісно, додавати!

Однак Філлі не повірив. Він наготував кайдани і загрозово почав підступати до Карлсона. Карлсон боляче копнув його коротенькою ніжкою. Філлі з серцем вилаявся й застрибав на одній нозі.

- Що, дістав синця? - вдоволено сказав Карлсон.

А Малий подумав, що злодії, мабуть, дістають багато синців. Одне око у Філлі добре підпухло й геть посиніло. Так йому й

треба, зрадив Малий. Хай не приходить сюди красти його власного Карлсона, щоб продати за десять тисяч крон. Кляті злодії! Малий бажав їм стільки синців, скільки може на них вміститися.

- Вони не з поліції, вони брешуть! - сказав він. - Я знаю, що вони злодії.

Дядько Юліус задумливо почухав потилицю.

- Дозвольте нам цю справу розплутати, - сказав він.

Він запропонував усім перейти до вітальні і там з'ясувати, чи Філлі й Рулле злодії, чи ні.

Уже майже розвиднілося. Зірки на небі за вікном поблякли, починався новий день, і Малому найдужче хотілося піти собі лягти спати, замість сидіти тут і слухати брехню Філлі й Рулле.

- Хіба ви не читали в газеті, що по Васастаді літає шпигун? - сказав Рулле, витягуючи з кишені газету.

Дядько Юліус прибрав гордовитого виразу.

- Не треба вірити тим нісенітницям, що пишуть газети, - сказав він. - Хоч я все-

таки ще раз прочитаю. Стривайте, я візьму свої окуляри.

Він зник у спальні, але швидко повернувся, вже сердитий.

- Нічого собі поліція! - обурився він. - Ви приховали мій гаманець і годинник!

Будьте ласкаві, негайно витрушуйте їх.

Проте Філлі й Рулле і собі страх як розсердилися.

- Що ви собі дозволяєте? Звинуватити поліцію, ніби вона вкратила гаманця й годинника? - заявив Рулле.

- Ви не знаєте, що це образа честі! - додав Філлі. - А за образу честі поліції замикають до в'язниці. Цього ви теж не знаєте?

Карлсон, мабуть, згадав про щось, бо раптом кудись заквапився. І примчав назад так само швидко, як дядько Юліус, такий лютий, що аж іскри сипалися.

- А моя торбинка з цукерками? - закричав він. - Хто її взяв?

Філлі загрозовито підступив до нього.

- Ти і в цьому нас звинувачуєш, га?

- Е ні, я ще не з'їхав з глузду! - правив своєї Карлсон. - Про образу честі я пам'ятаю, але ось що вам скажу. Якщо той, хто забрав торбинку, не віддасть її негайно ж, то матиме синець і під другим оком.

Малий швиденько витяг торбинку і простяг Карлсонові.

- Ось вона, я просто сховав її для тебе!

Тоді Філлі глузливо засміявся:

- От бачите! А все скидали на нас. Вирішили, що ми на таке здатні!

Фрекен Бок досі мовчала, але тепер і вона взяла слово:

- Я здогадуюсь, хто поцупив годинника і гаманця. Той самий, хто крав булочки, оладки і все, що попадало під руку.

Вона показала на Карлсона.

Той розсердився:

- Що? Не верзьте дурниць! Це ж образа честі! Не знаєте хіба, що за це карають?

Та фрекен Бок не зважала на Карлсона. Вона хотіла поважно поговорити з дядьком Юліусом. Мовляв, дуже можливо, що ці добродії з таємної поліції, бо на вигляд вони пристойні, гарно вбрані і таке інше.

- Адже злодії звичайно бувають обдерті, - сказала фрекен Бок, хоч зроду не бачила злодіїв.

Філлі й Рулле дуже втішилися. Філлі заявив, що він з самого початку помітив, яка вона розумна і незвичайна дама. Він, мовляв, радий, що має нагоду познайомитися з нею. Він навіть удався до дядька Юліуса по підтримку:

- Правда ж, яка вона ласкава? Ви теж такої думки?

Дядько Юліус, певне, досі про це не мав ніякої думки, але тепер мусив погодитися, і фрекен Бок соромливо опустила очі й спаленіла.

- Аякже, така ласкава, як гримуча змія, - пробурмотів Карлсон.

Він сидів поряд з Малим і їв карамельки, аж за вухами лящало. Та ось торбинка спорожніла, Карлсон підвівся й почав підстрибувати по кімнаті. Він підстрибував, немов граючись, проте весь час наближався до стільців, де сиділи Філлі й Рулле, і врешті

опинився в них поза спиною.

- Хотілося б ще не раз здібати таку ласкаву жінку, - провадив своєї Філлі. Фрекен Бок ще дужче почервоніла і знов опустила очі.

- Це все добре, ласкаві жінки й таке інше, - нетерпляче сказав дядько Юліус, - але я хотів би знати, де дівся мій годинник і гаманець?

Філлі й Рулле ніби зовсім його не почули. Філлі до того ж так захопився фрекен Бок, що більше ні на кого не зважав.

- Правда ж, Рулле, яка вона приємна? - стиха сказав він, але так, щоб фрекен Бок чула. - Прегарні очі... делікатний, чарівний носик, такий, що на нього за всякої години можна здатися, еге ж, Рулле?

Раптом фрекен Бок підскочила на стільці й витріщила очі.

- Що? Що ви сказали?

Філлі мало не збився з мови.

- Та я тільки сказав... - почав він, але фрекен Бок не дала йому докінчити.

- Ага, наскільки я розумію, ви Філіп, - мовила вона й усміхнулась.

«Майже так само моторошно, як матінка», - подумав Малий. Філлі здивувався:

- Звідки ви знаєте? Ви чули про мене від когось?

Фрекен Бок сердито кивнула.

- Ще б пак не чула!

О господи, певне, що чула!

Тоді це, мабуть, Рудольф? - вона показала на Рулле.

- Так, але звідки ви знаєте? Може, в нас є спільні знайомі? - запитав Філлі.

Він зрадив, і в очах його засвітилася надія.

Фрекен Бок так само сердито кивнула:

- Я думаю! Либонь, ви знаєте панну Фріду Бок із Фрейгатан? Вона ж бо має носа, що на нього за всякої години можна здатися, як і на мій, правда ж?

- Хоч ваш не такий, як делікатна картоплина, а скидається на гузкуватий огірок, - сказав Карлсон.

Мабуть, Філле все-таки не цікавився носами, бо вже не радів. Натомість здавалося, що він хотів би якнайшвидше втекти. І Рулле теж. Та ззаду стояв Карлсон. І раптом пролунав постріл, аж Філле й Рулле з ляку посхоплювалися з стільців.

- Не стріляйте! - закричав Філле, бо відчув, як Карлсон притулив йому до спини пальця, і подумав, що то пістолет.

- Ану витрушуйте гаманця й годинника! - звелів Карлсо. - А то я стрілятиму!

Філле й Рулле нервово пошукали в кишенях, і справді, гаманець і годинник упали дядькові Юліусові на коліна.

- Натє! - сказав Філле.

Тоді обидва блискавкою метнулися до дверей. Їх не було кому спинити.

Але фрекен Бок кинулась за ними, вибігла в передпокій, у сіни, навіть на сходи, і гукнула їм навздогін:

- Фріда дізнається про все! О господи, як вона зрадіє! Вона сердито стрибнула ще на два східці нижче, ніби намірялася й далі бігти за ними, а тоді знов гукнула:
- Щоб ноги вашої не було на Фрейгатан, бо дійде до крові! Чуєте?.. До кр-р-рові!

Карлсон відслоняє дядькові Юліусові казковий світ

Після ночі з Філлі й Рулле Карлсон запишався ще дужче, ніж звичайно. Щоранку, залітаючи до Малого, він будив його вигуком:

- Ось найкращий у світі Карлсон!

Найперше він видобував персикову кісточку - поглянути, скільки вона виросла, а тоді взяв собі за звичку летіти до дзеркала, що висіло над шафкою Малого. Дзеркало було невелике, та Карлсон літав то в од ин бік, то в другий, щоб якнайбільше побачити себе. Бо весь він у ньому не вмівся.

Літаючи, він чи то наспівував, чи то приказував щось, і Малий дочув, що то була похвальна пісня Карлсонові, яку він сам же таки й склав:

- Найкращий у світі Карлсон... гм-гм-гм... вартий десять тисяч крон... лякає злодіїв пістолетом... яке дзеркало тут погане... в ньому видно лиш частину... найкращого в світі Карлсона... але те, що видно, - дуже гарне... гм-гм- гм... до міри затовсте, еге-еге... і найкраще в усьому.

Малий був з ним згоден. Він теж вважав, що Карлсон найкращий в усьому. І диво дивне: навіть дядько Юліус був у захваті від Карлсона. Адже це він урятував йому гаманця й годинника. Такого дядько Юліус не міг забути першого ж дня. Зате Фрекен Бок була така сама лиха до Карлсона, але він на неї не зважав. Аби тільки йому вчасно дали їсти, а їсти йому давали.

- Якщо мені не дають їсти, то я не граюся, - казав він задля годиться.

Фрекен Бок була б рада-радісінька, щоб Карлсон не грався, та дарма, бо його підтримували Малий і дядько Юліус. Вона щоразу бурчала, коли Карлсон приходив і сідав до столу саме тоді, як вони лаштувалися їсти, але нічого не могла вдіяти, і Карлсон сідав собі далі.

Після тієї ночі з Філлі й Рулле він вважав, що так і належиться. Адже героєві, що приборкав навіть найлютішу хатню мучительку, ні в чому не можна відмовляти.

Карлсон, мабуть, трохи втомився - не так легко цілу ніч досліджувати хропіння, скрадатися, рачкувати і стріляти, - бо аж ген пополудні прилетів до кімнати Малого й почав принохуватися, чи з кухні не пахне, бува, чимось смачним.

Малий також спав довго і в кілька заходів, поклавши Бімбо до себе в ліжку, - бо хіба ж виспишся, як ночами доводиться ловити злодіїв! Він прокинувся щойно перед тим, як залетів Карлсон. А збудили його якісь незвичайні страхітливі звуки з кухні. То фрекен Бок співала на весь голос. Малий ще не чув, щоб вона коли співала, і то був такий спів, що він палко бажав, аби вона швидше замовкла. З

якоїсь причини фрекен Бок була саме нині в надзвичайно доброму гуморі. Вона перед полуднем наодалася до Фріди на Фрейгатан - може, це її так підбадьорило?

Бо вона співала, аж гуло:

- Ох, Фрідо, так буде краще для тебе...

Але як саме буде краще для Фріди, ніхто не дізнався, бо Карлсон помчав до кухні й гукнув:

- Цитьте! Цитьте! А то люди подумають, що я вас лушпаню, як ви такгаласуватимете!

Фрекен Бок замовкла і непривітно поставила на стіл тушковане м'ясо. Зайшов дядько Юліус, всі посідали й заходилися їсти. Обідаючи, вони розмовляли про страшну нічну пригоду, і Малому здавалося, що тепер справді затишно. Карлсон був задоволений їжею і похвалив фрекен Бок:

- Часом вам щастить приготувати м'ясо, що чисто випадково справді буває смачне.

На це фрекен Бок нічого не відповіла. Тільки перестала їсти і стулила губи.

Шоколадний пудинг, що його фрекен Бок приготувала на другу страву, також сподобався Карлсонові. Він устиг з'їсти свою пайку, поки ще Малий упорався з першою ложкою, а тоді сказав:

- Еге ж, пудинг добрий, але я знаю щось удвічі краще.

- А що? - запитав Малий.

- Два таких пудинги, - відповів Карлсон і присунув до себе ще одну тарілку. Це означало, що фрекен Бок залишилася без пудингу, бо вона приготувала тільки чотири пайки.

Карлсон завважив, що вигляд у неї невдоволений, і застережливо підвів пальця:

- Не забувайте, що тут є товстуні, яким вадить багато їсти. Властиво, їх двоє. Не називатиму, хто саме, але не я і не цей кістяк, - мовив Карлсон, показуючи на Малого.

Фрекен Бок стулила губи ще міцніше і далі мовчала. Малий злякано зиркнув на дядька Юліуса, але той напевне нічого не почув. Він сидів і лаяв поліцію. Він зателефонував туди й розповів, як до них закралися злодії, та все дарма, міг би й не клопотатися. Йому сказали, що спершу поліції треба розплутати триста п'ятнадцять інших крадіжок, і допитувалися, скільки в них чого вкрадено.

- Але я впорався за поліцію, - сказав дядько Юліус, - завдяки дуже відважному й спритному хлопчикові. Отож злодіям довелося вернутись додому голірuch.

Він ласкаво глянув на Карлсона. Карлсон запишався, мов півень, і переможно штовхнув у бік фрекен Бок.

- Що ви тепер скажете? Найкращий у світі Карлсон лякає злодіїв пістолетом.

А все ж і дядько Юліус боявся пістолета. Звісно, він був радий і вдячний, що дістав назад свого гаманця й годинника, а проте вважав, що малі діти не повинні ходити з пістолетами, і коли Філлі й Рулле чкурнули сходами. Малому ще довго довелося пояснювати, що Карлсон злякав злодіїв іграшковим пістолетом, поки дядько нарешті повірив йому.

Після обіду дядько Юліус подався до вітальні викурити сигару. Фрекен Бок мила посуд. Очевидно, навіть Карлсон не міг зіпсувати їй надовго доброго гумору, бо вона знов загула:

- Ох, Фрідо, так буде краще для тебе...

Та раптом вона виявила, що в кухні немає жодного рушника витирати посуд, і знов розсердилась.

- Чи мені хто міг би сказати, куди ділися всі рушники? - сказала вона, грізно роззираючись по кухні.

- Авжеж, дехто міг би, а саме: найкращий у світі шукач рушників, - відповів Карлсон. - Аби ж ви були розважні й щоразу зверталися до нього, як чогось не знаєте.

Карлсон помчав до кімнати Малого й вернувся з таким оберемком рушників, що його самого не видно було за ними. Аде то були незвичайно брудні й затягані рушники, і фрекен Бок розсердилася ще дужче.

- Де ці рушники були? - крикнула вона.

- Їх позичали в казковий світ, - відповів Карлсон. - І бачите - там ніколи не підмітають під ліжками! Бачите?

Так минали дні. Прийшла листівка від мами й тата. їм гарно подорожувалось, і вони сподівалися, що Малому теж незле ведеться, що дядько Юліус добре себе почуває і ладнає з Малим та фрекен Бок.

Про Карлсона вони не згадували, і це його неймовірно розсердило.

- Я послав би їм листівку, якби мав п'ять ере на марку, - сказав він. - І написав би в ній: «Так і робіть, не цікавтесь, як ведеться Карлсонові і чи він ладнає з хатньою мучителькою, не думайте про це, хоч саме він тут усього допильновує, лякає пістолетом усіх злоїїв, знаходить усі рушники, що були в позичці, і тримає вам у шорах хатньою мучительку і решту».

Малий був радий, що Карлсон не має п'ять ере на марку, бо вважав, що мамі й татові було б не вельми приємно одержати таку листівку. Малий уже спорожнив свою скарбничку і віддав Карлсонові все, що там було; та Карлсон устиг витратити ті гроші й тепер сердився.

- Дурниця та й годі, - сказав він. - Щоб оце коштувати десять тисяч крон і не мати п'ять ере на марку! Як ти гадаєш, чи не купив би дядько Юліус мої великі пальці, га?

Малий вважав, що дядько їх не купив би.

- Але ж він тепер у такому захваті від мене, - не здавався Карлсон.

Та все ж Малий вважав, що дядько Юліус пальців не купить. Тоді ображений Карлсон полетів додому і не з'являвся, аж поки Малий, як настала пора їсти, покликав його: смикнув за мотузку від їхнього дзвоника.

«Мама й тато, певне, боялися, що дядько Юліус не миритиметься з фрекен Бок, тому й написали так», - міркував Малий. Але вони помилилися. Виявилося, що дядько Юліус пречудово з нею ладнає. Минали дні, і Малий помітив, що вони балакають між собою дедалі частіше й частіше. Вони подовгу сиділи разом у вітальні, і дядько Юліус розводився про казковий світ тощо, а фрекен

Бок відповідала йому так ласкаво й скромно, що аж не вірилося: невже то справді вона?

Нарешті в Карлсона зародилася якась підозра. А надто, що фрекен Бок почала зачиняти двері з передпокою до вітальні. Двері там, певна річ, завжди були, але ніхто їх ніколи не зачиняв. Може, тому, що зсередини вони самі замикалися, і одного разу, як Малий був ще дитиною, двері замкнулися і він не міг вийти. Після того випадку мама вирішила, що досить почепити завіси, а двері не зачиняти. Але тепер, як фрекен Бок і дядько Юліус пили ввечері каву у вітальні, їй раптом заманулося зачинити двері, та й дядькові Юліусові також, бо як Карлсон усе-таки туди

ввірвався дядько Юліус заявив, що хлопцям треба знайти якесь інше місце гратися: він, мовляв, хоче випити кави тихо й спокійно.

- А я хіба не хочу? - дорікнув йому Карлсон. - Несіть сюди каву, сигару, все, що належиться.

Однак дядько Юліус вигнав його. Фрекен Бок засміялася вдоволено. Нарешті вона взяла гору!

- Я такого не попусти, - сказав Карлсон. - Я мушу їх бачити!

І другого ранку, як дядько Юліус був у свого лікаря, а фрекен Бок купувала на Сінному ринку салаку, Карлсон прилетів до Малого з великим свердлом у руці. Малий бачив те свердло на стіні в Карлсоновій хатці. Він запитав, навіщо Карлсон його приніс.

Але саме тієї миті в шпарі для листів щось зашурхотіло, і Малий побіг глянути, що то. На килимку перед дверима лежало дві листівки: од Босеє і од Бетан. Малий дуже зрадив, довго читав їх і перечитував, а як скінчив, то Карлсон своє діло вже також скінчив. Він висвердлив у дверях чимале вічко.

- Ну, Карлсоне! - злякався Малий. - Хто ж свердлить у дверях дірки?.. Навіщо вона тобі?

- Як навіщо? Дивитися, що вони роблять, - відповів Карлсон.

- Фе, посоромився б, - дорікнув йому Малий.

- Мама казала, що ніколи не можна підглядати в шпарку для ключа.

- Твоя мама розумна жінка, - мовив Карлсон.

- І каже правду. В шпарку для ключа треба

вставляти ключа, видно з самої назви. А це, на щастя, вічко. Ти такий кмітливий, то хіба не чуєш, для чого воно призначене?.. Еге ж, саме так, - сказав Карлсон, перше ніж Малий здобувся на якусь відповідь.

Він витяг з рота грудочку старої жувальної гумки і заткнув дірку, щоб її не було видно.

- Гей-гей! - сказав він. - Давно ми не мали веселого вечора, але сьогодні,

мабуть, знову матимемо.

Карлсон узяв свердло й полетів додому.

- Мені треба залагодити ще один справуночок, - сказав він. - Але я вернуся, як почнуть смажити салаку.

- Який справуночок? - запитав Малий.

- Легкий, незагайний справуночок, за який я принаймні добуду грошей на марку, - відповів йому Карлсон.

І він полетів собі.

Але справді вернувся, як почали смажити салаку, і за обідом був у чудовому гуморі. Він дістав з кишені п'ять ере і тицьнув у руку фрекен Бок.

- Хочу вас трішки втішити, - сказав він. - Купіть собі якусь цяцьку на шию абощо!

Фрекен Бок кинула монету.

- Я тебе як цяцькну, то не втрапиш, куди тікати! - сказала вона.

Та саме надійшов дядько Юліус, і фрекен Бок не захотіла цяцькати Карлсона при ньому.

Карлсон потім дивувався:

- Яка ж вона робиться лагідна й чудна, скоро поблизу з'явиться Юлій Любиказка!

Фрекен Бок і дядько Юліус перебралися до вітальні, щоб, як завжди останнім часом, випити вдвох кави.

- Тепер побачимо, чи вони таки безнадійно погані, - сказав Карлсон.

- Я востаннє спробую мирно з ними домовитись, але потім почну дратувати нещадно й немилосердно.

На подив Малому, він витяг з кишені сигару, закурив її і постукав у двері. Ніхто не запросив його заходити, проте Карлсон однаково зайшов, кадячи сигарою.

- Перепрошую, це ж бо кімната для курців, - сказав він. - Певне, тут можна викурити сигару?

Та дядько Юліус цього разу страх як розсердився на Карлсона. Він вихопив у нього сигару, перервав навпіл і погрозив, що як Карлсон ще коли закурить, то дістане такої прочуханки, що довіку пам'ятатиме. А ще дядько Юліус заборонить йому гратися з Малим, Цього він уже допильнує.

Спідня Карлсонова губа почала тремтіти, очі налилися слізьми і злісно блиснули на дядька Юліуса.

- А я стільки днів був до вас ласкавий! - Карлсон люто витріщив очі: зразу видно було, що він думає про дядька Юліуса.

Але дядько Юліус виштовхав його з вітальні, двері знов зачинилися, та ще й клацнув замок. Оцього вже досі ніхто не робив.

- Тепер сам бачиш, що нема іншої ради, треба дратувати, - сказав Карлсон Малому.

Він затарабанив кулаками в двері й закричав:

- Ви ж мені зіпсували таку дорогу сигару!

Потім засунув руку в кишеню і чимось забряжчав. Начебто грішми. Атож, щось справді забряжчало так, як повна кишенька п'ятаків.

- Добре бути багатому, - сказав Карлсон.

Малий стурбувався:

- Звідки в тебе стільки грошей?

Карлсон таємниче моргнув йому:

- Довідаєшся завтра.

Малий ще дужче стурбувався: а що, як Карлсон десь поцупив гроші? Тоді він не кращий за Філлі й Рулле. Може, Карлсон збирає не тільки яблука? Малий не знав, що йому й думати. Проте він не мав часу на довгі роздуми, бо Карлсон саме обережно, тихенько вийняв з вічка жувальну гумку.

- Ось так, - сказав він, припадаючи оком до дірки. Та раптом Карлсон одскочив назад, немов побачив щось страшне.

- Більшого нахабства й бути не може! - обурився він.

- Що вони роблять? - зацікавлено спитав Малий.

- Я теж хотів би знати, - відповів Карлсон, - Та вони, хитруни, пересіли!

Дядько Юліус і фрекен Бок завжди любили сидіти на невеличкій канапі, що її добре видно крізь вічко, і допіру, як Карлсон заходив із сигарою, вони там і сиділи. А тепер десь ділися. Малий сам переконався в цьому, зазирнувши у вічко. Мабуть, пересіли на другу канапу, далі коло вікна, а це страшний підступ і хитрість, заявив Карлсон. Кожен-бо, хто має бодай якийсь сором, сідає так, що його можна побачити і крізь шпарку для ключа, і крізь вічко, запевняв він.

Бідний Карлсон! Він опустився на стілець у передпокої і втупився перед себе сумними очима. Цього разу він дав маху. Вся його чудова ідея з вічком пішла нанівець. Яке тяжке розчарування.

- Ходімо гратися до твоєї кімнати, - врешті сказав він. - Може, серед твоїх

речей знайдеться який мотлох і непотріб, щоб ним можна було дратувати.

Карлсон довго нишпорив у шухлядах і в шафі Малого, не знаходячи нічого путнього. Раптом він свиснув і витяг довгу скляну трубку, якою Малий любив здмухувати горошини.

- Це типовий мотлох, - задоволено сказав Карлсон. - Якби ще тільки знайти непотріб.

І він знайшов непотріб, та ще й який! То був гумовий капшучок, такий, що як його надути, то стає великий м'яч.

- Гей-гей! - вигукнув Карлсон. У нього аж руки тремтіли з радісного хвилювання, коли він прив'язував капшучок до кінця скляної трубки. Потім Карлсон приклав губи до другого кінця й надув кулю. Він задоволено хихотів, бачивши, як на жовтому м'ячі, що дужче він його надимав, то більшало намальоване чорною фарбою обличчя.

- Це може бути місяць, - запропонував Малий.

- Нехай буде що завгодно, - сказав Карлсон, випускаючи з м'яча повітря. - Головне, що ним можна дратувати.

І добре «дратувати». Справді добре, хоч Малий так хихотів, що весь час заважав Карлсонові.

- Гей-гей! - сказав Карлсон і обережно засунув трубку із зморщеним капшучком у вічко. Тоді заходився щосили дути в трубку, а Малий стояв поряд і хихотів.

О, як би він хотів тепер сидіти на канапі разом з фрекен Бок та дядьком Юліусом і зненацька побачити великого місяця, що повнявіє в усій своїй красі, не в небі, ні, - тут, у темряві, коло дверей, о цій порі року справжньої ночі не бувало, та все ж у вітальні було досить темно, щоб такий заблукалий місяць здавався таємничим і страшним. Це Малий розумів.

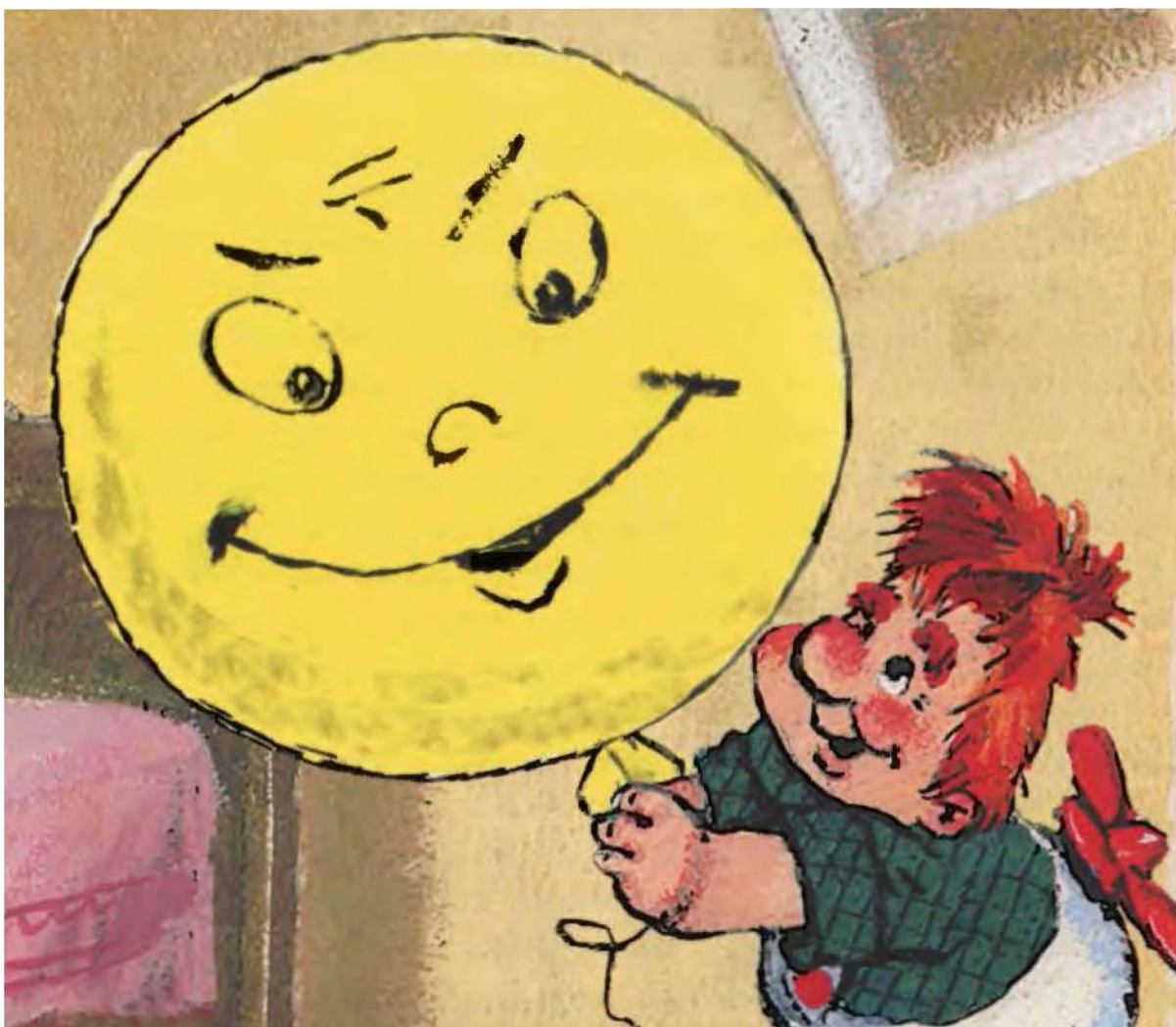
- Я мушу загарчати, як примара, - заявив Карлсон. - Подми тепер ти, щоб повітря не вийшло.

І Малий приклав губи до трубки й слухняно почав дути, а Карлсон тим часом найжахливіше, примарно загарчав. Ті двоє в кімнаті стрепенулися і, мабуть, помітили місяця, бо звідти почувся зойк, як Карлсон і сподівався.

- Вони кричать! - сказав він задоволено, тоді пошепки додав: - Нам треба тікати!

Він випустив з м'яча повітря. Почулося неголосне шипіння, і м'яч за дверима знову зморщився до невеличкого капшучка. Карлсон кwapливо витяг його й так само кwapливо заліпив вічко новим кусочком жувальної гумки, а сам спритно, мов їжак, под ріботів до свого постійного сховку - під стіл у передпокої. Малий якомога швидше шаснув за ним.

Наступної миті клацнув засув, одчинилися двері і фрекен Бок висунула голову.

- Це все-таки, мабуть, діти, - сказала вона.

Але за нею вродився дядько Юліус і палко заперечив:

- Скільки вам тлумачити, що казковий світ повний таємничих істот! Адже тільки таємничі істоти можуть проникнути крізь замкнені двері, як ви не розумієте? Фрекен Бок миттю погодилась: мовляв, подумавши, вона все зрозуміла. Та вона,

мабуть, не дуже хотіла, щоб якась таємнича істота з казкового світу заважала їй побути часинку з дядьком Юліусом, бо скоро їй знову пощастило всадовити його

на канапу коло себе. А Карлсонові й Малому лишилося тільки сидіти в передпокої і дивитися на зачинені двері. Могла б бути й веселіша розвага, міркував Малий. І Карлсон теж так міркував. Авжеж, і Карлсон!

Саме задзвонив телефон, і Малий зняв трубку. Якийсь жіночий голос попросив покликати фрекен Бок. Малий збагнув, що то Фріда з Фрейгата, і, хоч це й негарно, зрадів. Тепер він мав право заважати фрекен Бок скільки завгодно. І хоч він був чемний хлопчик, та все ж залюбки почав їй заважати.

- Вас просять до телефону! - гукнув він, тарабанячи кулаком у двері.

Проте нічого не домігся.

- Скажи, що я не маю часу, - відповіла фрекен Бок.

Ані таємничі істоти, ані фріди не годні були відірвати її від кави з дядьком Юліусом. Малий вернувся до телефону і

сказав про це Фріді, але та неодмінно хотіла знати, чого її сестра не має часу, коли можна їй знов потелефонувати і таке інше. Врешті Малий сказав:

- Найкраще буде, як ви самі її спитаєте вранці.

Тоді поклав трубку й озирнувся. Карлсона в передпокої не було. Малий заходився шукати і знайшов його слід у кухні. Радше у відчиненому вікні. На підвіконні, верхи на найкращій маминій мітлі, саме хтось лаштувався летіти: напевне, Карлсон, хоч на вигляд він скидався на невеличку відьму або чарівницю. Лице чорне, на голові хустина, на плечах квітчаста відьомська керейка зі старої кофти, яку бабуся забула в шафі з господарським начинням, коли востаннє приїздила до них.

- Ой, Карлсоне! - злякано гукнув Малий. - Не літай, бо тебе знов побачить дядько Юліус!

- Це не Карлсон, - озвався Карлсон глухим голосом.
- Це відюга, люта й страшна.
- Відюга? - перепитав Малий. - А що це - теж відьма?
- Так, але ще гірше, - відповів Карлсон, - Відюги куди лихіші, і як їх розлютити, то вони одразу нападають.

- Але ж... - почав Малий.

- Вони найнебезпечніші в цілому казковому світі, - заявив Карлсон. - І я знаю таких, що як побачать відюгу, то їм аж волосся диба стане.

І відюга вилетіла в синій лагідний червневий присмерк. Малий залишився в кухні і не знав, що йому робити, та врешті надумав.

Він кинувся до кімнати Босеє. Звідти йому видно було летючу відюгу так само, як дядькові Юліусові та фрекен Бок з вітальні.

Повітря в кімнаті було трохи затхле, і Малий відчинив вікно. Він визирнув надвір і побачив, що у вітальні теж відчинене вікно - назустріч літній ночі й казковому світові. Там сиділи дядько Юліус та фрекен Бок і, сердешні, навіть гадки не мали, що надворі літають відюги, міркував Малий. Вони сиділи так близько від Малого, що він чув їхню розмову й мурмотіння, шкода тільки, що не бачив їх.

Зате відюгу бачив. Уявіть собі: якби він не знав, що то просто Карлсон, а не правдива відюга, йому кров захолола б у жилах, будьте певні. Бо таки моторошно дивитися, як літають відюги. Можна майже повірити в казковий світ, подумав Малий.

Відюга двічі пролетіла повз вітальню, заглядаючи у вікно. Те, що вона там побачила, мабуть, здалося дивним, бо навіть не сподобалось їй, бо вона похитала головою. Відюга й досі не помітила Малого біля вікна, а він боявся гукнути її. Та він жваво помахав рукою, і тоді відюга його побачила. Вона теж помахала рукою йому у відповідь, і її чорне обличчя осяяла усмішка.

Дядько Юліус і фрекен Бок очевидно, не бачили її, бо й далі чути було їхню спокійну розмову та мурмотіння.

Та раптом... раптом тишу і спокій літнього вечора розітнув крик. Відюга крикнула, ох, як вона крикнула... Мабуть, так, як і повинна кричати відюга, - Малий ще зроду не чув такого голосу, він ніби просто линув з казкового світу.

У вітальні вже ніхто не мурмотів, там запала тиша.

А відюга скерувала свій лет до Малого, вмент скинула з себе хустину й кофту і витерла фіранками Босеє сажу з обличчя. Після цього не стало відюги, а лишився просто Карлсон, що спритно ховав під ліжко Босеє одяг, мітлу і все відьомське спорядження.

- Знаєш що? - сказав Карлсон і сердито підступив до Малого. - Має бути якийсь закон, що забороняє літнім людям так поводитись.

- Як? Що вони робили? - запитав Малий.

Карлсон роздратовано похитав головою.

- Він тримав її за руку. Сидів і тримав її за руку. Її. Хатню мучительку. Що ти мені даси за це?

Карлсон витріщився на Малого, ніби сподівався, що той зомліє і впаде на підлогу з самого тільки подиву, а як цього не сталося, він буркнув:

- Ти не чуєш, що я кажу? Вони сиділи і трималися за руки! Ото ж дурні бувають люди!

Карлсон стає найбільший у світі багатій

Далі настав день, що його Малий ніколи не забуде. Він прокинувся раненько сам, найкращий у світі Карлсон не прилетів збудити його своїм вигуком. Дивно подумав Малий, а тоді побіг босий до сіней по газету. Він хотів спокійно прочитати подальший шмат оповідання в ілюстраціях, поки дядько Юліус забере в нього газету.

Та нині йому не довелося читати оповідання в ілюстраціях. Бідний Малий не пішов далі як за першу сторінку. Бо там упав йому в око величезними літерами надрукований заголовок, і його аж облив холодний піт.

Заголовок був ось який:

ЗАГАДКУ РОЗВ'ЯЗАНО - ТО НЕ ШПИГУН

Під ним красувався знімок моста Вестербру, а над мостом літав... ні, годі помилитися; над мостом літав Карлсон. Був там ще один знімок, з близької відстані, на ньому Карлсон стояв і, хитро всміхаючись, показував свій складний пропелер і пусковий гудзик на животі.

Малий почав читати і, читаючи, плакав:

«Учора до нашої редакції завітав незвичайний гість. Вродливий, розумний і до міри затовстий чоловік у розквіті сил, - згідно з його власним описом, - прийшов вимагати від нас десять тисяч крон. Бо ж це, мовляв, він, а не хто інший, - летюча загадка Васастаду, і ніякий він не шпигун. Ми повірили йому. «Я шпигую тільки за такими, як хатня мучителька і Юлій Любиказка», - заявив він. Це звучало дуже подитячому і невинно. Наскільки ми могли збагнути, цей «шпигун» - просто

незвичайно товстий школяр, найкращий у класі, як він сам каже. Але цей хлопець має таку річ, якій кожна дитина може позаздрити, а саме: невеличкий мотор, що дає йому змогу літати. Ви самі бачите його на знімку. Той мотор зробив найкращий у світі винахідник, запевняв хлопець, однак відмовився докладніше про це розповісти. Ми зауважили, що той винахідник міг би стати мільйонером, якби почав масовий випуск таких моторів, проте хлопець сказав: «Щиро дякую, ми не хочемо, щоб у повітрі літало повно дітей, досить мене й Малого!»

На цих словах Малий усміхнувся. Подумати лишень, Карлсон усе-таки хоче літати тільки з ним і більше ні з ким! Він засопів і почав читати далі:

«Треба визнати, що хлопець повадився не зовсім нормально. Розмовляв плутано й відповідав на наші запитання дуже чудно, навіть не хотів назвати своїх батьків. «Моя мама - мумія, а тато - Йон Плунт», - врешті сказав він. Більше з нього не пощастило нічого витягти. «Плунт» звучить по-англійському, отже, мабуть, його батько англієць, в кожному разі, він, здається, відомий літун, якщо ми добре зрозуміли хлопцеву балаканину. Батькову цікавість до літання успадкував син.

Хлопець вимагав негайно сплатити йому винагороду. «Це я повинен її дістати, а не Філлі й Рулле чи якийсь інший злодій», - сказав він. І захотів, щоб йому сплатили самими п'ятаками, бо це, мовляв, єдині правдиві гроші. Він пішов од нас із повними кишенями п'ятиєрових монет. І сказав, що по решту винагороди приїде з тачкою, тільки-но її роздобуде. «І не розтринькайте моїх грошей, а то прилетить відюга й забере вас!» - пригрозив він. У кожному разі це було дуже цікаве знайомство, хоч ми й не зрозуміли всього, що він казав. «Не забувайте, що ви заплатили десь тільки за один великий палець», - були його останні слова. Потім він вилетів у вікно і зник у напрямку Васастаду.

Дивно, проте хлопця звати не Плунт, як його батька, а чому - він теж відмовився пояснити. І нізачо не хотів, щоб його прізвище попало в газету. «Бо цього не бажає Малий», - заявив він. Очевидно, він дуже любить свого меншого братика. Отже ми не можемо зрадити, як хлопця на ім'я, хіба скажемо, що воно починається на «Карл», а закінчується на «сон». Бо коли хтось не бажає, щоб його прізвище попало в газету, то він, здається нам, має на це право. Тому ми будемо звати хлопця просто «хлопцем», а не «Карлсоном», як він, властиво, зветься».

- Очевидно, він дуже любить свого меншого братика, - промурмотів Малий і знову засопів. Потім підійшов до мотузки і дав сигнал, що означав «Приходь!».

І Карлсон прийшов. Він загув у вікні, бадьорий і веселий, як джміль.

- Є щось особливе в сьогоднішній газеті? - хитро запитав він, видовбуючи персикову кісточку. - Прочитай мені, бо там, мабуть, таки є щось цікаве.

- Ти не маєш ніякого сорому! - сказав Малий. - Не розумієш, що тепер усе пропало? Тепер ані тебе, ані мене не лишать у спокої!

- А кого, по-твоєму, лишать у спокої? - запитав Карлсон і витер брудні пальці

піжамою Малого. - Хай буде гей, хай буде гоп, і бом, і па, а то я не граюся, наскільки я розумію. Ну, читай!

І, поки Карлсон літав перед дзеркалом та милувався собою. Малий читав йому газету. Він пропускав такі слова, як «незвичайно товстий» тощо, які б могли образити Карлсона, але решту прочитав від початку до кінця, і Карлсон набундючився з гордощів.

- Цікаве знайомство - це я, атож, у газеті написано саму правду.

- «Очевидно, він дуже любить свого меншого братика», - прочитав Малий і неспіливо зиркнув на Карлсона. - Це теж правда?

Карлсон спинився, щоб подумати.

- Авжеж, хоч як дивно, - трохи знехотя признався він. - Авжеж, уяви собі, що дехто любить такого дурного хлопчиська, як ти! Але це, звісно, через мою добрість, бо я найдобріший і найласкавіший у світі... Читай тепер далі!

Та Малий не міг читати далі, аж поки проковтнув клубка, що підкотився йому до горла. Отже, Карлсон таки його любить! Якщо це правда, то все інше йому байдуже, хоч би що сталося!

- Еге ж, я добре придумав з прізвиськом, щоб вони не писали його в газеті? - спитав Карлсон. - Це тільки задля тебе, бо це ти хотів тримати мене в таємниці, у великій таємниці.

Потім він схопив газету і довго роздивлявся закоханими очима обидва знімки.

- Аж не віриться, що я такий вродливий, - сказав він. - І до міри затовстий, аж дивно, ось глянь!

Він підсунув газету Малому під ніс. Але одразу ж забрав назад і палко поцілував знімок, той, де він показував пусковий гудзик.

- Ох, мені кортить закричати «ура», коли я бачу себе! - сказав він.

Проте Малий вихопив у нього газету.

- В кожному разі фрекен Бок і дядько Юліус не повинні цього бачити, - сказав він. - Нізащо в світі не повинні бачити!

Він засунув газету якнайдалі в шухляду свого письмового столу. А за хвилину зазирнув дядько Юліус і запитав:

- У тебе газета. Малий?

Малий похитав головою.

- Ні, не в мене.

Адже газета була не в нього, а в шухляді, пояснив потім Малий Карлсонові.

А втім, дядько Юліус начебто не дуже цікавився газетою. Він, мабуть, думав про щось інше, куди приємніше, бо був якийсь незвичайно веселий. До того ж він ішов до лікаря. Востаннє. А за кілька годин дядько Юліус мав уже їхати додому, у Вестергетланд.

Фрекен Бок допомогла йому вдягти піджака. Малий з Карлсоном чули, як вона напучувала дядька Юліуса, хай він застебнеться аж під шию, хай дивиться на машини, як переходитиме вулицю, хай не курить із самого ранку.

- Що це напало на хатню мучительку? - здивувався Карлсон. - Вона думає, що це її чоловік, чи що?

Авжеж - то був день, повний несподіванок. Не встиг дядько Юліус вийти, як фрекен Бок кинулась до телефону. А що вона розмовляла дуже голосно, то Малий з Карлсоном чули кожне її слово.

- Алло, це ти. Фрідо? - жваво почала вона. - Як ся маєш? Твій ніс іще цілий?.. Кажеш, що цілий? Ну, а моїм можеш більше не журитися, бо я наміряюся забрати його з собою у Вестергетланд, еге ж. Я туди саме переїжджаю... Ні, не як хатня робітниця, я одружуюсь, така вже, як є, що ти на це скажеш?.. Еге ж, із Юліусом Янсоном, щоб ти знала, саме з ним... Далебі, оце з тобою розмовляє не хто інший, як пані Янсон, люба Фрідо... Ти, мабуть, схвильована, я чую, що ти плачеш... Ну

годі, Фрідо, не реви, ти ще собі підчепиш якогось іншого злодія, авжеж... Ну, я не маю часу довше балакати, мій наречений ось-ось прийде... Я тобі потім більше розповім, люба Фрідо.

Карлсон витріщився на Малого:

- Чи, бува, нема якихось гірких і швидкодіючих ліків для тих, хто з'їхав з глузду?
- запитав він. - Бо якщо є, то дядькові Юліусові треба дати їх велику дозу, і то негайно!

Малий не знав таких ліків. Карлсон жалісно зітхнув, а як дядько Юліус вернувся

від лікаря додому,

Він тихо підступив до нього й тицьнув йому в руки п'ять ере.

- Навіщо вони мені? - запитав дядько Юліус.

- Купіть собі щось приємне, - зітхаючи сказав Карлсон. - Чимось вам треба втішитись.

Дядько Юліус подякував, але, мовляв, він і без п'яти ере радий і щасливий.

- Хоч ви, хлопці, звичайно, зажуритесь, як дізнаєтеся, що я думаю забрати від вас тітку Гільдур.

- Тітку Гільдур? - перепитав Карлсон.

- А хто вона в біса така?

І як Малий пояснив йому, хто це, він довго реготав.

А дядько Юліус і далі розводився про те, який він щасливий. Він, мовляв, ніколи не забуде тих днів, що тут перебув. По-перше, йому так дивовижно відслонився

казковий світ! Звісно, часом бувало й страшно, коли за вікном літали відьми, він не заперечує, але ж...

- Не відьми, - поправив його Карлсон, - а відюги, люті й страшні!

В кожному разі відчуваєш, що ти живеш у тому самому світі, що й твої предки, вів своєї дядько Юліус, і помалу пізнаєш його. Але ці дні дали йому щось іще краще: він знайшов казкову принцесу, яку звати Гільдур. Незабаром буде й весілля.
- Казкову принцесу, яку звати Гільдур? - перепитав Карлсон, і очі йому заблищали.

Він зареготав, потім глянув на дядька Юліуса й похитав головою, а тоді знову зареготав.

Фрекен Бок ходила по кухні така весела, як ніколи.

- Мені також подобаються відьми, - сказала вона, - бо якби та погань не літала за вікном і не злякала нас учора ввечері, то ти, Юліусе, не кинувся б мені в обійми, і цього б ніколи не сталося.

Карлсон аж підскочив.

- Все це добре, але... - почав він, тоді здвигнув плечима. - Ну, та хай. Дурниці, не варто й згадувати. Хоч я не думаю, що у Васастаді знайдеться багато відюг.

А фрекен Бок думаючи про весілля, дедалі більше захоплювалася.

- Ти, Малий, будеш моїм свідком, - сказала вона. - Я пошию тобі чорний оксамитовий костюмчик. О, який ти будеш гарненький!

Малий здригнувся. Чорний оксамитовий костюмчик? Та Крістер і Гунілла луснуть зі сміху!

Зато Карлсонові було вже не до сміху, він розсердився.

- Я не граюся, якщо також не буду свідком, - заявив він. - Я хочу мати чорний оксамитовий костюмчик і бути гарненький. А то я просто не граюся!

Тепер уже зареготала фрекен Бок

- Аякже, ото було б гарне весілля, якби ми взяли тебе до церкви!

- Я теж так гадаю! - захоплено сказав Карлсон. - Я стояв би позад вас у чорному оксамитовому костюмчику, весь час ворухив би вухами й подеколи салютував, бо на весіллі має бути салют.

Дядько Юліус був такий щасливий, що хотів, аби всім було весело. Він сказав, що Карлсон, звичайно, теж піде з ними. Проте фрекен Бок заявила, що як їй доведеться брати Карлсона за свідка, то краще вона взагалі не виходитиме заміж.

Настав вечір. Малий сидів у Карлсона на ганочку й дивився, як западав присмерк і

як спалахувало світло навколо у Васастаді й по всьому Стокгольмі, скільки було видно.

Так, був уже вечір, Малий сидів поруч з Карлсоном, і йому було дуже гарно.

Десь у Вестергетланді поїзд саме доїхав до невеличкої станції, і з нього виглядав дядько Юліус. Десь по Балтійському морю плив білий корабель із мамою й татом. Фрекен Бок була на Фрейгатан і втішала Фріду. Бімбо вже згорнувся калачиком у своєму кошику. А тут, на даху, сидів Малий поруч із своїм найкращим другом і їв разом з ним булочки з торбинки, смачні свіжі булочки фрекен Бок, і їм було дуже гарно. А все ж Малий був стурбований. Адже той, хто хотів бути Карлсонові найкращим другом, ніколи не мав спокою.

- Я ж пояснював тобі, як тільки міг, - сказав Малий. - Я тебе пильнував, ще й як пильнував! Але тепер не знаю, що буде далі.

Карлсон узяв ще одну булочку й проковтнув її цілу.

- Який ти дурний! Адже вони тепер не можуть здати мене до редакції газети й дістати цілу купу п'ятаків, я їм усі карти сплутав, і вони лишилися ні з чим.

Розумієш? Філлі, Рулле і цілий табун таких, як вони!

Малий теж узяв собі булочку й задумливо надкусив шматочок.

- Ні, ти сам дурний, - сказав він. - Цілий Васастад кишітиме людьми. Не один йолоп захоче подивитись, як ти літаєш, спробує викрасти твого мотора й таке інше.

Карлсон захихотів.

- Ти справді так гадаєш? А що, як ти не помиляєшся? Тоді нам таки часом випаде веселий вечір.

- Веселий вечір? - обурився Малий. - Таж ми з тобою не матимем ані хвилини спокою!

Карлсон захихотів ще вдоволеніше.

- Ти справді так гадаєш? Будемо сподіватися, що так і вийде.

Малий розсердився.

- Добре, але як ти даси собі раду? - з серцем спитав він. - Що ти робитимеш, коли сюди напхається повно людей?

Карлсон схилив набік голову і глянув спідлоба на Малого.

- Ти сам знаєш, що на це є три способи: дратувати, жартувати й виступати. І я наміряюся застосувати їх усі три.

Він так лукаво дивився на Малого, що той не витримав і засміявся, хоч йому було не дуже весело. Спершу він тільки пирхнув, ледь-ледь, та потім у ньому бульбашками піднявся до горла сміх, і що дужче він сміявся, то вдоволеніший ставав Карлсон.

- Гей-гей! - сказав він і так штовхнув Малого, що той мало не звалився з ганочка. Тоді Малий ще дужче засміявся і подумав, що, мабуть, аж тепер почнеться щось справді веселе.

А Карлсон сидів на східцях і замилювано дивився на свої чорні великі пальці, що повисовувалися з дірок у шкарпетках.

- Ні, їх я вже не продаю, - сказав він. - І не проси мене, Малий. Адже ці пальці належать найбільшому в світі багачеві і вже не продаються.

Він засунув руку в кишеню і вдоволено забряжчав своїми п'ятаками.

- Гей-гей! Багатий, і вродливий, і розумний, і до міри затовстий чоловік у розквіті сил - це я. Найкращий у світі Карлсон, у всьому найкращий, розумієш,

Малий?

- Розумію, - відповів Малий.

Але в Карлсонових кишенях було ще щось, крім п'ятаків: там був також іграшковий пістолет, і Малий нестямився, як Карлсон стрільнув, і то так гучно, аж луна покотилася по всьому Васастаді.

«Ну от, почалося», - подумав Малий, побачивши, що в навколишніх будинках відчиняються навстіж вікна і чути обурені голоси.

А Карлсон заспівав, киваючи влад собі чорними пальцями на ногах:

Хочу я стріляти, хочу я гуляти,

Босе, бісе, босе, бісе, бомі

І щоб ня я хочу з кимось жартувати,

Босе, бісе, бом.

Хай буде гей, хай буде гоп, і бом, і па!

Мене всі люблять, бо я найкращий, бо я - це я.

Бо гой-гой-гой,

Бо ой-ой-ой!

І босе, бісе, босе, бісе, бом.

